Clasicii

Literaturii Universale

Coperta colecţiei de *Vasile Socoliue*

BENITO PEREZ GALDOS
Obras completas,
Tomo V, *Novelas (Misericordia)*
Aguilar S. A. de Ediciones, Madrid, 1950

Toate drepturile asupra acestei versiuni slut rezervate Editurii UNIVERS

Benito Perez Galdos

BENINA

Traducere de MARIA-MAGDALENA NICOLAE

Bucureşti, 1984

Editura Univers

Toate drepturile asupra acestei versiuni slut rezervate Editurii UNIVERS

Capitolul I

CA ŞI OAMENII, biserica parohiei San Sebastian are două faţade care, cu siguranţă, sînt mai curînd atrăgătoare decît frumoase : una dă spre cartierele umile, prin strada Canizares, cealaltă spre cartierul înstărit al negustorilor din Plaza del Angel. Veţi fi observat pe ambele **feţe o** urîţenie surîzătoare, a celui mai autentic Madrid, în care, caracterul arhitectonic şi cel moral se îmbină de minune. Pe faţada dinspre sud, deasupra unei porţi grosolane, tronează imaginea barocă şi contorsionată a Sfîntului martir, într-o poziţie ce pare mai curînd de dans decît religioasă ; pe faţada nordică, lipsită de ornamente, săracă şi vulgară, se înalţă turnul, care se vrea semeţ, expunînd patru fresce spre Plaza del Angel. De-o parte şi de alta, feţele sau faţadele se deschid spre curţi interioare înconjurate cu grilaje ruginite, pline de ghivece cu plante încîntătoare, şi o piaţă mică de flori care bucură privirea. Numai aici vei descoperi farmecul, simpatia, *„el ăngel"[1],* cum s-ar spune în andaluză, care depărtează de sine, ca o mireasmă abia simţită, lucrurile vulgare, sau cîte ceva din ceea ce este vulgar şi există pretutindeni în lume. Tristă şi monotonă ca o litanie sau cîntecele unui orb, clădirea din faţă, cu turnul **ei** îndrăzneţ, modesta cupolă a capelei Novena, cu acoperişurile neregulate şi zidurile măcinate, cu tencuiala ieftină de ocru, cu micile ei curţi interioare pline cu flori, cu fierăria ruginită, înspre stradă sau în înaltul clopotniţei, oferă un ansamblu atrăgător, picant, *de efect,* ca să zicem mai pe scurt. Este un colţişor de Madrid pe care trebuie să-1 păstrăm cu duioşie,

I Duhul.

precum colecţionarii de antichităţi, pentru că şi caricatura monumentală este o artă. Să admirăm la acest San Sebastian, moştenit din vremuri străvechi, stampa ridicolă şi grosolană, păs- trînd-o ca pe o nostimă figură grotescă.

Intrarea dinspre sud, fiind cea principală, este mal puţin frecventată de credincioşi în zi'lele obişnuite, dimineaţa şi după-amiaza. Lumea bună intră de obicei prin cea de nord, care pare o intrare mai comună, mai familiară. Şi nu va fi nevoie să facem o statistică a enoriaşilor care intră în sfîntul lăcaş pe o parte sau alta, pentru că avem un *socotitor* ce nu dă greş : săracii. Mult mai numeroasă şi formidabilă decît în sud este turma mizeriei de la nord, care pîndeşte ivirea milosteniei ca un post de vameşi ce încasează aici, pe pămînt, taxa de trecere spre divinitate, sau contribuţia impusă conştiinţelor pătate, în drumul lor spre purificare.

Cei care stau de pază la nord ocupă locuri diferite în curticică şi în faţa celor două intrări dinspre străzile Huertas şi San Sebastian, iar locurile lor sînt atît de strategic alese, încît nu le poate scăpa nici un enoriaş, numai dacă n-ar intra cumva în biserică prin acoperiş. în zilele de iarnă, ploaia sau frigul înţepător nu le îngăduie neclin- tiţilor ostaşi ai mizeriei să stea prea mult afară (deşi unii sînt astfel făcuţi încît, ca prin minune, pot înfrunta netulburaţi vitregia anotimpului) şi se grupează în ordine în tunelul sau pasajul care serveşte de intrare în templul parohial, formînd două aripi, pe stînga şi pe dreapta. Este uşor de înţeles că printr-o ocupare atît de formidabilă a terenului şi o tactică atît de aleasă, nu le scapă nici un creştin, iar a forţa tunelul era la fel de greu şi de eroic precum memorabila trecere de la Termopile. între aripa dreaptă şi cea stingă, călitul contingent ce nu trecea de optsprezece suflete, includea bătrîni curajoşi, bătrîne aprige, orbi pisălogi, întăriţi de şirul copiilor, puşi temeinic pe treabă (să se înţeleagă că aplicăm aceşti termeni

artei cerşitului) şi care stăteau acolo din zori şi pînă la ora prânzului, căci şi această armată ştia să se hrănească metodic, pentru a reveni cu forţe proaspete în campania de după-amiază. La căderea nopţii, dacă nu era nici un parastas, ori vreo rugăciune pentru Sfînta Fecioară sau o vecernie, armata se retrăgea, fiecare combatant tîrîndu-şi cu greu paşii spre culcuşul lui. Să-i urmărim acum pe interesantul drum de întoar-

cere spre adăpostul în care trăiesc. Mai întîi, să-i observăm în lupta lor chinuită pentru o existenţă nenorocită şi pe teribilul cîmp de luptă, pe care nu vom găsi bălţi de sînge sau pradă de război, ci numai purici şi alte lighioane feroce. [1]

într-o dimineaţă de martie, vîntoasă şi geroasă de-ţi îngheţau vorbele-n gură, iar faţa trecătorilor era biciuită de o pulbere care din cauza frigului părea zăpadă mărunţi tă, armata îşi strînsese rîndurile în interiorul culoarului, în uşa de fier dinspre strada San Sebastian, în poartă rămînînd numai un orb gîrbovit de bătrîneţe, pe nume Pulido, care trebuie să fi fost făcut din bronz, iar în sînge să fi avut alcool şi mercur, de rezista aşa de bine pe orice vreme, mereu puternic, sănătos şi roşu la faţă, încît şi florile din jur l-ar fi invidiat. Pînă şi flo- răreasa se retrăsese în ghereta ei cu ghivece şi buchete de imortele, şi începuse să împletească coroniţe pentru pruncii răposaţi. în curtea interioară, fostul *Cemintir San Sebastiăn,* după cum o declara placa de faianţă fixată în peretele de deasupra porţii, nu se mai vedeau alte fiinţe vii în afară de cîteva doamne care traversau în fugă drumul pentru a intra sau a ieşi din biserică, acoperindu-şi gura cu mîna în care aveau cărticica de rugăciuni, sau vreun preot care se îndrepta spre sacristie, cu mantia în bătaia vîntu'lui ca o pasăre neagră ce-şi scutură penele şi-şi întinde aripile, ţinîndu-şi cu mîna încordată pălăria, care, şi ea, s-ar fi vrut pasăre, zbu- rînd pe deasupra clopotniţei.

Nici unul din cei care intrau sau ieşeau nu-1 lua

în seamă pe sărmanul Pulido, pentru că se obişnuiseră să-1 vadă neclintit la postul lui, tot atît de nepăsător **la** zăpadă cît şi la căldura sufocantă, cu mîna întinsă, înfăşurată ca vai de lume într-o manta roasă de postav cenuşiu, îngînînd întruna vorbe triste, slobozite de bu- zele-i îngheţate. în acea zi, vîntul i se juca cu firele albe ale bărbii, ridicîndu-i-le spre nas şi lipindu-i-le de faţa umezită de lacrimile pe care frigul usturător i le storcea din ochii aceia fără viaţă. Era ora nouă şi nimeni nu-şi făcuse apariţia. Zi mai cîinoasă decît aceea nu mai fusese tot anul, care de la Bobotează se dovedise un an nenorocos, căci în ziua hramului (20 ianuarie) nu adunaseră decît doisprezece bănuţi, cam jumătate faţă de anul trecut, iar de *Candelaria*[II] şi la slujbele lui San Bias, care în alţi ani au fost atît de mănoase, n-au strîns decît vreo cinci-şase bănuţi zilnic. Mare lucru... ! „Şi-mi pare, zicea bietul Pulido în sinea lui, înghiţindu-şi lacrimile şi scuipîndu-şi perii bărbii, că şi amicul San Jose o să ne-aducă ghinion. Cine-şi mai aduce aminte de San Jose din primul an de pe vremea lui Amadeo... ! Uite că nici sfinţii din cer nu mai sînt cum ar trebui. Totul se isprăveşte, Doamne, pînă şi *pomana de la praznice* sau, cum zic unii, *cinstita sărăcie.* Totul e o şmecherie, ca în politica asta *palpitantă* şi în chestia cu colectele pentru victimi. Io, în locul lui Dumnezeu, aş porunci îngerilor să-i facă să plesnească pe toţi cei care născocesc victimi pe hîrtie, văduvindu-ne pe noi, săracii, de ceea ce ni se cuvine. Milostenie există, suflete bune există : dar pe de o parte liberalii, păcătosul ăla de *Congries,* iar pe de alta *congregaţii, metin- guri, discuţiuni* şi atîtea vorbe scrise taie chefu' pînă şi la cei mai buni creştini... Uite ce cred eu : ăştia vor să nu mai existe săraci şi o ţin pe-a lor. Da' pîn'atunci, aş vrea să ştiu cine-o să fie deşteptul care-o să scoată sufletele din Purgatoriu... O să vedeţi c-or să putrezească acolo domniile lor,

II La catolici, 2 februarie, ziua purificării, în cinstea Fecioarei.

sufletele, fără ca vreun creştin să-şi aducă aminte de ele, pentru că... pe mine nu mă duc ei ; ruga bogaţilor, cu burta plină şi bine înţoliţi nu face doi bani... Dumnezeu mi-e martor că nu face.“

Cînd ajunse cu gîndurile aici, se apropie de el un bărbat mic de statură, de vreo şaizeci de ani, cu o mantie lungă care aproape-1 trăgea în jos, rotofei, cu privirea caldă, barba albă şi scurtă, îmbrăcat neglijent. Punîn- du-i în palmă o monedă de zece centime, pe care-o scoase dintr-o pungă, fără-ndoială pregătită anume pentru pomana din ziua aceea, îi zise :

— Nu te aşteptai, spune drept ! într-o zi ca asta...

— Ba mă aşteptam, senor don Carlos, răspunse orbul sărutînd moneda, pentru că azi este *aniversariul* şi n-aţi
fi lipsit chiar de-ar fi fost să îngheţe mercurul din *ter- remotos* (fără îndoială voia să zică *termometros)*h

— Aşa-i. Nu lipsesc niciodată. Slavă Domnului, ştiu Să mă feresc, că nu-i lucru de glumă cu gerurile astea, iar ticălosul ăsta de crivăţ e-n stare să dea gata pînă şi calul din Plaza Mayor. Şi tu, Pulido, ai grijă. De ce nu te duci înăuntru ?

— Eu sînt de fier, senor don Carlos, pe mine nici moartea nu mă vrea. Şi mai bine stau aici în viforniţa asta decît înăuntru, laolaltă cu şarlatanele alea bătrine, care n-au educaţie... Că eu zic aşa : educaţia e a dinţii, şi fără educaţie cum vreţi să mai existe milă ? Don Carlos, Dumnezeu să vă sporească şi să vă miluiască...

N-apucă să-şi termine fraza, că don Carlos îşi şi luă zborul; o spun aşa pentru că teribilul uragan îi luă ca pradă mantia şi să-1 fi văzut atunci pe bietul om, cu toată haina bulucită pe cap, rostogolindu-se şi învîrtin- du-se, ca un balot de pînză sau ca un covor înşfăcat de vînt, pînă cînd, lovindu-se de poartă cu zgomot, izbuti să-şi scoată capul din cîrpa care-1 învăluise. „Ce zi, ce zi năprasnică !“ exclamă bietul om, înconjurat de mulţimea

săracilor, care-1 salutau cu bocete stridente, în timp ce, cu mîinile lor slabe, bătrînele îl ajutau să-şi aşeze şi să-şi întindă mantia pe umeri. Apoi, împărţi monedele pe care le scotea din pungă una cîte una, pi- păindu-le puţin înainte de a le împărţi, de teamă ca ■unele să nu fie lipite, şi, despărţindu-se de sărăcime cu o predică ieftină şi gîngavă, ce îndemna la răbdare şi -umilinţă, păstră punga în care mai avea cîteva monede §1 pentru cei de la poarta ce dădea spre Atocha, după care intră -în biserică.

Capitolul II

DUPĂ CE SE închină cu apă sfinţită, don Carlos Moreno Trujillo se îndreptă spre capela Nuestra Senora

[1] *Terremotos,* cutremure; *termâmetros,* termometre (span.). de la Blanca. Era un om atît de metodic, incit întreaga sa viaţă putea fi cuprinsă în limitele unui program ireductibil, hotărîtor în privinţa tuturor actelor lui, atît morale cît şi fizice, în privinţa deciziilor importante şi a nimicurilor de fiecare zi, pînă şi a mişcărilor şi respiraţiei. Cu un singur exemplu s-ar putea demonstra puterea obişnuinţei la acel bărbat evlavios şi anume: trăindu-şi anii bătrîneţii în strada Atocha, intra numai dinspre strada San Sebastian şi pe poarta de nord, pentru simplul motiv că folosise această intrare în toţi cei treizeci şi şapte de ani, de cînd locuia în renumita sa casă de comerţ din Plazuela del Angel... Ieşea întotdeauna prin strada Atocha, deşi, la plecare, trebuia să-şi viziteze fiica care locuia în strada Cruz.

Prosternat înaintea altarului Fecioarei

îndurerate şi apoi în faţa Sfintului Lesmes, rămînea un timp adîncit în rugăciune ; trecea încetişor pe la toate capelele şi altarele, într-o ordine pe care nici o împrejurare n-ar fi schimbat-o ; asculta apoi două slujbe, totdeauna două, nici mai mult nici mai puţin ; trecea din nou pe la altare, ajungînd invariabil la Capela Mîntuitorului Cristos ; se abătea o clipă prin sacristie, unde îşi îngăduia o scurtă discuţie cu vicarul sau cu sacristanul despre timp, despre „cît de rău mergea totul", sau comentau cum şi de ce apa riului Lozoya era atît de tulbure; apoi ieşea pe poarta care dădea în strada Atocha, unde împărţea ultimele monede din pungă. Atît era de prevăzător, încît rareori se întîmpla să nu aibă la el suma necesară pentru săracii de pe ambele părţi; dacă s-ar fi întîmplat, prin absurd, să-i lipsească o monedă, cerşetorul ştia că o va primi sigur a doua zi ; iar dacă-i rămînea vreo monedă, mărinimosul domn alerga la Capela din strada Olivar în căutarea unei mîini sărmane în care s-o pună.

Deci, cum am spus, don Carlos intră în biserică prin poarta pe care o vom numi a Cimitirului San Sebastian, iar bătrînele şi orbii, femei şi bărbaţi, care tocmai primiseră pomană de la el, începură să şuşotească între ei căci, cum nu intra şi nu ieşea nimeni spre care să se repeadă, ce altceva puteau să facă nenorociţii aceia de- cît să-şi amăgească foamea şi să-şi omoare ceasurile triste, mulţumindu-se cu cîrteala, care nu-i costa nimic şi care, picantă sau sălcie, era singura în stare să-i mai sature. In această privinţă, sînt asemenea celor bogaţi, ba poate chiar în avantaj, căci atunci cînd încep să fle- cărească nu se simt deloc stînjeniţi de convenienţele uzuale ale conversaţiei şi nu pun între gîndire şi cuvînt aspra crustă a etichetei şi a gramaticii, diminuînd astfel farmecul inefabil al bîrfei.

— Nu vă zisei eu că don Carlos n-o să lipsească azi ? Aţi văzut. Acu', să mai spuneţi că n-am dreptate şi că nu sînt la curent.

— Şi io am spus-o... Uite... ştiam că azi e 24,

adică pomenirea din fiecare lună a răposatei sale soţii, iar milostivul don Carlos n-ar lipsi la o zi ca asta, chiar de-ar ploua cu găleata, pentru că, fără să jignesc pe nimeni, creştin ca el nu există în tot Madridul.

— Apăi io, cînd am văzut frigul ăsta, m-am gîndit că, într-o zi de mare cheltuială ca asta, milostivul domn **o** să treacă peste pomenire.

— Ştii bine, Crescencia, că ne-ar fi dat mîine pomana, fiin'că don Carlos ştie rînduiala şi dă cît trebuie.

— Că ne-ar fi dat mîine gologanii de azi, asta ştiu, dar nu ne-ar mai fi dat bănuţii de mîine. Apoi... ce crezi tu, că noi, astea, nu ştim socoteala ? Fără supărare, eu socotesc ca pe apă, şi mai ştiu că don Carlos al nostru, cînd i se pare că ne-a dat mult, face pe bolnavul ca să sară cîteva zile, lucru care n-ar fi tocmai pe placul răposatei.

— Taci, gură rea. Ţine-ţi gura, ţaţo.

— Ţaţă eşti tu, şi... vrei să-ţi mai spun ceva ? Eşti *o* linguşitoare.

— Şi tu o palavragioaică.

Cele care bîrfeau astfel erau trei femei, îngrămădite la dreapta, dincolo de intrare, formînd un grup separat de restul săracilor ; una din ele era oarbă sau cel puţin fără vedere; celelate două aveau vederea bună, toate fiind îmbrăcate în zdrenţe şi înfăşurate în şaluri negre şi cenuşii. Cumătră Casiana, înaltă şi osoasă, vorbea cu o anumită aroganţă, ca toţi cei care au sau cred că au autoritate ; şi n-ar fi fost imposibil s-o fi avut, căci acolo unde se adună, cu un anumit scop, jumătate de duzină de fiinţe umane, există mereu cineva care pretinde să-şi impună propria voinţă celorlalţi, şi, în cele din urmă, reuşeşte. Oarba sau cea fără vedere se numea Crescencia şi stătea mereu ghemuită, abia lăsînd să i se vadă feţi-[1] şoara, scoţind din moviliţa formată de corpul ei chircit o mînă slabă şi zbîrcită cu unghii lungi. Cea care, cu puţin înainte, rostise vorbe trufaşe şi batjocoritoare se numea Flora, poreclită *La*

Burlada \ poreclă a cărei origine şi sens nu se cunoşteau ; era o bătrînică micuţă **şi** vioaie, supărăcioasă, vorbăreaţă, care răscula şi tulbura mizerabila ceată a săracilor, aţîţîndu-i pe unii împotriva altora, căci avea mereu de zis ceva usturător şi răuvoitor, cînd ceilalţi îşi împărţeau cîştigul, şi niciodată nu făcea deosebire între săraci şi bogaţi cînd se pornea să foarfece. Ochii ei scrutători, lăcrimoşi ca de pisică, răs- pîndeau neîncredere şi răutate. Nasul arăta ca o bilă roşie, care în pălăvrăgeala-i năvalnică cobora şi urca odată cu mişcarea buzelor şi a limbii. Cei doi dinţi, care-i mar rămăseseră în gingie păreau că aleargă de la un capăt la altul al gurii, apărînd pe neaşteptate cînd într-o parte, cînd în alta, iar cînd îşi termina peroraţia, cu un gest de dispreţ suprem sau de teribil sarcasm, îşi închideai gura brusc, buzele i se uneau strîns, şi, în timp ce limba se oprea, bărbia congestionată continua să-i trădeze gîn- durile printr-un tremur jignitor. Tipul opus acesteia era cumătră Casiana : înaltă, uscăţivă, slabă, deşi nu puteai să apreciezi cu uşurinţă cit e de slabă, pentru că, după gările iele, pe sub zdrenţe ar fi purtat rufărie multă **şi** bună. Faţa-i foarte lungă, de parcă o maşină i-ar fi întins-o în fiecare zi, turtindu-i obrajii, era cumplită şi de o urîţenie pe care cu greu ţi-o puteai imagina; avea ochii bulbucaţi, speriaţi, fără strălucire şi expresie, ochi ce păreau orbi fără a fi însă ; nasul, în formă de cîrlig, era respingător ; la mare distanţă de nas, gura, cu buze foarte subţiri şi, în sfîrşit, o falcă lungă, osoasă. Dacă figurile persoanelor ar putea fi comparate eu cele ale animalelor şi dacă pentru a o cunoaşte pe *Burlada* ne-am putea gîndi la o pisică ce şi-a pierdut părul într-o încăierare şi pe urmă a căzut în apă, atunci despre Casiana.

’ Batjocorita, cea luată în rîs (span.).

■am putea zice că arătă Că o gloabă bătrînă, asemeriâă celor din arene, atunci cînd se acoperea peste un ochi •cu o legătură, pe celălalt lăsîndu-1

liber, pentru a-şi jpîndi şi supraveghea confraţii. Cum în orice parte a lumii există clase, fără a fi exceptate de la această diviziune capitală cele mai mici ierarhii, şi aici nu toţi săracii erau la fel. în primul rînd, bătrînele nu permiteau să se încalce principiul deosebirii capitale. *Veteranele,* sau cele care aveau deja douăzeci sau mai mulţi ani de cerşit în acea biserică, se bucurau de privilegii pe care le respectau toţi, iar *începătoarele* nu aveau altă ieşire decît să se supună. *Veteranele* se bucurau de cele mai bune locuri şi numai lor li se dădea dreptul să cerşească înăuntru, lîngă vasul cu apă sfinţită. Dacă sacristanul sau vicarul ar fi încălcat această jurisprudenţă în favoarea uneia noi, să te ţii proteste ! Se isca aşa un tărăboi, încît de cîteva ori a fost nevoie să intervină patrula de ordine. La pomenile mai mari şi la împărţirea lucrurilor, erau preferate *veteranele ;* şi cînd vreun enoriaş lăsa o anumită sumă pentru a fi dată tuturor, grupul bătrînelor reclama dreptul de a împărţi, însuşin- du-şi partea cea mai mare, dacă suma nu putea fi divizată cu uşurinţă în mod egal. Pe lîngă asta, mai existau superioritatea morală, autoritatea tacită, căpătată prin- tr-o lungă dominaţie, forţa invizibilă a vechimii. Totdeauna cel vechi este puternic, aşa cum cel nou este totdeauna slab, cu excepţiile determinate, în unele cazuri, de anumite caractere. Casiana, fire tare, dominantă, de un egoism elementar, era cea mai veche dintre cele vechi; *Burlada,* rebelă, sucită, flecară şi perversă, era cea mai nouă dintre cele noi ; şi, cu asta, e clar că orice întîmplare nevinovată sau vorbă neînsemnată erau amnarul care făcea să scapere între ele scînteia discordiei.

Harţa amintită mai sus a fost întreruptă de intrarea ■şi ieşirea credincioşilor. *Burlada* însă nu mai putea să-şi ţină în frîu ciuda şi, cu prima ocazie, văzînd că orbul Almudena (despre care va fi vorba mai departe) şi Casiana primeau în ziua aceea mai multă pomană decît ceilalţi, se porni din nou împotriva *veteranei,* zicîndu-i :

— Linguşitoare ce eşti, neam de linguşitoare,

crezi că nu ştiu că eşti bogată şi că, în Cuatro Caminos, ai o casă cu multe găini şi o groază de porumbei şi iepuri... ? Totu' se află.

— Tacă-ţi gura, dacă nu vrei să te dau pe mîna lui don Senen, ca să te înveţe el ce-i aia buna-cuviinţă.

— Nu mai spune... !

— Nu mai trăncăni, măcar cînd bate clopotul pentru Sfînta Jertfă.

— Dar, doamnelor, pentru Dumnezeu, zise un schilod ce şedea cel mai aproape de biserică. Potoliţi-vă măcar acum, cînd se slujeşte Sfînta împărtăşanie.

— Uite, flecara şi scorpia asta nu mai tace...

— Ba să tacă hrăpăreaţa asta... Uite... Soro, tu, ca o caporală ce eşti, nu mai întinde atîta coarda şi mai lasă-ne şi pe noi, astea *noi,* să luăm ceva de pomană, că toate sîntem fiicele Domnului, nu ?

— Linişte, vă zic!

— Ce să spun... parc-ai fi Cânovas[1]!

Capitolul III

MAI SPRE ÎNĂUNTRU, cam pe la jumătatea coridorului, la stînga, se afla un alt grup, format dintr-un orb, o femeie cu două fetiţe mici, aşezate jos, şi, alături de ea, în picioare, tăcută şi ţeapănă, o bătrînă în rochie şi mantie negre. Cîţiva paşi mai încolo, la mică distanţă de biserică, sprijinindu-se în cîrje, se rezema de perete ologul şi ciungul Eliseo Martinez, care avea dreptul de a vinde, în locul acela, gazeta „La Semana Catolica [III IV]". După Casiana, era persoana cea mai autoritară şi importantă din ceata lor, ca un locţiitor sau un

III Politician conservator, unul din autorii Restauraţiei monarhiei Bourbon, 1874 ; a fost de şase ori preşedinte al Consiliului de Miniştri, cunoscut şi ca autor al romanului istoric La *Campana de Huesca* (Clopotul din Huesca).

IV Săptămîna Catolică (span.).

general- maior.

Cu totul, şapte reverenzi cerşetori, care sper să fie bine descrişi aici, reţinînd cuvenitele deosebiri de figură, vorbă şi caracter. Să-i urmărim mai departe.

Femeia îmbrăcată în negru, mai degrabă îmbătrînită prematur decît bătrînă, pe lîngă faptul că era *nouă,* era şi temporară, pentru că cerşea perioade de timp mai lungi sau mai scurte pînă cînd dispărea, probabil pentru că găsea un culcuş bun sau un suflet caritabil care s-o ocrotească. Răspundea la numele de *coana Benina* (de unde se deduce că o chema Benigna *) şi era cea mai tăcută şi mai umilă din comunitate, dacă se poate spune aşa ; cuviincioasă, cumpătată şi, după toate semnele, supusă voinţei divine. Niciodată nu-i deranja pe enoriaşii care intrau sau ieşeau ; la împărţeli făcute după principiul părţii leului, nu protesta niciodată şi nici nu ţinea cu *Burlaăc* cea turbulentă şi demagogă. Pentru toţi avea aceeaşi vorbă caldă şi respectuoasă ; se purta cu grijă cu Casiana, avea respect pentru olog şi îşi îngăduia o oarecare apropiere, fără să iasă din limitele bunei-cu- viinţe, faţă de orbul numit Almudena, despre care, pentru moment, nu voi spune decît că era arab, din Sus, cale de trei zile dincolo de Marrakesh. A se lua aminte.

Benina avea vocea duioasă, un fel de a fi aproape delicat şi manierat, iar pe faţa ei smeadă, marcată de semnele bătrîneţii, mai stăruia încă o anumită graţie interesantă, vagă şi abia perceptibilă. îşi păstrase mai mult de jumătate din dantură. Ochii ei, mari şi întunecaţi, abia dacă erau puţin înroşiţi, semn al vîrstei şi al frigului din zorii zilei. Nasul îi curgea mai puţin decît colegelor ei de breaslă, iar degetele-i, zbîrcite şi cu înche- turile umflate, nu se terminau în gheare de uliu. Avea mîini de spălătoreasă, dar mai aminteau încă de o îngrijire atentă. Purta o bandă neagră bine strînsă pe frunte ; deasupra ei, o basma neagră, iar rochia şi mantaua, negre şi ele căde au mai bine decît pe

celelalte bă- trîne. Cu această înfăţişare, cu aerul acela sentimental şi duios al feţei, cu trăsăturile bine conturate, părea Sfînta Rita din Casia pornită în pelerinaj prin lume. îi lipseau doar crucifixul şi rana din frunte, dacă aceasta

[1] Cea bună, inofensiva (span.).

n-ar fi fost înlocuită cu aluniţa rotundă şi vineţie, de **măr**imea unei boabe de năut, pe care-o avea cam la o jumătate de deget deasupra sprîncenelor.

Pe la ora zece, Casiana ieşi în curte ca să se ducă **în** sacristie (unde avea acces în calitate de *veterană)* ca să trateze cu don Senen o chestiune necunoscută de ceilalţi şi de aceea foarte comentată. Cum o văzu pe *Caporală* ieşind, *Burlada* se repezi spre celălalt grup, rostogolin- du-se pe pavaj ca o bocceluţă şi, aşezîndu-se între femeia care cerşea cu cele două fetiţe, ce se numea Demetria, şi orbul marocan, îşi dădu drumul la limbă, mai tăioasă şi mai ascuţită decît cele zece unghii încovoiate ale degetelor sale negre şi rapace.

— Da' ce, nu credeaţi ce v-am zis ? *Caporala* e bogată, a naibii de bogată, aşa cum vă zic, şi tot ce ia, **de** la noi ia, alea cu adevărat sărace, care n-avem altceva decît sufletul din noi.

— Stă pîn'partea aia, de sus, arătă Crescencia, **o** stradă colţ cu Paules.

— Da' de unde ! Asta era înainte. Eu ştiu totul, continuă *Burlada,* încercînd să prindă aerul cu unghiile. **Pe** mine nu mă duce asta, eu mi-am dat seama. Stă pe Cuatro Caminos şi are o ogradă unde creşte, să-mi fie cu iertare, un porc ; fără să jignesc pe careva, cel mai bun porc din Cuatro Caminos.

— Ai văzut-o pe cocoşată care vine după ea ?

— Dac-am văzut-o ? Asta ne crede năroade. Cocoşată e fie-sa şi, după toate semnele, croitoreasă, ştii ? Şi, pe motiv că-i cocoşată, cerşeşte şi ea. De fapt, coase şi aduce cîştig bun în casă... Ce mai, astea sînt bogate, să mă ierte Dumnezeu ! Nişte bogătane neruşinate care ne

înşală pe noi şi Sfînta noastră Biserică catolică şi apostolică. Pe deasupra, nu cheltuie nimic cu mîncarea, căci are două sau trei case de unde i se aduc zilnic oale cu mîncare, o bunătate... Asta e !

— Ieri, spuse Demetria, îndepărtînd de la piept fetita, am văzut-o si eu, îi aduseseră...

— Ce?

— Păi... orez cu scoici, cam pentru şapte persoane.

— Ce zici ? Eşti sigură că era cu scoici ? Şi... mirosea frumos ?

— Cum să nu miroasă... ! Oalele le ţine la sacristan.. Acolo se duc să le umple şi-apoi, haida, spre Cuatro Caminos.

— Bărbat'su, adăugă *Burlada* aruncînd scîntei din ochi, vinde verdeţuri şi pătrunjel. A fost militar şi are şapte cruci simple şi una cu cinci reali. Iţi dai seama **ce** familie ! Şi eu... care n-am mîncat azi decît o coajă de pîine şi, dacă în noaptea asta nu mă adăposteşte Ricarda- în lada ei de la Chamberi, o să rămîn pe-afară. Tu **ce** zici, Almudena ?

Orbul murmură ceva. întrebat încă o dată, spuse ca voce aspră şi cu limbă greoaie :

— Vorbiţi de Piche ? Cunosc la el. Nu este bărbat la Casiana cu căsătoriu, pe lumina sfînta, nu e. Iubit, **pe** lumina sfînta, iubitu la ea este.

— îl cunoşti ?

— Cunosc, cumpărat el două şirag mătănii de la pă- mînturile mele, două mătănii şi una piatra de magnet. El bani, bani mulţi... Fost căpetenie la mîncăruri, **la** Sagrado Corazon, el, acolo... şi cu tot sărăcie de acolo,, el poruncit, cu ciomag el... cartier Salamanca... căpetenie... Rău, foarte rău, şi mîncare nu lăsat... Fost servitor la Govern, de Govern rău din Ispania, şi la cei din Bancă, unde tot bănet în lăzi subt pămînt stat. El păzit, omorît la noi de foame...

— Asta mai lipsea, spuse *Burlada* cu o ipocrizie izvorî tă din ură ; borfaşii ăştia să mai aibă şi bani în sipe- turile băncii...

— Chiar aşa... ! Cine poate şti... interveni Demetria, întorcîndu-se să dea piept plodului care

începuse să scîn- cească. Taci, calico !

— Ia uite... de-atîta supt, nu ştiu cum de-ţi mai duci zilele, soro, şi dumneata, coană Benina, ce crezi ?

— Eu... despre ce ?

— Dacă au sau n-au bani la bancă...

— Şi ce-i cu asta ? Fiecare cu ciorba lui.

— Cum să nu, ha, ha... şi să mai aibă şi carne.

— Tăceţi, v-am spus! strigă ologul, vînzătorul **de** ziare. Ştiţi bine pentru ce-aţi venit aici, păstraţi măcar *circumstanţele.*

— Tăcem, omule, o să tăcem. Ia uite la el... ! Parc-ar **fi** Victor Manuel, ăl de 1-a-nchis pe Papă !

— Tăceţi, vă zic, şi fiţi mai cucernice.

— Credincioasă sînt, chiar de nu mănînc în biserică **ca** tine, căci eu fac casă bună cu foamea şi ocupaţia mea este să mă uit la voi cum înghiţiţi şi cum vi se-aduc bunătăţi de la casele mari. Da' să ştii, Eliseo, că nu invidiem pe nimeni şi ne mîndrim cu sărăcia şi, săraci fiind, ne bucurăm c-o să murim de foame, că aşa ne înălţăm mai uşor la cer, pe cînd tu...

— Eu, ce... ?

— Păi, uite... ! Tu care eşti bogat, Eliseo, să nu spui **că** nu eşti bogat... Cu ziarul, cu ce-ţi mai dă don Senen şi părintele... Ştim noi bine, cine-mparte parte-şi face... şi nu că aş cîrti, Doamne fereşte ! Binecuvîntată fie sfînta noastră mizerie... Domnu' să-ţi dea mai mult. O spun pentru că-ţi sînt recunoscătoare, Eliseo. Cînd m-a lovit maşina, pe strada Lunii., asta a fost în ziua cînd s-a prăpădit domnul Zorrilla... şi, cum spusei, o lună jumătate am stat în spital şi, cînd am ieşit, tu, văzîndu-mă singură şi părăsită, mi-ai zis : „Coană Flora, de ce nu încerci 'mneata să cerşeşti într-un lăcaş sfînt, fără sfială, sprijinindu-te doar de vălul credinţei ? Vino cu mine şi-o să vezi cum poţi să-ţi cîştigi zilele, fără să hoinăreşti pe străzi şi-o să ai de-a face cu săraci cuviincioşii Aşa mi-ai zis, Eliseo, iar eu am început să plîng şi-am venit aici cu tine. Aşa am ajuns eu aici şi-ţi sînt recunoscătoare pentru

purtarea ta aleasă şi cavalerească. Află că zic pentru tine în fiecare zi un Tatăl nostru şi mă rog Domnului să te facă şi mai bogat decît eşti, să vinzi o grămadă de ziare şi să ţi se aducă zeamă bună de la cafenea şi de la casa domnilor conţi, ca să te saturi, şi tu şi lăbărţată aia de nevastă-ta. Ce contează că Cres- cencia şi cu mine şi amărîtul ăsta de Almudena mîncăm la doişpe, de prînz, o coajă de pîine, care ar fi mai bună pentru pavarea sfintelor uliţe ? Şi mă mai rog la Domnu' să-ţi dea şi de-un rachiu... Ai nevoie, ca să trăieşti ; eu aş muri, dacă l-aş gusta... Să dea Cel de Sus ca şi băieţii, amîndoi, să-ţi ajungă duci ! Pe unu' îl ai ucenic de strungar şi-ţi aduce în casă şase reali pe săptămînă ; pe ce- lălăit îl ai într-o tavernă de pe Maldonadas, unde scoate bacşiş bun de la golance, să-mi fie cu iertare... Domnu' să ţi-i ocrotească şi să-ţi sporească averea şi să te văd îmbrăcat în catifea, cu o labă nouă din santal, iar pe sluta ta s-o văd cu pălărie de pene-n cap. Sînt recunoscătoare : de- atîta foame, am şi uitat să mai mănînc ; dar să ştii, Eliseo, sufleţelule, că n-am gusturi proaste, de- aia, tot ce-mi lipseşte mie, ţie să ţi se dea, mănîncă şi bea, îmbată-te şi să ai casă cu balcon, cu noptiere şi paturi de fier, cu pături înflorate şi la fel de curate ca ale regelui : băieţii să aibă beretă nouă şi sandale cu talpă de talpă, iar fata ta, cu mantie trandafirie, să tocească numai pantofiori de lac în zilele de duminică ; să ai o sobiţă bună, iar în faţa patului, un covoraş de pluş. Şi o bucătărie cu tapet nou şi-o grămadă de oale şi cratiţe; să ai icoane cu un Crist cu toiagul şi cu Sfînta Varvara; şi o ladă plină de rufe albe ; perdele cu flori, pînă şi o maşină de cusut care nu-ţi trebuie, dar pe care poţi să-ţi aşezi teancul de ziare, să ai prieteni şi vecini buni, iar de la casele mari, domni care, vă- zîndu-te invalid, să-ţi dea din prăvălia lor ce le mai rămîne în pungile goale de zahăr, de cafea moca şi de orez, din cel mai bun ; ţine legătura şi cu doamnele de la Comitet ca să-ţi plătească şi ţie chiria şi să-i dea ne- vesti-ti lucruri fine la călcat, Eliseo, să ai parte

de toate astea şi încă de multe altele...

Cleveteala ei fără noimă fu întreruptă de apariţia neaşteptată a coanei Casiana, care, ieşind din biserică, făcu să se aştearnă o tăcere înfrigurată.

— S-a terminat liturghia, spuse, şi întorcîndu-se apoi spre femeia guralivă, aruncă asupra-i întreaga sa autoritate, cu aceste despotice cuvinte : *Burlada,* treci la locul tău şi tacă-ţi pliscul, că doar sîntem în casa Domnului.

Lumea începuse să iasă, dar pomana venea rar, ici, colo. Cazurile de milostenie totală, cînd se dădea o cantitate egală tuturor, erau foarte rare, iar în ziua aceea cele cîteva monede de cinci sau de doi se opreau în mîinile îndemînatice ale lui Eliseo şi ale *Caporalei;* cîte ceva mai primiră Demetria şi Benina. Ceilalţi căpătară puţin sau nimic, iar oarba Crescencia se văicărea că nu-şi făcuse loc mai în faţă. în timp ce Casiana şuşotea cu Demetria, *Burlada* se lipi de Crescencia, în colţul de lingă uşa ce dădea spre curte.

— Ce i-o fi spunînd Demetriei ?

— Cine ştie... Treburi de-ale lor.

— Mi-a mirosit mie că au aranjat ceva la înmormîntarea de mîine. Lu' Demetria o să-i dea mai mult, tiincă este *ricomandată* de ăla care ţine prima slujbă, don Rodriguito cu ciorapii vineţii, de care se spune că este secretarul Papii.

— Ei o să-i dea toată carnea, iar nouă oasele.

— Păi, vezi... ! Aşa-i totdeauna cînd mergi cu doi sau trei plozi in spate ca să scoţi o bucată de pîine. Şi-apoi, se mai uită cineva la cinste ? Trîntoriţele astea, ca Demetria, după ce că sînt ditamai uşuraticele, mai strecoară şi viciu' în meserie. Uite, de exemplu : în fiece an îşi aduce cîte-o stîrpitură şi, în timp ce-o creşte, în burtă îl are pe următoru'.

— Da'... barem e măritată ?

— Cum sînt eu şi tu. De mine nu pot să spună nimic, căci eu, la Sfîntu' Andrei, m-am măritat cu

Roque al meu, plecat în lumea drepţilor, fiin'că a căzut de pe-o schelă. Asta zice că are bărbatu' la Celiplinas şi că, de-acolo, i-ar face copiii... prin poştă. Ce lume ' îţi spun, fără copii nu mai scoţi nimic : domnii nu se mai uită la demnitatea omului, ci numai dacă alăptezi sau nu. Le e milă de sufleţelele alea, fără să se gîndească că noi, cele fără copii, sîntem mai cinstite, noi, alea mai în *itate,* sătule de muncă şi neajutorate. Dar pun-te acum să mai schimbi lumea şi să *influinţezi* mila domnilor ! De-aia, bine zice cine zice că totul merge de-a-ndoaselea şi cu susu-n jos, ■chiar şi cu cerul sfînt, şi are dreptate Pulido cînd vorbeşte de o *rivoluţie* mare, mare de tot, care nu se poate să nu vie ca să-i înveţe minte pe nesătuii de bogătani şi pe săracii ajunşi.

Tocmai cînd îşi încheia bătrîna guralivă peroraţia, se petrecu un fapt atît de ciudat, fenomenal şi nemaiauzit, care n-ar putea fi comparat decît cu căderea unui fulger în mijlocul comunităţii de cerşetori, ori cu explozia unei bombe : atîta uluire şi spaimă produse asupra întregii gloate mizere. Cei mai bătrîni nu-şi aminteau să se mai fi întîmplat aşa ceva ; cei noi nu pricepeau ce se în- tîmplă. Toţi rămaseră muţi, perplecşi, înspăimîntaţi. Dar ce-a fost, în realitate ? Mai nimic : don Carlos Moreno Trujillo, care toată viaţa, de cînd era lumea lume, ieşea negreşit pe poarta ce dădea spre Calle Atocha... nici în ziua aceea nu-şi schimbă obişnuinţa, doar că, după cîţiva paşi, se întoarse, pentru a ieşi prin Caile de las Huertas, fapt unic, absurd, echivalent cu întoarcerea soarelui din drumul său.

Principala cauză a surprizei şi a confuziei nu fu însă ieşirea neobişnuită prin partea opusă, ci faptul că don Carlos se opri în mijlocul săracilor (care se îngrămădiră degrabă în jurul lui. crezînd că urmează să le mai dea ceva), îi trecu în revistă şi întrebă :

— Ei, voi, alea bătrîne, pe care din voi o cheamă coana Benina ?

— Pe mine, domnule, eu sînt, spuse cea care se numea astfel, înaintînd de teamă ca nu cumva vreuna din tovarăşele sale să-i ia numele şi starea civilă.

— Ea este, adăugă Casiana cu înţepeneală oficială,, crezînd că e nevoie de confirmarea sa de *caporală* în cunoaşterea şi recunoaşterea personalităţii subalternelor sale.

— Păi, coană Benina, continuă don Carlos, acoperin- du-se pînă la ochi din cauza frigului, mîine la opt şi jumătate să treci pe la mine : am ceva de vorbit cu dumneata. Ştii unde stau ?

— O să-i arăt eu... zise Eliseo, oferindu-şi serviciile şi ştiinţa domnului şi cerşetoarei.

— Bine. Am să te-aştept, coană Benina.

— Fiţi fără grijă, domnule.

— La opt jumate fix. Ia bine aminte... adăugă don Carlos mai mult strigînd, deşi glasu-i părea stins din cauza fularului umed ce-i acoperea gura. Dacă vii* înainte, va trebui să aştepţi, iar de întîrzii, n-o să mă mai găseşti... Aşa rămîne. Mîine, fiind în 25, mă duc la Monserrat şi-apoi la cimitir. Aşa că...

Capitolul IV

MAICULIŢA sfintă, fericite Iosif, ce comentarii, ce curiozitate febrilă, ce sete de-a cerceta şi de-a descoperi intenţiile bunului don Carlos ! în primele clipe, puterea surprizei îi lăsă pe toţi fără cuvinte. Prin cotloanele creierului fiecăruia treceau îndoiala, teama, invidia, curiozitatea arzătoare. Benina, vrînd cu siguranţă să scape de iscodirea lor supărătoare, îşi luă rămas bun cu căldură, ca de obicei, şi plecă. La cîteva minute, o urmă «orbul Almudena. între cei rămaşi începu să sară, ca scînteile, primele fraze, după surpriză şi confuzie : „O să aflăm mîine... I-o plăti vreo datorie... Are peste patruzeci de poliţe“.

— Aici toţi cad în picioare, zise *Burlada* către Cres- cencia, numai noi nu, parc-am picat în lume ca nişte bolovani.

Iar Casiana, lungindu-şi mai mult figura-i cabalină, pînă ce căpătă proporţii monstruoase, zise cu accent de compasiune lugubră :

— Sărmanu' don Carlos ! E nebun de-a binelea.

A doua zi, comunitatea se puse să comenteze mai în amănunt ciudata întîmplare, profitînd de fericita împrejurare că nici Benina şi nici orbul Almudena nu veniseră la biserică. Demetria, cu timiditate, îşi dădu cu părerea că don Carlos voia s-o ia pe Benina în serviciul său, deoarece fusese o bucătăreasă neîntrecută, dar n-o mai voia nimeni pentru că era bătrînă.

— Şi pentru că şterpelea, afirmă Casiana, apăsînd cu îndîrjire pe cuvîntul acela. Aflaţi că şterpelea de stingea şi pentru năravu' ăsta a ajuns unde-a ajuns, fiind nevoită să cerşească o bucată de pîine. Cu o mînă atît de lungă, au gonit-o din toate casele, pe cînd dacă s-ar fi purtat *manerat* ar fi avut şi ea acum o casă onorabilă în care să-şi sfîrşească zilele în linişte.

— Apăi eu, declară *Burlada* cu un scepticism negru, vă zic vouă că, dacă cerşeşte o face pentru că e cinstită : pentru că alea de şterpelesc adună banii pentru bătrâneţe şi se îmbogăţesc... Cîte sînt, oho, cîte de-astea nu sînt! Pe unele le-am văzut şi cu trăsură.

— Aici nu se bîrfeşte nimenea.

— Asta nu e bîrfă. Ia, să vedem... ! Cea care înşiră tot felul de ocări este escelenţa voastră, doamna preşedintă de miniştri.

' — Eu ?

— Da... Eminenţa Voastră Ilustrisimă a spus că Benina şterpelea ; ceea ce nu-i adevărat, pentru că, dacă era aşa, ar fi avut şi, dacă ar fi avut, n-ar fi venit să cerşească aici. Uite-aşa.

— De gură rea ce eşti, o să pieri.

— Nu piere nimeni de gură rea, ci de bogată, mai ales cînd ia pomana săracilor adevăraţi, a celor care suferă de foame şi n-au adăpost.

— Ei, suratelor, sîntem în casa Domnului, zise Eliseo, bătînd cu picioru-i de lemn în podea.

Păstraţi respect şi măsură una faţă de alta, cum spune Sfinta Scriptură.

Cu asta se restabiliră reculegerea şi liniştea pe care vehemenţa unora le tulburau adesea, orele triste petre- cîndu-le între cerşit şi ruga întretăiată de căscat.

Acum e bine să spunem că, în ziua aceea, absenţa Beninei şi a orbului Almudena nu era accidentală, iar despre asta dăm mai jos explicaţii legate de o întîmplare care merită atenţia în această poveste adevărată. Cum s-a mai spus, ieşiră amîndoi, unul după altul, la o distanţă de cîteva minute : dar, cum bătrîna se mai opri o clipă lîngă gardul de fier ca să stea de vorbă cu Pulido, marocanul orb o ajunse şi amîndoi o luară pe drumul ce ducea spre străzile San Sebastian şi Atocha.

— M-am oprit să vorbesc cu Pulido ca să te-aştept, prietene Almudena. Trebuie să-ţi vorbesc.

Şi, prinzîndu-1 de braţ cu mare grijă, îl trecu de pe un trotuar pe altul. Curînd, o luară pe strada Urosas şi, oprindu-se la un colţ, feriţi de trăsuri şi trecători, reîncepu :

— Trebuie să vorbesc cu tine, pentru că numai tu poţi să mă scoţi dintr-o mare încurcătură ; numai tu, pentru că celelalte cunoştinţe de la biserică nu-mi sînt de nici un ajutor. Ţi-ai dat seama ? Sînt nişte egoişti, inimi de piatră... Cine are, de ce are ; cine n-are, de ce n-are. Ce mai, nu ţi-ar întinde o mînă la ananghie şi chiar s-ar bucura să vadă la pămînt o biată cerşetoare.

Almudena întoarse faţa spre eâ şi s-âr putea spune -că o privea chiar, dacă a privi înseamnă să-ţi îndrepţi ochii spre un obiect, punînd în ei, dacă nu vederea, cel puţin intenţia, şi într-un anumit fel atenţia, pe cît de stăruitoare pe atît de nefolositoare. Strîngîndu-î mîna, îi spuse :

— Sufleţelu, ştie tu că Almudena serveşte la tine ca un cîine. Sufleţelu, spune la mine ce necaz tu... ce necaz la tine.

— S-o luăm în jos şi vorbim pe drum. Te duci acasă ?

— Merg unde tu vrea.

— Mi se pare că ai obosit. Mergem prea repede. Ce-ai zice să ne aşezăm puţin în Plazuela del Progreso, ca să vorbim mai liniştiţi ?

Fără-ndoială că orbul încuviinţă, căci, după cinci minute, puteai să-i vezi stînd unul lîngă altul pe soclul gardului de fier care înconjoară statuia lui Mendizăbal h Faţa lui Almudena, de o urîţenie expresivă, brună măslinie, cu barba rară şi neagră ca pana corbului, se caracteriza în primul rînd prin mărimea exagerată a gurii care, atunci cînd ridea, forma o curbă ale cărei capete, încreţind pielea veştedă a obrajilor, ajungeau aproape de urechi. Ochii erau ca nişte răni de mult uscate şi insensibile, înconjuraţi de pete sîngerii ; era de statură mijlocie şi avea picioarele strîmbe. Corpu-şi pierduse ţinuta verticală din cauza obiceiului de-a merge „or- beşte“ şi de-a petrece ceasuri nesfîrşite cu picioarele aşezate sub el. Se îmbrăca cu o oarecare grijă, căci hainele lui, deşi vechi şi pline de pete, nu aveau nici o ruptură peste care să nu fi fost cîrpit un petic pe măsură. Era încălţat cu galoşi negri, foarte uzaţi, dar perfect închişi prin cusături şi adausuri făcute cu îndemî- nare. Pălăria slujise timp îndelungat diverse capete pînă să ajungă să se fixeze pe-al lui, care probabil nu va fi ultimul, căci fetrul nu era atît de destrămat încît să nu mai poată apăra craniul pe care-1 acoperea. Avea un baston tare şi lustruit : mîna cu care-1 ţinea, nervoasă, era de culoare închisă, pârind a unui etiopian, iar palma-i era albicioasă cu nuanţe şi moliciuni ce-o făceau să se-

[1] Politician spaniol, şef al guvernului în 1835.

mene cu o felie de batog ; unghiile, bine tăiate ; gulerul cămăşii era mai puţin murdar decît ţi-ai fi imaginat, ştiind mizeria şi viaţa de vagabond a nefericitului fiu din Sus.

— Păi, cum îţi spuneam, Almudena, zise Benina, luîndu-şi basmaua de pe cap, pentru ca imediat să şi-o pună la loc, ca orice persoană neliniştită şi

nervoasă care vrea să-şi răcorească puţin capul. Sînt într-o mare încurcătură, numai tu poţi să mă scoţi din ea.

— Spus la mine tot... tu...

— Ce-aveai de gînd să faci în seara asta ?

— La casa mea, molt de făcut : spalat rufe la mine, cusătura molt, cîrpire molt.

— Eşti omul cel mai îngrijit care există pe lume. N-am văzut altul ca tine. Orb şj sărac, îţi cureţi singur hainele, cîte le ai ; bagi aţa în ac cu limba mai uşor decît eu cu degetele, coşi de minune ; îţi eşti şi croitor şi cizmar şi spălătoreasă... Şi după oe cerşeşti dimineaţa la biserică şi după-amiază pe stradă, îţi mai rămîne timp să dai o raită şi pe la cafenea... nu ştiu să mai fie altul **ca** tine ; iar dacă în lume ar exista dreptate şi lucrurile ar fi rînduite cu cap, ar trebui să ţi se dea un premiu... Uite, fiule, în seara asta nu te las să munceşti pentru **că** trebuie să-mi faci un serviciu. Prietenul la nevoie se cunoaşte.

— Ce întîmplat la tine ?

— Un lucru îngrozitor. Parc-aş fi pe moarte. Sînt atît de nenorocită că, de nu mă ajuţi tu, mă arunc în canal. Aşa cum îţi spun.

— Sufleţelu... nu omorît, nu.

— Da, dar intri uneori în viaţă în încurcături aşa de mari, că e aproape cu neputinţă să mai ieşi din ele. Am să-ţi spun direct, ca să-ţi dai seama : am nevoie de un duro. ,

— Un duro ! exclamă Almudena, exprimînd deodată, prin gravitatea feţei şi prin energia pronunţiei, spaima ce i-o provocă imensitatea sumei.

— Da, fiule, da... un duro, şi nu pot să mă duc acasă fără să fac rost de el. Trebuie să găsesc banii ăştia, gîndeşte-te, trebuie să-i scot din pămînt, să-i caut oriunde ar fi.

— Molt este, molt, murmura orbul ridicîndu-şi **faţa** spre cer.

— Nu e chiar aşa de mult, observă cealaltă, încercînd să-şi înşele chinul cu idei optimiste. Cine

n-are un duro ? Un duro, prietene Almudena, are oricine... Aşa că, ai putea să mi-1 dai tu, da sau nu ?

Orbul zise ceva în limba lui ciudată, pe care Benina o traduse prin cuvîntul „imposibil[44] şi, scoţind un suspin profund, pe care Almudena îl însoţi cu altul nu **mai** puţin adînc şi jalnic, se opri o clipă într-o meditaţie dureroasă, privind spre pămînt, apoi spre cer şi spre statuia lui Mendizăbal, acel domn de bronz negru-verzui despre care ea nu ş,tia nici cine e şi nici de ce fusese pus acolo. Cu acea privire vagă şi absentă care, în clipele de profundă amărăciune, era ca o întoarcere înspăi- mîntată a sufletului către el însuşi, vedea trecînd, pe ambele alei ale grădinii, lume grăbită sau nepăsătoare. Unii aveau un duro, alţii erau în căutarea lui. Treceau încasatorii de la bancă cu gentile pe umăr, camionete cu sticle de bere şi apă gazoasă, dricuri ce duceau **pe** ultimul drum pe cel căruia nu-i mai păsa de nici un duro. în prăvălii, intrau cumpărători care ieşeau apoi cu pachete. Cerşetori zdrenţăroşi aţineau calea trecătorilor. Cu o privire fugară, Benina trecu în revistă lăzile adunate în atîtea prăvălii, încăperile atîtor case, buzunarele atîtor trecători bine îmbrăcaţi, ajungînd la convingerea că în nici una din cutele acelea ale vieţii nu lipseau banii de care ea avea atîta nevoie. Se gîndi apoi că ar fi prea de tot să se prezinte alături, la Cespedes, spunînd că, dacă nu pot să-i dea un duro, măcar să i-1 împrumute. Ar rîde, cu siguranţă, de o pretenţie atît de absurdă şi ar pofti-o frumuşel în stradă. Şi totuşi, părea normal şi drept ca acolo, unde un duro reprezenta o sumă neînsemnată, să i-1 dea ei, pentru care o astfel de sumă era ca un atom imens. Şi dacă mult dorita monedă ar trece din mîinile celor care mai aveau multe altele în ale ei, nu s-ar observa nici o modificare importantă în împărţirea bogăţiei, totul ar fi ca înainte : bogăţii bogaţi ; săracă ea, săraci toţi cei de teapa ei. Dacă era aşa, de ce nu-i pica în palmă moneda dorită ? De ce

oare douăzeci de persoane care treceau pe-acolo nu se lipseau de-un real şi de ce aceşti douăzeci de reali n-ajungeau firesc în mîinile ei ? La naiba cu lumea asta întoarsă pe dos ! Sărmana Benina se mulţumea doar cu o picătură de apă, dar, deşi se afla în faţa eleşteului din parcul Retiro, nu putea s-o aibă. Să facem socoteala, cerule mare ! Ar pierde ceva eleşteul de la Retiro dacă s-ar lua din el o picătură de apă ?

CapitolulV

TOCMAI SE GÎNDEA la toate astea, cînd Almudena, revenind dintr-o meditaţie de om care face calcule, pesemne foarte tristă judecind după chipul lui, îi spuse :

— Tu nu avut lucru de amanet ?

— Nu, fiule, am amanetat tot, pînă şi poliţele.

— Tu nu avut persoana împrumute la tine ?

— Nu mai am pe nimeni care să mai aibă încredere. Nu fac un pas să nu întîlnesc o mutră rea...

— Domnu Carlos chemat la tine, mîine.

— Mîine e foarte departe, eu am nevoie de bani azi şi imediat, Almudena, imediat. Fiecare minut ce trece e ca o mînă care strînge mai puternic nodul pe care-1 simt în gîtlej.

— Nu mai plînge la tine, sufleţelu. Tu buna cu mine fost, io ajutat la tine... Tu văzut acum.

— Ce-ţi trece prin cap ? Spune-mi degrabă.

— Io amanetare haine.

— Costumul pe care ţ> l-ai cumpărat din talcioc ? Şi cît crezi că-ţi vor da pe el ?

— Doi peseta şi jumate.

— Eu cred că o să ţi-1 scot cu trei. Şi restul ?

— Haide la casa mea, spuse Almudena, ridicîndu-se cu hotărîre.

— Iute, fiule, că nu e timp de pierdut. E foarte tîrziu. Şi-apoi, e ceva de mers pînă la hanul Santa Casilda 1

Porniră tăcuţi şi în grabă pe strada Meson de Paredes, vorbind puţin. Benina, sufocată mai mult de neliniște decît de iuţeala pasului, se aprinsese la faţă şi, de cîte ori auzea bătăile ceasului, făcea o grimasă disperată. Vîntul rece îi împingea pe stradă în jos, umilind u-le îmbrăcămintea ca pînzele unui vapor. Mîinile le erau de gheaţă, nasurile roşii curgeau. Răguşiseră, iar vorbele le ieşeau din gură ca un scrîşnet rece şi trist.

Nu departe de punctul în care Meson de Paredes dă în Ronda de Toledo, ajunseră la hanul Santa Casilda, un viespar întins de locuinţe ieftine, aliniate in galerii suprapuse. Ajungeai acolo printr-o curte sau ogradă lungă şi strimtă, plină de mormane de gunoi, resturi, coji şi rămăşiţe din cele mai lumeşti. Odaia în care stătea Almudena era ultima de la parter, chiar pe pă- mînt, aşa că nu trebuia să urci nici măcar o treaptă ca să pătrunzi în ea. Locuinţa se compunea din două încăperi despărţite printr-o rogojină ce atîrna din tavan ; de o parte, bucătăria, de cealaltă, o încăpere care era şi dormitor şi salon, pe jos cu pămînt bine bătătorit, pereţi albi, adică nu atît de murdari ca ceilalţi din aceeaşi casă sau vizuină umană. Singura mobilă era un scaun, căci patul consta dintr-o saltea de paie şi pături cenuşii strînse toate într-un colţ. Bucătărioara nu era lipsită de oale, cratiţe, sticle şi nici de alimente. în centrul camerei, Benina văzu un balot negru, ceva ca o legătură de rufe sau un sac aruncat. La lumina slabă, care mai pătrundea după ce închiseră uşa, putu să observe că balotul se mişca. Mai mult intuind decît vă- zînd ceva, înţelese că era vorba de o fiinţă vie.

— Aci şede Pedra, beţiva.

— Oh, ce viaţă ! Asta te ajută să plăteşti odaia... Beţivana, neruşinata... Dar, să nu pierdem timpul, fiule : dă-mi costumul să-1 duc... şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, o să scot măcar doi si optzeci. Vezi şi fâ-mi rost de rest. Sfînta Fecioară o să te răsplătească, o să mă rog să-ţi dea îndoit, că mie tot nu vrea să-mi dea nimic.

împins de nerăbdarea prietenei sale, orbul luă

din cui costumul pe care-1 numea nou, din cauza unui convenţionalism foarte obişnuit în combinaţiile negustoreşti. 1-1 întinse Beninei care, dintr-un salt, ajunse în curte şi apoi pe Ronda, luînd-o drept spre numitul Campillo de Manuela. între timp, cerşetorul, mormăind nişte cuvinte mînioase pe care cu greu le-ar putea reproduce povestitorul, fiindcă erau spuse în arabă, pipăi balotul cu femeia beată, care zăcea nemişcată în mijlocul odăiţei. La furia orbului, aceasta răspunse doar cu un grohăit înfundat şi, întorcîndu-se pe jumătate cu picioarele, şi cu mîinile întinse, căzu din nou într-un somn adine şi în cea mai cruntă nemişcare.

Almudena strecură mîna printre hainele negre, ale căror cute amestecate cu cele ale şalului formau o legătură complicată, şi, însoţindu-şi scotoceala cu exclamaţii furibunde, pipăi şi bustul ofilit, de parcă ar fi frămîntat pielea cu zdrenţele. Era atît de nervos, îneît descoperea ceea ce trebuia să stea acoperit şi acoperea ceea ce ţi-ar place să vezi la lumina zilei. Scoase de-acolo mătănii, amulete, o legătură de bonuri de amanet, înfăşurată într-o bucată de ziar, potcoave adunate de pe stradă, dinţi de animale sau de oameni şi alte nimicuri. Cînd termină cu scotocitul, intră Benina, revenită de la treaba pe care o aranjase atît de iute, de parcă ar fi dus-o pe sus îngerii din cer. Sărmana femeie părea că se sufocă de cît gonise pe străzi : abia mai putea să răsufle, din faţa-i asudată ieşea foc şi ochii-i trădau veselia.

— Mi-au dat trei, zise arătînd monedele, una în sferturi. Am avut noroc că era acolo Valeriano, că de-ar fi fost stăpîna, Reimunda, cu greu aş, fi scos două şi ceva.

Răspunzînd la satisfacţia bătrînei, Almudena, cu faţa veselă şi triumfătoare, îi arătă o pesetă.

— Găsit eu aci, la piept de asta... Ţine, la tine e.

— Oh, ce noroc ! N-o mai avea şi altele ? Caută bine, fiule.

— Asta tot are. Răscolit io tot lucruri de la piept.

Benina scutură zdrenţele beţivei sperînd să mai

vadă căzînd vreo monedă. Din păcate, nu mai căzură decît vreo două ace de păr şi cîteva bucăţele de cărbune.

— Asta tot are.

Orbul continuă să vorbească şi, din explicaţiile pe care i le dădu despre firea şi obiceiurile beţivei, înţelese că, dacă ar fi găsit-o într-o stare normală, pe trezie, i-ar fi dat peseta de cum i-ar fi cerut-o. Almudena îşi caracteriza tovarăşa cu care împărţea locuinţa prin propoziţii scurte :

— Ea buna este, rea este... Totul ia. Totul dă...

Pe urmă, ridică salteaua şi, scormonind în pămînt, scoase o tabacheră veche şi murdară, ascunsă cu grijă între cîrpe şi cartoane şi, băgînd degetele în ea, aşa cum ai extrage o ţigară, scoase o hîrtie din care ieşi la iveală o monedă de doi reali, nouă şi strălucitoare. Benina *o* luă degrabă, iar Almudena mai scoase din buzunar, unde ţinea fiare, foarfece, capete de ace, un briceag şi altele, un pacheţel cu o monedă de zece centime.

La acestea, mai adăugă ceea ce primise de la don Carlos şi-i dădu totul sărmanei bătrîne, spunîndu-i :

— Sufleţelu, aranjat aşa tot ?

— Da, da... Cu ce-am luat eu azi, îmi mai lipseşte aşa de puţin că nu vreau să te mai necăjesc. Slavă Domnului ! Parcă nu-mi vine să cred. Oh, fiule, cit eşti de bun ! Meriţi să cîştigi la loterie, iar de nu cîştigi, asta-j pentru că nu există dreptate nici pe pămînt, nici în cer... Te las, fiule, nu mai pot să stau nici un minut... Să te răsplătească Dumnezeu... Stau ca pe jăratec. Zbor acasă... Rămîi cu bine... şi să n-o baţi pe amărîta asta cînd s-o trezi ! Fiecare, de teamă să nu sufere, se îmbată cu ce poate : asta cu rachiu, alţii cu altceva. Şi mie-mi vine cîteodată s-o iau razna, dar nu aşa, amarul meu e în adîncul sufletului... O să-ţi povestesc eu odată, da, o să-ţi povestesc.

Şi ieşi ca din puşcă, tîrîtă de gîndurile-i răscolitoare, cu banii vîrîţi în sîn, de teamă să nu i-i smulgă cineva pe drum sau să-şi ia zborul. Rămînînd singur, Almudena se duse la bucătărie

unde, printre alte vechituri, avea un lighenaş de cositor şi o găleată de apă. Se spălă pe mîini şi pe ochi, luă apoi o ulcică în care avea cenuşă şj cărbuni stinşi şi, ducîndu-se în vecini, se întoarse imediat cu jar peste care presără un pumn dintr-a substanţă ce-o ţinea într-o legătură de hîrtie, lîngă pat.. Din foc se ridică un fum foarte des, cu miros pătrunzător. Era smirnă, singura amintire materială a pămîn- tului natal pe care Almudena şi-o mai putea îngădui în exilul său de vagabond. Mireasma aceasta deosebită, caracteristică numai caselor arabe, era mîngîierea sa, plăcerea-i cea mai vie, obicei domestic şi religios, căci, Învăluit în fumul acela, începu să se roage într-un fel pe care nici un creştin nu l-ar fi înţeles.

Din cauza fumului, beţiva începu să bombăne mai tare, să rîgîie, să tuşească, vrînd parcă să-şi facă simţită prezenţa. Orbul n-o luă în seamă nici cît ai lua un cîine, fiind adîncit în rugile lui, spuse într-o limbă despre care nu ştiu dacă era arabă sau ebraică, acoperindu-şi pe rînd ochii cu mîna şi coborînd-o apoi la gură pentru a o săruta. Rămase mult timp în meditaţie şi, cînd termină, simţi că femeia aşezată în faţa lui îl privea cu ■ochi reci şi plîngăreţi, din cauza înţepăturilor provocate •de fumul des de smirnă. Arătîndu-i cu gravitate palma, Almudena îi aruncă următoarele cuvinte :

— Scroafa, nu are la tine frica de Dumnezeu. Beţivana, este un singur Dumnezeu... un Dumnezeu, un Dumnezeu, unu singur.

Femeia slobozi un hohot ascuţit şi, ducîndu-şi mîna la piept, vru să-şi aranjeze dezordinea pe care mîna nerăbdătoare a tovarăşului său de adăpost i-o provocase în acea parte atît de interesantă a trupului ei. Atît de greoi îşi revenea din toropeala ei alcoolică, încît nu reuşea să pună nimic la loc, nici să acopere ceea ce bunul ■simţ cere şi a cerut întotdeauna să fie acoperit.

— *Jai,* tu m-ai scotocit..

— Da... numai un Dumnezeu, un Dumnezeu singur...

— Şi ce dacă ? După mine poa'să fie doi ori patruzeci, oricîţi ar fi ei... Ia zi, trîntore, mi-ai luat peseta. Da' nu-mi pasă, că tot pentru tine era.

— Un singur Dumnezeu !

Şi văzîndu-1 că pune mîna pe băţ, femeia se apără ■spunînd :

— Hei, nu da, *Jai.* Termină mai bine cu fumăraia şi fă ceva de mîncare. Cîţi bani ai ? Ce vrei să-ţi aduc ?

— Beţivana, nu avut bani... Tu dormit şi luat la tine banii hoţi...

■— Ce să-ţi aduc ? murmură femeia neagră, clătinîn- du-se şi închizînd ochii. Aşteaptă puţin. Mi-e somn. *Jai...*

Căzu din nou într-un somn profund, iar lui Almudena, care luase băţul cu intenţia de a-1 folosi ca remediu împotriva beţiei, i se făcu milă şi, oftînd adine, bolborosi aproximativ aceste cuvinte : „Bate la tine, mîine".

Capitolul VI

NU CRED SA FIE o hiperbolă dacă spun câ Benina, ieşind din Santa Casilda şi avînd aproape toată suma care-i potolea spaima de moarte, trecea pe lingă ziduri şi traversa drumurile şi străzile ca o săgeată. în ciuda celor şaizeci de ani pe care-i purta în spinare, îşi păstrase toată sprinteneala şi vioiciunea, la care se adăugase o perseverenţă nesecată. Cea mai mare parte a vieţii şi-o petrecuse muncind din greu, lucru care-i ceruse deopotrivă trudă şi şiretenie, eforturi nebuneşti ale minţii şi ale muşchilor, şi astfel învăţase să-şi călească trupul şi spiritul, alcătuind acel caracter extraordinar de femeie pe care cititorii îl vor cunoaşte în depănarea poveştii reale a vieţii sale. Cu o iuţeală de necrezut, intră într-o farmacie de pe strada Toledo, luă medicamentele pe care le comandase de dimineaţă, apoi se opri la măcelărie

şi la băcănie, ducînd tot ce cumpărase în fel de fel de pachete de hîrtie şi, în sfîrşit, intră într-o casă de pe strada Imperială, aproape de colţul unde se află Almotacen şi Fiel Contraste. Se furişă printr-o portiţă îngustă, astupată şi aproape de netrecut din cauza unor cîrlige de la un atelier de pielărie ; urcă scara, cu paşi mari, pînă la primul etaj, cu pas potrivit pînă la al doilea, ajungînd cu respiraţia tăiată la al treilea, cel din urmă, cu pretenţii de mansardă. Ocoli printr-un culoar mare, apoi, printr-o galerie închisă cu geamuri şi cu podea strîmbă din cauza prăbuşirilor şi denivelărilor de la vechea fabrică, şi ajunse în cele din urmă la o uşă scorojită de lemn şi sună... Era casa ei, casa stăpînei ei, care, pipăind pereţii, ieşi în persoană cînd auzi sunetul clopoţelului sau mai bine-zis al tălăngii hodorogite, şi deschise, nu fără a întreba cu precauţie prin fe- răstruica pătrată, apărată de o cruce de fier.

— Slavă Domnului, femeie... îi spuse din uşă. Ce mult ai zăbovit ! Am crezut că te-a lovit vreo trăsură sau că ţi-a venit rău.

Fără să crîcnească, Benina îşi urmă stăpîna într-o încăpere alăturată, unde amîndouă se aşezară. Servitoarea renunţă să dea explicaţii în legătură cu întîrzierea, pentru că-i era teamă, şi adoptă defensiva, aşteptînd să vadă ce-avea de gînd dona Paca şi ce poziţie va lua, cu firea ei irascibilă. Ceva din tonul cu care fu primită o linişti : se aşteptase la o ocară zdravănă, la cuvinte grele. însă doamna părea calmă, stăpînindu-şi, fără îndoială, firea aspră de îndelungate suferinţe. Benina îşi propusese ca întotdeauna să reacţioneze în funcţie de dispoziţia stăpînei, iar la puţin timp după ce schimbară primele fraze se linişti de tot.

— Vai, doamnă, ce zi ! Eram distrusă ; şi nu mă lăsau, nu mă mai lăsau să plec din casa aceea binecuvântată.

— Nu-mi mai spune, zise stăpîna, al cărei accent

andaluz, deşi slab, mai stăruia încă, cu toate că trăia de patruzeci de ani la Madrid. M-am săturat. Cînd am văzut că se face douăsprezece, unu, două, mi-am zis : ,.Dar. Doamne, de ce-o fi întîrziind atîta Nina ?“ Pînă mi-am amintit...

— Aşa...

— Mi-am amintit... Cum am în cap tot calendarul... mi-am amintit că azi e Sfîntul Romualdo, confesorul şi episcopul din Farsalia.

— Aşa e.

— Şi deci e ziua domnului părinte la care slujeşti.

— Dacă m-aş fi gîndit că ghiciţi ce zi este astăzi, aş fi stat mai liniştită, zise servitoarea care, cu extraordinara ei capacitate de a ticlui şi de-a spune minciuni, ştiu să profite de firul solid pe care i-1 întinse stăpîna sa. Şi nu mi-a fost uşor !

— Cred că le-ai pregătit o masă bogată. Parcă o văd ; nu s-ar zice că au burtă mică preoţii ăia de la San Sebastian, colegii şi prietenii lui don Romualdo al tău !

— Orice v-aş spune, tot n-ar fi de-ajuns.

— Povesteşte-mi, ce le-ai dat ? întrebă nerăbdătoare doamna, căreia îi plăcea să ştie ce se mînca în casele altora. Las’ că ştiu eu ! Le-ai făcut maioneză.

— Mai întîi, un pilaf care mi-a ieşit o bunătate. Oh, Doamne, cit l-au lăudat ! Ziceau că aş fi cea mai bună bucătăreasă din Europa şi că, dacă nu le-ar fi ruşine, şi-ar linge degetele.

— Şi, pe urmă ?

— O tocană de pasăre care le-ar fi plăcut şi îngerilor din ceruri. Apoi calamari în suc propriu... apoi...

— Deşi ţi-am spus să n-aduci resturi de mîncare, căci prefer mizeria pe care mi-a dat-o Domnul decît să rod oasele de la masa altora... după cum te cunosc, nu mă-ndoiesc că ai adus ceva. Unde-i coşuleţul ?

Văzîndu-se încolţită, Benina şovăi o clipă : dar nu era ea femeia care să se dea bătută în faţa vreunui pericol, aşa că talentul ei de-a născoci îi

sugeră repede un răspuns abil :

— Să vedeţi, doamnă, am lăsat coşuleţul acasă la domnişoara Obdulia, care are mai multă nevoie decit noi.

— Bine-ai făcut. Bună idee, Nina. Hai, mai povesteşte-mi. Le-ai dat şi un muşchiuleţ bun ?

— Cum de nu ? Două chile şi jumate, doamnă. So- tero Rico mi-a dat din cel mai bun.

— Şi ca desert, băutură... ?

— Pînă şi şampania Viuda. Sînt daţi naibii preoţii ăştia, nu se lipsesc de nimic... Da' acum haidem dincolo, e foarte tîrziu şi cred că sînteţi moartă de foame.

— Eram, dar... nu ştiu ; acum parcă am mîncat tot ce mi-ai înşirat tu... în sfîrşit, dă-mi totuşi ceva.

— Ce-aţi mîncat ? Ghiveciul pe care vi l-am pus deoparte, aseară ?

— Fata mea, n-am putut să-1 înghit. M-am ţinut doar cu un pic de ciocolată.

— Haideţi, haideţi dincolo. Mai rău este că trebuie să aprindem focul. Dar îl aprind eu repede... Ah, v-am adus şi medicamentele. Asta-i lucrul cel mai important.

— Ai făcut tot ce ţi-am zis ? întrebă doamna, în timp ce mergeau spre bucătărie. Ai amanetat cele două jupoane ?

— Cum să nu ? Cu cele două pesete pe care le-am luat şi alte două pe care mi le-a dat don Romualdo, de ziua lui, am rezolvat totul.

— Ai plătit uleiul de ieri ?

— Cum să nu i

— Dar ceaiurile de tei şi de sunătoare ?

— Tot, tot... Şi după ce-am făcut cumpărăturile, mi-a mai rămas ceva şi pentru mîine.

— O vrea Dumnezeu să ne dea o zi bună mîine ? rosti doamna cu adîncă tristeţe, aşezîndu-se în bucătărie, în timp ce servitoarea aduna cu iuţeală aşchii şi cărbuni.

— Vai, doamna, sigur aşa o să fie.

— Cum de eşti aşa sigură, Nina ?

— Pentru că ştiu. Mi-o spune inima. Mîine vom

avea o zi bună, vreau să zic o zi mare.

— Numai mîine o să-ţi spun dacă ai dreptate. Nu am încredere în presimţirile tale. îmi tot dai mereu cu mîine, mîine...

— Dumnezeu e milostiv...

— Cu mine, nu mi se pare. îmi dă lovitură după lovitură ; mă biciuieşte, nu mă lasă nici să-mi trag sufletul. După o zi rea, vine una şi mai rea. Tot aşteptînd binele, anii au trecut şi n-a fost iluzie care să nu devină deziluzie. Mă oboseşte suferinţa, mă oboseşte şi speranţa. Speranţa mea este trădătoare, şi, cum mă înşală mereu, nu mai pot să sper la nimic bun, mai curînd mă aştept la ceva rău ca să vină... măcar ceva normal.

— Păi eu, de-aş. fi în locul dumneavoastră, zise Benina suflînd în foc, aş avea încredere în Dumnezeu şi-aş fi mulţumită... Uitaţi-vă la mine... mă vedeţi ? Eu am credinţa că atunci cînd ne aşteptăm mai puţin, o să ne ajungă norocul şi-o să fim atît de bogate, că abia de-o să ne mai amintim de zilele astea de sărăcie, şi-o să ne răzbunăm pe ele trăind pe cinste.

— Nu mai trag nădejde la o viaţă bună, Nina, declară doamna aproape plîngînd, nu vreau decît să mă odihnesc.

— Cine se gîndeşte la moarte ? Asta nu ! Mie-mi convine lumea asta schimbătoare, şi chiar găsesc un rost în necazurile prin care trec. Da' să mori, nu.

— îţi convine viaţa asta ?

— îmi convine, fiindcă n-am cum să-mi fac alta, îndurăm de toate, numai să trăim, chiar de-ar fi să ră- mînem doar cu un colţ de pline pe care să-l înmuiem în două sosuri foarte bune : foamea şi speranţa.

— Şi pe lingă mizerie să înduri ruşinea, atîta umilinţă ; să ai datorii la toată lumea... şi să nu poţi plăti nimănui, să trăieşti din mii de înşelăciuni, vicleşuguri, minciuni... să nu găseşti pe nimeni care să-ţi dea pe datorie... să fim urmărite de negustori şi vînzători ?

— Oho, şi cum mai îndur... ! în viaţa asta, fiecare se apără cum poate. Asta ar mai lipsi, să murim de foame cu-atîtea prăvălii pline de bunătăţi... Asta nu : Domnul nu vrea să ni se usuce cerul gurii pentru că n-am mîn- cat, şi, cînd nu ne dă bani, presupun că ne dă deştep- tăciunea cu care să adunăm ce ne lipseşte fără să furăm, asta nu. Pentru că eu promit să plătesc, şi-o să plătesc cînd om avea cu ce. Ei ştiu că sîntem sărace... da' că în casa asta există măcar cuvînt, dacă altceva nu. Asta ar mai lipsi să ne batem capul fiindcă datorăm negustorilor, atît de bogaţi, o nimica toată.

— Păi tu n-ai ruşine, Nina ; adică nu ţii la onoare, vreau să zic, la demnitate,

— Nu ştiu dacă ţin la astea ; da' ştiu că am gură şi stomac normal şi mai ştiu că Dumnezeu m-a adus pe lume ca să trăiesc şi nu să mor de foame. Grangurii ăia, de pildă, au ruşine ? Haida de'... ! Au numai plisc... Şi dacă vezi lucrurile aşa cum trebuie văzute, eu zic că Dumnezeu n-a creat numai pămîntul şi apa, ci în lucrarea sa intră şi băcăniile, Banca Spaniei, casele în care trăim, ba pot spune chiar şi tarabele precupeţilor... ! Toate sînt de la Dumnezeu.

— Şi banii... blestemăţii ăia de bani de la cine sînt ? întrebă doamna pe un ton jalnic. Răspunde-mi !

— Tot de la Dumnezeu, pentru că Dumnezeu a făcut şi aurul şi argintul... Bancnotele, ce ştiu eu... Ba cred că şi pe ele.

— Ştii ce zic eu, Nina ? Că lucrurile sînt ale celor ce le au... ş; le are toată lumea în afară de noi... Hai, grăbeşte-te, simt că leşin. Unde mi-ai pus medicamentele ? A, da, uite-le pe comodă. O să iau a aspirină înainte de masă... Oh, cît mă necăjesc picioarele astea I în loc să mă ducă ele pe mine, trebuie să trag eu de ele. (Se ridică cu mare greutate.) Mai bine aş merge în cîrje. Aşa că, ai văzut ce face Dumnezeu cu mine ? Dacă şi asta mai e glumă ! M-a imbolnăvit de ochi, de picioare, de

cap, de rinichi, de tot, în afară de stomac. Mă lipseşte de mijloace de trai, dar mă lasă să mănînc ca nn uliu.

— Aşa face şi cu mine. Da' eu n-o iau în nume de rău, doamnă. Slăvit să fie Domnul, care ne dă bunul cel mai de preţ al trupurilor noastre, preasfînta foame !

Capitolul VII

TRECUSE de şaizeci de ani cea care din atîtea pricini era nefericita dona Francisca Juărez de Zapata, numită simplu dona Paca, în anii decăderii sale jalnice, cu laconică şi plebeică familiaritate. Veţi vedea aici unde ajung gloriile şi mărimile acestei lumi şi prin ce Golgotă a trecut această doamnă, alunecînd spre mizeria profundă, de cînd se desfăta cu toate bunătăţile, prin anii '59—60, şi pînă acum, cînd o vedem trăind cu inconştienţă din pomană, îndurînd chinuri, dureri şi mii de umilinţe. Nenumărate exemple de astfel de căderi ne oferă lumea bună, mai ales cea din Madrid, în care abia dacă se mai păstrau deosebirile de rang, dar dona Francisca Juărez, tristă jucărie a sorţii, le întrecea pe toate. Privind cu atenţie aceste lucruri, adică urcuşul şi cobo- rîşul în viaţa socială, ţi se pare o prostie să dai vina pe destin pentru ceea ce, de fapt, este opera exclusivă a propriilor caractere şi temperamente, şi un bun exemplu în acest sens este dona Paca, care, de cînd a venit pe lume, avea înnăscută în propria-i fiinţă indiferenţa faţă de toate lucrurile materiale. Născută la Ronda, încă din copilărie privirea-i se obişnuise cu rîpele adînci ale terenului şi, cînd avea coşmaruri, visa că se prăbuşeşte în cea mai mare prăpastie a acelei crăpături căreia i se spune Tajo. Cei născuţi la Ronda trebuie să fie foarte tari din fire şi să nu sufere de ameţeli sau de ceva asemănător, ca să poată contempla abisurile înspăimîntă- toare. Dona

Paca era însă dintre cei care nu-şi păstrează echilibrul cînd sînt la înălţime : se prăvălea instinctiv, iar cu firea-i slabă nu putea nici să-şi menţină echilibrul, nici să-şi dirijeze viaţa, care ar fi la urma urmei o trăsătură morală.

Ameţeala, pentru Paquita Juărez, era o stare cronică încă de cînd se căsătorise, foarte tînără, cu don Antonio Maria Zapata, de două ori mai mare decît ea, intendent în armată, om tare de treabă, destul de înstărit, ca de altfel şi logodnica, care avea venituri mari. Zapata servise în armata din Africa, divizia Echangiie, iar după Wad-Ras a trecut la direcţia de resort. Stabiliţi la Madrid, doamnei nu i-a trebuit mult pînă să înceapă a trăi pe picior mare, cu mult fast, şi, dacă şi-ar fi potrivit de la început vanitatea cu rentele şi leafa pe care le aveau, n-ar fi întrecut atît de mult limita oricărei prudenţe, ajungînd la restanţe, încurcături şi datorii. Zapata era un om foarte ordonat, dar era atît de dominat de soţie, încît îşi pierdu calităţile minunate pe care le avea ; el, care ştiuse atît de bine să administreze capitalurile armatei, vedea cum i se duce averea, fără să descopere arta de-a o mai păstra. Paquita nu mai contenea cu îm-brăcămintea elegantă, cu mesele luxoase, cu veşnica dăn- ţuială la baluri şi serate şi cu alte capricii costisitoare. Dezordinea sări atît de tare în ochi, încît Zapata, în- spăimîntat, văzînd că se apropie tunetul cel mare, ieşi din toropeala în care-1 ţinea scumpa sa jumătate şi începu să facă socoteli şi să stabilească o anumită regulă şi măsură în conducerea casei. Dar, vai, tristă soartă a familiei, cînd era mai cufundat în calculele cu care spera să se salveze, făcu o pneumonie, iar în Vinerea Mare, spre seară, trecu în lumea drepţilor, lăsînd doi copii de vîrstă fragedă : pe Antonito şi pe Obdulia.

Rămînînd singurul administrator şi stăpîn al capitalului activ şi pasiv, Francisca nu întîrzie să-şi demonstreze lipsa de talent în manevrarea acelor complicate lucruri, iar, alături, apărură, ca viermii

în trupul putred, numeroase persoane care o rodeau pe dinăuntru şi pe dinafară, devorînd-o fără milă. în această perioadă dezastruoasă, în serviciul său intră Benigna, care, dacă din prima zi se dovedi o bucătăreasă excelentă, după cî- teva săptămîni îi apăru stăpînei ca servitoarea cea mai pricepută la şterpelit din tot Madridul. Era atît de „neîntrecută" în felul ei, încît pînă şi dona Francisca, de o miopie absolută în controlul propriilor bunuri, putu să-şi dea seama de rapacitatea desăvîrşită a servitoarei, încercînd chiar s-o îndrepte. La drept vorbind, trebuie să spun că Benigna (pentru ai săi Benina, iar pentru stăpîna ei, Nina) avea calităţi deosebite care, într-un anumit fel, compensau, în firea-i nărăvită, acel defect grav al şterpelitului. Era foarte curată şi muncea cu o rîvnă uimitoare, încît aveai impresia că orele şi zilele sînt mai lungi. Pe lîngă asta, dona Francisca îi preţuia marea dragoste pe care-o nutrea pentru copiii ei, dragoste sinceră şi, dacă vreţi, cît se poate de bine venită, prin supravegherea permanentă, prin îngrijirea tandră cu care-i înconjura, fie că erau sănătoşi, fie că erau bolnavi. însă toate aceste calităţi n-au fost suficiente pentru ca defectul ei să nu stîrnească discuţii acre între stăpînă şi servitoare, iar, după una dintre ele, Benina fu concediată. Copiii îi simţiră cel mai mult lipsa şi plîngeau după scumpa şi grijulia lor Nina.

După trei luni le făcu o vizită. Nu putea să-i uite, nici pe doamnă, nici pe copii. Ei erau dragostea şi casa ei, tot ce avea ea mai drag pe lume. Paquitei Juărez îi plăcea în mod deosebit să stea la taifas cu ea, căci între cele două femei exista ceva (un nu ştiu ce) care le unea, ceva comun în deosebirea extraordinară a firii lor. Vizitele deveniseră mai dese. Ah, Benina nu se simţea în largul ei în casa unde servea pe vremea aceea. în sfîr- şit, iat-o din nou în casa donei Francisca, mulţumită atît ea cît şi doamna, iar copiii nebuni de bucurie. Chiar în perioada aceea greutăţile băneşti prin care trecea familia deveniseră şi mai mari ; traiul deveni şi mai

strîm- torat ; datoriile rodeau ca un dinte nesăţios averea casei ; se pierdeau proprietăţi valoroase, trecînd, fără să ştii cum, prin urzeli cămătăreşti josnice, în mîinile creditorilor. Cum se aruncă încărcătura preţioasă în mare, în graba naufragiului, aşa ieşeau din casă cele mai bune mobile, tablouri, covoare scumpe, iar bijuteriile se duseseră de mult... în ciuda faptului că nava se uşura, familia trăia pe mai departe pericolul naufragiului şi al scufundării în întunecatele abisuri sociale.

Ca nenorocirea să fie şi mai mare, în perioada aceea necruţătoare a anilor ’70—80, cei doi copii se îmbolnăviră foarte grav : unul de febră tifoidă, celălalt de epilepsie convulsivă. Benina îi îngriji cu atîta dăruire şi atenţie drăgăstoasă, încît ai fi zis că ea singură i-a smuls din ghearele morţii. E adevărat că şi ei îi răsplătiră îngrijirile cu o dragoste arzătoare. Mai mult de dragul Beninei, decît de-al mamei lor, se-nvoiau să ia medicamentele, să stea liniştiţi şi tăcuţi, să transpire, să mă- nînce la timp. Toate astea nu împiedicară însă ca între stăpînă şi servitoare să se nască noi discuţii şi neînţelegeri, care duseră la o a doua concediere. într-un acces de mînie sau de amor propriu, Benina ieşi ca din puşcă, jurînd şi răsjurînd că nu va mai pune piciorul în casa aceea şi că, la plecare, îşi va scutura pînă şi pantofii, să nu ia cumva pe tălpi praful de pe rogojini... căci covoare nu mai existau de mult.

Dar, înainte de-a împlini anul, Benina reapăru în casă. Intră, cu faţa scăldată în lacrimi, spunînd : „Eu nu ştiu ce-aveţi dumneavoastră, ce are casa asta, ce au copiii şi pereţii ăştia, tot ce este aici, că n-am linişte nicăieri. Acum slujesc într-o casă bogată, cu stăpîni buni care nu se uită la doi-trei reali peste simbrie ; şase duros pe lună. Şi cu toate astea, doamnă, n-am linişte, zi şi noapte mă gîndesc la familia dumneavoastră, dacă sînteţi bine sau nu. Mă pomenesc oftînd, iar ei cred că mă gîndesc la copiii mei. Eu n-am pe nimeni pe lume în afară de dumneavoastră, iar copiii ăştia sînt ca şi ai

mei, atît de mult îi iubesc." Din nou, Benina intră în serviciul donei Francisca Juărez, ca unică servitoare şi femeie bună la toate, căci familia decăzuse îngrozitor în anul acela, semnele ruinei fiind atît de evidente, încît servitoarea, văzîndu-le, nu putea să nu simtă o profundă mîhnire. Sosi momentul inevitabil al schimbării casei în care trăiau cu una mai modestă şi mai ieftină. Dona Francisca, slabă din fire, stătea pe gînduri încă, fără să poată lua vreo hotărîre. Văzîndu-se atît de încolţite, servitoarea luă asupră-i conducerea casei şi hotărî mutarea, şi, din strada Claudio Coello, se treziră în strada Olmo. Cu greu putură să evite o evacuare ruşinoasă. Totul se aranjă cu generosul ajutor al Beninei care-şi scoase de la muntele de pietate economiile, importanta sumă de trei mii şi ceva de reali, pe care-i în- credinţă stăpînei, de-atunci stabilindu-se între ele o comunitate de interese, atît la bine cit şi la rău. Dar, nici măcar în clipa aceea de caritate sărmana femeie nu-şi dezminţi obiceiurile de „şterpelitoare“, căci din suma de mai sus sustrase ceva pentru lada ei, ca bază pentru o nouă depunere, obicei care era pentru ea o necesitate şi o plăcere.

După cum se vede, avea năravul punerii deoparte, care, intr-un anumit fel, reprezenta virtutea economiei. Greu de spus unde se împreunau şi se confundau virtutea cu viciul. Obiceiul de a dosi o parte mai mare sau mai mică din ceea ce i se dădea pentru cumpărături, plăcerea de-a păstra, de-a vedea cum îi creşte treptat capitalul se suprapuneau în mintea ei peste celelalte obiceiuri, deprinderi şi plăceri. A dosi şi a aduna ajunsese să fie ceva instinctiv, iar apucăturile acestui soi de om nu se deosebeau prea mult de prăzile şi ascunzişurile coţofanei. La cea de-a treia revenire a ei, între ■’80—85, şterpelea ca înainte, deşi păstra măsura, proporţional cu venitul modest al donei Francisca. Tot în acea perioadă se abătură asupra lor alte nenorociri şi calamităţi. Două treimi din pensia doamnei, ca

văduvă de intendent, fuseseră reţinute de creditori, amanetările urmară unele după altele şi, încercînd să scape dintr-un necaz, cădea repede în altul mai mare. Viaţa-i ajunsese un chin continuu : zbuciumul dintr-o săptămînă era urmat de cele din săptămînă următoare, şi puţine erau zilele cu oarecare tihnă. Ca să-şi mai îndulcească orele triste, îşi dădeau curaj singure, înveselindu-şi serile cu închipuiri false, atunci cînd erau scutite de prezenţa creditorilor plicticoşi şi de cererile lor sîcîitoare. Trebuiră să se mute din nou, în căutare de preţuri cît mai scăzute, din Olmo în Sauco şi mai apoi în Almendro. Dată fiind fatalitatea numelor de arbori a străzilor unde locuiau[V], păreau păsări ce zboară din cracă-n cracă, alungate de puşca vînătorilor sau de pietrele copiilor.

într-unul din momentele cumplite ale crizei din perioada aceea, Benina scotoci din nou în fundul lăzii sale, unde-şi ascundea capitalul, rezultat al economiilor şi do- selilor ei. Grămăjoara ajunsese la şaptesprezece duros. Neputînd să-i spună doamnei adevărul, născoci că o vară de-a ei, Rosaura, care făcea comerţ cu miere din Alcarria, îi dăduse ceva bani spre păstrare.

— Dă-mi tot ce ai, Benina, şi Dumnezeu o să te mîn- tuiască, iar eu o să-ţi dau înapoi îndoit, cînd verii mei din Ronda îmi vor plăti o parte din moştenire... Ştii şi tu... e vorba de cîteva zile... ai văzut scrisoarea.

Şi răscolind în fundul cufărului, între mii de fleacuri şi cîrpe de tot felul, femeia scoase doisprezece duros şi jumătate şi-i dădu stăpînei, spunîndu-i :

— Asta-i tot ce am. Altceva nimic ; credeţi-mă, pe viaţa mea.

Nu avea leac. Sustrăgea din propria-i milostenie, din chiar pomana pe care-o făcea.

V *Olmo,* ulm; *sauco,* soc; *almendro,* migdal (span.).

Capitolul VIII

NU VEŢI CREDE, dar toate aceste necazuri nu erau decît preambulul nenorocirii îngrozitoare în care nefericitul neam Juărez şi Zapata avea să cadă, gura abisului în care-1 aflăm scufundat de-a lungul acestei povestiri, încă de cînd locuiau în strada Olmo, dona Francisca fu abandonată de societatea care-o ajutase să-şi risipească averea in vînt, iar în străzile Sauco şi Almendro dispărură şi puţinii prieteni care-i mai rămăseseră. De-atunci, vecinii, negustorii nesăţioşi şi cei care-o priveau cu milă începură să-i spună *dona* Paca, şi aşa-i rămase numele. Gloata nesăbuită şi grosolană obişnuia să mai adauge la acest nume un altul infamant : *dona Scăpătata, Marchiza Născocirii.*

Se vede că Dumnezeu voia s-o încerce din greu pe femeia din Ronda, căci, la nenorocirile de ordin economic, adăugă şi marea amărăciune adusă de copii, care, în loc s-o consoleze şi să crească buni şi supuşi, îi copleşiră sufletul cu chinuri şi mai mari, înfigîndu-i în inimă spini ascuţiţi. Antonito, înşelînd speranţele mamei sale şi neluînd în seamă sacrificiile care se făcuseră pentru a-1 da la şcoală, se dovedi un diavol împielităt. Zadarnic mama şi Benina, mai bine zis cele două mame ale lui, îşi dădeau sufletul ca să-i scoată din cap gîn- durile rele ; nici severitatea şi nici blîndeţea nu duceau la vreun rezultat. Nu rare erau cazurile cînd ele credeau că l-au cîştigat cu mîngîieri şi cu alintări, iar el le înşela printr-o supunere prefăcută, amăgindu-le şi îşi lua zborul cînd ţi-era lumea mai dragă. Avea o reală înclinaţie spre rău, dar în acelaşi timp şi o rară putere de seducţie, cînd voia să-i fie iertate isprăvile. Ştia să-şi ascundă răutatea vicleană sub aparenţe plăcute ; la şaisprezece ani le înşela pe cele două mame ca pe nişte copii; aducea certificate de examen false ; învăţa după notiţele colegilor, fiindcă-şi vindea cărţile pe care 1 le cumpărau. iLa nouăsprezece ani, anturajul

deocheat dădu deja un caracter grav nebuniilor sale : dispărea de-acasă două sau trei zile, se îmbăta, ajunsese numai piele şi os. Una din principalele griji ale celor două mame era cum să ascundă mai bine puţinii bani pe care-i mai aveau, pentru că, din cauza lui, nu mai puteau fi sigure de nimic Ştia să scoată banul cu mare artă din sinul donei Paca, ■ori din buzunarul slinos al Beninei. înşfăca tot, fie că era puţin, fie că era mult. Cele două femei nu mai ştiau ce ascunzişuri să mai născocească şi în ce colţuri ale bucătăriei sau ale cămării să-şi mai dosească sărmanele lor comori.

Cu toate acestea, maică-sa îl iubea din tot sufletul, iar Benina îl adora, pentru că nu mai era altul care să simuleze căinţa cu atîta artă şi prefăcătorie rafinată. După fiecare dezlănţuire urmau, de obicei, zile de reculegere solitară în casă, potop de lacrimi şi de suspine, promisiuni de cuminţire, însoţite de sărutări fierbinţi pe feţele celor două mame înşelate... Inima slabă a femeilor, amăgită de atîtea frumoase demonstraţii, adormea încet, încrezătoare, pînă cînd, pe neaşteptate, licheluţa ţîşnea ca un drăcuşor dintr-o cutie cu jucării, dovedind că totul fusese numai linguşeală faîsă, şi revenea din nou la infamele-i incursiuni, iar bietele femei la disperare.

Din nenorocire ori din fericire (şi o să vedeţi dumneavoastră despre care din două era vorba), în casă nu. mai existau tacîmuri de argint şi nici vreun alt obiect de metal preţios. Diavolul de băiat lua tot ce nimerea, fărăi să dispreţuiască lucrurile de valoare scăzută, iar, după ce dădu iama prin umbrele şi pălării, trecu la rufărie astfel că, într-o zi, ridicîndu-se de la masă şi profitînd de neatenţia mamei şi a surorii lui, şterpeli faţa de masă şi două şerveţele. Despre propriile-i lucruri, să nu mai vorbim : în plină iarnă, mergea pe stradă fără palton, fără mantie, ferit de pneumonie, se vede, de focul lăuntric al perversităţii sale. Dona Paca şi Benina nu mai ştiau unde să ascundă lucrurile, căci se temeau să nu le smulgă şi cămaşa de pe ele. E

de-ajuns să spun că, într-o noapte, dispărură serviciul de apă şi trusa de cusut a Obduliei, într-alta, două maşini de călcat şi nişte cleşti şi, rînd pe rînd, elastic uzat, bucăţi de pînză şi mulţime de lucruri utile, deşi neînsemnate ca valoare. In casă nu mai erau cărţi, iar dona Paca nu îndrăznea să împrumute de la cineva, de teamă că n-o să le mai poată da înapoi. Pînă şi cele de rugăciune zburaseră şi, după ele, ori înaintea lor, binocluri de teatru, mănuşi în stare bună şi o colivie goală.

în alt fel şi cu un organism total diferit de cel al fratelui ei, fata dădea şi ea mult de furcă. De la doisprezece ani devenise atît de nervoasă, încît cele două mame nu ştiau cum să-i mai potolească toanele. Dacă o luau cu asprime era rău, cu răsfăţ, şi mai rău. Cînd se făcu mare, trecea fără veste, de la agitaţia epileptică la lîncezeala morbidă. Atît melancolia-i profundă, cît şi stările de agitaţie, care generau o intensă activitate musculară şi mentală, le sîcîiau pe sărmanele femei. Hrana Obduliei ajunsese să fie problema capitală a casei şi, cu lipsa poftei de mîncare sau capriciile famelice ale fetei, mamele îşi pierdeau tot timpul şi chiar răbdarea pe care Dumnezeu le-o dăruise din plin. într-o zi îi dădeau, cu preţul unor mari sacrificii, mîncăruri gustoase şi consistente, iar fata le arunca pe fereastră ; în alta, se-ndopa cu orice pînă se balona îngrozitor. Avea perioade cînd plîngea zile şi nopţi întregi, fără să poţi afla motivul durerii ; altă dată intra într-o lungă criză de mofturi şi nazuri, cel mai mare supliciu pentru cele două femei. După părerea unui medic, care le vizita din milă, şi a altora care dădeau consultaţii gratuite, toată tulburarea nervoasă şi psihică a fetei se datora anemiei, iar contra acestei maladii nu exista altă terapie decît tratamentul cu fier, fripturi şi băi reci.

Obdulia era frumoasă, cu trăsături delicate, ten opa- lin, păr castaniu, silueta subţire şi zveltă, ochi dulci, vorbă aleasă şi plăcută, cînd nu era îmbufnată. Şi nu e de imaginat un mediu mai puţin

potrivit pentru o astfel de creatură, năzuroasă şi bolnăvicioasă, decît mizeria în care crescuse şi trăia acum. Din cînd în cînd, se observau la ea simptome de înfumurare, dorinţa de-a se face plăcută, preferinţe pentru anumite persoane, ceva ce anunţa neliniştea sau o schimbare în viaţa ei, 'lucru ce o bucura pe dona Paca, pentru că avea proiectele ei în legătură cu fata. Biata femeie şi-ar fi dat şi sufletul să le vadă împlinite, dacă Obdulia s-ar fi îndreptat şi şi-ar fi completat educaţia, destul de neglijată, căci fata scria prost şi nu ştia carte nici cît semenele ei din pătura de mijloc. Visul donei Paca era să o mărite cu unul din fiii vărului ei Matias, proprietar din Ronda, băieţi frumuşei şi bine crescuţi care studiau la Sevilla, iar, uneori, veneau la Madrid, de ziua patronului oraşului, San Isidro. Unuia dintre ei, lui Currito Zapata, îi plăcea Obdulia şi aproape că voia să se logodească cu ea, dar, din cauza caracterului fetei şi a fandoselilor ei extravagante, nu se ajunse la nici un rezultat. Mama însă nu renunţa la gîndul ei, sau, cel puţin, nu şi-1 scotea din minte, ca o consolare pentru atîtea mizerii.

Pe neaşteptate, pe cînd locuiau în strada Olmo, îşi făcură apariţia, fără a se şti cum, anumite legături telegrafice între Obdulia şi un băiat de peste drum, al cărui tată administra o prăvălie de pompe funebre. Prefăcutul acela nu era lipsit de farmec : studia la Universitate şi ştia o groază de lucruri frumoase de care Obdulia n-avea habar, şi care, pentru ea, erau o revelaţie. Literatură şi poezioare, mii de nimicuri de-ale inteligenţei umane, trecură de la el spre ea prin scrisorele, întrevederi şi întîlniri nevinovate.

Dona Paca nu vedea cu ochi buni treaba asta, preocupată fiind numai de planul de-a o căsători cu tînărul din Ronda ; fata însă, care în acele întîlniri luase numeroase lecţii de romantism elementar, făcu crize de nebunie,, văzîndu-se contrariată în iubirea ei spirituală. Dimineaţa şi seara făcea crize de epilepsie, lovindu-se peste faţă, zgîriindu-şi

mîinile, şi, culmea, într-o zi, Benina o surprinse preparîndu-şi o soluţie din gămălii de chibrit şi alcool, pentru a şi-o turna pe gît. E greu de descris zarva care s-a stîrnit în casă. Dona Paca era o mare de lacrimi, fata ţopăia atingînd tavanul cu mîinile, iar Benina se gîndea c-ar fi bine să-i spună administratorului de *înmormintări* ca, printr-o chelfăneală zdravănă sau printr-o altă doctorie garantată, să-i scoată fiului său din cap pasiunea aceea pentru *lucruri moarte, chiparoşi* şi *cimitire,* de care o molipsise şi pe biata domnişoară.

Trecu cîtva timp fără ca cineva să reuşească s-o depărteze pe zăluda de Obdulia de amorul ei pentru băiatul „funeralităţii“, permiţîndu-i-se uneori, de teama unei crize epileptice sau pentru a evita necazuri şi mai mari. Dumnezeu făcu să se rezolve conflictul într-un mod rapid şi uşor. Şi, într-adevăr, în felul acesta îi scuti şi pe unii şi pe alţii de bătăi de cap, căci şi familia „fu- nebră“ era în conflict cu băiatul, pe care-ncercau să-1 depărteze de abisul în care voia să se arunce. Aşa se întîmplă că, într-o dimineaţă, fata, scăpînd de sub supravegherea celor două mame, fugi de acasă ; băiatul făcu la fel. Se întîlniră în stradă cu scopul precis de-a merge într-un loc poetic, unde să pună capăt vieţii lor mizerabile, îmbrăţişaţi şi dîndu-şi sufletul în acelaşi timp, fără ca unul să poată supravieţui celuilalt. Aceasta fiind hotărîrea din primul moment, începură să alerge, gîndindu-se amîndoi care ar fi cea mai bună metodă de sinucidere ; dintr-odată, fără nici o suferinţă, trecînd iute în împărăţia pură a sufletelor libere. Departe de strada Almendro îşi schimbară deodată intenţiile şi, în perfect acord, începură să se gîndească la lucruri opuse total morţii. Din fericire, băiatul avea bani, căci încasase cu o zi înainte o factură de *coşciug de zinc* şi alta pentru *serviciu complet cu dric şi şase cai,* etc. Faptul că aveau bani înfăptui minunea de-a preschimba gîndul sinuciderii în cel al prelungirii existenţei ; şi, schimbînd drumul, se duseră să mănînce într-o

cafenea, iar apoi într-o casă apropiată din care, mai tîrziu, trecură în alta, de unde scriseră respectivelor familii, înştiinţîndu-le că *erau deja căsătoriţi.*

La drept vorbind, căsătoriţi nu erau încă, dar formalităţile urmau cu siguranţă. Tatăl băiatului se prezentă în casa donei Paca, unde se hotărî, printre lacrimile ei şi tropăielile celuilalt, că nu mai era altă cale decît să recunoască şi să accepte faptul împlinit. Şi pentru că dona Francisca nu putea să-i dea fetei nici bani, nici lucruri, nici minima dotă de un pat de lemn, el îi dădu lui Luquitas locuinţa de deasupra depozitului de coşciuge şi o slujbuliţă la sectorul *Reclame.* Prin asta, partea ce-i revenea lucrînd în acest sector, al pompelor funebre şi al plasării articolelor de lux, sau de la agenţia de îmbălsămări, ar asigura tinerei familii un trai modest şi onorabil.

Capitolul IX

NEFERICITA doamnă nu-şi revenise încă de pe urma necazului pricinuit de sminteala fetei, şi-şi petrecea zilele căinîndu-şi soarta, cînd Antonito fu chemat la oaste. Sărmana femeie nu ştia dacă să-i pară rău sau să se bucure. Trist lucru să-1 vezi soldat, cu puşca pe umăr, căci la urma urmelor era domnişor şi nu-i plăcea să-şi treacă o parte din viaţă prin cazărmi. Pe de altă parte, se mai gîndea că disciplina militară era bine venită pentru a-i mai îndrepta apucăturile rele. Din fericire sau din nefericire pentru tînăr, se însoriseră prea mulţi, aşa că el rămase în rezervă. După cîtva timp şi după o absenţă de patru zile, se prezentă în faţa mamei sale şi o anunţă că se căsătoreşte, şi, chiar dacă ea nu-i dă con- simţămîntul, el tot o face.

— Da, da, fiule, zise mama izbucnind în lacrimi.

Du-te cu Dumnezeu, cel puţin eu şi Benina vom trăi ceva mai liniştite. Dacă ai găsit pe cineva care să te ia de bărbat, să te îngrijească şi să te suporte, fă-o ! Eu nu mai pot !

La întrebarea obişnuită despre nume, neam şi condiţia logodnicei, licheluţa răspunse că o considera foarte bogată şi atît de bună, că nu-i mai puteai pretinde altceva. Curînd se află că era fata unei croitorese, care cosea cu atîta dibăcie, încît nu-i mai trebuia altă zestre decît propriu-i degetar.

— Bine, fiule, bine, îi spuse într-o seară dona Paca. M-am pricopsit cu copiii mei ! Cel puţin Obdulia, chiar dacă trăieşte printre cosciuge, are din ce trăi... Dar tu,, din ce-o să trăieşti ? Din degetarul şi din cusăturile minunii ăleia ? E-adevărat că tu, cum te ştiu muncitor şi cumpătat, o să-i sporeşti cîştigul cu priceperea ta. Doamne, ce blestem pe capul meu şi pe ai mei ! Mai bine să mor decît să văd grozăviile care-or să mai vină.

Ca să fim drepţi, trebuie să recunoaştem ce, de cînd se logodi cu fiica croitoresei, Antonito a început să-şi lase apucăturile cele rele, pînă cînd s-a lecuit de tot. Caracterul lui a suferit o schimbare radicală : se arăta afectuos cu mamă-sa şi cu Benina, mulţumindu-se cu puţinii bani care i se dădeau, iar felul de a vorbi dovedea că fusese crescut de persoane onorabile şi cinstite. Mai mult asta o făcu pe dona Paca să-i dea consimţămîntul,. fără să-i cunoască logodnica şi fără a dori s-o cunoască. Pălăvrăgind cu stăpîna-sa despre toate astea, Benina lansă ideea că, poate, prin această cărare întortocheată a nunţii neastîmpăratului fiu, ar putea intra şi norocul în casă, căci, se ştie, norocul nu vine niciodată de unde te-aştepţi, ci de unde nici cu gîndul nu gîndeşti. Dona Paca, deşi roasă de o melancolie ce-i şubrezea sănătatea şi nemaivăzînd la orizontul existenţei sale altceva decît întuneric şi zbucium, nu se dădea bătută. Deşi acum trăiau în condiţii mai bune şi în linişte, copiii aflîndu-şi rosturile lor, cele două femei nu se împăcau cu singurătatea, şi le simţeau lipsa. Ceea

ce ni se pare firesc,, pentru că e lege ca cei mari să-şi iubească descendenţiL, chiar dacă aceştia îi chinuiesc, îi maltratează sau îi dezonorează.

La puţin timp după cele două nunţi, dona Paca se mută din strada Almendro pe Imperială, veşnic în căutare de chirie mică, care, la urma urmei, nu rezolva problema existenţei lor fără nici un venit. Acesta se redusese la zero, pentru că restul disponibil de pensie abia ajungea pentru a astupa gura creditorilor de tot felul. Aproape fiecare zi a lunii şi-o petreceau în căutări înfrigurate de soluţii pentru a strînge bani, lucru extrem de dificil, deoarece în casă nu mai existau de mult obiecte de valoare. Creditul în prăvălii şi la tarabele din piaţă se terminase. De la copii nu se puteau aştepta la nimic, căci şi ei, săracii, cu greu îşi asigurau propria existenţă. Aşa că situaţia era disperată, de naufragiu inevitabil, cînd corpurile plutesc între valuri puternice, fără un lemn sau măcar un pai de care să se poată agăţa. în zilele acelea, Benina, cu bani neînchipuit de puţini făcu combinaţii miraculoase ca să învingă greutăţile şi să-i dea de mîncare stăpînei sale. Avînd mulţime de cunoştinţe în pieţe, ea fiind în timpuri mai bune o clientă sigură, nu-i era greu să găsească de-ale gurii la preţuri mici sau gratis : oase pentru supă, cîte o varză veştejită şi alte mărunţişuri. în prăvăliile pentru săraci, care umpleau aproape toată strada Ruda, avea prieteni şi relaţii, încît cu puţini bani sau fără, uneori luînd pe credit, găsea ouă mici, sparte sau vechi, cîţiva pumni de năut ori linte, resturi de zahăr şi alte lucruri de aruncat din prăvălie, pe care i le prezenta stăpînei ca mărfuri de mîna a doua.

Ca o ironie a sorţii, dona Paca, deşi chinuită de fel de fel de boli, îşi păstrase pofta de mîncare şi gustul pentru bucate alese : gust şi poftă care, într-un anumit fel, erau tot o boală, în cazul ei dintre cele mai rebele, pentru că în farmaciile numite băcănii nu se vindea fără bani. Cu eforturi supraomeneşti, trudind din greu, fiind mereu cu

ochii în patru, descurcăreaţă şi inteligentă, Benina îi dădea de mîncare ceea ce era mai bun, uneori foarte bine, chiar şi delicatese. Era stăpînită de un profund sentiment de mi'lă şi mai ales de duioşie cînd era vorba de trista doamnă, încercînd parcă să o compenseze, în felul ei, de atîta nefericire şi amărăciune. Ca dona Paca să se sature, ea se limita la suptul oaselor şi ciugulitul resturilor. Dar mila şi duioşia n-o făceau să uite năravurile înnăscute : ascundea în continuare de stăpînă o parte din banii adunaţi cu trudă şi-i păstra pentru un fond şi un capital nou.

La un an de la căsătorie, copiii, care intraseră în viaţa matrimonială cu o oarecare bunăstare, începură să primească loviturile sorţii, de parcă ar fi moştenit blestemul ce se abătuse asupra sărmanei lor mame. Obdulia, care nu se putea obişnui să trăiască printre sicrie, se îmbolnăvi de ipohondrie, avortă, pierdu controlul nervilor, iar sărăcia şi neglijenţa soţului său îi agravară suferinţele înnăscute. Cu ajutorul neînsemnat pe care-1 primea de la socri, locuia într-o mansardă de pe strada Cabeza, prost îmbrăcată şi încă şi mai prost hrănită, fiindu-i indiferentă bărbatului, consumîndu-se într-o lene ce o ţintuia în pat şi care-i întreţinea rătăcirile imaginaţiei.

în schimb, Antonito, după căsătorie, se făcuse bărbat serios, poate datorită virtuţii, bunei judecăţi şi hărniciei soţiei sale, care se dovedi o adevărată comoară. Dar toate aceste merite, care înfăptuiseră miracolul mîn- tuirii morale a lui Antonio Zapata, nu ajungeau ca să-i apere de sărăcie. Locuiau într-o odaie de pe strada San Carlos, ce părea o farmacie, căci, de cum intrai în ea, în toate se recunoştea o mînă harnică. Ba, şi mai mult, cel care altădată aparţinuse aşa numitei categorii a golanilor, căpătase îndemînare şi gust pentru muncă şi, neavînd altceva mai bun de făcut, se angajase comisionar. Cît era ziua de mare, alerga ca un hamal, din prăvălie-n prăvălie, de la ziar la ziar şi, deşi din comisioanele sale trebuia să-şi mai repare şi pingelele rupte, tot îi mai rămînea ceva şi pentru

mîncare, pentru a o uşura pe Juliana în munca istovitoare de la maşina de cusut. Pe de altă parte, nici fetişcana nu-şi pierdea vremea : se dovedi a fi la fel de fecundă pe cît era de bună gospodină şi de harnică pentru că, la prima naştere, adusese pe lume doi gemeni. Trebuiră să pună doică, iar o gură-n plus în casă duse la dublarea ţăcăniturilor maşinii de cusut şi a drumurilor lui Antonito pe străzile Madridului. înainte de venirea gemenilor, *fostul golan* obişnuia s-o uimească pe mama sa cu atenţii şi cu dragostea lui filială, singurele bucurii gustate din plin de nefericita doamnă în ultimul timp. îi aducea cîte o pesetă, două, uneori cinci, de care dona Paca era mai mulţumită decît dacă rudele ei din Ronda i-ar fi dăruit o avere. însă, de cînd veniră pe lume gemenii, lacomi de viaţă şi de lapte — care se făcea numai cu hrană bună — fericitul şi chinuitul tată nu mai putu să-i mai dăruiască bunicii surplusul cîştigului său, pentru că nu-1 mai avea. Era acum mai dispus să primească, decît să dea.

Spre deosebire de această căsnicie, cea a funerarilor Luquitas şi Obdulia mergea rău, fiindcă soţul se sustră- gea de la obligaţiile-i familiale şi de la muncă : frecventa cam mult cafeneaua şi poate locuri mai puţin onorabile, iar pentru motivul ăsta i se luase dreptul de-a mai încasa facturile de la serviciile mortuare. Obdulia nu dădea nici un semn de îndreptare şi, curînd, se văzu copleşită de datorii. în fiecare luni şi marţi, trimitea prin portăreasă bileţele mamei sale, cerîndu-i bani, pe care dona Paca nu putea să-i dea. Toate astea erau pentru Benina un prilej de noi căutări şi scotociri, căci pe domnişoara o iubea din tot sufletul şi nu putea s-o vadă răbdînd de foame sau în lipsuri, şi încerca s-o ajute după puterile ei. Pe lingă casa lor, se ocupa şi de cea a Obduliei, avînd grijă ca mai ales aici să nu lipsească nimic. Ce viaţă, ce trudă îngrozitoare, ce luptă cu destinul, în umbrele triste ale mizeriei ruşinoase, care trebuie pe deasupra să mai ţină cont şi de etichetă şi de rang. Situaţia

ajunsese într-o zi atît de disperată, încît eroica bătrînă, ostenită de-atîta uitat spre cer şi pămînt, de unde aştepta să-i vină un ajutor grabnic, nemaiavînd credit la prăvălii, cu toate drumurile închise, nu mai văzu altă cale de-a continua lupta decît să lase ruşinea deoparte si să cerşească. începu într-o dimineaţă, crezînd că o face doar atunci, dar continuă, apoi, în fiecare zi, căci sărăcia nemiloasă o sili să se apuce de această tristă îndeletnicire de cerşetoare, fiind lipsită cu desăvîrşire de orice alt mijloc de a-i ajuta pe ai săi. Soarta o purtase aici şi nu mai era altceva de făcut decît să rămînă în situaţia asta pînă la moarte, din cauza legilor sociale şi economice, dacă aşa se spune. Nevoind ca stăpîna să afle toată nenorocirea lor, născoci că intrase în slujbă la un preot, originar din Alcarria, un om, pe cît de milostiv pe atît de bogat. Cu mintea-i ageră îl şi botează pe falsul personaj, dîndu-i, ca să o înşele mai bine pe stăpînă, numele de don Romualdo. Dona Paca crezu totul, zicînd ■chiar un Tatăl nostru, pentru ca Dumnezeu să-i sporească mila şi avuţiile bunului preot, de la care Benina putea să aducă cîte ceva şi acasă. Dorea chiar să-1 cunoască, iar serile, amăgindu-şi amîndouă tristeţea cu vorbe şi poveşti, îi cerea amănunte despre el, despre nepoatele şi surorile lui, despre felul cum era aranjată casa şi cît cheltuiau. Benina răspundea la toate acestea cu multe date şi amănunte, simulînd perfect adevărul.

Capitolul X

AŞADAR, DOMNILOR, reînnodînd firul acestei povestiri, vă mai spun că în ziua aceea doamna a mîncat cu poftă şi, în timp ce înghiţea alimentele dobîndite cu banii orbului Almudena, digera, fără să-şi dea seama, şi pioasele născociri pe care servitoarea şi tovarăşa sa i le băga pe gît. Dona Paca ajunsese să aibă atîta încredere în măiestria

Beninei, că abia de-şi mai făcea griji pentru greutăţile zilei de mîine, sigură fiind că cealaltă o să le învingă datorită isteţimii şi cunoaşterii lumii, folosindu-se mult şi de protecţia bunului don Romualdo. Stăpîna şi servitoarea mîncară împreună, iar, după masă, dona Paca îi spuse :

— Nu trebuie să-ţi precupeţeşti timpul cu aceşti domni, şi, deşi obligaţia ta este să-i serveşti doar pînă la douăsprezece, dacă vreodată vor să stai acolo şi du- pă-amiază, rămîi, femeie, că văd eu cum m-oi descurca aici.

— Asta nu, răspunse Benina, timp este pentru toate, şi-apoi, eu nu vreau să lipsesc nici de aici. Sînt oameni buni şi înţeleg situaţia.

— Aşa îmi par şi mie... O să mă rog Domnului să-i răsplătească pentru felul cum se poartă cu tine, iar cea mai mare bucurie a mea ar fi să aud că pe don Ro- mualdo l-au făcut episcop.

— Apoi se şi zvoneşte că-1 vor pune, da, doamnă, episcop în nu ştiu ce loc, pe undeva prin insulele Fiii- pine.

— Aşa departe ? Nu, asta nu. Trebuie să-1 mai lase- pe-aici, ca să mai poată face bine.

— Aşa zice şi Patros, ştiţi ? Nepoata cea mare.

— Cea care ziceai că are părul cărunt şi se uită cruciş ?

— Nu, asta e alta.

— Da, da... Patros e cea care se bîlbîie şi tremură.

— Ei da, ea... Zice că unde să meargă ele pe mările alea depărtate... ! Nu, nu : mai bine un simplu preot pe-aici, decît arhiepiscop pe-acolo, pe unde, după cum zic ele, cînd e miezul nopţii aici, acolo e amiaza.

— Tocmai pe dos.

— Da' soră-sa, dona Josefa, zice că măcar să-i dea mitra şi să fie unde o vrea Dumnezeu, că ei nu-i este teamă să meargă la capătul pămîntului, numai să-1 vadă pe sfinţia-sa în postul care i se cuvine.

— Poate are dreptate. Şi ce altceva putem face

noi decît să ne împăcăm cu voinţa Domnului, dacă ni-1 duce atît de departe pe cel care, ocrotindu-te pe tine, mă ocroteşte şi pe mine ?

— Ştie Dumnezeu ce face, şi s-ar putea întîmpla ca ceea ce credem noi că e rău, poate să fie bine pînă la urmă, căci bunul don Romualdo, dac-o să plece o să ne recomande unui episcop de pe-aici sau chiar Nunţiului Papal.

— Şi eu cred. In sfîrşit, om vedea.

Aici se opri conversaţia cu privire la preotul imaginar pe care dona Paca îl cunoştea de parcă l-ar fi văzut şi i-ar fi vorbit, făurind în mintea ei un tip real cu toate amănuntele descriptive şi pitoreşti pe care Benina i le dădea într-o zi sau alta. Despre ce-au mai sporovăit, nu vă mai povestesc, ca să trec acum la lucruri mai importante.

— Ia spune, femeie, Obdulia ce mai zice ?

— Păi, nimica. Ce să mai spună, săraca ? Derbedeul de Luquitas n-a mai dat pe-acasă de două zile. Fata e sigură că are banii pe care i-a încasat pe o *îmbălsămare,* dar îi cheltuie cu nişte dezmăţate din strada Bonetillo.

— Doamne fereşte ! Şi tatăl lui ce zice ?

— îl dojeneşte, îl pedepseşte cînd dă de el. Pe ăsta nu-1 mai îndreaptă nimeni. Fetei îi trimit socrii de mîn- care, dar e atît de puţină, că nu ajunge nici pe-o măsea. Ar muri de foame, dacă nu i-aş duce ce-i duc eu. Sărmanul înger ! Apoi, vezi dumneata : zilele astea, am găsit-o mulţumită. Ştiţi că fata asta aşa e. Cînd are mai multe motive de veselie se pune pe plîns, iar cînd ar trebui să fie tristă, e zglobie ca o ciocîrlie. Numai Dumnezeu ştie ce-i cu ea şi cum trebuie s-o iei ca să fie bine. Aşa că am văzut-o mulţumită, da, doamnă, şi asta pentru că-şi închipuieşte lucruri plăcute. Mai bine aşa. E dintre cei care cred tot ce născocesc în mintea lor. în felul ăsta, atunci cînd ar trebui să fie nenorociţi, sînt fericiţi.

— Apoi, dacă face totul pe dos, ajută-mă tu s-o înţeleg... Şi era singură, numai ea cu slujnica ?

— Nu doamnă, mai era acolo şi cavalerul acela

delicat, care-i ţine de urît din cînd în cînd, cel din familia Delgados, concetăţenii dumneavoastră.

— Ah, da... Frasquito Ponte. Cum să nu-1 cunosc ! E de pe la noi sau din Algeciras, care-i totuna. A fost un om elegant şi se străduieşte să mai fie şi-acum... dar să ştii de la mine că e bătrîn, nu glumă. Persoană cumsecade, cavaler cu principii, care ştie să se poarte cu doamnele, din aceia cum nu mai întîlneşti azi, căci acuma totul e numai grosolănie şi proastă creştere. Ponte e cumnat cu nişte verişoare de-ale soţului meu, pentru că soră-sa se căsătorise cu... în sfîrşit, nu-mi mai aduc aminte cu ce neam de-al meu. Mă bucur că trece pe la fata mea, fiindcă şi ei îi place să aibă de-a face cu persoane demne, decente şi bine situate.

— Păi, situaţia lui don Frasquito ăsta îmi pare mie că s-a cam dus în vînt, ca şi briliantele pe care le-o fi avut.

— Pe timpul meu era un flăcău care ştia să trăiască. Avea slujbă bună, mînca în case mari şi-şi petrecea nopţile la Cazino.

— Apoi, acum, trebuie să fie sărac lipit, odată ce-şi petrece nopţile...

— Unde ?

— în palatele vrăjite ale coanei Bernarda, din strada Mediodia Grande... casele alea de dormit, ştiţi ?

— Ce spui ?!

— Ponte ăsta doarme acolo numai cînd are cei trei reali, cît costă patul, în dormitor de-a-ntîia.

— Vorbeşti prostii, Benina.

— L-am văzut eu, doamnă. Bernarda e prietena mea. Ea ne-a împrumutat cei opt duros, ştiţi, cînd doamna trebuia să scoată poliţa cu majorare şi să plătească un mandat pentru a-1 trimite la Ronda.

— Mda... cea care venea în fiecare zi să ne ceară datoria şi ne ţinea pe jăratic.

— Chiar ea. Cu toate astea, e o femeie cumsecade. Nu ne-ar fi dat pe mîna justiţiei, chiar dacă ne ameninţa. Altele sînt mult mai rele. Aflaţi că e bogată şi, cu cele şase case de dormit pe care

le are, nu cîştigă mai puţin de patruzeci de mii de duros, da, doamnă, şi toţi banii ăştia i-a depus în Bancă, iar acuma trăieşte din dobîndă.

— Cîte mai poţi să auzi ! Mare-i grădina lui Dumnezeu... Da', întorcîndu~ne la *cavalerul* Ponte, că aşa-i ziceau în Andalucia, dacă e atît de sărac, cred că ţi se face milă să-1 vezi... Da-i mai bine aşa, căci reputaţia fetei ar avea de suferit dacă în loc de o astfel de ruină, un sărman cerşetăor cu surtuc, ar fi fost un cavaler înstărit, chiar bătrîn fiind.

— Eu cred, zise Benina rîzînd, căci firea ei jovială se arăta cu prisosinţă atunci cînd alergăturile vieţii îi mai lăsau răgaz să respire, cred că se duce acolo... ca să-l îmbălsămeze. Tare ar mai trebui să se grăbească, pînă nu putrezeşte de tot.

Doha Paca rîse puţin de cele auzite şi se interesă, apoi, de cealaltă familie.

— Pe băiat nu l-am văzut nici ieri, nici azi, răspunse Benina, dar mi-a spus Juliana că aleargă de nu mai are timp nici să-şi tragă sufletul, că, de cînd cu gripa asta, au apărut mulţi amatori de medicamente. Cred că o să ciştige bani buni şi că o să scoată chiar el un ziar, plin tot numai de anunţuri comerciale, scriind, presupun, unde se vinde un articol sau altul. Cei doi gemeni par doi bulgăraşi de unt; da' mîncărica şi tocăniţa bună îi costă, căci la mîncare ştii doar cînd începi, da' nu şi cînd isprăveşti. Juliana zice că o să gustăm ceva de Ignat, cînd unchiul ei o să trimită de la abator ceva măruntaie de porc şi, în plus, o să facă rost de nişte fîşii de piele pentru botine, din resturile ce se aruncă la cizmăria unde trage ea la maşină.

— E bună fata asta, spuse grav dona Paca, dar de o condiţie aşa de joasă, că niciodată n-o s-o pot socoti rudă. Darurile ei mă jignesc, dar îi sînt recunoscătoare pentru bunăvoinţă. în sfîrşit, hai să ne culcăm. Mi se pare că digestia e cam la jumătate, aşa că pregăteşte-mi doctoria ca să o iau peste o jumate de ceas. în seara asta îmi simt picioarele mai grele şi vederea slabă. Doamne Sfinte, dac-o să rămân oarbă ? Nu ştiu ce m-aş face. Mănînc bine, slavă Domnului, dar vederea mi

se duce pe zi ce trece, fără să mă doară ochii. Mulţumită ţie, care le descurci pe toate în locul meu, nu-mi mai petrec nopţile veghind, dar, cînd mă scol, văd lucrurile şterse, iar picioarele parcă-mi sînt de cîrpă. Mai zic şi aşa: ce legătură are reumatismul cu vederea ? Mi se recomandă să mă plimb. Dar unde să mă duc cînd arăt atît de rău, fără haine bune, cu teamă să nu mă-ntîl- nesc, la fiecare pas, cu persoane care m-au cunoscut în altă situaţie şi cu ordinarii ăia la care sînt datoare ?

Cînd auzi acestea, Benina îşi aminti lucrul cel mai important pe care trebuia să-1 spună doamnei chiar în seara aceea. Nevrînd s-o lase pentru ultima clipă, de teamă să n-adoarmă, şi, înainte de-a ieşi din bucătărie, unde spălau amîndouă puţinele lor vase de faianţă — dona Francisca nesimţindu-se umilită de această îndeletnicire — zise cu tonul cel mai natural pe care ştia să-1 folosească :

— Ah, era să uit... ce cap am ! Azi m-am întîlnit cu don Carlos Moreno Trujillo.

Dona Paca rămase surprinsă şi puţin lipsi să nu-i cadă din mîini farfuria pe care o spăla.

— Don Carlos... cum ai zis, don Carlos ? Şi... şi ţi-a vorbit, te-a întrebat de mine ?

— Desigur... şi cu un interes care...

— E adevărat ? Tocmai acum îşi aduce aminte de mine avarul ăsta, care m-a văzut căzînd în mizerie, pe mine, cumnata neveste-si... căci Purita şi Antonio al meu erau fraţi, ştii doar... şi n-a fost în stare să-mi întindă o mînă.

— Anul trecut, pe vremea asta, cînd a rămas văduv, i-a trimis doamnei un mic ajutor.

— Şase duros. Ce ruşine ! exclamă dona Paca, dînd frîu liber indignării, ciudei şi mîniei adunate în suflet timp de atîţia ani petrecuţi în decădere şi lipsuri. îmi ies flăcări din obraji cînd îţi spun toate astea. Şase duros şi nişte vechituri de-ale Puritei, mănuşi uzate, fuste rupte şi o rochie de seară foarte veche, de la nunta Reginei. La ce mi-ar fi folosit porcăriile alea ? în sfîrşit... spune mai departe : l-ai întîlnit, la ce oră, unde ?

— Să fi fost pe la douăsprezece şi jumătate. Ieşea din biserica San Sebastian.

— Da, ştiu că-şi petrece toată dimineaţa din biseri- că-n biserică, tocind stranele... Zici că era douăsprezece şi jumătate ? Da' la ora aia nu serveai prînzul la don Romualdo ?

Benina nu era femeia care să se piardă doar cu- atît'a. Mintea-i, ca un izvor nesecat, cînd era vorba de născociri, şi memoria-i, pricepută să ordoneze minciunile spuse înainte şi să le pună în sprijinul uneia noi, o scoaseră din încurcătură.

— Da, dar v-am spus că, atunci cînd puseseră masa, lipsea o salatieră şi că a trebuit să dau fuga s-o cumpăr din Plaza del Angel, colţ cu Espoz şi Mina ?

— Dacă mi-ai spus, asta nu-mi mai duc aminte. Da' cum ai lăsat bucătăria chiar înainte de-a servi prînzul ?

— Păi, ţărăncuţa pe care-o avem nu ştie străzile şi pe deasupra nu se pricepe nici să cumpere. Ar fi zăbovit un veac, şi, sigur, ne-ar fi adus un lighean în loc de salatieră... Aşa că am zburat eu, în timp ce Patros rămase la bucătărie, căci se pricepe, credeţi-mă, se pricepe tot atît cit mine sau mai bine... în sfîrşit, aşa m-am întîlnit cu moşneagul de don Carlos.

— Da' bine, femeie, ca să treci din strada Greda pe Espoz şi Mina, nu trebuie să dai pe la San Sebastian !

— Am spus că el ieşea din San Sebastian. L-am văzut venind de-acolo şi uitîndu-se la ceasul din Canseco. Eu eram în prăvălie. Negustorul a ieşit să-l salute. Don Carlos m-a văzut şi am stat de vorbă...

— Şi, ce ţi-a spus ? Povesteşte-mi, ce ţi-a spus ?

— Ah...! Mi-a spus, mi-a spus... M-a întrebat de doamna şi de copii.

— Că nu mai poate inima aia de piatră de mamă şi de copii. Un om care are în Madrid treizeci şi patru de case, după cîte se spune ; un om care a cîştigat bănet serios din contrabanda cu tot felul de

mărfuri, un- gîndu-i pe cei de la vamă şi înşelînd jumătate din omenire, vine acuma cu drăgălăşenii ! Să-ţi fie de bine, neam prost! I-oi fi spus că-1 dispreţuiesc şi că, pe deasupra, sînt mîndră de mizeria mea, dacă mizeria mea poate fi o barieră între mine şi el. Pentru că unu' ca ăsta nu se apropie de săraci decît din calcul şi interes. Crede că, drămuindu-şi pomana pe care o face şi tocmindu-şi pe nimica toată rugăciunile de la sărmani, îl va putea înşela pe Cel de Sus, şi că aşa va arvuni împărăţia Cerului sau că, tot prin contrabandă, poate ajunge în Cer, trecînd drept ce nu e, aşa cum aducea ţesătură scoţiană declarînd-o pînză de bumbac de un real jumate bucata, cu etichete şi facturi false, cu certificate false... I-ai spus toate astea ? Zi, i le-ai spus ?

Capitolul XI

— NU I-AM SPUS, doamnă, şi nici n-aveam de ce, răspunse Benina, văzînd că dona Francisca se aprinsese cam tare şi sîngele îi urcase în obraz.

— Tu nu ştii, pesemne, ce-au făcut cu mine, el şi ne- vastă-sa, care şi ea era o *mină strinsă.* Că, atunci cînd au început nenorocirile, au profitat de strîmtorarea mea ca să-şi facă afacerile. In loc să mă ajute, trăgeau de funie ca să mă strîngă de gît mai repede. Mă vedeau asaltată de cămătari şi n-ar fi fost în stare să mă împrumute în condiţii avantajoase. Ar fi putut să mă salveze, dar m-au lăsat să pier. Şi, cînd m-am văzut obligată să-mi vînd mobilele, ei mi-au cumpărat, pe nimica toată, garnitura de fotolii aurite şi draperiile de mătase... Stăteau la pîndă şi, văzîndu-mă pierdută, ameninţată de sechestru, firește, se prezentau ca salvatori. Ce-mi dădură pentru San Nicolas de Tolentino, din şcoala sevillană, care era bijuteria casei soţului meu, un tablou pe care-1 preţuia mai mult decît propria-i viaţă ? Cît crezi că mi-au dat ?

Douăzeci şi patru de duros, Benina dragă, douăzeci şi patru de duros 1 Intr-un moment aşa de greu, moartă de nelinişte şi spaimă, nu ştiam ce trebuie să fac. Mai tîrziu, un domn de la muzeu mi-a spus că tabloul nu valora mai puţin de zece mii de reali. Ca să vezi ce oameni ! Nu numai că n-au avut niciodată habar de adevărata milă, dar n-aveau nici un fel de sensibilitate. Din tot ce primeam de la Ronda, mere, nuga şi turtă dulce, o bună parte le trimiteam şi lor. Iar ei veneau de San Antonio cu un pachet de prăjituri şi vreun fleac din bazar pentru ziua mea de naştere. Don Carlos era aşa de profitor că, aproape în fiecare zi, pica la noi la ora cînd ne luam cafeaua... şi cum îi mai plăcea ! Ştii doar, cafeaua lor nu era decît lături de vase. Şi dacă mergeam la teatru împreună, invitaţi în loja mea, aranjau în aşa fel încît Antonio să cumpere mereu biletele. Ce să mai vorbesc de neobrăzarea cu care ne foloseau, la orice oră, trăsura. Iţi mai aminteşti probabil că, în ziua cînd aranjam vînzarea fotoliilor, s-au plimbat cu ea toată după-amiaza, făcînd pe grozavii între Castellana şi Retiro.

Benina nu voia să-i taie firul întrerupînd-o şi con- trazicînd-o, fiindcă ştia că, atunci cînd se pornea să vorbească pe tema asta, era mai bine s-o lase s-o-ntoarcă pe toate feţele. Pînă cînd doamna nu puse punctul final, sufocată şi aproape fără răsuflare, nu îndrăzni să-i spună :

— Păi, don Carlos mi-a poruncit să mă duc mîine la el acasă.

— De ce ?

— Ca să vorbească ceva cu mine...

— Parcă văd... vrea să-mi trimită ceva de pomană... Da, adevărat, azi e chiar ziua cînd a murit Pura... O să se achite cu vreo porcărie.

— Cine ştie, doamnă ! Poate că se pune în mişcare...

— Asta ? Parcă văd că o să-ţi pună-n mînă vreo două pesete şi tot atîţia duros, crezînd că pentru gestul ăsta urmează să coboare îngerii din cer, să-i cînte din viori şi chitare întru preamărirea pioşeniei lui. Eu, în locul tău, aş refuza pomana

asta. Atîta timp cît îl avem pe don Romualdo al nostru, putem să ne îngăduim puţină demnitate, Nina.

— N-ar fi bine. Ar putea să se supere şi să spună, gîndesc eu, că sînteţi mîndră sau mai ştiu eu ce.

— S-o spună. Şi cui s-o spună ?

— Chiar lui don Romualdo, cu care este bun prieten. In fiecare zi îi ascultă slujba şi, după aceea, stau de vorbă în sacristie.

— Atunci fă ce vrei. Şi pentru orice eventualitate, povesteşte-i lui don Romualdo cine este don Carlos şi fă-1 să vadă că evlavia lui de ultimă oră nu e sinceră. în fine, ştiu că n-ai să mă faci de rîs şi-o să-mi povesteşti mîine ce ţi-a ieşit de pe urma vizitei, că nu cred eu să fie mare lucru.

Mai vorbiră cîtva timp şi Benina încercă să nu mai lungească discuţia, răspunzînd din ce în ce mai rar, pe un ton conciliant. Doamna şi servitoarea adormiră tîr- ziu, iar cea din urmă îşi petrecu o parte din noapte fă- cîndu-şi fel de fel de planuri strategice pentru a doua zi, care va fi, fără-ndoială, foarte grea, dacă n-avea norocul ca don Carlos să-i pună-n mînă o bună grămăjoară de duros..., că ar putea fi şi aşa.

La ora fixată de domnul Moreno Trujillo, nici un minut mai tîrziu sau mai devreme, Benina bătu la poarta principală din strada Atocha şi o servitoare o conduse într-un birou foarte elegant, cu mobile asortate la culoare şi lucrătură. O masă de ministru ocupa centrul, iar pe ea se aflau multe cărţi şi teancuri de hîrtie. Cărţile nu erau *de citit,* ci de socoteli; totul foarte curat şi în ordine. Pe peretele din mijloc atîrna portretul donei Pura, într-o ramă ce părea de aur pur, cu o bandă neagră pe colţ. Alte fotografii, ce trebuie să fi fost ale fiicelor, ginerilor şi nepoţilor lui don Carlos, se vedeau în diferite părţi ale încăperii. Alături de tabloul mare şi lipite de el, ca prinoasele şi darurile în altar, atîrnau mulţime de coroane de pînză, cu trandafiri, violete, narcise desenate şi lungi funde negre

scrise cu litere de aur. Erau coroanele pe care le primise răposata la înmormîn- tare şi pe care don Carlos a vrut să le păstreze în casă, ca să nu le strice intemperiile din cimitir. Deasupra căminului, în care nu ardea niciodată focul, era un ceas de bronz cu figurine, care nu mergea, iar puţin mai încolo un calendar american, rămas la data din ziua precedentă.

După o jumătate de minut de aşteptare, don Carlos intră, tîrîndu-şi picioarele, cu o tichie de catifea trasă pînă pe urechi şi o mantie de *purtat prin casă,* cu mult mai veche decît cea pe care o folosea pentru stradă. Purta mereu această haină pînă dădea căldura, pentru că sobele şi vasele cu jăratec din casă erau, după el, cauza mortalităţii crescînde. Cum nu era încheiat, Benina putu să observe că avea guler şi manşete curate şi un ceas cu lanţ gros, accesorii de gală care se potriveau fără- ndoială etichetei ceremoniei. Cu o batistă imensă, în carouri, îşi ştergea umezeala continuă a ochilor şi a nasului : după ce-şi suflă nasul cu zgomot, de două sau trei ori, şi, văzînd-o pe Benina în picioare, o trimise cu un gest să se aşeze, în timp ce el ocupă grav fotoliul de lîngă masă, cel cu spătarul înalt şi sculptat, ca un loc de onoare într-o strană. Benina se lăsă pe marginea unui scaun ca toate celelalte, de stejar, cu tapiserie moale de catifea verde.

— Vezi, dumneata, te-am chemat ca să-ţi spun...

Pauză. Capul lui don Carlos era pradă unui tremur nervos cronic, un fel de mişcare laterală cu care marcăm, de obicei, negaţia. Acest tic se accentua sau era aproape imperceptibil, după gradul de agitaţie al individului.

— Ca să-ţi spun...

Altă pauză provocată de o nouă lăcrimare. Don Carlos îşi şterse ochii înroşiţi şi-şi frecă barba scurtă, care nu avea altă raţiune de-a exista decît lenea de-a se bărbieri. De la moartea nevestei, stimabilul domn, care numai pentru ea şi datorită ei se bărbierea, vru să adauge la celelalte demonstraţii de doliu şi pe cel al feţei, lăsînd-o să

se acopere de un văl de peri albi, negri şi galbeni.

— Pentru că să-ţi spun că ceea ce se-ntîmplă cu Francisca, faptul că se găseşte acum într-o situaţie atît de proastă, se datorează neputinţei ei de-a ţine socotelile. Fără chibzuială, orice bogăţie sfîrşeşte în cerşetorie. Cu chibzuială, săracii devin bogaţi. Fără, bogăţii..

— Ajung săraci, da, domnule, zise cu umilinţă Benina, care, deşi ştia toate astea, se prefăcea că primeşte cugetarea ca şi cum ar fi fost o descoperire recentă a lui don Carlos.

— Francisca a fost întotdeauna fără minte. Soţia mea şi cu mine îi tot spuneam : „Francisca, o să te ruinezi, o s-ajungi în mizerie...“, şi ea... nimic, liniştită. Niciodată n-am reuşit s-o facem să-şi ţină socoteala cheltuielilor şi a veniturilor. Să fi scris ea o cifră ? Mai bine o omor ai. Iar cel ce nu-şi notează cifrele e pierdut. Iţi spun eu că n-a ştiut niciodată cît datora şi nici care era data scadenţei poliţelor.

— Adevărat, domnule, foarte adevărat, zise Benina oftînd, în aşteptare a ceea ce urma să-i dea don Carlos, după predica asta...

— Fiindcă, socoteşte şi dumneata... Dacă am la bătrî- neţe un rost pentru mine şi pentru copiii mei, dacă am ţinut rînduiala slujbelor pentru sufletul regretatei mele neveste, asta o datorez ordinii şi clarităţii cu care m-am gospodărit. Chiar şi acum, retras fiind din afaceri, îmi ţin evidenţa zilnică a cheltuielilor personale şi nu mă culc pînă nu-mi scriu totul în caiet, şi, apoi, în clipele mai libere, le trec în registrul cel mare. Asta e, uită-te, ca să te convingi, adăugă accentuîndu-şi tremurul negativ. Ceea ce am vrut eu a fost ca Francisca să înveţe ceva de pe urma acestei lecţii. Nici acum nu-i tîrziu. Află dumneata...

Şi luînd un caiet şi apoi altul, i le arătă Beninei, care se apropie ca să vadă minunăţia aceea de cifre.

— Uită-te şi dumneata ! Aici notez cheltuiala casei, fără să-mi scape ceva, nici măcar cele cinci centime de la o cutie de chibrituri, bănuţii pentru

poştaş, totul, totul... In ăsta mai mic, trec banii pentru pomeni şi ajutoare. Pomeni zilnice, atît. Pomeni lunare, atît. După asta, trec totul în registru, de unde se poate afla cît cheltuiesc, zi de zi, şi care e bilanţul... Gîndeşte-te, dumneata : dacă Francisca ar fi făcut bilanţul, n-ar fi ajuns cum a ajuns.

— Cu siguranţă, domnule, aşa e. Eu îi spun doamnei să facă bilanţul, să-şi înscrie totul, şi ce ia şi ce dă. Dar ea, care nu mai e un copil, nu mai poate deprinde acest bun obicei. în realitate, e un înger, domnule, şi nu trebuie să mai luăm în seamă dacă înscrie sau nu, de vrem s-o ajutăm.

— Niciodată nu e tîrziu pentru a te da pe brazdă, cum se zice. Eu te asigur pe dumneata că, dacă aş fi văzut la Francisca măcar intenţia sau dorinţa de a-şi ţine socotelile în regulă, i-aş fi arătat calea pe care să-şi revină. Dar este un cap împrăştiat : cred că eşti de acord cu mine că este o împrăştiată.

— Da, domnule, cu asta sînt de acord.

— Şi m-am gîndit... de-asta te-am chemat pe dumneata... Mi-a trecut prin cap că cel mai bun dar pe care pot să i-1 fac acestei nefericite este asta.

Şi don Carlos luă un carnet lung şi îngust, nounouţ, pe care-1 dădu Beninei. Era un caiet de socoteli.

— Vezi dumneata, zise mărinimosul domn frunzărind carnetul, aici sînt trecute toate zilele săptămînii. Uită-te cu atenţie : pe o coloană datoriile, pe cealaltă cîştigurile. Aici se înregistrează lucrurile pentru care s-au făcut cheltuielile : cărbune, ulei, lemne, etc... Deci ce mare lucru e să scrii, aici, ce cheltuieşti şi, dincolo, ce încasezi ?

— Păi, tocmai, că doamna nu încasează nimic...

— Ei, pe naiba! exclamă Trujillo, trîntind palma peste carnet. Ceva o fi avînd ea, căci cine consumă cît de cît trebuie să aibă o sumă, mică sau mare, tot trebuie să aveţi ceva. Şi-apoi... ce scoţi dumneata din cerşit, de ce nu-ţi notezi ? Să vedem, de ce gîndeşti că nu-i nevoie să-ţi notezi ?

Benina îi aruncă o privire între ură şi compătimire. Dar, ura fiind mai puternică decît mila, avu un moment, mai precis o secundă, cînd nu lipsi mult să ia caietul şi să i-1 trîntească în cap. Stăpînindu-şi furia, şi pentru ca maniacul contabilităţii să nu-şi dea seama, îi zise cu un zîmbet forţat :

— înseamnă că domnul îşi notează şi bănuţii pe care ni-i dă nouă, săracilor de la San Sebastian.

— Zi de zi, răspunse bătrînul cu mîndrie, dînd mai tare din cap. Încît aş putea să-ţi spun, dacă vrei să ştii, tot ce am dat în trei luni, în şase, într-un an.

— Nu, nu vă deranjaţi, domnule, sări Benina, simţind încă o dată nevoia să-i dea cu caietu-n cap. O să i-1 duc, dacă doriţi. Doamna o să vă mulţumească mult şi eu la fel. însă nu avem nici urmă de pană sau creion.

— Doamne, Dumnezeule ! în ce casă, oricît de săracă ar fi, nu există ceva de scris ? Pentru o semnătură, o socoteală, să-ţi notezi un nume, o adresă, ca să n-o uiţi... Ia creionul ăsta, e deja ascuţit : du-i-1, iar cînd o să i se tocească vîrful, ascute-1 cu cuţitul de la bucătărie.

Cu toate astea, don Carlos nici că aducea vorba despre vreun ajutor mai acătării, concretizîndu-şi generozitatea doar prin caietul acela, care urma să fie baza or- dinei administrative în ruinata gospodărie a donei Francisca Juărez.

Văzîndu-1 că-şi mişcă buzele ca să mai spună ceva şi că ia cheia din sertarul din stînga, Benina tresări de bucurie.

— Nu există şi nu poţi avea prosperitate fără o bună administrare, afirmă don Carlos, deschizînd sertarul şi uitîndu-se în el. Eu vreau ca Francisca să înveţe să administreze, şi cînd va şti să-şi administreze...

„Şi cînd va şti să-şi administreze, ce ? zise Benina în gînd. Ce-o să ne dai tu, bătrîn nebun, mai nebun decit cei de la balamuc ? Putrezi-ţi-ar toţi banii pe care-i a- duni, şi tu, odată cu ei, calic ce eşti.“

— Uite, carnetul şi creionul, du-le cu grijă... să nu le pierzi pe drum. Aşadar, ţii minte ? îmi promiţi că o să notaţi totul ?

— Da, domnule... n-o să scăpăm nimic.

— Bine. Şi acum, pentru ca Francisca să-şi amintească de biata mea Pura şi ca să se roage pentru sufletul ei...îmi promiţi că vă veţi ruga pentru ea şi pentru mine ?

— Da, domnule, o să ne rugăm cu voce tare, pînă clnd ni s-o usca limba-n gură.

— Uite, aici, am doisprezece duros, pregătiţi pentru ajutorarea nevoiaşilor care, de ruşine, nu-ndrăznesc să iasă la cerşit şi care, sărmanii de ei, sînt cei mai demni de milă.

Auzind doisprezece duros, Benina făcu ochii mari cît uşa casei. Doamne, ce n-ar face ea cu doisprezece duros ! Vedea de pe-acum multe zile liniştite, atîtea nevoi domolite, guri sătule, un trai tihnit, răsuflînd în voie şi re- nunţînd la cerşitul umilitor şi la chinul căutării, pe diferite căi, a unui colţ de pîine. Biata femeie vedea cerul deschizîndu-se, iar, printr-o crăpătură, cele douăsprezece bancnote, simbolul minunat al fericirii ei din acele zile.

— Doisprezece duros, repetă don Carlos, trecînd monedele dintr-o mînă-n alta, dar nu vi-i dau pe toţi o dată, pentru că asta ar însemna să încurajez risipa, vi-i dau în rate...

Beninei i se făcu inima cît un purice.

— Dacă vi i-aş da pe toţi, mîine, pe vremea asta, n-aţi mai avea nici o centimă. Vă dau cîte doi duros pe lună şi în ziua de 24, timp de şase luni, poţi veni să-i iei dumneata, iar în septembrie o să văd dacă trebuie să mai măresc sau nu indemnizaţia. Asta depinde, ia aminte, de felul cum o să-i folosiţi, dacă o să aflu că există chibzuială sau tot haos. Atenţie la haos !

— Bine, domnule, declară Benina cu umilinţă, gîndin- du-se că-i prindea mai bine să fie de acord şi să ia ceea ce i se dădea, decît să se mai ia la harţă cu bătrînul cîr- cotaş şi zgîrcit. Vă asigur că o

să însemnăm cum *ami- nistrăm* şi n-o să ne scape nici măcar un bănuţ. Aşadar, rămîne să trec în fiecare 24 ale lunii ? Ne pică foarte bine pentru ajutorul în casă ! Domnul să vă sporească, iar pe răposata s-o odihnească în pace... în vecii vecilor.

Don Carlos, după ce-şi notă cu bucurie suma dată, o concedie cu un semn pe Benina, îşi schimbă mantia şi, îndesîndu-şi pe cap pălăria cea nouă, obiect pe care-1 scotea din ladă numai la zile mari, se pregăti să iasă şi să facă, cu multă pioşenie, milosteniile din ziua aceea, care începeau la Montserrat şi se terminau la Sacramental de San Justo.

Capitolul XII

„DIAVOLUL ASTA bâtrîn, îşi spunea Benina, luînd-o la sănătoasa pe Urosas în jos, nu poate să facă mai mult decît îi dă ghes firea lui. Să ne ferească Domnu', că multe ciudăţenii a lăsat în lumea plantelor şi a animalelor, dar şi mai multe în cea a oamenilor. La tot pasu' dai peste adevăruri care par minciuni... Da', ce mai, alţii sînt mai răi decît don Carlos ăsta, care totuşi dă ceva, aşa, cu socoteli şi parasocoteli... Mai răi sînt cei care nici nu notează, nici nu dau. Adevărul e că nu-mi rostuiesc eu ziua cu aceşti doi duros, căci vreau să-i dau înapoi lui Almudena ce-i al lui : cu unul ca el e bine să te ţii de cuvînt. Or să mai vină zile negre şi tot el o să-mi vină-n ajutor... îmi mai rămîn douăzeci de reali din care va trebui să dau o parte domnişoarei care se topeşte pe picioare, iar restul este pentru mîncarea de azi şi... Va trebui să-i spun doamnei că ruda ei nu ne-a dat decît registrul de socoteli şl creionul din care o să gătim ceva foarte gustos... o supă de cifre şi litere de tipar... Rîsu' lumii. în sfîrşit, pentru minciunile pe care trebuie să i le spun donei Paca, Dumnezeu mă va lumina ca-ntotdeauna şi ne vom descurca. Să vedem dacă-1 găsesc pe Almudena pe drum, căci pe la ora asta urcă spre biserică. Iar de n-o să-1 întîlnesc pe

stradă, sigur o să fie la cafeneaua de la Cruz del Rastro.“

O porni într-acolo, şi-1 întîlni în strada Encomienda.

— Fiule, pe tine te căutam, îi zise Benina, luîndu-1 de braţ. Uite, ţi-am adus banii. Vezi că mă ţin de cuvînt.

— Lasă, nu aibi graba.

— Nu-ţi mai datorez nimic... Pînă ce, Almudena, su- fleţelule, n-or mai veni alte zile cînd o să-ţi mai cer şi tu o să mă serveşti, cum o să te servesc şi eu la rîndul meu. Vii de la cafenea ?

— Da, io întorc cu tine, daca la tine vrut. Invit la tine.

Benina acceptă invitaţia şi, după cîteva clipe, îi aflai aşezaţi într-o *cafenea ieftină,* gustînd fiecare dintr-un pahar de zece centime. Localul era o circiumă pestriţă, cu rafinamente ridicole, între popular şi aristocratic, decoraţii ţipătoare, pereţi zugrăviţi cu scene marinăreşti şi peisaje : ambianţă fetidă şi loc de întîlnire, deopotrivă, pentru sărăcime şi vînzători din talcioc, flecari, leneşi, cite unul citind ziarul şi alţii ascultîndu-1, toţi simţindu-se în largul lor în acel du-te vino zgomotos, între scuipături, fum de tutun prost şi miros de rachiu. Singuri la o masă, Benina şi marocanul vorbeau de-ale lor : orbul îi povestea despre „isprăvile" tovarăşei lui de adăpost, iar ea despre întrevederea cu don Carlos şi darul ridicol primit, cărticica de socoteli şi cei doi duros lunari. Despre bogăţiile pe care, după unele guri, le poseda Trujillo (treizeci şi patru de case, grămadă de bani adunată în zapisele Statului, mii şi mii la bancă), vorbiră îndelung, ajungînd pînă la urmă să socotească, de pildă, mulţimea de sărmani care ar putea fi fericiţi cu bănetul acela atît de mare pentru don Carlos, încît, chiar dacă scădeai o parte pentru fiii lui, ce le revenea de drept, cu cealaltă s-ar fi putut îmbrăca atîţia şi atîţia amărîţi care umblă lihniţi de foame pe străzile oraşului. Dar cum nu poţi să aşezi lucruile aşa cum ţi-ar place, era mai bine să nu se

mai gîndească, ci să-şi caute fiecare, după puteri, codrul lui de pîine, pînă ce-o veni moartea şi Dumnezeu o să-i dea fiecăruia ce merită. In concluzie, extrem de grav şi pe un ton de convingere profundă, Almudena îi zise prietenei sale că toată averea lui don Carlos putea fi a ei, dacă ar vrea.

— A mea ? Ai zis că tot ce-i al lui don Carlos poate fi al meu ? Ai înnebunit, Almudena, fiule ?

— Totu la tine... pe lumina sfînta. Dacă nu crezut la mine, încercare tu şi văzut.

— Mai spune-mi încă o dată : că tot bănetul lui don Carlos poate fi al meu ? Cînd ?

— Cînd vrut la tine.

— Am să te cred numai dacă-mi explici cum poate să existe o astfel de minune.

— Io ştie cum... Spune la Jtine secret...

— Da' dacă tu poţi să treci bogăţia nebunului bătrîn, să zicem, la altă persoană, de ce mai stai în mizerie şi n-o iei pentru tine ?

La asta, Almudena răspunse că persoana care va face minunea, al cărui secret îl cunoştea el, trebuia să aibă vedere. Şi cu asta minunea era sigură, pe lumina cea sfîntă, iar ea, dacă se îndoia, n-avea decît să încerce, fă- cînd pas cu pas tot ce i-ar fi spus el.

Benina a fost totdeauna cam superstiţioasă şi obişnuia să ia aminte la toate întîmplările supranaturale care i se povesteau : pe deasupra, mizeria trezise în ea respectul pentru lucrurile de necrezut şi miraculoase, încît, deşi nu văzuse nici o minune, avea credinţa că o s-o vadă într-o bună zi. Puţină superstiţie, mai multă dorinţă pentru fenomene uluitoare, niciodată văzute, şi tot atîta curiozitate o împinseră să ceară marocanului explicaţii concrete despre ştiinţa sau arta lui magică, deoarece, cu siguranţă, despre aşa ceva trebuia să fie vorba. Orbul ii spuse că totul consta în a cunoaşte arta şi modul de-a cere ce vrei de la o fiinţă pe nume Samdai.

— Şi cine este acest domn ?

— Rege de subt pămînt este.

— Cum ? Un rege care stă sub pămînt ? Apăi, o fi diavolul.

— Diavolu, nu ; rege bun este.

— Asta o fi ceva din religia ta ?! Tu de ce credinţă eşti ?

— Evrei eram.

— Vai de mine ! zise Benina care nu înţelesese cu- vîntul. Şi regele ăsta vine cînd îl chemi tu ?

— Şi dat la tine tot ce cerut la el.

— îmi dă tot ce-i cer ?

— Sicur.

Convingerea profundă pe care o arăta Almudena avu efect asupra nefericitei femei, pentru că, după o pauză în care întrebă ochii morţi ai prietenului său şi fruntea-i palidă şi lucioasă, încadrată de păr negru, sări şi-i spuse :

— Şi ce trebuie să faci ca să-1 chemi ?

— Io spus la tine.

— Şi nu mi se-ntîmplă nimic dacă fac asta ?

— Nimica.

— Nu-i păcat, nici nu mă-mbolnăvesc şi nici nu mă ia necuratul ?

— Nu.

— Apăi spune-odată, da' să nu mă-nşeli, îţi zic.

— Io nu înşelat la tine.

— Putem să-1 chemăm acum ?

— Nu ! chemat trebuie la miez de noapte.

— Numa' la ora aia ?

— Sicur, sicur.

— Şi cum o să ies eu din casă la miezul nopţii ? Ce-o să-i spun stăpînei ? E adevărat că aş putea spune, să zicem, că s-a îmbolnăvit don Romualdo şi că trebuie să-1 veghez... In sfîrşit, ce trebuie să fac ?

— Tu nevoie lucruri molte. Cumpărat la tine lucruri. Primu, una candela de pămînt. Dar cumpărat tu fără scos una vorba.

— O să amuţesc.

— Tu muta... cumpărat lucruri... şi fără scos vorba.

— Să mă ferească Domnu !... Aşa, ai zis, îmi cumpăr candelă de pămînt, fără să scot o vorbă, şi-

apoi ?

Almudena îi spuse că trebuia să caute apoi o oală de pămînt cu şapte *gaure,* cu şapte, nici mai multe, nici mai puţine, totul fără să scoată o vorbă, căci, de vorbea, nu mai ieşea nimic. Dar unde naiba să găseşti o oală cu şapte găuri ? La asta, orbul îi spuse că în ţara lui existau şi că puteai să le înlocuieşti cu prăjitoarele pe care le folosesc vînzătoarele de castane, căutînd una cu şapte gaure, nici una mai mult.

— Şi pe-asta trebuie s-o cumpăr tot fără să vorbesc ?

— Nimica vorbit, nimica...

După aceea, trebuia cumpărat un *carrash,* lemn din Africa, care aici se cheamă dafin. îl puteai găsi la un vînzător de ciomege, în prima dugheană lîngă Americas. Trebuia să şi-l cumpere tot fără să scoată o vorbă. Aşadar, adunate toate obiectele astea, se punea băţul pe foc, pînă se aprindea bine... Asta trebuia să fie vinerea la cinci fix. Altfel, nu ieşea nimic. Băţul trebuia să ardă pînă sîmbătă, iar sîmbătă, la cinci fix, se băga de şapte ori în apă, numai de şapte ori.

— Tot pe muteşte ?

— Nu vorbit nimic, nimic.

Apoi, băţul trebuia îmbrăcat într-o rochie, ca o păpuşă, şi, îmbrăcat aşa, se sprijinea de un perete, în poziţie dreaptă, adică în picioare. în faţă se aşeza candela de pămînt cu ulei, aprinsă, acoperită cu oala, aşa încît lumina să nu se vadă decît prin cele şapte găuri, iar, la mică distanţă, se punea cratiţa cu jar, în care se aruncă mirodeniile. începi apoi să spui rugăciunile **In** gînd, pentru că, vorbind, vraja nu mai avea efect. Persoana trebuia să stea aşa, concentrată, cu gîndurile adunate, privind cum urcă fumul de smirnă şi cum se vede lumina prin cele şapte găuri, pînă cînd la ora douăsprezece...

— La douăsprezece ! repetă Benina tresărind. Şi cînd bate de douăsprezece vine... iese, îmi apare!

— *Rege de subt pămînt*: atuncea tu cerut tot ce

doreşte şi el dat la tine.

— Almudena, tu crezi în asta ? Cum se poate ca domnul ăla, numai cu ţeremoniile de care mi-ai vorbit, să-mi dea mie ceea ce acum este al lui don Carlos Trujillo ?

— Dacă tu vrut, tu văzut.

— Şi după toate astea... dacă nu sînt atentă puţin sau greşesc o singură vorbă din rugăciunea mea mută... ?

— Tu grija molt avut...

— Şi rugăciunea ?

— Io învăţat la tine, tu spus : *„Semă Israel Adonai Elohino Adonai Ishat...*[u]

— Taci, taci; n-o să zic asta niciodată fără să greşesc : dacă nu-i în limba noastră, n-o mai nimeresc. Şi-apoi... îţi spun că mi-e cam frică de felurile astea de vrăjitorie... S-o lăsăm baltă... da, da. Totuşi, ah, dac-ar fi adevărat, ce plăcere, să-i iei ramolitului ăla de don Carlos toţi banii.... Doamne, măcar jumătate, şi să-i împărţi atîtor amărîţi care pier de foame. De-ar fi numai să cumperi oalele şi beţele, fără să vorbeşti şi apoi... Da' nu... Niciodată n-o să vină regele ăla pe-aici... Nu-i mai puţin adevărat însă că uneori se petrec lucruri foarte fenomenice şi că prin văzduh umblă ceea ce noi numim spirite sau, de exemplu, sufletele, care se uită la tot ce facem şi aud tot ce vorbim. Şi-apoi, ce visăm noi, ce crezi că e ? Păi, lucruri adevărate din lumea cealaltă, care trec în asta... Totu' se poate, totul e cu putinţă. Da', eu, să-ţi spun drept, mă-ndoiesc că pot să capăt atîta bănet, aşa, hodoronc tronc. Că pentru ajutorarea sărmanilor, să zicem, se ia de la bogaţi juma' de milion sau juma' de juma' de milion, mai merge; dar atîţia şi atîţia arginţi pentru noi... nu, asta nu mai merge...

— Totu, totu ca la bancă este, milioane molte, poliţe, totu' pentru tine, dacă făcut ce spus la tine.

— Dacă asta e aşa de uşor, de ce n-o fac ceilalţi ? **Sau** numai tu oi fi ştiind secretul ? Numai tu ? Doamne, să i-o spui lu' mutu', că noi nu-nghiţim d-astea. Eu nu zic că n-ar fi cu putinţă şi...

dacă aş şti, cum aş mai face proba, şi nu doar o dată. Mai spune-mi din nou **ce** trebuie să cumpăr fără să scot o vorbă.

Almudena repetă formula şi regulile descîntecului, adăugind o descriere atît de vie şi pitorească a regelui Samdai, cu faţa-i minunată, ţinuta aristocratică, straiele strălucitoare, cu alaiul alcătuit din reghimente de principi şi nobili, călare pe cămile albe ca laptele, incit biata Benina, ascultînd, simţea că pluteşte şi, deşi în sinea ei nu credea, se lăsa dusă şi fermecată de poezia nevinovată a povestirii, gîndind că, dacă toate acestea nu erau adevărate, ar fi trebuit să fie. Ce mîngîiere pentru sărmani, să poată crede în poveşti atît de frumoase ! Şi, dacă e adevărat că există Moş Crăciun care aduce daruri copiilor, de ce să nu existe şi alţi *regi ai iluziei,* care să vină în ajutorul bătrînilor, al persoanelor cinstite, care n-au decît cămaşa de pe ele, şi al sufletelor curate, care n-au îndrăzneala să iasă în stradă la cerşit, fiindcă nu mai au cu ce să-şi plătească negustorii şi creditorii ? Ceea ce povestea Almudena părea ca din altă lume. Şi ce, nu poate exista cineva care să ştie ceea ce noi, ceilalţi, nu ştim ? Păi cîte lucruri n-au fost luate drept minciună şi-apoi s-au dovedit adevăruri ? Pînă să nu se inventeze telegraful, cine ar fi crezut că poţi vorbi cu America aşa cum vorbim de la un balcon la altul, cu vecinul de peste drum ? Şi pînă să nu se inventeze fotografia, cine s-ar fi gîndit că poţi să-ţi faci portretul numai stînd aşa, în faţa unui aparat ? Cam aşa vine şi povestea asta. Există mistere, secrete, pe care nu le înţelegi pînă nu vine unul care le zice pe nume şi, în felul ăsta, se află. Aşa că, ce mai vorbă... ! America se afla acolo de cînd a făcut Dumnezeu lumea şi nimeni nu ştia... pînă ce veni Columb care doar ce aşează un ou drept şi, gata, descoperi totul, zi- cînd către lume : „Uite, aici se află America şi americanii, trestia de zahăr şi binecuvîntatul tutun... Aici, aveţi Statele Unite şi negrii şi unciile de şaptesprezece duros“ Şi, uite aşa...

Capitolul XIII

N-APUCASE marocanul să-şi încheie legenda lui orientală, că Benina văzu intrînd în cafenea o femeie îmbrăcată în negru.

— Ia, uite-o pe buimaca aia, tovarăşa ta de adăpost.

— Pedra, fir-ar ea să fie ! Am scuturat-o bine dimineaţa asta. Venit sigur cu Diega...

— Da, cu o bătrînică micuţă şi fleşcăită, care pare mai ameţită decît o muscă. S-au dus la tejghea şi ce» vin roşu.

— Diega aia învăţat năravlea.

— Da' de ce-o mai ţii cu tine pe prostănaca asta, că tot nu-ţi foloseşte la nimic ?

Orbul îi povesti că Pedra era orfană : taică-său, fie-î ţărîna uşoară, lucrase la abatorul de porci, iar maică-sa îşi făcuse veacul pe strada Ruda. Muriră amîndoi, la cîteva zile, unul după altul, fiindcă mîncaseră carne de pisică. Bună e pisica, dar cînd e turbată, cel ce-o mă- nîncă se acoperă de pete pe faţă şi, după trei zile, moarte naturală, cu arsuri groaznice. In sfîrşit, părinţii murind, fata rămase singură, în stradă, aşezată în faţa porţii. Era frumoasă, cel puţin aşa se zicea, şi avea o voce melodioasă. Mai întîi o luă razna, apoi, vîndu gogoşi, căci avea talent la negustorie, dar numai bunăvoinţa nu ajută la nimic, pentru că, începînd pe mîi- nile Diegăi, în cîteva zile se apucă de băutură şi de alte lucruri şi mai rele. După trei luni, Pedra era de nerecunoscut. Slăbise, de rămăsese numai piele şi os, şi începu să miroasă urît. Vorba-i era hodorogită, de parcă tîra o tinichea în urma ei. Uneori cerşea pe drumul dinspre Carabanchel şi, noaptea, dormea pe unde apuca. Din cînd în cînd se spăla puţin pe faţă, cumpăra apă de flori şi, stropindu-şi pieliţele cu ea, cerea cu împrumut o cămaşă, o fustă, o basma, şi se aşeza la uşa casei lui *Comadreja* \ din strada Mediodia Chica. Dar cum nu era statornică în nimic, nici o treabă nu dura la ea mai mult de două zile. La ea, statornică

era numai patima pentru rachiu, şi, cînd se pilea, lucru care i se întîmpla în fiece zi, făcea panoramă pe malul gîrlei, spre distracţia copiilor, care se jucau cu ea de-a corrida. Adormea beată pe stradă sau unde apuca, iar pe faţa ei puteai să numeri mai multe vînătăi decît fire de păr în cap. Un trup mai plin de lovituri nu se mai văzuse vreodată, nici om care la o vîrstă atît de fragedă, căci nu avea mai mult de douăzeci şi doi de ani, deşi părea de treizeci, să viziteze atît de des închisoarea de la Inclusa şi Latina. Almudena se apropiase de ea cu bune intenţii, de cînd rămăsese orfană, dar văzînd-o atît de decăzută, sfîrşi prin a-i da cîte un pic din următoarele lucruri : sfaturi, pomană şi cîte-o bătaie. într-o zi, o găsi curăţindu-şi bubele cu zeamă de smochină sălbatică şi aranjîndu-şi claia de păr la soare. îi propuse să meargă să stea cu el, punînd fiecare jumate din chiria casei, şi ea să-i promită că se lasă de năravul beţiei; vorbiră, se înţeleseră, ba chiar dădură o oarecare solemnitate convenţiei, jurînd amîndoi că vor respecta cu fidelitate cele stabilite pe un plasture vîscos şi un pieptene fără dinţi, şi, în noaptea aceea, Pedra dormi în odăiţa de la Santa Casilda. Primele zile domni înţelegerea, seriozitatea în legătură cu băutura, însă cum lu- pu-şi schimbă păru', dar năravu' ba, aşa şi femeia îndrăcită deveni, din nou, batjocura copiilor şi dădu iar de furcă celor de la Ordinea Publică.

— Io nu dovedit cu ea. Tot timpu beata. Ce jale, ce durere ! Ţinut la ea, de mila...

Văzînd că cele două femei, după ce dădură pe gît vreo două pahare, se uitau zeflemitor către orb şi Benina, acesteia i se făcu frică şi vru să se retragă.

— Spus la tine, nu, sufleţelu. Rămas tu cu mine, îi zise orbul, prinzînd-o de braţ.

[1] Nevăstuica (span.).

— Mă tem să nu facă scandal lepădăturile alea. Uite-le că vin spre noi!

Femeile se apropiară şi Benina putu să vadă şi să examineze în voie faţa Pedrei, de o frumuseţe aspră şi rătăcită. Oacheşă, cu trăsături pe cît de regulate, pe- atît de pronunţate, ochii mari, negri, cu sprîncene unite, şerpuitoare, gură murdară şi zbîrcită, care nu părea făcută pentru zîmbet, corp drept şi zvelt; cu toată uscăciunea şi neglijenţa, tovarăşa lui Almudena era o figură tragică şi asta o impresionă pe Benina, care, cu toate că nu-şi exprima părerea, se gîndea că ar apuca-o spaima să-i iasă-n cale o asemena arătare, noaptea, într-un loc singuratic.

Despre Diega nu se putea spune dacă era tînără sau între două vîrste. După statură părea un copil, după faţa-i murdară, gîtul zbîrcit, numai cute, o bătrînă ramolită, iar după ochi o jivină iscoditoare. Era atît de uscată, că Benina n-o putu judeca decît în gînd, cu o vorbă andaluză, de-a stăpînei sale : „Asta-i din alea care, în loc de coate, parcă au spini“.

Pedra se aşează salutînd, iar cealaltă rămase în picioare, dar chiar şi aşa nu trecea peste capul lui Almudena, pe care-l lovi în spate.

— Liniştită tu, îi răspunse acesta, înălţînd bastonul.

— Ai grijă cu el, că-i rău şi trădător... zise cealaltă.

— *Jai...* adevărat că eşti rău şi bătut tu la mine ?

— Io fost bun; tu rşa, beţivana.

— Nu vorbi aşa, c-o s-o scandalizezi pe bătrîna doamnă.

— Ea nu bătrîna.

— De unde ştii tu, dacă n-o vezi ?

— Ea, serioasa.

— De, o fi, nu vreau s-o jignesc. Dar ţie-ţi plac bă- trînele.

— Eu mă duc, doamnelor, rămîneţi cu bine, zise Benina stînjenită, şi se ridică.

— Rămas, rămas... ! E gluma doar....

Diega stărui şi ea să rămînă, adăugind că au cumpărat un bilet de loterie şi-o poftesc să

participe şi ea.

— Eu nu joc, răspunse Benina, n-am nici un sfanţ.

— La mine, da, zise marocanul : dau la voi un peset.

— Şi doamna de ce nu joacă ?

— Mîine-i tragerea. Vom fi bogate, bogătane de-a- devărat, zise Diega. Io, de cîştig, Sfîntu' Anton să m-audă, o să mă mut iar în strada Şarpelui. Acolo te-am cunoscut pe tine, Almudena. Ţi-aduci aminte ?

— Nu aduc aminte, nu...

— V-aţi cunoscut în Mediodia Chica, în casele din dos.

— Lu' asta îi ziceau Muley Abbas.

— Şi ţie Un-kil-şi-un-sfert, de mică ce eşti.

— Nu-i frumos să dai porecle. Nu-i aşa, Almudenita ? Persoanele serioase îşi zic pe numele de botez, cu numele de creştin. Pe doamna asta cum o cheamă ?

— Mă cheamă Benina.

— Sînteţi din Toledo, cumva ?

— Nu, doamnă, sînt... de prin părţile Guadalajarei.

— Eu din Cebolla, în regiunea Talavera... da*, spune-mi un lucru : de ce-ţi zice ţie *Jai,* purceluşa asta de Pedrilla ? Care ţi-e numele, după religia şi pămîntul tău jegos, să-mi fie cu iertare ?

— Spun 'la el *Jai* pentru că este maur, zise amărîta de-alături, imitînd vorbirea orbului.

— Numele meu Mordejai este, declară orbul, şi io născut în pămînt foarte frumosu, care acolo chemat Ul- lah de Bergel, ţinutu Sus... Oh, ţinut sfînt şi frumosu... arbore moltu, ulei moltu, miere, floare, curmale, bucate moltu... totu bunu.

La amintirea ţinutului natal fu cuprins de un entuziasm tandru şi începu să-1 picteze şi să-1 descrie cu imagini graţioase şi colorit poetic, evocare pe care cele trei femei o urmăreau cu amuzament şi bucurie. Văzînd că este ascultat, povesti cîteva crîmpeie din viaţa lui, toată plină de

lucruri uimitoare, isprăvi periculoase şi aventuri fantastice. Le spuse, mai întîi, cum a fugit din casa părintească la vîrsta de cincisprezece ani, pornind să cutreiere lumea, fără ca, în timpul scurs de la acea întîmplare, să mai fi avut vreo veste din ţara sau de la familia lui. Tatăl său îl trimisese la un prieten de-al lui, negustor, cu următorul mesaj : „Spune-i lui Ruben Toledano să-ţi dea două sute de duros de care am nevoie azi“. Acela era un fel de bancher şi între cei doi bărbaţi domnea, fără-ndoială, o încredere patriarhală, căci livrarea se făcu pe loc, fără nici o dificultate, Mor dej ai luînd cei două sute de duros, în patru punguliţe încărcate cu monede spaniole. Dar, în loc să se ducă cu ele acasă, băiatul o luă pe drumul ce ducea spre Fez, dornic să vadă lumea, să lucreze pe contul lui şi să cîştige bani mulţi pentru a-şi ţine zilele, nu doar două sute de duros, ci două sau o sută de mii. Cumpărînd doi măgăruşi, începu să transporte marfă şi pasageri între Fez şi Me- quinez, cîştigînd bine. Pînă cînd, într-o zi foarte călduroasă, pedeapsă de la Dumnezeu, trecînd pe lîngă un rîu, îi veni chef să se scalde. în apă însă pluteau doi cai morţi, lucru necurat. Cînd ieşi din rîu, începură să-1 doară ochii, iar, după trei zile, era orb.

Cum mai avea bani, mai putu să trăiască un timp fără să implore mila publică, cu tristeţea naturală provocată de orbire şi nu mai puţin profundă, simţind cum trece de la viaţa activă la cea sedentară. De la o zi la alta, băiatul ager şi puternic deveni un bărbat slăbănog şi infirm, iar ambiţiile de negustor şi entuziasmul său de călător se reduseră la o continuă cugetare asupra nesiguranţei bunurilor pămînteşti şi a neîntârziatei justiţii cu care Tatăl nostru ceresc şi judecător îi pedepseşte pe păcătoşi. Bietul orb nu-ndrăznea să-l roage să-i redea vederea, căci asta n-o mai merita. Era pedeapsă şi Dumnezeu nu mai dă-napoi, odată ce-a lovit. Ii cerea doar să-i dea bani mulţi ca să poată trăi în voie, şi o femeie care să-1 iubească : nimic din astea nu-i fu hărăzit bietului Mordejai,

care, pe zi ce trecea, avea tot mai puţini bani, căci aceştia se duceau fără să mai vină alţii de undeva, iar de femeie nici vorbă. Cele care se apropiau de el, prefăcîndu-se drăgăstoase, nu mergeau în bîrlogul lui decât ca să-1 fure. Intr-o zi însă, pe cînd se amăra că nu putea să prindă un purice ce-1 pişcă nebuneşte, bătîn- du-şi joc de el cu îndrăzneală... deodată îi apărură... nu-i glumă, doi îngeri.

Capitolul XIV

— DA' TU VEZI CEVA, Almudena? îl întrebă Un-kil-şi-un-sfert.

— Văzut nedesluşit la ei.

Şi începu să explice că distingea masa de întunerio din mijlocul luminii : asta în privinţa lucrurilor din lumea de aici. Dar în privinţa lumii misterioase care ne învăluie, cuprinzînd înaltul, adîncul, de o parte şi de alta a noastră, exteriorul şi lăuntrul nostru, ochii lui vedeau clar, cînd vedeau, *aşa cum voi văzut la mine.* Aşadar, îi apărură doi îngeri şi, cum astfel de făpturi nu apar decît pentru a zice ceva, îi spuseră că veneau din partea *Regelui de supt pămînt* cu o solie pentru el. Prealuminatul Samdai voia să-i vorbească, fapt pentru care omul trebuia să se ducă noaptea la abator, să stea acolo, între resturile de vite tăiate şi bălţile de singe, pînă la douăsprezece din noapte, oră fixată pentru întrevedere. Nu mai e nevoie să adaug că îngerii dispăruseră ca o pală de vînt, de-ndată ce-i spuseră lui Mordejai mesajul, iar acesta, luîndu-şi tot ce-i trebuia pentru tămîiere, pipa şi porţia de cînepă într-o hîrtie (lunga aşteptare, care urma, şi-o închipuia mai suportabilă dacă fuma), o apucă pe drumul ce ducea spre abator.

Ajuns acolo, se aşeză pe vine, inspirînd vaporii de mirodenii şi fumînd pipă după pipă, pînă ce sosi ceasul, şi puţinul lucru pe care-1 văzu fu o pereche de cîini mai mari decît *cămilă, albi* şi cu ochi de foc. El, Mordejai, multa frica tras, una frica ce-i

tăia respiraţia. Veni, apoi, un *reghiment* de călăreţi cu alai mare, fală deosebită, după care începu să cadă o ploaie foarte deasă de nisip şi pietricele, atît de mare, că se trezi îngropat pînă-n gît... de nu mai putea să respire. Din ce în ce mai *molt frica...* Pe deasupra acelui nor de praf, trecu în mare viteză un escadron de călăreţi, cu mantii albe în vînt şi trăgînd neîncetat din puşti. Urmă un potop de vipere şi scorpioni care căderau şuierînd şi încolăcindu-se. Sărmanul orb se topea de frică, simţind cum este învăluit de acel nor înspăimîntător de animale murdare... Veniră, apoi, pe jos, bărbaţi şi femei, într-o procesiune lentă, toţi îm- brăcaţi în alb, purtînd în mîini coşuleţe şi tăvi de aur, călcînd pe flori, căci, ca prin minune, şerpii şi scorpionii se prefăcuseră în trandafiri şi crini, iar tot acel material ploios de nisip fierbinte şi pietricele ascuţite, în parfumate ramuri de mentă şi dafin.

Şi, ce s-o mai lungim, în final apăru regele, frumos, de o frumuseţe umană şi în acelaşi timp divină, barbă lungă şi neagră, ineluşe în urechi, coroană de aur ce părea împodobită cu soare, lună şi stele, de atîtea pietre preţioase cîte avea. Straiele-i erau verzi şi atît de subţiri, încît trebuie să fi fost opera unor păianjeni foarte dibaci, care ţes cu fire de foc în măruntaiele pă- mîntului. Suita lui Samdai era aşa de impunătoare şi sclipitoare, încît te orbea. Cînd Pedra îl întrebă dacă n-a venit şi majestatea sa regina, povestitorul se poticni un moment, părînd că-şi aminteşte, şi, în cele din urmă, îşi dădu seama că *văzut el* şi la doamna regelui, dar avea faţa foarte acoperită, ca luna între nori, şi din acest motiv Mordejai n-a putut s-o distingă bine. Suverana era îmbrăcată în galben, într-o culoare cam ca gîndurile noastre cînd sîntem între veselie şi tristeţe. Orbul povesti toate acestea cu greutate, completînd poticnelile de limbaj cu jocul fizionomie al convingerii, cu grimase şi gesturi grăitoare.

In concluzie : la o poruncă a regelui, îi puseră înainte toate acele tăvi şi coşuri de aur pe care le

aduceau femeile îmbrăcate în alb. Ce crezi că erau ? Fel de fel de *petricele, molte, molte,* care, curînd, formară grămezi care n-ar încăpea în nici o casă ; *rubinuri* cît năutul, perle de mărimea oului de porumbel, tote, tote, mari, *diaman- turi fine,* într-o cantitate aşa de mare, că ai fi avut pentru a umple cu ele *molţi* saci, şi, cu sacii, un car de marfă : *smeralde* cît nucile şi *tupazuri* cît *pumn la mine...*

Cele trei femei ascultau toate acestea, uluite, mute, cu ochii aţintiţi pe figura orbului şi cu gurile căscate. La începutul povestirii, nu prea păreau dispuse să-l ia-n seamă, dar sfîrşiră prin a crede, îndemnate de sufletele lor avide de lucruri plăcute şi vesele, ca o compensaţie pentru mizeria ruşinoasă în care trăiau. Almudena îşi punea tot sufletul în glas şi odată cu limba îi vorbeau toate cutele feţei, pînă şi perii bărbii lui negre. Totul era numai semne, hieroglife descifrabile, scriere orientală, pe care ascultătorii le înţelegeau fără să-şi dea seama de ce. La sfîrşitul acestei splendide viziuni, regele îi spusese bunului Mordejai că, din cele două lucruri pe care le dorea, bogăţie şi femeie, nu putea să-i dea decît una : că trebuie să aleagă între pietrele de mare valoare pe care le avea înaintea lui şi o femeie bună, frumoasă şi harnică, fără-ndoială, bijuterie atît de rară încît n-o puteai găsi decît dacă-ntorceai pămîntul pe dos. Mordejai nu stătu nici o clipă în cumpănă cînd fu vorba de alegere şi-i spuse majestăţii-sale de supt pămînt, că nu-i folosea la nimic belşugul de pietre... dacă nu-i dădea femeie... „Io vrut pe ea... plăcut la mine femeie, fără femeia la mine, nu vrut nici pietrele fine, nici bănet, nici nimic."

Atunci regele îi arătă o femeie care trecea pe drum, învăluită într-o mantie ce-o acoperea toată, chiar şi faţa, şi-i spuse că aceea era „a lui" şi că trebuie s-o urmărească pînă o va cuceri sau, mai bine-zis, o va ajunge, căci diavoliţa mergea cu un pas foarte sprinten. Acestea fiind zise, majestatea-sa binevoi să dispară, şi, odată cu el, tot alaiul, *reghimentele* şi doamnele în alb şi *totul, totul,* nemailăsînd decît un miros puternic de tămîie şi

lătratul celor doi dulăi, care se pierdură în depărtarea nopţii reci, luînd-o îngroziţi la fugă spre munţi. După această ciudată întîmplare, Mordejai zăcu trei luni şi nu-nghiţi decît apă şi făină de arpacaş fără sare. Ajunsese atît de slab încît, numai atingîndu-1, puteai să-i numeri oasele, fără să greşeşti numărătoarea. în sfîrşit, se tîrî cum putu şi pomi pe drumuri, oricît ar fi fost lumea de mare, în căutarea femeii, care, după spusele divinului Samdai, era a lui.

— Şi n-ai întîlnit-o atîta amar de ani, de cînd colinzi... şi o cheamă Nicolasa, zise Pedra vrînd să-1 ajute pe cel ce-şi povestea viaţa.

— Tu ce ştii ? Nicolasa nu este.

— Atunci o fi... *doamna,* insinuă Diega, arătînd-o, nu fără o anumită impertinenţă, pe sărmana Benina, care nu mai sufla.

— Eu... ? Doamne, iartă-mă ! Da' ce-s eu, vreo zăludă de pe drumuri ?

Mai povesti Almudena că, de la Fez, se dusese în Algeria, unde, mai întîi, trăi din pomană, la Tlemcen, apoi la Constantina şi Orăn ; că, de aici, se îmbarcă pentru Marsilia şi colindă toată Franţa, Lyon, Dijon, Paris, care este *forte* mare, cu o mulţime de livezi de măslini şi locuinţe frumoase, totu' ca-n palma unei mîini. După ce urcă pînă-ntr-un sat, de-i zic Lila, se întoarse la Marsilia şi la Săte, unde se îmbarcă pentru Valencia.

— Şi la Valencia ai întîlnit-o pe Nicolasa cu care, datorită ajutoarelor care vi le-au dat primăriile, cu doi reali de căciulă, ai venit aici şi de la Madrid v-aţi dus la Portugalia, iar mulţumirea te-a ţinut trei ani, prefă- cutule, pînă cînd golanca a şters-o cu altu'.

— Tu nu ştiut nimic.

— Să spună povestea cu Nicolasa şi cum l-au agăţat pe el, la Madrid, ca să-l ducă la San Bernardino şi ea a fost la spetal, şi, dormind el într-o noapte, îi apărură două femei din lumea ailaltă, de-o pildă suflete, ca să-i spună că Nicolasa vorbea în spetal cu cineva ca să-i dea drumu' să plece.

— Nu asta, nu asta : taci la tine !

— O să ne spună altă dată, interveni Benina care, deşi asculta cu plăcere întîmplările acelea interesante, nu mai voia să rămînă, amintindu-şi de treburile ei urgente.

— Aşteaptă, doamnă, ce treabă ai ? îi zise Diega. Unde crezi că merită să te grăbeşti ?

— Alta data, povestit mai molt, adăugă orbul zîm- bind. Io umblat moltă lume.

— Eşti cam ostenit, *Jai.* Oferă-ne ceva ca să-ţi mai înmoi şi tu limba, căci ţi s-a uscat ca o pingea.

— Io nu oferit nimic la ele, beţivane. Eu nu avut bani.

— De-asta nu rămîne, zise Diega, cu importanţă.

— Eu nu beau, declară Benina, şi-apoi, mă grăbesc; cu voia dumneavoastră, m-aş duce.

— Mai rămas tu încă una clipă. Abia unşpce ora este.

— Las-o, interveni Pedra cu bunăvoinţă, dacă trebuie să meargă după cîştig... noi am cîştigat ce-a trebuit azi.

întrebate de Almudena, spuseră că, Diega primind nişte bani pe care-i datorau două fete de pe strada Chopa, s-au apucat de negoţ, căci şi una şi alta aveau maximă îndemînare şi şiretenie pentru cumpărături şi vînzări. Pedra nu se simţea femeie cinstită şi perfectă decît atunci cînd se dedica comerţului, chiar cu lucruri mărunte ca scobitori, aşchii de brad şi seminţe. Cealaltă se dădea-n vînt după baticuri şi dantele. Cu banii ăia, picaţi ca prin minune în mîinile lor, cumpă- rară marfă dintr-o dugheană de solduri şi, în dimineaţa acelei zile, îşi întinseseră bazarul lingă Fuentedlla de la Arganzuela, avînd norocul să plaseze şirurile de nasturi, metri de dantele şi două veste de mătase uzate. A doua zi, scoaseră faianţă, figurine şi cai de carton, din cei care se cîştigau la tombola de la fabrica din strada Berbecului. Amîndouă vorbiră îndelung despre afacerea lor, lăudîndu-se reciproc, că Un-kil-şi-un-sfert era ce nu s-a mai pomenit în cumpărarea mărfii cu ridicata şi că pe

cealaltă n-o întrecea nimeni în talent şi şiretenie în vîn- zarea cu amănuntul. Alt semn că venise pe lume ca să fie ori *comersantă* ori nimic era şi faptul că banii cîşti- gaţi în acţiunea de vînzare-cumpărare i se lipeau de buzunar, deşteptînd în ea vagi năzuinţe spre economie, în timp ce alţii, care-i ajungeau în mîna-i uscată pe alte căi, îi scăpau printre degete, înainte de-a reuşi să strîngă pumnul pentru a-i reţine.

Benina ascultă foarte atentă spusele ei, care avură darul să-i trezească o oarecare simpatie pentru beţivană, pentru că şi ea, Benina, se simţea *comersantă,* şi sufletul ei nutrise cîndva iluzia cumpărării şi a vînzării. Ah, dacă, în loc să se fi făcut servitoare, muncind ca o sclavă, şi-ar fi luat o tarabă, alta ar fi fost viaţa ei. Dar, din păcate, bătrîneţea şi indisolubila apropiere de dona Paca o făcea indisponibilă pentru negustorie.

Buna femeie stărui să se despartă de orb şi de cele două, dar, cînd se ridică să-şi ia rămas bun, îi căzu creionul primit de la don Carlos şi, încercând sâ-1 ia de jos, îi căzu şi caietul.

— Apăi, nu s-ar zice că n-ai nimic... zise Pedra, ri- dicînd caietul şi răsfoindu-1 la iuţeală şi cu mimică de cititor, deşi mai curînd silabisea decît citea. Asta ce mai e ? Un caiet de ţinut socoteli, ce-mi place... ! Uite, aici, Martie, apoi, pe... sete şi apoi, centime. E *forte frumos* să-ţi scrii aici tot ce dai şi tot ce iei. De scris, mai scriu şi eu, da', la numere, mă cam poticnesc, pentru că optu* mi sencurcă-n degete, şi, cînd adun, nu-mi amintesc niciodată cît e de ţinut minte...

— Carnetu' ăsta, interveni Benina, care, pe loc, întrezări o afacere, mi l-a dat o rudă de-a stăpînei mele, ca să ţinem socoteala cheltuielilor, dar nu ne trebuie. Ce-i trebuie chelului tichie... cum zice-o vorbă. Şi dacă mă gîndesc bine, doamnelor, cărticica asta vi se potriveşte mai bine domniilor voastre, care faceţi negustorie. Uite, o vînd, dacă-mi daţi un preţ bun.

— Cît?

— Fiindcă-i pentru dumneavoastră, doi reali.

— E mult, zise Un-kil-şi-un-sfert, uitîndu-se la copertele carnetului rămas în mîinile tovarăşei sale. Şi, la ce ne-ar folosi nouă ? Altă treabă n-avem ?

— Uite, arătă Pedra, cu degetul înmuiat în salivă, filele pe care le răsfoia din nou, cuprinsă de un rîs copilăresc. Se scrie totul cu linioare : atîţia bani, atîtea li- nioare, şi, în felul ăsta, e mai clar... Iţi dăm un real, na.

— Da' nu vedeţi că e nou ? Uite are şi preţu' pe spate : două pesete.

Se tîrguiră. Almudena intervenea, cînd în favoarea unei părţi cînd în a celeilalte, şi, pînă la urmă, încheiară tîrgul cu patruzeci de centime, cu creion cu tot. Benina ieşi din cafenea, bucuroasă, gîndindu-se că nu pierduse timpul, şi că, dacă mormanele de *petre* preţioase puse-n faţa ei de către Mordejai, erau numai fantezie, cele patru monede, strălucitoare ca patru sori, pe care le cîştigase vînzînd inutilul dar al maniacului Trujillo, erau bune şi adevărate.

Capitolul XV

ÎNDELUNGATA şedere la cafenea îi îngădui Beni- nei să străbată într-o suflare distanţa dintre Talcioc şi strada Căpăţînii, unde locuia domnişoara Obdulia, pe care voia s-o vadă şi s-o ajute, înainte de-a ajunge acasă, căci nu-ncape-ndoială că jumătate din banii lui don Carlos, circa un real, urma să-i revină fetei. La douăsprezece fără un sfert, intra pe o poartă atît de sumbră şi umedă, încît părea intrarea într-o închisoare. Jos, se află un stabiliment pentru *măgăriţe de lapte,* cu respectivele animale pictate pe firmă, iar înăuntru trăiau, fără aer şi fără lumină, paşnicele salvatoare ale ofticoşilor şi anemicilor. La poartă, adăposteau pe un cunoscut al Beni- nei, orbul Pulido, alt punct fix de la San Sebastian. înainte de-a urca, schimbă cîteva cuvinte cu el şi cu îngrijitorul măgăriţelor şi, amîndoi, îi dădură două veşti proaste : că o să se

scumpească pîinea şi că bursa scăzuse mult, semn, mai întîi, că nu plouă şi, apoi, că o să vină o revoluţie serioasă, asta pentru că *artiştii* cereau cele *opt ore* şi stăpînii nu voiau să le dea. îngrijitorul anunţă cu gravitate de profet că, în curînd, or să se retragă toţi banii de metal şi n-o să mai rămînă decît cei de hîrtie, pînă şi pentru pesete, şi că or să se născocească noi taxe, chiar şi pentru scărpinat şi pentru cînd saluţi pe cineva Cu aceste impresii neplăcute, Benina urcă scara, pe cît de şubredă, pe atît de întunecată, cu treptele stricate, pereţii jupuiţi, însă cu inscripţii hieroglife făcute cu cărbune sau creion pe lîngă uşile de placaj prin ale căror balamale inferioare se zăreau bucata de rogojină şi lămpile soioase, care, ziua, păreau candele pentru sufletele celor duşi. La primul etaj, numărînd de sus, în vecinătatea pisicilor şi cu o vedere minunată asupra acoperişurilor şi mansardelor, locuia domnişoara Obdulia. Casa sa, prin mărimea camerelor dărăpănate şi reci, ai fi zis că aduce a mănăstire, de n-ar fi fost acoperişul jos, pe care aproape îl atingeai cu mîna. Rogojinile şi covoarele erau atît de necunoscute acolo, precum fracul şi jobenul în Congo ; numai în ceea ce numeau cabinet exista o bucată de pîslă cu dungi, mărginită cu albastru şi roşu, ca două vergele în pătrat. Mobilele de ocazie, prin tăbliile rupte, picioarele invalide şi aspectul lor şontorog, vorbeau despre dezastrul infinitelor lor peregrinări prin camioanele de la mutări.

Obdulia în persoană deschise uşa, spunîndu-i Beninel că a auzit-o urcînd şi, dintr-o dată, biata femeie se văzu asaltată de o pereche de mîţe frumoase care-o priveau, mieunînd, cu cozile-n sus, frecîndu-şi spatele de ea.

— Bietele animale, zise fata cu mai multă milă pentru ele decît pentru ea însăşi, n-au luat încă micul dejun.

Fiica donei Paca purta un capot de flanelă roz, cu croială elegantă, dar greu de recunoscut deatîta purtat, faţa fiindu-i pătată de ciocolată şi

grăsime, mînecile zdrenţuite, fusta atîrnînd, capot care demonstra întru totul, ca orice lucru luat de ocazie, că stăpînei îi era puţin cam lung, pentru *simplul motiv că răposata fusese mai mare.* In orice caz, o astfel de vestimentaţie nu prea se împăca cu sărăcia nevestei lui Luquitas.

— Nu ţi-a venit bărbatu' az' noapte ? o întrebă Benina sufocată de urcuşul chinuitor.

— Nu, femeie, şi nici nu-i simt lipsa. Lasă-1 acolo, la cafenea şi în casele alea de pierzanie, cu anturajele care i-au sucit minţile.

— Da' socrii tăi nu ţi-au trimis nimic ?

— Azi, nu trebuia. Ştii că au lăsat-o la două zile. N-a venit decît Juana Rosa să mă pieptene şi mi-a luat-o cu ea şi pe Andrea. S-au dus împreună să mă- nînce în casa mătuşii ei.

— Aşa că ai rămas ca un cameleon. Să nu-ţi faci griji. Că Domnu' te-ncearcă, dar nu te lasă să pieri, şi-apoi, eu de asta sînt aici, ca să nu te las să posteşti mai mult decît trebuie. Că ţi-au fost iertate toate păcatele... Parc-aud pe cineva tuşind... ?! A venit cavalerul acela ?

— Da, e aici de la zece. Mă întreţine cu poveştile lui frumoase, de aproape că uit că n-am în casă decît două uncii de ciocolată, cîteva curmale şi vreo două coji de pîine. Dacă mi-ai adus ceva, dă, mai întîi, pisicilor astea leşinate, care, de dimineaţă, nu mă mai lasă să trăiesc. Parcă mi-ar spune : „Da', ce-o fi cu buna noastră Nina, de nu mai vine să ne dea cîte un oscior ?"

— îndată o să vă pun pe toţi pe picioare, zise bătrîna. Dar, mai-nainte, vreau să-1 salut pe domnul acela zaharisit, atît de atent şi fin cu doamnele.

Intră în aşa-numitul cabinet, unde domnul de Ponte y Delgado o salută cu formule amabile din lumea bună.

— Mereu îţi simţim lipsa, Benina... şi sînt tare ne- mîngîiat cînd *străluceşti prin absenţă.*

— Strălucesc prin absenţă... ? ! Ce trăsnăi mai sînt şi astea, domnule de Ponte? Sau poate noi, femeile din popor, nu prea înţelegem vorbele astea

amabele. Ce mai, vă las în plata Domnului. Mă-ntorc îndată, că trebuie să dau de mîncare fetei şi domnilor pisici. Şi, chiar de n-o vrea, don Frasquito trebuie să rămînă cu noi. Vă invit eu... ba nu, domnişoara.

— Vai, cîtă cinste... ! Vă mulţumesc din suflet, dar tocmai mă gîndeam să mă retrag.

— Da, ştim că sînteţi invitat mereu la case mari. Dar un om atît de bun ca dumneavoastră o să ne onoreze rămînînd şi la masa săracilor.

— Onoare pentru care vă rămînem recunoscătoare, zise Obdulia. Ştiu că pentru domnul Ponte e un sacrificiu să accepte sărăcia noastră...

— Ce Dumnezeu, Obdulia !...

— Dar marea dumneavoastră bunătate vă inspiră aceste sacrificii şi altele chiar şi mai mari, nu-i aşa, Ponte ?

— Ţi-am mai atras atenţia, dragă prietenă, că eşti atît de paradoxală. Numeşti sacrificiu cea mai mare plăcere care poate exista în viaţă.

— Mai ai cărbune ? întrebă Benina, ca cineva care aruncă o piatră într-un strat de flori.

— Cred că mai e puţin, răspunse Obdulia şi, de nu mai e, o să te duci să aduci.

Nina scotoci prin casă şi găsind ceva combustibil, chiar puţin, aprinse focul şi începu să pregătească mîn- carea. în timpul prozaicei îndeletniciri conversa cu aşchiile de lemn, cu cărbunii, şi, folosindu-se de vătrai ca de un cablu fonic, le spunea :

— Altă dată să am mai multă minte şi să-i dau de mîncare prăpăditului ăstuia, care, de ruşine, nu recunoaşte niciodată că e mort de foame. Cîtă mizerie pe lumea asta, Doamne ! Că, vorba aia, cine a văzut multe o să vadă şi mai multe. Iar cînd crezi că eşti în culmea sărăciei, descoperi că sînt alţii mai chinuiţi, căci tu măcar poţi să ieşi în stradă să ceri şi să ţi se dea cît să te hrăneşti cu o coajă de pîine... Pe cînd ăştia pun ruşinea înaintea poftei de mîncare şi le e jenă şi frică să ceară ;

ăştia, care au avut posibilităţi şi educaţie şi nu vor să se înjosească... Doamne, ce nenorociţi sînt! Cîte trebuie să mai născocească pînă să-şi astîmpere foamea. Dacă-mi rămîn bani, după ce le dau de mîncare, o să văd cum fac să-1 conving să primească de la mine peseta de care are nevoie ca să-şi plătească culcuşul din noaptea asta. Dar, vai, nu... are nevoie de opt reali. îmi spune inima că az' noapte n-a plătit... şi, cum blestemata aia de Bernarda nu dă pe încredere decît o dată... va trebui să-şi plătească toată datoria... şi dacă l-o fi găzduit două-trei nopţi... ?! Nu, chiar de-aş avea bani, tot nu m-aş încumeta să-i dau, că, de i-aş oferi, ar prefera mai bine să doarmă afară decît să ia ceva din mîinile astea sărace... Doamne, ce de lucruri, ce de lucruri mai poţi să vezi în fiecare zi, în lumea asta mare şi atît de plină de mizerie !

în tot acest timp, lîncedul Frasquito şi sfrijita Obdulia tăifăsuiau veseli despre lucruri plăcute, destul de rupţi de trista realitate. De-ndată ce văzură intrînd Providenţa, în persoana Beninei, fata îşi mai potoli neliniştea şi teama, iar cavalerul respiră şi el pentru acelaşi fericit motiv : se veseleau ca nişte păsărele, constatînd că, cel puţin pentru ziua aceea, fusese înlăturată grava problemă a existenţei. Amîndoi, tînăra doamnă ofilită şi cavalerul veştejit, aveau, în mijlocul sărăciei lor totale, o *bogăţie* inepuizabilă, foarte eficace, aproape absolută, extrasă din depozitul propriului lor spirit : şi, deşi foloseau produsele acestui zăcămînt cu generozitate, cu cît cheltuiau mai mult, cu atît mai abundente erau rezervele. Căci această bogăţie consta în preţioasa facultate de a se desprinde de realitate cînd voiau, mutîndu-se într-o lume imaginară, toată numai prosperitate, plăceri şi fericire. Datorită acestei divine însuşiri, nici măcar nu luau în seamă, în multe ocazii, marile lor necazuri, căci, în momentul cînd se vedeau lipsiţi cu totul de bunurile necesare, scoteau din imaginaţie Cornul Abundenţei şi, legănîndu-1, vedeau ieşind din el bunurile ideale. Ciudat lucru

era că domnul de Ponte Delgado, care avea de trei ori, pe puţin, vîrsta Obduliei, aproape o depăşea în puterea de imaginaţie, căci, odată cu îmbătrînirea, reînviau în el elanurile copilăriei.

Don Frasquito era ceea ce în mod obişnuit se numeşte *plinea lui Dumnezeu.* Vîrsta nu i se cunoştea şi nici nu era consemnată undeva, căci arhiva bisericii din Algeciras, unde l-au botezat, arsese. Avea rarul privilegiu al unei conservări fizice care ar fi putut concura cu mumiile din Egipt şi pe care n-o alterau nici trecerea timpului, nici lipsurile. Părul i se păstra negru şi abundent, barba nu, însă cu puţină vopsea aproape că se armonizau una cu alta. Purta plete, nu din acelea romantice, cu neorîn- duială şi negre, ci din acelea care erau la modă prin anii ’50, lipite, cu cărare laterală şi cu smocuri turtite atent deasupra urechilor. Mişcarea mîinii, cu care-şi netezea şi aranja cele două smocuri, era unul din acele ticuri de-a *doua natură*, care ajung să fie parte integrantă din prima. Cu părul despărţit printr-o cărare şi barba-i slinoasă şi decolorată, figura lui Frasquito Ponte părea copilăroasă, avea o inexplicabilă nevinovăţie şi încredere ce se puteau citi în nasu-i mic şi ochii-i care fuseseră cîndva vioi, iar acum vlăguiţi. Avea o privire blîndă, care-şi arunca razele asfinţite printr-o pînză deasă de lacrimi, gene rare şi pleoape ridate, mărginite de întinse labe de gîscă. Printre multe altele, două erau motivele care constituiau orgoliul lui Ponte Delgado, şi anume, pletele şi piciorul mic. Dacă, pentru cele mai mari nenorociri, pentru abstinenţele cele mai crude şi ucigătoare, găsea consolare : pentru faptul că purta pantofi foarte vechi, care-i deformau structura perfectă şi proporţiile frumoase ale picioruşelor, nu găsea, nu...

Capitolul XVI

DESPRE ARTA deosebită cu care-şi îngrijea îmbrăcămintea, ce să mai vorbim. Nimeni nu ştia să descopere ca el, prin pasaje bizare, croitori ieftini, care, contra unei sume mici, încropeau orice haină ; nimeni nu ştia să poarte cu atîta grijă ca el hainele de toată ziua, aşa încît să sfideze anii, păstrîndu-le ţesătura iniţială ; nimeni nu ştia să folosească aşa de bine ca el benzina pentru curăţirea petelor, să calce cutele cu mîna, să-ntindă cusăturile şi să scoată urmele genunchilor. Să nu mai vorbim de cît timp îl ţinea un joben. Ca s-o dovedim, n-ar fi nevoie să recurgem la cronologia modei, căci jobenul pe care-1 purta, fiind vechi, aproape că era modern, şi la această iluzie contribuia şi părerea aceea de pluş, atît de bine netezit cu drăgăstoase mîngîieri materne. Celelalte articole de îmbrăcăminte, dacă egalau ca vechime jobenul, nu puteau să concureze cu el, n-aveau cum să ascundă anii de serviciu, căci cu atîtea întorsături şi transformări, atîtea tighele şi călcături, nu mai erau decît umbra a ceea ce fuseseră. Pe don Frasquito îi vedeai mai tot timpul cu un pardesiaş de vară, de culoare deschisă ; era haina lui cea mai puţin veche şi-i servea să ascundă, fiind închisă pînă-n gît, tot ceea ce avea pe dedesubt, cu excepţia unei jumătăţi a pantalonilor. Ceea ce se ascundea sub o astfel de haină, numai Dumnezeu şi Ponte ştiau.

Nu cred să fi existat vreodată o persoană mai inofensivă, dar şi mai inutilă în acelaşi timp. Că Ponte nu servise niciodată la nimic o mărturisea mizeria sa, imposibil de ascuns în acel trist apus al vieţii sale. Moştenise o avere potrivită, o dusese o vreme destul de bine, fără să aibă obligaţii de familie, căci încremenise în burlăcie, la început datorită adoraţiei ce-o avea pentru el însuşi, apoi pierzîndu-şi timpul şi căutînd cu prea multe scrupule şi criterii rigide o căsătorie de

convenienţă, pe care n-o găsi, nici n-avea cum s-o găsească, cu atîtea nazuri şi fandoseli. în vremea cînd nu exista cuvîntul *curşi*[VI], Ponte Delgado se consacră vieţii de societate, îm- brăcîndu-se cu eleganţă afectată, frecventînd, n-aş zice saloanele, căci pe atunci se folosea rar această denumire, ci unele case mari şi ilustre. Adevăratele saloane erau puţine şi Frasquito, cu toate că la bătrîneţe se lăuda că intrase în ele, în realitate nu le cunoscuse nici pe dinafară. In societăţile pe care le frecventa şi la balurile la care se ducea, la fel ca în cazinourile şi cluburile bărbaţilor, n-am putea spune că făcea figură aparte, dar nici nu se remarca prin inteligenţă şi nici prin acel nobil amestec de corectitudine şi neglijenţă care constituie adevărata eleganţă. Era mereu foarte aranjat, asta da, foarte atent în ceea ce priveşte mănuşile, cravata şi piciorul său mic ; nu displăcea femeilor, deşi nu interesa pe nici una, şi era tolerat de bărbaţi, iar unii dintre ei chiar îl stimau cu-adevărat.

Numai în societatea noastră eterogenă, fără scrupule şi maniere alese, se-ntîmplă ca un cavaler, posedînd patru moşioare, sau o slujbuliţă cu leafă medie, să se amestece, în cercurile de falsă eleganţă, cu marchizii şi conţii cu sînge albastru sau cu bancherii ; iar cei ce se bucură de o viaţă somptuoasă, prin afacerile pe care le fac datorită vanităţii lor, a amorurilor îndrăzneţe, să se alăture şi să se confunde cu cei ce vin să ofteze, să mănînce şi să stea la taifas cu doamnele, fără alt scop decît acela de-a obţine o recomandare pentru vreo promovare sau favoarea vreunui şef care să-i permită să lipsească de la birou, fără să fie pedepsit. Nu zic asta pentru Frasquito Ponte, care nu era decît un linge blide fin, în timpul apogeului său social. Decadenţa sa nu începu să se manifeste,

VI Curşi, care maimuţăreşte moda, de prost gust, vulgar.

într-un mod evident, decît prin anii ’59 ; se apără eroic pînă în ’68, dar cînd sosi anul acesta, marcat în tabelul destinului său cu o linie foarte neagră, nefericitul cavaler se prăbuşi în abisurile mizeriei, de unde nu mai reuşi să se ridice vreodată. în anii dinainte, îşi cheltuise toată bruma de avere. Slujba pe care reuşi s-o obţină cu greu, de la González Bravo, i-o luă fără milă revoluţia şi nu primi nici un ajutor social. Nefericitului nu-i rămase altă rentă decît ziua şi noaptea şi compasiunea cîtorva prieteni buni, care-l mai chemau la masa lor. însă bunii prieteni muriră sau se căsătoriră, iar rudele nu mai arătară nici o înţelegere. Suferi de foame, de frig, rămînînd, fără nimic din ceea ce-i fusese mai drag : într-o criză atît de mare, delicateţea înnăscută şi amoru-i propriu erau ca o piatră atîrnată de gît care ajută să te duci la fund şi să te îneci mai repede : nu era el omul care să-şi deranjeze prietenii, cerîndu-le bani cu vulgarul „dă-mi“ ; ci numai în situaţii extreme, adevărate cazuri critice sau de pericol de moarte în lupta cu mizeria, se aventură să întindă mîna în căutarea unui ajutor, învelind-o, asta da, ca să păstrăm aparenţele, cu o mănuşă, care, deşi descusută şi ruptă, la urma urmei tot mănuşă era. Frasquito mai curînd ar fi murit de foame, decît să facă ceva lipsit de demnitate. O dată a preferat să intre deghizat în birtul lui Boto ca să mă- nînce o supă de doi reali, decît să se prezinte într-o casă mare, unde, chiar dacă-l acceptau cu simpatie, îl căinau cu glume tăioase referitoare la aspectul său, aruncîndu-i în faţă că este un profitor şi un parazit.

Nefericitul căuta înfierbîntat mijloace de existenţă, chiar dintre cele mai puţin rentabile, dar talentele sale reduse îngreunau cu mult ceea ce şi aşa era dificil de obţinut. Atîta răscoli, încît, în cele din urmă, putu să găsească nişte slujbuliţe, nedemne, fireşte, de poziţia sa anterioară, dar care-i permiteau cîtva timp să nu se înjosească. în sfîrşit, putea să-şi decoreze mizeria cu o spoială de

demnitate. Să primeşti un modest ajutor pecuniar ca pedagog la un colegiu, sau contabil la un birtaş din strada Segovia, căruia îi ţinea socotelile şi-i scria corespondenţa, era, fără-ndoială, pomană, dar atît de bine disimulată, încît nu te simţeai dezonorat primind-o. îşi tîrî cîţiva ani viaţa mizerabilă ca locatar singuratic al cartierelor din sud, fără a-ndrăzni să treacă spre cele din centru sau nord, de teamă să nu-ntîlnească vreo cunoştinţă care l-ar fi văzut prost încălţat şi încă şi mai prost îmbrăcat. Pierzînd acele cîştiguri, căută altele, acceptînd, în final, nu fără scrupule şi fără să-şi macine nervii, postul de comisionar sau comis-voiajor al unei fabrici de săpun, trecînd din prăvălie-n prăvălie sau din casă-n casă, pentru a oferi produsul şi încheind afaceri aşa cum putea. Dar atît de puţină îndemînare şi şiretenie puse bietul de el în această îndeletnicire de geambaş că, în curînd, se trezi dat afară. Ultima dată îl scoaseră din încurcătură nişte doamne în vîrstă din Castanilla de San Andres, cerîndu-i să ţină socotelile într-o prăvălioară de luminări, pe care urmau s-o lichideze, cedînd puţin cîte puţin din stocul existent bisericilor şi comitetului parohial. De muncă, nu prea era : îi dădeau mai mult degeaba cele două pesete de fiecare zi, bani cu care realiza miracolul de-a trăi, asigurîndu-şi mîncarea şi laptele, dar despre casă nici vorbă, căci, în realitate, n-o avea. încă din ’80, care fu un an groaznic pentru nefericitul Frasquito, începu să nu mai aibă domiciliu şi, după cîteva zile de criză îngrozitoare, în care putu să se compare cu melcul, căci, ca şi el, îşi ducea casa cu sine, căzu la-nvoială cu Bernarda, stăpîna dormitoarelor din strada Mediodia Grande, femeie descurcăreaţă şi care, dintr-o căutătură, ştia cu cine are de-a face. Pentru trei reali, îi dădea un pat de o pesetă şi, ca omagiu pentru •descendenţa excepţională a locatarului, numai pentru un real în plus, îl lăsă să-şi păstreze cufărul într-o odăiţă ■din

dos, unde, dimineaţa, putea să stea cîte-o oră să-şi rînduiască hainele şi să le cureţe folosindu-se de periile, prafurile şi mănuşile patroanei. Intra ca un cadavru şi ieşea de nerecunoscut, curat, parfumat, şi sclipind de frumuseţe.

Peseta care-i mai rămînea o folosea pentru mîncare şi îmbrăcăminte... Problemă din cale-afară de grea, algebră imposibilă ! Cu toată sărăcia, perioada aceea îi dădu •o relativă linişte, pentru că nu mai era supus umilinţei de-a cere ajutor, căci, bun sau rău, strîmb sau drept, avea omul un mod de viaţă, trăia şi respira, rămînîndu-i chiar şi timp pentru unele evadări în sfere imaginare. Onesta sa legătură cu Obdulia, care se trăgea de la faptul că o cunoştea pe dona Paca şi de la relaţiile comerciale pe care le aveau bătrînele lumînărese cu *funerarul,* socrul fetei, aduse spiritului lui Ponte consolarea potrivirii de idei, gusturi şi afinităţi, dar şi marele sacrificiu de a-şi lua de la gură în vederea cumpărării unor ghete noi, căci cele pe care le purta atunci erau îngrozitor de scîl- ■ciate, iar nefericitul ar fi îndurat orice, în afară de-a intra prost încălţat în sferele idealului.

Capitolul XVII

>

CU ÎNSPAIMÎNTATORUL dezechilibru produs în puţinul lui avut de procurarea unor ghete noi şi a altor articole cu adevărat inutile, pomadă, cărţi de vizită etc., in care trebuie să fi investit sume deloc neglijabile, Fras- quito rămase complet cu burta goală, fără să ştie unde şi cum s-o umple. Dar Providenţa, care nu-i părăseşte pe cei buni, îi hărăzi leacul în casa aceleiaşi Obdulia care, în anumite zile, îi ostoia foamea, rugîndu-1 să-i ţină tovărăşie la masă : şi, fără-ndoială, multă salivă trebuie să fi înghiţit pentru a-şi pondera şi învinge delicateţea şi sfiala. Benina, care-i citea pe faţă inaniţia, nu făcea atîta uz de etichetă, ca domnişoara ei, şi-1 servea cu bruscheţe, rîzîndu-şi

de fandoselile în câre-şi îmbrăca formula de acceptare a invitaţiei.

în ziua aceea, care se prezenta atît de sinistră şi pe care Benina o schimbă într-una din cele mai fericite, Obdulia şi Frasquito, înţelegînd că problema întremării fizice era rezolvată, se aruncară la o mie de leghe de realitate, ca să-şi plimbe sufletele în trandafiria ambianţă a imaginaţiei. Ideile lui Ponte erau foarte limitate : cele pe care le căpătase în cei douăzeci de ani de apogeu social aşa încremeniseră, fără să le mai schimbe sau să le adauge altele noi. Mizeria îl depărtase de prieteniile şi relaţiile lui vechi şi, aşa cum trupul îi mergea spre mumificare, tot aşa şi gîndirea îi mergea spre fosilizare. în modul de gîndire rămăsese în linia anilor '68 şi '70. Nu avea habar de lucruri pe care le ştia toată lumea, părea un om căzut dintr-un cuib sau din nori, vorbea despre fapte şi persoane cu o candoare inocentă. Rușinea determinată de starea sa jalnică şi de traiul izolat ocupa un loc important în degradarea-i mintală şi în sărăcia gîn- durilor lui.

De teamă să nu fie văzut în halul acela, îşi petrecea săptămîni şi chiar luni în cartierul său şi, cum n-avea vreo nevoie imperioasă care să-1 cheme în centru, nu trecea de Plaza Mayor. Era permanent asaltat de mania centrifugă : pentru divagaţiile sale prefera străduţele întunecate şi pierdute, unde arareori se-ntîlnea vreun j©~ ben. In astfel de locuri, beneficiind de linişte, singurătate şi timp nelimitat, puterea-i de imaginaţie făcea să reînvie vremurile fericite, fiinţele şi lucrurile prezente văzîn- du-le după gustul şi pe măsura visurilor sale chinuite.

In discuţiile cu Obdulia, Frasquito vorbea fără încetare despre viaţa socială şi eleganţa lui din alte vremuri, cu amănunte interesante : cum a fost prezentat în salonul domnului Cutare sau al marchizului Cutare, ce persoane distinse cunoscuse acolo, cum erau firea, obiceiurile şi modul lor de a se îmbrăca. Enumera casele fastuoase unde petrecuse ore fericite, cunoscînd tot

ce avea Madridul mai bun, de ambe sexe, şi unde se recrea cu discuţii plăcute şi îndeletniciri cît se poate de frumoase.

Cînd conversaţia aluneca spre artă, Ponte, care era nebun după muzică şi după operă, fredona bucăţi din „Norma" şi „Maria" de Rohan, pe care Obdulia le asculta în extaz. Alteori, lansîndu-se în poezie, îi recita versuri din don Gregorio Romero Larranaga sau din alţi poeţi ai acelor timpuri minunate. Totala ignoranţă a tinerei constituia un teren prielnic pentru aceste încercări de educaţie literară, căci în totul descoperea noutate, totul îi aducea încîntarea pe care o simte un copil cînd vede jucării pentru prima oară.

Copila, pe care trebuie s-o numim aşa deşi era căsătorită şi avusese şi un avort, nu se sătura niciodată să adune informaţii şi veşti despre viaţa societăţii, căci chiar dacă avea unele cunoştinţe în această privinţă, din amintirile vagi ale copilăriei şi din ceea ce-i povestise maică-sa, în descrierile şi tablourile lui Ponte descoperea cea mai mare încîntare şi poezie. Fără-ndoială, societatea din timpul lui Frasquito era mai frumoasă decît cea contemporană, bărbaţii mai fini, doamnele mai graţioase şi mai spirituale. La rugămintea ei, eleganta fosilă descria banchetele şi balurile în toată strălucirea lor, bufetul sau mesele cu fel de fel de mîncăruri şi răcituri; povestea tot felul de aventuri amoroase, despre care, pe vremea sa, se vorbise mult; enumera regulile bunei educaţii la modă pe-atunci, pînă la detalii intime din viaţa de lux şi făcea panegiricul frumuseţilor care străluciseră în vremea sa şi care muriseră sau ajunseseră nişte bab» uitate. Nu trecu cu vederea nici măruntele aventuri sau, mai curînd, tentativele lui amoroase, nici neplăcerile avute din cauza asta cu soţi geloşi sau fraţi bănuitori. In consecinţă, avu parte şi de corespunzătorul duel, ce mai, cu martori, condiţii, alegere de armă, certuri şi, în final, încrucişare de sabie, totul terminîndu-se printr-un dejun frăţesc. Zi după zi, povesti diferite peripeţii din viaţa sa socială, amestecînd libertinajul amoros, eleganţa

mizeră şi nerozia cu lustru. Frasquito mai era şi un pasionat al artei scenice, jucînd în diverse teatre populare rolurile principale cin *Floarea unei singure zile* şi *Părul ei strins in Ţlete.* îşi mai amintea încă fragmente şi replici din ambele cpere, pe care le recita cu emfază declamatorie, iar Obdulia asculta ca vrăjită, *cu ochii scăldaţi in lacrimi,* cum s-ar fi spus cu o frază de epocă. Mai povesti, şi pentru asta ii trebuiră două şedinţe şi jumătate, despre balul mascat pe care-1 dădu, pe vremea bunicii, o doamnă marchiză sau baroană cu nu mai ştiu cite titluri. Frasquito n-ar fi uitat, de-ar fi trăit chiar o mie de ani, acea serbare măreaţă, la care luase parte deghizat în *bandit calabrez.* îşi amintea de toate, absolut toate costumele, le descria şi le caracteriza, fără a uita vreo panglicuţă sau vreun firet. Desigur că pregătirea costumaţiei, alergătura necesară procurării accesoriilor adecvate îi răpiseră o groază de timp, zi şi noapte, încît lipsi de la birou săptămîni întregi şi de aici i se trase prima concediere, şi, odată cu ea, se făcură simţite şi primele lipsuri.

Deşi la scară redusă, Frasquito mai putea să satisfacă o altă curiozitate a Obduliei : curiozitate sau mai curînd iluzia călătoriilor. Nu făcuse ocolul lumii, dar fusese la Paris ! şi pentru o persoană elegantă, asta era, desigur, de-ajuns. Paris ! Şi cum era Parisul ? Obdulia îl devora cu ochii pe povestitorul care, cu înfloriturі hiperbolice, îi vorbea despre minunile marelui oraş, cu nimic mai prejos de strălucitoarele timpuri ale celui de-al doilea Imperiu. Ah, împărăteasa Eugenia, Champs Elysees, bulevardele, Notre-Dame, Palais-Royal... şi pentru ca în descriere să intre totul, Mabille, curtezanele... ! Ponte nu stătuse acolo decît o lună şi jumătate, trăind cu multă chibzuială şi fără să-şi irosească timpul, zi şi noapte, astfel încît să nu piardă nimic din ceea ce era de văzut. In acele patruzeci şi cinci de zile de libertate pariziană, e greu de spus cît s-a delectat, şi-şi aduse cu el, la Madrid, amintiri şi impresii cît să aibă de povestit trei ani la rînd. Văzu totul; măreţia şi nimicnicia,

frumosul şi extraordinarul : în toate îşi băgase cîte puţin nasul şi nu poţi spune că nu şi-a permis şi ceva libertinaj, dorind să cunoască farmecele secrete şi graţiile seducătoare ce înrobesc toate popoarele, făcîndu-le tributare voluptuoasei Luteţii.

Chiar în ziua aceea, în timp ce Benina robotea cu maximă îndemînare în bucătărie şi sufragerie, Frasquito îi povestea Obduliei despre Paris şi, în pitoreasca lui evocare, o dată cobora pe cheiuri, o dată se cocoţa în turnul artezienei din Grenelle.

•— Scumpă trebuie să fie viaţa la Paris, spuse prietena sa. Ah, domnule Ponte, asta nu-i pentru săraci.

— Nu, să nu credeţi asta. Dacă ştii să te chibzuieşti, poţi trăi cum vrei. Eu cheltuiam patru napoleoni jumate pe zi, şi nu mi-a rămas nimic nevăzut. Am învăţat repede legăturile dintre omnibuze, iar în locurile mai depărtate mergeam doar cu cîţiva bănuţi. Există restaurante populare, unde-ţi servesc, pentru puţini bani, mîn- căruri bune. Adevărul e că pentru bacşiş, căruia acolo îi zic *pour boire,* plăteşti mai mult decît nota, dar, crede- ţi-mă, oricine îl dă cu plăcere, văzîndu-se tratat cu-atîta amabilitate. N-auzi decit *pardon, pardon,* la orice oră.

— Dar între miile de lucruri pe care le-ai văzut dumneata, Ponte, ai uitat ce-i mai important. Ai văzut marile personalităţi ?

— O să vă spun. Fiindcă era vară, marile personalităţi plecaseră la băi. Victor Hugo, după cum ştiţi, era în exil.

— Da' pe Lamartine l-ai văzut ?

— Pe vremea aceea, autorul *Graziellei* murise deja. Intr-o după-amiază, prietenii cu care mă plimbam îmi arătară casa lui Thiers, marele istoric, apoi mă luară şi la cafeneaua unde, iarna, Paul de Kock obişnuia să-şi bea halba de bere.

— Cel cu romanele comice ? Are farmec, dar mă supără indecenţele şi porcăriile lui.

— Am mai văzut şi cizmăria unde-şi comanda încălţările Octave Feuillet. Normal că mi-am comandat şi eu acolo unele, care m-au costat şase

napoleoni... dar ce lucrătură, ce model! M-au ţinut pînă în anul morţii lui Prim...

— Octavio ăsta ce-a scris ?

— „Sibila“ şi alte opere foarte frumoase.

— Nu-1 ştiu... Cred că-1 confund cu Eugene Sue, care a scris, dacă-mi aduc bine aminte, *Păcatele capitale* **şi** *Madona din Paris.*

— *Misterele Parisului,* vreţi să spuneţi.

— Aşa... Vai, m-am îmbolnăvit cînd am citit cartea asta, atît de tare m-a impresionat !

— V-aţi identificat cu personajele şi le-aţi retrăit **viaţa.**

— Exact. La fel mi s-a întîmplat cu *Maria sau fata unui salahor...*

Tocmai cînd spunea asta, Benina îi anunţă că mîn- carea era gata, dar le trebui mult timp pînă să se năpustească asupra ei şi să onoreze corespunzător omleta marinată şi antricotul cu cartofi prăjiţi. Stăpîn pe voinţa **sa** în momentele care cer fineţe şi bune maniere, Ponte îşi controla admirabil nervii pentru a nu lăsa să se vadă cît de mult suferise de foame.

Cu multă bunătate, Benina îi spuse :

— Mănîncă, mănîncă, domle Ponte, chiar de nu-i mîncare aleasă, cum obişnuieşti dumneata prin alte case, n-o să-ţi cadă rău acuma. Timpurile-s grele. Trebuie să te obişnuieşti cu toate.

— Doamnă Nina, răspunse *proto-cursi* *-ul, vă asigur, pe cuvînt de onoare, că sînteţi un înger ; *înclin a crede* chiar că, în trupul dumneavoastră, s-a întruchipat un duh binefăcător şi misterios, o fiinţă care este pura personificare a Providenţei, după cum credeau şi cred popoarele antice şi moderne.

— Ferească Dumnezeu, atoateştiutorul, ce de năro- zenii mai spuneţi!

[1] *Proto-cursi,* format din *proto* (gr. *protos),* primul, prefix care înseamnă prioritate, superioritate ; *curşi,* persoană care se pretinde fină şi elegantă fără să fie.

Capitolul XVIII

DUPĂ MASA se simţeau mai întremaţi, trupurile păreau să reînvie, iar spiritele reconfortate ridicară pînzele pînă în cele mai înalte zone. Aşezaţi din nou în salon, Ponte Delgado povesti despre deliciile verilor de la Madrid, de pe vremea sa. Pe aleea Prado se reunea toată crema societăţii. Cei bogaţi plecau în vacanţă la La Granja. El însuşi vizitase de mai multe ori Real Sitio şi văzuse fîntînile arteziene.

— Şi eu, care n-am văzut nimic, exclamă Obdulia cu tristeţe, umbrindu-şi frumoşii ochi cu o deznădejde copilăroasă. Crede-mă, prietene Ponte, că dacă Dumnezeu nu m-ar fi dăruit cu facultatea de a-mi imagina lucrurile pe care nu le-am văzut niciodată, aş fi fost de-a dreptul toantă. Nu-ţi poţi închipui cît îmi plac florile : mor după ele. Odată, mama mă lăsa să pun ghivece în balcon ; apoi mi le-au luat, fiindcă-ntr-o zi le-am udat atîta, încît a urcat poliţia şi ne-a amendat. De cîte ori trec printr-o grădină, rămîn şi mă uit ca proasta. Cît mi-ar plăcea să le văd pe cele din Valencia, din La Granja, din Anda- lucia... ! Aici, abia dacă există flori, iar cele pe care le vedem le aduc cu trenul şi ajung deja ofilite. Dorinţa mea e să le admir în casă. Se zice că există o mulţime de soiuri de trandafiri. Aş vrea să le văd, Ponte, aş vrea să le simt mireasma. Există mari şi mici, albi şi stacojii, de toate felurile. Mi-ar plăcea să văd o tufă de iasomie mare, care să-mi ţină umbră. Ce încîntată aş fi dac-aş vedea miile de floricele căzîndu-mi pe umeri şi prin- zîndu-mi-se în păr... ’ Visez să am o grădină minunată şi o seră... Ah, serele acelea cu plante tropicale şi flori rare, cît aş vrea să le văd... mor de ciudă că nu pot să le am.

— Eu am văzut, zise Ponte, am văzut sera lui don Jose Salamanca în timpurile sale bune. Imaginează-ţi-o, dumneata, mai mare decît casa asta şi cea de-alături la un loc. închipuie-ţi, palmieri, ferigi uriaşe

şi ananaşi dm America, cu fructe. Parc-o văd şi acum în faţa ochilor.

— Şi eu la fel. Văd tot ce-mi descrii dumneata; uneori tot visînd şi văzînd lucruri care nu există, adică, de fapt, care există in altă parte, mă întreb : „Da\ nu s-ar putea întîmpla ca într-o zi să am şi eu o casă, mare, elegantă, cu saloane, seră... şi la masa mea să se aşeze *celebrităţile...* şi eu să stau de vorbă cu ei şi astfel să mă instruiesc ?“

— De ce să nu se poată ? Dumneata, Obdulia, eşti foarte tînără şi mai ai încă viaţă lungă înainte. Tot ceea ce vezi în vis, priveşte ca pe o realitate posibilă şi probabilă. Vei da mese de douăzeci de persoane, o dată pe săptămînă, miercurea sau lunea... Vă sfătuiesc, ca un bătrîn ogar de societate ce sînt, să nu puneţi mai mult de douăzeci de tacîmuri, iar în zilele acestea să invitaţi numai lume foarte aleasă.

— Ah, da... desigur. Tot ce-i mai bun, crema.

— In zilele celelalte, şase tacîmuri, invitaţi intimi şi nimic mai mult, persoane de neam, ştiţi, persoane apropiate, care-ţi poartă dragoste şi respect. Cum sînteţi atît de frumoasă, veţi avea şi admiratori... asta n-o s-o puteţi evita. S-ar putea să vă aflaţi chiar în pericol, Obdulia. Eu vă sfătuiesc să fiţi foarte amabilă cu toţi, foarte fină şi politicoasă, iar dacă vreunul întrece măsura, să vă păstraţi demnitatea, să deveniţi mai rece decît marmora şi dispreţuitoare ca o regină.

— Chiar asta gîndeam şi eu, şi o gîndesc mereu. Voi fi atît de ocupată cu distracţiile, că n-o să mi se întîm- ple nimic rău. Ce plăcere să te duci la toate teatrele, să nu pierzi o operă, un concert, nici o reprezentaţie de dramă sau comedie, nici o premieră, nimic, Doamne, da’, nimic ! Totul trebuie văzut şi admirat... Dar, să ştii dumneata un lucru, şi ţi-o spun din tot sufletul. în mijlocul acestui iureş, eu m-aş bucura nespus să pot face milostenii : i-aş căuta pe oamenii cei mai sărmani să-i ajut şi... în sfîrşit, eu n-aş vrea să existe săraci... Adevărat, Frasquito, că nu trebuie să existe ?

— Desigur, doamnă. Sînteţi un înger şi cu *bagheta magică a bunătăţii voastre* veţi face să dispară toate mizeriile.

— Cînd mi-o spui dumneata, îmi pare că e chiar adevărat. Aşa sînt eu, vezi şi dumneata ce mi se întîmplă i mai-nainte am vorbit despre flori şi imediat am simţit în nări un parfum îneîntător, văzînd atîtea gingăşii şi res- pirînd atîtea miresme delicioase. Mi se pare că mă şi aflu în sera mea. Iar acum, vorbind despre ajutorul pa care trebuie să-1 dăm săracilor, îmi venea să vă zic j „Frasquito, adu-mi o listă cu săracii pe care-i cunoşti dumneata, ca să-ncepem împărţirea milosteniei".

— Lista se face repede, doamna mea, zise Ponte, molipsit de delirul imaginaţiei, şi se gîndi că trebuia s-o-nceapă punînd în frunte numele celui mai nevoiaş om de pe lume : *Francisco Ponte Delgado.*

— Va trebui însă să aşteptăm, adăugă Obdulia, tre- zindu-se parcă, ca apoi să sară încă o dată, ca o minge de cauciuc. Dar, spuneţi-mi, în această goană prin Madrid, căutînd să uşurez suferinţele, o să mă obosesc mult, nu-i aşa ?

— Dar trăsurile la ce-or să vă folosească ? vă întreb eu, plecînd de la ideea că veţi avea o poziţie remarcabilă.

— O să mergi şi dumneata cu mine?

— Desigur.

— Şi-o să vă văd trecând călare pe bulevardul Cas- tellana ?

— N-aş zice nu. Am fost un călăreţ destul de bun, nu merg rău... Şi pentru că a venit vorba de trăsuri, vă sfătuiesc să nu vă faceţi probleme pentru şopron, mai bine vă înţelegeţi cu cineva care închiriază. Există unii foarte buni. Aşa veţi scăpa de multă bătaie de cap.

— Şi ce părere ai dumneata, zise Obdulia dezlănţuită şi fără frîu, dacă va trebui să călătoresc, unde să mă duc mai întîi, în Germania sau în Elveţia ?

— Mai întîi la Paris...

— Da' eu îmi închipui că am văzut Parisul. Asta ţine deja de trecut. Am fost: vreau să zic, este ca şi cum am fost, iar la întoarcere voi trece prin altă ţară.

— Lacurile din Elveţia sînt o minunăţie. Să nu uitaţi ascensiunile în Alpi, ca să vedeţi... cîinii Sein Bernard, înălţimile acoperite cu gheaţă şi alte minuni ale naturii. [1] >.

— Acolo o să mă satur de-un lucru care-mi place enorm : unt de vacă proaspăt... Spune-mi, Ponte, cu sinceritate : ce culoare crezi dumneata că-mi vine cel mai bine, rozul sau albastrul?

— Eu afirm că vă vin foarte bine toate culorile *curcubeului:* mai bine zis, să nu crezi că o culoare sau alta fac ca frumuseţea dumitale să crească sau să scadă ; adevărul este că frumuseţea dumitale are destulă putere ca să dea strălucire oricărei culori în care e înveşmîntată.

— Mulţumesc... Ce frumos spus !

— Eu, dacă-mi permiteţi, interveni cavalerul stafidit, simţind ameţeala înălţimilor, voi compara figura dumitale cu figura — cui credeţi ?... Chiar cu a împărătesei Eugenia, prototipul acela de eleganţă, frumuseţe şi distincţie...

— Doamne, Frasquito !

— Nu spun decît ceea ce simt. Pe această femeie *ideală* n-am uitat-o de cînd am văzut-o la Paris, plim- bîndu-se prin Bois, cu împăratul. Am mai văzut-o de-o mie de ori după aceea, cînd *flanam* solitar pe străzi vi- sînd cu ochii deschişi sau în nopţile de insomnie, închis în odăiţa mea. Mi se pare că o văd şi acum, că o văd mereu... Este o iluzie... este... un nu ştiu ce. Eu sînt un om care adoră idealurile, care nu trăieşte numai din *vil materia.* Eu dispreţuiesc această *materie primară,* eu ştiu să mă desprind de *lutul fragil.*

— înţeleg, înţeleg... continuă.

— Spuneam că în cugetul meu trăieşte imaginea acelei femei... şi o văd ca pe o fiinţă vie, în carne şi oase... nu pot să explic exact, ca pe o fiinţă, neîntruchipată, dar totuşi tangibilă şi...

— Ah, da... înţeleg. Acelaşi lucru mi se întîmplă şi mie.

— Cu ea?

— Nu... cu... nu ştiu cu cine.

Frasquito, îmbujorîndu-se pînă la rădăcina părului, crezu, pentru o clipă, că el este fiinţa ideală imaginată de Obdulia. Dar, revenindu-şi, continuă astfel :

— Vezi, dragă prietenă, eu care *cunosc,* care *cunosc,* zic, pe Eugenia de Guzmăn, susţin că dumneata eşti ca ea, sau că ea şi dumneata sînteţi aceeaşi persoană.

— Eu nu cred că poate exista o astfel de asemănare, Frasquito, replică fata tulburată, aruncînd scîntei din ochi.

— Fizionomia, trăsăturile, atît din profil cît şi din faţă, expresia, linia corpului, privirea, gestul, mersul, totul, totul e la fel. Crede-mă, eu nu mint niciodată.

— S-ar putea să existe o oarecare asemănare... acceptă Obdulia inroşindu-se pînă la rădăcina părului. Dar să fim la fel, asta nu !

— Ca două picături de apă. Şi dacă vă *asemănaţi* fizic... zise Frasquito, aşezîndu-se comod pe fotoliu şi adoptînd un ton de sinceră naturaleţe, nu e de neglijat nici asemănarea morală, în ceea ce priveşte distincţia persoanei care s-a născut şi trăieşte în cea mai înaltă societate, în acel ceva care dezvăluie conştiinţa unei superiorităţi căreia toţi îi datorează respect. Ce mai, ştiu eu ce spun ! Niciodată nu se vede mai clar asemănarea **ca** în momentele cînd îi porunciţi ceva Beninei : parcă **o** văd pe Majestatea-sa dînd ordine şambelanilor săi.

— Ce spui... ! Asta nu e posibil, Ponte, nu poate fi posibil.

Pe fată o apucă un rîs nervos, strident, ce nu se mai termina şi care părea că anunţă un atac epileptic. Rîse şi Frasquito care, lăsîndu-se apoi purtat pe aripile imaginaţiei, dădu o lovitură formidabilă, tradusă în limbaj comun cam aşa :

— Aţi întrebat înainte dacă m-aţi putea vedea

plim- bîndu-mă pe cal pe bulevardul Castellana. Cred şi **eu** că aţi putea să mă vedeţi ! Am fost un călăreţ bun. **în** tinereţe, am avut un ponei vînăt rotat, de ziceai că-i pictat. îl călăream şj-1 struneam admirabil. Amîndoi am *atras atenţia,* mai întîi în La Linea, apoi la Ronda, unde l-am vîndut ca să-mi cumpăr un cal din Jerez, care mai tîrziu a fost achiziţionat... ţineţi-vă bine, de Ducesa de Alba, sora împărătesei, tot o femeie foarte elegantă... şi care, de asemenea, semăna cu dumneata, fără însă **ca** cele două surori să semene între ele.

— Ah, da, ştiu... zise Obdulia, mîndrindu-se că **a** înţeles înrudirea. Erau surorile Montijo.

— întocmai, ea locuia în Plazuela del Angel, în palatul acela mare colţ cu piaţa de păsări... sălaşul zî- nelor..., am fost acolo într-o noapte... m-au prezentat Paco Ustâriz şi Manolo Prieto, colegii mei de slujbă... Aşa că, eram un călăreţ bun şi, credeţi-mă, mai sînt şi acum.

— Vei afişa o figură cît se poate de arogantă.

— Oh, nu chiar aşa.

— De ce eşti dumneata atît de modest ? Aşa te văd eu, şi obişnuiesc să văd lucrurile destul de clar. Tot ceea ce văd este adevărat.

— Da, dar...

— Să nu mă contrazici, Ponte, să nu mă contrazici nici în asta, nici în nimic.

— Respect cu umilinţă afirmaţiile dumitale, zise Frasquito înclinîndu-se. Totdeauna am procedat astfel cu toate doamnele cu care am fost în relaţii, şi au fost multe, Obdulia, da, multe...

— Asta se vede bine. Nu cunosc o altă persoană care să te egaleze în fineţea manierelor. Sincer, dumneata eşti prototipul eleganţei, al...

— Pentru numele lui Dumnezeu !

Cînd ajunseră la această replică, punct culminant al delirului, intrarea neaşteptată a Beninei care, după ce-şi terminase trebăluiala, frecatul şi aranjatul în bucătărie şi sufragerie, voia să plece, îi făcu să cadă brusc în plină realitate.

Ponte îşi dădu seama că era timpul să se ducă să-şi îndeplinească obligaţiile în casa unde lucra şi ceru imperialei doamne permisiunea de a se retrage. Aceasta i-o dădu cu afecţiune, arătîndu-şi regretul că, pînă în ziua următoare, va rămîne singură în palatele sale populate cu umbre de şambelani şi alţi superbi curteni. Că aceştia, în ochii celorlalţi muritori, vor lua chipul unor pisici miorlăitoare, pe ea n-o interesa. In singurătatea **ei,** se va recrea plimbîndu-se în voie prin seră, admirînd frumoasele flori tropicale şi respirînd miresmele lor ameţitoare.

Ponte Delgado plecă, luîndu-şi rămas bun cu salutări afectuoase şi zîmbete triste ; imediat ieşi şi Benina, cu pas zorit, pentru a-1 prinde în poartă sau pe stradă, dornică să schimbe cîteva vorbe cu el.

Capitolul XIX

— AŞA DECI, don Frasco, îi zise Benina prinzîndu-1 de braţ, în strada San Pedro Martir. N-aveţi încredere în mine şi ar trebui să aveţi. Eu sînt săracă, mai săracă decît şoarecii, şi numai Dumnezeu ştie cîte îndur ca să le întreţin pe stăpîna mea, pe fată şi pe mine... Dar există cineva care mă întrece în sărăcie, şi acest sărac, mai cu lustru decît oricine, eşti dumneata... Să nu spui nu.

— Coană Benina, repet că eşti un înger.

— Da... pe naiba... Nu-mi place cînd vă văd aşa de neajutorat. De ce v-o fi făcut Dumnezeu atît de ruşinos ? E bună ruşinea, dar nu prea multă, Doamne... Noi ştim că domnul de Ponte este o persoană serioasă, dar atît de tare v-aţi topit, atât de tare, încît nici vîntul nu v-ar lua pentru că n-are de unde să vă apuce. Aşa că eu, care nu sînt zgîrcită de felul meu, după ce mi-am rostuit ziua, uite, mi-a rămas o pesetă. Ia-o... !

— Pentru Dumnezeu, coană Benina, zise Frasquito pălind şi apoi înroşindu-se.

— Nu face mofturi, că-ţi pică foarte bine ca să-ţi

plăteşti culcuşul la Bernarda.

— Ce înger, Doamne Sfinte, ce înger !

— Mai las-o cu *îngeraşii* şi ia banii. Nu-i vrei ? Apăi dumneata pierzi ! O săj vezi cum o să-ţi ceară *gazda* să plăteşti, că ea nu lasă pe datorie decît o noapte, hai, două, cu rugăminţi. Să nu zici că-mi trebuie mie, că nu-mi mai rămîne nimica ! O să văd eu ce-o să fac pentru cheltuiala de mîine, chiar de-ar fi să scot bani din piatră seacă... Iar-o, îţi zic...

— Coană Benina, am ajuns la o astfel de limită a mizeriei şi a umilinţei, încît aş accepta peseta, da, doamnă, aş accepta-o, uitînd cine sînt, uitând de demnitatea mea, etc... dar cum vrei dumneata *să primesc eu acest avans* ştiind, cum ştiu, de fapt, că eşti nevoită să cerşeşti ca să-ţi ajuţi stăpîna ? Nu pot, nu... Conştiinţa mea se revoltă.

— Mai las-o cu revoltele, că aici nu sîntem la oaste. Ori îţi iei peseta, ori mă supăr, Dumnezeu mi-e martot! Don Frasquito, lasă teatru', dumneata eşti mai lihnit decît cel ce-a născocit foamea. Sau ai nevoie de mai mulţi bani, îi datorezi cumva mai mult Bernardei ? în cazul ăsta, nu pot să te-ajut, pentru că nu am... Hai, nu fi nătărău, don Frasquito, nu mai face mofturi, că hoţomana aia de Bernarda o să te mănânce de viu dacă nu-i iese bănuţul... Un chiriaş ca dumneata, *din aristocraţie,* e găzduit şi pe datorie, să zicem, trei-patru nopţi, mai mult nu... Ia să dea la iveală bunul Frasquito miile lui de rubedenii, şi atunci să vezi cum o să-şi mai ciulească Bernarda urechile... îi dai dumneata cei patru reali pe care-i datorezi şi... poţi să dormi liniştit în culcuşul ăla.

Neîncrezător, dar bucuros de norocul ce dăduse peste el, Ponte respingea gestul de-a întinde mîna şi-a primi pomana. Benina îşi întări argumentaţia zicîndu-i :

— Apăi dacă băiatul e aşa de ruşinos şi n-are pic de curaj în faţa patroanei, nici cînd îi plăteşte toată *cantitatea,* o să vorbesc eu cu Bernarda şi-o să-i zic să nu te certe, nici să nu te-alunge... Hai, ia ce-ţi dau şi nu mă mai fierbe atîta, domnule Frasquito

Şi fără să-i mai lase timp să formuleze noi proteste şi refuzuri, îi luă mîna, îi puse moneda în palmă şi-i închise pumnul cu forţa, după care se depărtă în fugă. Ponte nu schiţă gestul de-a înapoia banul, şi nici de a-1 arunca. Rămase nemişcat şi mut, uitîndu-se fix la Benina ca la o vedenie ce se risipeşte într-o rază de lumină şi, păstrînd peseta în mîna stingă, cu dreapta îşi scoase batista şi-şi şterse ochii care-i lăcrimau îngrozitor. Lăcrima de iritaţie oftalmică senilă, dar şi de bucurie, de admiraţie, de recunoştinţă.

Benina întîrzie mai bine de o oră pînă să ajungă în strada Imperială, pentru că trecu şi prin Ruda, după cumpărături. Pe astea trebuie să le fi făcut pe credit, căci isprăvise banii. Ajunse acasă după ora două, oră ce, cu siguranţă, nu trezea bănuieli ; în alte zile se întorsese şi mai tîrziu, fără ca stăpîna să se arate supărată. Dacă era primită bine sau rău, asta depindea de dispoziţia în care se afla dona Paca în momentul cînd intra. In după-amiaza aceea, din nefericire, sărmana femeie din Ronda se afla într-una din crizele ei cele mai vio-

lente de iritare nervoasă. Caracterul ei cunoştea izbucniri neaşteptate, determinate uneori de cel mai neînsemnat incident, alteori de mistere ale organismului greu de dibuit. Aşa se face că, abia ce intră Benina pe uşă, dona Francisca şi începu perdaful :

— Crezi că asta e oră de venit ? O să vorbesc eu cu don Romualdo, să-mi spună la ce oră pleci din casa lui... Pariez că o să mă îmbrobodeşti cu minciuna că ai trecut pe la fată, ca să-i dai de mîncare... Crezi că sînt idioată să mai dau ascultare palavrelor tale ? Să taci... Nu-ţi cer să-mi dai socoteală, nici n-am nevoie şi nici nu te cred, ştii că nu mai cred nimic din ce-mi spui tu, mincinoaso, ingrato !

Cunoscînd firea stăpînei sale, Benina ştia că cel mai rău, împotriva acceselor ei de furie, era s-o contrazici, să-i vorbeşti cu sinceritate, ori să te aperi. Dona Paca nu admitea raţionamentele, oricît ar fi fost ele de logice. Cu cît erau mai logice şi adevărate explicaţiile acuzatului, cu atît se înfuria mai tare. Nu de puţine ori Benina, nevinovată, trebuise să se declare vinovată de greşelile pe care i le reproşa doamna, fiindcă procedînd astfel o liniştea mai repede.

— Vezi că am dreptate ? continuă doamna, care, cînd se afla în starea asta, era cît se poate de insuportabilă. Taci... cine tace, recunoaşte. Apoi, ştiu eu ce spun : eu am dreptate întotdeauna. E aşa cum am crezut eu : n-ai urcat la Obdulia, şi nici n-ai dat pe-acolo. Numai Dumnezeu ştie pe unde ţi-oi fi pierdut vremea. Da', să nu-ţi faci griji, o să verific eu... Să mă laşi aici singură, moartă de foame ! Doamne, ce dimineaţă groaznică am avut din cauza ta ! Nici nu mai ştiu cîţi au venit de la prăvălii să le plătesc datoriile, numai din cauza încurcăturilor pe care le faci tu. La drept vorbind, nici nu ştiu unde risipeşti tu banii... Răspunde, femeie, apără-te, că dacă la toate răspunzi prin tăcere, o să mi se pară că ţi-am spus prea puţine.

Benina repetă cu umilinţă ceea ce spusese înainte, că a terminat treaba tîrziu la don Romualdo, că don Carlos Trujillo a reţinut-o o

groază de vreme şi că apoi s-adus în strada Căpăţînii.

— Dumnezeu ştie, numai Dumnezeu ştie ce-oi fi făcut, uşarnico, şi pe unde-oi fi fost... Ia să vedem, să vedem dacă nu miroşi cumva şi-a vin...

Mirosindu-i răsuflarea, izbucni în exclamaţii de scîrbă şi groază :

— Pleacă, pleacă de-aici, beţivano. Puţi a rachiu !

— Nici n-am gustat, credeţi-mă.

Dona Paca stărui, căci, în crizele ei, bănuielile deveneau realitate, şi îşi întărea convingerea cu încăpăţânare.

— Puteţi să mă credeţi, repetă Benina. N-am băut decît un păhărel de vin pe care mi l-a oferit domnul de Ponte.

— îmi stă ca un spin în suflet domnu' ăsta de Ponte, un bătrîn verde, şiret foc şi prefăcut. La urma urmei, nu rezolvi nimic cu tăcerea. Să nu crezi că mă-nşeli, ipocrito... Ai decăzut de tot la bătrîneţe, şi umbli după cai verzi. Doamne, ce mi-e dat să văd spre ce mizerie te trage blestematul ăla de năravuri ! Taci, aşadar e adevărat. Nu, chiar dacai zice nu, tot nu m-ai convinge, fiindcă eu cînd spun un lucru, apăi aşa e... Am eu un ochi al meu...

Fără să-i mai dea timp delincventei să se explice, trecu într-un alt registru :

— Ei, femeie, ce mai e nou ? Cum te-a primit ruda mea, don Carlos ? Ce face ? E cumsecade ? Na crăpat încă ? Nu trebuie să-mi spui nimic, fiindcă ştiu tot ce-aţi vorbit, ca şi cum aş fi stat ascunsă după o perdea... Greşesc cumva ? Deci, ţi-a spus că ceea ce mi se întîmplă se datorează prostului meu obicei de-a nu ţine socotelile. Nu-i scoate nimeni neghiobia asta din cap. Fiecare cu scrînteala lui : nebunia rudei mele este să orînduieşti totul cu numere... Cu ele s-a îmbogăţit furînd de la stat şi de la chiriaşi, cu ele vrea, în ceasul morţii, să-şi salveze sufletul, iar nouă, săracilor, ne recomandă leacul numerelor, care nici pe el nu-1 mîntuieşte şi nici nouă nu ne serveşte la nimic. Intr-un cuvînt, am nimerit-o ? Aşa ţi-a spus, nu ?

— Da, doamnă. S-ar zice că aţi auzit totul.

— Şi după ce te-a cicălit cu poliloghiile alea despre *Credite* şi *Debite,* ţi-o fi dat ceva de pomană pentru mine... Nu ştie însă că demnitatea mea s-ar revolta dacă aş primi. Parcă-1 văd deschizînd sertarele, mai de voie, mai de nevoie, luînd săculeţul în care-şi ţine bancnotele, ascunzîndu-1, să nu-1 vezi tu, pipăindu-i conţinutul şi strîngîndu-1 cu grijă, îl văd încuind la loc... şi, ca un porc ce e, te trezeşti cu vreo porcărie. Nu pot să-ţi spun exact suma care ţi-a dat-o pentru mine, fiindcă e foarte greu să apreciezi avariţia prin calcule : dar, fireşte, te asigur, fără teamă că greşesc, că nu ţi-a dat mai mult de patruzeci de duros.

Figura pe care-o făcu Benina, auzind-o, nu poate fi descrisă. Stăpîna care o urmărea cu atenţie păli şi spuse, după o mică pauză :

— E-adevărat, am mers cam departe. Patruzeci nu, dar, chiar calic şi zgîrcit cum îl ştiu, n-o fi coborît totuşi sub douăzeci şi cinci de duros. Mai puţin de atît nu admit, Nina, nu pot admite.

— Doamnă, dumneavoastră aiuraţi, replică cealaltă, revenind cu fermitate la realitate. Distinsul don Carlos nu mi-a dat nimic, ştiţi ce-i aia nimic ?! Începînd cu luna viitoare, vă va da cîte doi duros lunar.

— Mincinoaso, prefăcut»... Crezi că mă amăgeşti pe mine cu uneltirile tale ? Hai, hai, nu mă mai necăji ! Pe mine nu mă priveşte şi nu-mi arde acum de alte supărări. Să-ţi fie clar, Nina. O să te socoteşti cum ştii cu conştiinţa ta. Eu mă spăl pe mîini şi te las în plata Domnului, să-ţi dea ce meriţi.

— Ce tot spuneţi, doamnă ?

— Mai faci şi pe mironosiţa ! Oare nu vezi că te aflu de-ndată şi-ţi ghicesc ticluirile ? Mai bine mărturiseşte, femeie : nu încerca să adaugi la ticăloşie şi înşelăciune.

— Ce tot spuneţi acolo, doamnă ?

— Spun că ai căzut în ispită... Mărturiseşte şi te iert... Nu vrei să recunoşti ? Apoi, va fi de rău cu tine şi cu ■conştiinţa ta, căci am să te fac să roşeşti ca jăratecul. Vrei să vezi ? Află că cei douăzeci şi cinci de duros pe care ţi i-a dat pentru mine don

Carlos i-ai dat acelui Frasquito Ponte ca să-şi plătească datoriile, să mănînce la birt şi să-şi cumpere cravate, creme şi un baston nou... 'Vezi, vezi, haimana, că ghicesc totul şi că mie nu-mi poţi ascunde nimic ? Ştiu eu mai bine ca tine! Acum ţi-a venit «ă-l protejezi pe *Tenorio*[VII] ăla zaharisit şi să-1 iubeşti mai mult decît pe mine, să-1 ocroteşti pe el şi nu pe mine, de el ţi-e milă, iar pe mine, care te iubesc atîta, mă laşi să crăp!

Doamna izbucni în plîns, iar Benina, care, deşi simţea dorinţa de-a răspunde la atîta impertinenţă biciu- ind-o ca pe-un copil perfid, văzînd lacrimile, se înduioşă. Ştia că plînsul era sfîrşitul crizei, oprirea accesului de furie mai bine zis, şi, cînd sentîmpla asta, cel mai nimerit era să înceapă să rîdă, purtînd vorba spre făgaşul mai vesel al glumelor.

— Aşa e, dona Francisca, îi zise, îmbrăţişînd-o. Credeai dumneata că ieşindu-mi în cale un crai atît de fermecător şi graţios l-aş fi putut părăsi, fără să-i dau şi ultimul sfanţ ?

— Să nu crezi că mă-nmoi cu glumele tale, prefăcute şi linguşitoareo... zicea doamna, deja dezarmată şi învinsă. Te asigur că nu-mi pasă de ce-ai făcut, pentru că banii lui Trujillete tot nu-i luam... Prefer să mor de foame decît să-mi murdăresc mîinile cu ei... Să-i dea, să-i dea cui o vrea, nerecunoscătoareo, şi lasă-mă-n pace ! Lasă-mă să mor uitată de tine şi de toată lumea.

— Nici dumneavoastră şi nici eu n-o să murim atît de repede, pentru că mai avem multe de tras, îi zise servitoarea, apucîndu-se să-i pregătească de mîncare.

— Să vedem ce porcării mi-ai mai adus şi azi... arată-mi coşul... Da', fato, nu ţi-e ruşine să-i aduci stăpînei tale resturile astea greţoase ? Şi ce mai ai ? Conopidă... m-am acrit cu conopidele tale, de trei zile tot asta mănînc şi, pe deasupra, mă mai şi balonează... Ce mai, la ce altceva sîntem buni pe lumea asta decît să suferim ? Dă-mi repede

VII Aluzie la Don Juan Tenorio, prototipul lui Don Juan, personajul piesei cu acelaşi nume de Jose Zorrilla.

bolbotinele alea... Da' ouă n-ai adus ? Ştii că, dacă nu sînt proaspete, nu le fierb.

— O să mîncaţi ce s-o găsi, fără să bombăniţi, că dacă mai facem atîtea nazuri la mîncarea pe care ne-o dă Dumnezeu, e ca şi cum l-am jigni pe el.

— Bine, fato, cum vrei tu ! O să mănînc ce-avem şi-o să mulţumim Domnului. Da' să mănînci şi tu, fiindcă mi-e milă să te tot văd forfotind, dîndu-ţi sufletul pentru alţii, de uiţi să te hrăneşti. Aşază-te lingă mine şi povesteşte-mi ce-ai făcut azi.

Ceva mai tîrziu, prînziră amîndouă aşezate la masa din bucătărie. Dona Paca, oftînd din tot sufletul între o înghiţitură şi alta, exprimă în felul următor ideile care-i încingeau mintea :

— Spune-mi, Nina, între atîtea lucruri ciudate, de neînţeles cîte există în lume, n-o exista un mijloc, o formă... nu ştiu cum să-i spun, niscai vrăji prin care să putem trece de la lipsuri la belşug, prin care tot ceea ce prisoseşte în atîtea mîini avare să treacă în ale noastre, care sînt goale ?

— Ce-aţi zis, doamnă ? Că dacă s-ar putea, cît ai clipi din ochi, din sărace să devenim bogate şi să vedem casa plină de bani şi de cîte' a dat Domnu* pe pămînt ?

— Asta voiam să-ţi spun. Dacă minunile sînt adevărate, de ce să n-avem şi noi parte de una, care-o meritäm atît de mult ?

— Şi cine zice că n-o să ni se-ntîmple şi nouă, că n-o s-avem parte de una ? răspunse Benina, în a cărei minte reapăru deodată, puternic conturată, cu extraordinară plasticitate, invocaţia învăţată de la Almudena, prin care cereai şi obţineai toate bunătăţile de pe pămînt.

Capitolul XX

ATÎT DE PUTERNIC puseseră stăpînire pe cugetul ei ideile şi imaginile exprimate de orbul

african, încît era cît pe-aci să povestească stăpînei minunata metodă a invocării şi aducerii *Regelui de supt pămînt.* însă te- mîndu-se că acel secret n-o să mai fie de folos odată dezvăluit, îşi puse frîu limbuţiei şi nu spuse decît că s-ar putea întîmpla ca, de la o zi la alta, să se trezească cu norocul la uşă. Culcîndu-se alături de dona Paca, fiindcă dormeau în aceeaşi cameră, se gîndi că toate spusele lui Almudena erau o născocire, iar a le lua în serios cea mai mare dintre nerozii. Vru să adoarmă, dar nu putu : cugeta întruna la vorbele orbului, crezînd că e cu putinţă să se împlinească minunea, şi cu cît făcea mai multe eforturi ca să se despovăreze, cu atît ideea hoinară i se strecura în gînd.

„Ce pierzi dacă încerci ? îşi zicea, răsucindu-se în aşternut. S-ar putea să nu fie adevărat. Dar, dac-o fi ? Cîte minciuni nu s-au dovedit a fi adevăruri-adevărate ? Cît despre mine, nu mă las pînă nu-ncerc; şi, chiar mîine, cu primii bănuţi pe care-i primesc, o să cumpăr pe muteşte o candelă de pămînt. Vorba e cum poţi să ceri un obiect fără să vorbeşti... ! în sfîrşit, o să fac pe surdo-muta... Apoi o să caut ţăruşul, tot fără o vorbă. Nu mai rămîne decît să-mi spună arabul rugăciunea şi eu s-o-nvăţ fără să-mi scape un cuvînt...“

După un somn scurt, se trezi crezînd cu tărie că în odaia de alături se aflau nişte coşuri şi cufere foarte mari pline cu diamante, rubine, perle şi safire... Prin întunericul camerelor nu se putea vedea nimic, dar nu se îndoia că acele bogăţii s-ar fi aflat acolo. Luă o cutie de chibrituri, gata să facă lumină pentru a-şi clăti ochii în tezaur, dar, de teamă să n-o trezească pe dona Paca, al cărui somn era foarte uşor, amînă pentru a doua zi examinarea acelor minunăţii... După o clipă, nu întîrzie să-şi rîdă de iluzia ei, spunîndu-şi : „Da năroadă mai sînt... ! E încă prea devreme ca să-mi vină toate astea...“ în zori, se trezi în lătratul a doi dulăi albi care parcă ieşeau de sub paturi, auzi clopoţelul de la uşă, se dădu jos şi, în cămaşă, alergă să deschidă, sigură că este vreun aghiotant sau gentilom de-al regelui cu barbă lungă şi mantie

verde... însă la uşă nu era nimeni, nici o fiinţă vie.

După ce încropi gustarea stăpînei şi mătură prin casă, se pregăti de plecare şi la şapte era deja, cu panerul în mînă, pe strada Imperială.

Cum nu avea nici o centimă, nici vreun loc de unde s-o culeagă, se îndreptă spre San Sebastian, gîndindu-se pe drum la don Romualdo şi la familia lui, căci, descriin- du-i şi vorbind atîta despre ei, ajunsese să creadă în existenţa lor. „M-am tîmpit de tot, îşi spunea. Eu îl inventez pe don Romualdo ăla şi, acum, mi se năzare şi mie că e o persoană reală, care ar putea să mă ajute. Nu există nici un don Romualdo, ci numai amărîtul ăsta de cerşit unde trebuie să mă duc degrabă, să vedem dacă pică ceva, cu voia *Caporalei."* Se dovedi o zi bună : la intrare, Pulido îi spusese că nimerise la o înmormîntare de lux şi, în plus, în sacristie, era o nuntă. Mireasa era nepoată de ministru *plenipotenţiari,* iar mirele... *ceva ce apare la ziare.*

Benina-şi ocupă locul şi începu cu două centime pe care i le dădu o doamnă. Tovarăşele sale încercară s-o facă să spună de ce o chemase don Carlos : dar nu le răspunse decît prin generalităţi şi jumătăţi de cuvinte. Casiana, presupunînd că don Trujillo convenise cu Benina să-i dea resturile de mîncare din casa lui, se purta cu respect, cu speranţa că-i va face şi ei parte.

La sfîrşit, cei cu înmormîntarea nu dădură mare lucru, şi, dacă nuntaşii lăsară ceva mai mult, atîta să- răcime se adună din alte sectoare, iscînd o asemenea zarvă şi încurcătură, încît unii luară cît cinci, iar alţii rămaseră cu mîna goală. Cînd văzură că iese mireasa, plină de podoabe, împreună cu domnii şi doamnele din suită, se aruncară asupra lor ca un nor de lăcuste, încît naşului îi şifonară mantia şi aproape îi călcară în picioare pălăria. Distinsul domn trebui să lupte ceva ca să se despovăreze de teribilul stol, şi nu avu altă scăpare decît să arunce un pumn de mărunţiş în mijlocul curţii. Cei mai iuţi avură parte de cîştig bun, cei mai greoi scormoniră zadarnic. *Caporala* şi Eliseo încercară să facă ordine şi, după ce mirii şi toţi

nuntaşii urcară în trăsuri, în jurul bisericii rămase sărăcimea tulbure şi buimacă, tropăind şi bombănind. Se împrăştiau şi se adunau din nou ca apa ce vîjîie în viitoare. Era ca o răzmeriţă, învinsă de propria-i oboseală. Ultimele rafale sunau cam aşa : „Tu ai luat mai mult... mi-ai luat şi partea mea... aici nu mai există seriozitate... cită ticăloşie..." *Burlada,* care făcea parte dintre cele care apucaseră mai mult, arunca foc şi venin pe gură, asmuţind întreaga bandă împotriva *Caporalei* şi a lui Eliseo.

în cele din urmă, interveni poliţia ameninţîndu-i că o să-i bage la răcoare dacă nu se potolesc, şi asta le pică precum cuvîntul lui Dumnezeu. Intruşii se depărtară, cei „ai casei" se duseră pe coridor. Benina scoase din toată campania acelei zile, compusă din înmormântare şi nuntă, douăzeci şi două de centime, iar Almudena şaptesprezece. Desjîre Casiana şi Eliseo se vorbea c-ar fi strîns fiecare o pesetă şi jumătate.

Retrăgîndu-se împreună şi plîngîndu-şi norocul, orbul marocan şi Benina se opriră, ca şi data trecută, în Piaza del Progreso şi se aşezară la picioarele statuii pentru a discuta despre greutăţile şi amărăciunile din ziua aceea. Benina nu ştia la ce sfînt să se mai roage : cu pomana din ziua aceea nu se putea apuca de nimic, căci trebuia să plătească urgent unele datorii în prăvăliile de pe Ruda, pentru a putea să-şi mai menţină creditul şi s-o mai ducă cîteva zile. Almudena îi spuse că lui îi este imposibil s-o ajute ; ceea ce putea face pentru ea era să-i dea bănuţii luaţi dimineaţă, iar seara, cei pe care-i va putea scoate în restul zilei, cerşind în locu-i obişnuit din strada Ducele de Alba, lingă garnizoana Gărzii Civile. Bătrîna refuză această generozitate, fiindcă şi el trebuia să trăiască şi să se hrănească, la care marocanu-i răspunse că lui îi ajungeau pînă seara o cafea şi o coajă de pîine, luate la Cruz del Rastro. Respingînd în continuare oferta, Benina aduse vorba despre invocarea *Regelui de supt pămînt,* dovedind încredere şi credinţă, uşor de explicat, ţinînd cont de marea

strîmtorare în care se afla. Inexplicabilul şi misteriosul caută prozeliţi în împărăţia disperării, populată de suflete care nu-şi află alinare nicăieri.

— Chiar acum, zise sărmana femeie, o să mă duc să cumpăr lucrurile alea. Azi e vineri şi mîine, sîmbătă, o să facem încercarea.

— Cumpărat la tine lucruri, fără vorbire...

— Fireşte, fără să scot o vorbă. Ce-o să pierd dacă fac o încercare ? Da', spune-mi un lucru : trebuie să fie exact la miezul nopţii ?

Orbul răspunse că da, repetînd regulile şi condiţiile indispensabile pentru eficienţa invocaţiei, în timp ce Benina încerca să-şi fixeze totul în memorie.

— Ştiu că o să fii toată ziua la fîntîna Ducele de Alba, zise la sfîrşit. Dacă uit ceva, am să vin să te întreb şi să mă înveţi rugăciunea. Ştiu c-o să fie greu pînă o învăţ, mai cu seamă că nu e în limbă creştinească, ci în limba ta, fiule ; nu ştiu cum o să mă descurc ca să nu greşesc.

— Dacă greşit la tine, Rege nu venit.

Descurajată de aceste greutăţi, Benina se despărţi totuşi de prietenul ei, din cauza grabei cu care trebuia să adune ceva bani ca să completeze suma necesară nevoilor din ziua aceea ; neputind să mai spere nimic pe credit, se aşeză la cerşit în colţul străzii San Millăn, lingă uşa cafenelei „Negustorilor de portocale" asaltînd trecătorii cu povestea nenorocirilor sale : că abia a ieşit din spital, că bărbatul îi căzuse de pe schelă, că nu mai mîncase de trei săptămîni şi alte lucruri menite să-ţi rupă inima. Nefericita *ciuguli* ceva şi poate ar fi strîns chiar mai mult, dacă nu şi-ar fi făcut apariţia un sticiete care o ameninţă c-o leagă în pivniţele temniţei de la Latina, dacă nu dispare ca vîntul. Se ocupă apoi de procurarea celor necesare pentru descîntec, îndeletnicire destul de ingrată, pentru că totul trebuia făcut prin semne. După aceea, plecă acasă, gîndind că acolo o să-i fie tare greu să facă blestemata aia de vrăjitorie, fără să afle stăpîna. Nu-i rămînea decît să inventeze că don Romualdo s-a îmbolnăvit rău, deci să plece noaptea să-1 vadă, şi

să meargă, în schimb, la Almudena. Dar prezenţa Pedrei putea fi o piedică : pe lîngă pericolul că un martor incredul ar face imposibilă *lucrarea,* se adăuga şi inconvenientul grav că, în caz de reuşită, beţivana ar dori să pună mîna pe tot sau pe o parte din comorile dăruite de rege. Bineînţeles că ar fi mai bine dacă le-ar veni totul în bani gheaţă sau în fişicuri de bancă, bine strînşi cu elastic, cum văzuse ea într-un birou de schimb, decît în pietre preţioase. Fiindcă nu mică era corvoada de-a merge la bijutieri ca să le propui cumpărarea atîtor perle, safire şi diamante. La urma urmei, să le aducă oricum o vrea, căci nu mai era cazul să faci nazuri, nici să ceri multe zorzoane.

O găsi pe dona Paca foarte abătută, fiindcă, dis-de- dimineaţă, îi apăruse în casă un băiat de prăvălie care o insultase cu expresii brutale şi josnice. Sărmana femeie plîngea şi-şi smulgea părul, implorînd-o pe fidela ei amică să răscolească pămîntul în căutarea celor cîţiva duros care-i trebuiau şi pe care să-i arunce în faţa bestiei de negustor, iar Benina îşi storcea creierii ca să găsească o soluţie pentru a ieşi din încurcătură.

— Femeie, fie-ţi milă, născoceşte, inventează ceva, îi zicea stăpîna, într-o mare de lacrimi. Prietenul la nevoie se cunoaşte. In împrejurări foarte critice, altă cale nu e decît să-ţi pierzi ruşinea... Ce zici, nu crezi şi tu, ca mine, că don Romualdo al tău ar putea să ne scoată din încurcătură ?

Servitoarea nu răspunse. Dar în timp ce pregătea mîncarea pentru stăpînă, prin minte îi treceau combinaţiile cele mai subtile.

Cînd dona Paca îşi repetă propunerea, Benina păru că o găseşte rezonabilă.

— Don Romualdo... da, da. Mă duc să văd. Dar nu sînt sigură, doamnă, nu-i sigur. Poate n-are încredere... una e să dai de pomană şi alta să împrumuţi bani... iar noi nu ieşim din încurcătură cu mai puţin de zece duros. Ce-a spus bruta aia de Gabino ? Că o să vină mîine să facă alt scandal ?

Canalia, hoţul ăla, de-i înşală pe toţi... ! Păi da, e vorba de zece duros şi nu ştiu dacă don Romualdo... Din partea lui s-ar putea, dar sora lui e *mină strînsă...* Zece duros... ! Mă duc să văd. Dar să nu vă speriaţi dacă o să întîrzii puţin. Lucrurile astea nu prea ştiu cum să le iau... Depinde ce mutră fac, poate-o să m-aleg doar cu... : „mai treci pe-aici, dumneata...“ O să mă duc... dar m-apucă deja teama... oricum, o să întîrzii... dar vorba-ceea : cel ce acasă ajunge, nu întîrzie...

— Mai ales, dacă nu vine cu mîinile goale. Du-te, fato, du-te, şi Domnu’ să fie cu tine şi să-ţi lumineze mintea. Dac-aş avea priceperea ta, repede aş ieşi din încurcăturile astea... Eu rămîn aici şi mă rog la toţi sfinţii din cer să-ţi dea gîndul cel bun şi să ne scoată pe amîndouă din Purgatoriul ăsta. Cu bine, fato.

După judecata ei, care nu dădea greş şi care-i oferise şi altădată şanse de reuşită, îşi făcu un plan şi se îndreptă spre strada Mediodia Grande, adică spre dormitoarele populare, proprietatea donei Bernarda, prietena ei.

Capitolul XXI

STAPlNA aşezămîntului strălucea prin absenţă. Benina fu primită de administratoare şi de un bărbat numit Prieto, care se bucura de toată încrederea şi ţinea evidenţa zilnică a chiriilor luate pe paturi. Bătrînei nu-i mai rămase altceva decît să aştepte, căci acelei perechi de ţipari îi lipseau facultăţile necesare pentru a-i rezolva problema care-o neliniştea atît de puternic. Tot vorbind despre negoţul cu dormitul (anul ăsta mergea foarte rău, şi în fiecare noapte aveau tot mai puţini muşterii, iar scăpătaţii care nu plăteau se înmulţeau), Benina se trezi că întreabă de Frasquito Ponte. Prieto îi răspunse că noaptea trecută se văzuseră obligaţi să nu-1 mai primească, pentru că datora deja *şapte dormituri* şi nu plătise

nimic.

— Sărmanul de el, zise Benina, o fi dormit sub cerul liber... Ce chin, la anii lui... Să mă iertaţi, dar e mai bătrîn decît Cuesta de la Vega.

Administratoarea povesti că don Frasquito, neştiind unde să tragă, reuşise să fie primit în casa *Comadreja,* strada Mediodia Chica, cîţiva paşi mai încolo. Umbla zvonul că ar fi bolnav. Auzind acestea, Benina uită din- tr-odată motivul care-o adusese aici şi nu se mai gîndi decît cum să afle ce i s-a întîmplat neajutoratului Frasquito. Avea timp să dea o fugă acasă la *Comadreja* şi să se şi întoarcă, pînă cînd, dona Bernarda ar fi revenit la domiciliul său. Zis şi făcut. După cîteva minute, inimoasa bătrînă intră în spelunca deschisă publicului din stabilimentul amintit, şi ceea ce văzu prima dată fu respingătoarea imagine a lui Luquitas, soţul Obduliei, care împreună cu alţi pierduţi şi două sau trei femei soioase jucau cărţi la o masă rotundă, slinoasă, între pahare de Carinena şi Pardillo. Cînd intră Benina, tocmai terminaseră un joc, şi se pregăteau pentru un nou tur, iar ginerele donei Paca, aruncînd pe masă cărţile greţoase, care întreceau în murdărie mîinile jucătorilor, se ridică de pe scaun dătinîndu-se şi, cu limba împleticită şi delicateţe deşucheată, specifică beţivilor, oferi servitoarei soacrei sale un pahar cu vin.

— Lasă-1 încolo, domnişorule, eu am băut deja... vă mulţumesc... zise bătrîna, refuzînd paharul.

însă domnişorul deveni atît de insistent, iar ceilalţi îl acompaniară la fel de insistent, cerînd ca „doamna[44] să bea, încît acesteia i se făcu frică şi bău jumătate din conţinutul paharului slinos. Nu voia să se pună rău cu adunătura aceea, de teama unei încăierări, şi, fără să piardă timpul sau să se întindă la taifas cu viciosul Lu- quitas, despre neglijenţa pe care o dovedea faţă de nevasta lui, trecu direct la obiectivul ei.

— N-ai văzut-o pe aici pe *Pitusa ?*

— Aici, la dispoziţia dumneavoastră, zise o femeie uscăţivă, ieşind printr-o uşă strimtă, bine ascunsă între rafturile pline de sticle şi carafe, din

spatele tejghelei. Uşa era ca o crăpătură care permite unui ţi par să intre într-o ascunzătoare, iar femeia era exemplarul cel mai slab, deteriorat şi decăzut ce se poate întîlni în fauna căreia îi aparţin astfel de femele. Faţa îi era atît de uscată că, văzînd-o din profil, ai fi zis că e făcută din tablă, ca figurinele de pe giruete. Gîtu'l îi era numai cute, iar găurile pentru cercei erau atît de mari, încît putea intra şi un deget în toată grosimea lui. Dinţii, ştirbi şi negri, sprîncenele spîne, genele urduroase, ochii lăcrimoşi, privirea felină îi completau fizionomia. Despre corp nu se poate spune decît că greu puteai întîlni forme care să fie asemănătoare cu o coadă de mătură îmbrăcată, sau, dacă vreţi, acoperită cu zdrenţe de şters podelele, cu braţe şi mîini, care, gesticulînd, păreau labele unui vulpoi ce vrea să cureţe praful de pe faţa interlocutorului, Cît despre glas şi intonaţie, sunau ca şi cum şi-ar fi făcut gargară. Şi, deşi pare ciudat, voi mai spune, ca să ne facem o idee completă despre persoană, că din toate aceste aspecte exterioare respingătoare se desprindea un anumit aer de bunăvoinţă, un suflet bun, aşa că închei asi- gurîndu-vă că *Pitusa* nu era nicidecum antipatică.

— Cu ce ocazie pe la noi, coană Benina ? îi zise scu- turînd-o cu putere de umeri. Am auzit că ai ajuns bine, într-o casă bogată... Şi cred că ai parte de resturi de calitate... Nu cred c-o duci rău.

— Nu, fata mea... De-atunci a trecut un secol. Acuma, am scăpătat.

— Cum, îţi merge rău ?

— Ne descurcăm aşa şi-aşa. Ori mănînci supă, ori nimic... Da *Comadreja* e pe-aici ?

— Da de ce-1 cauţi, coană Benina ?

— Fato, te întreb de el ca să văd cum o mai duce cu sănătatea.

— Se descurcă. Rana i se deschide cînd nici nu te aştepţi.

— Doamne fereşte... Da', zi-mi un lucru...

— Porunciţi.

— Vreau să ştiu dacă a înnoptat la voi un cavaler pe nume Frasquito Ponte şi dacă mai e încă aici,

fiindcă mi s-a spus că azi-noapte s-a simţit rău.

în loc de răspuns, *Pitusa* îi ceru Beninei s-o urmeze şi, amîndouă, aplecîndu-se, se strecurară prin crăpătura uşii dintre rafturile tejghelei. Dincolo, spînzura o scară foarte îngustă pe care urcară, una în spatele celeilalte.

— E o persoană de treabă, cum se spune, un cineva, adăugă Benina, sigură că o să-1 întîlnească acolo pe nefericitul cavaler.

— Din lumea bună. O să vezi aici ce se-alege de lumea bună.

Printr-un coridor rău mirositor şi murdar, ajunseră într-o bucătărie unde nu se mai gătea. Soba de gătit şi vasele erau folosite drept depozit pentru sticle goale, cutii desfăcute, scaune rupte şi mormane de zdrenţe. Pe jos, pe o saltea mizerabilă, zăcea, cît era de lung, don Frasquito Ponte, în cămaşă, ţeapăn, cu faţa răvăşită. Două femei zdravene, îngenuncheate de-o parte şi de alta, una cu un pahar de apă şi vin, cealaltă frecîndu-1 pe mîini, îi strigau :

— Vino-ţi în fire... Ce naiba te-a apucat... ? Ce te miorlăi ? Nu mai vrei să bei ?

Benina, îngenunchind, se apucă şi ea să-i strige, zgîlţîindu-1 :

— Don Frasquito, sufleţelule, ce-i asta ? Deschide ochii şi uită-te la mine, sînt Nina.

Nu întîrziară cele două zgripţuroaice care, între paranteze fie spus, de-ai fi pus pariu pentru cît erau de urîte şi respingătoare, nu s-ar fi găsit cineva care să le întreacă, nu întîrziară, zic, să-i povestească bătrînei ceea ce se intîmplase. Ponte, nefiind primit în dormitoarele Bernardei, rămăsese peste noapte sub portalul Capelei Irlandezilor. Acolo îl întîlniseră şi se apucară să glumească cu el, să-i spună unele lucruri... ce mai... lucruri care se zic şi nu se supără nimeni. Ce mai tura-vura, bietul moşulică sulemenit s-a simţit jignit şi, luîndu-se după ele cu un băţ, ca să le lovească, se dusese de-a dura pe caidarîm. Ele izbucniseră în rîs, crezînd că s-a împiedicat, dar, văzînd că nu se mai mişcă, se întoarseră la el, sosi degrabă şi paza, care-i puse

lanterna în ochi, şi atunci văzură că suferise un atac. Scutură-1 de o parte, scutură-1 de alta, dar bietul domn, nimic, mort. Veni şi *Comadreja* care-1 desfăcu la haine şi zise că totul era o *sincopie* şi fiind el *caritativ, bun creştin, pe* deasupra a mai studiat şi un an de veterinară, porunci să-1 ducă acasă la el ca să-1 îngrijească şi să-[1]! readucă la viaţă cu frecţii şi prişniţe.

Aşa şi făcură, fiind purtat de cele două femei şi o altă tovarăşă, căci bolnavul atîma ca un snop de trestii, şi în casă, prin ciupituri şi frecţii, îşi reveni şi le mulţumi cu multă amabilitate. *Pitusa* îi aduse supă, pe care o înghiţi cu poftă, mulţumind cu cele mai alese cuvinte în fiecare moment... atît de fin, şi aşa rămase pînă la ziuă, bine înfăşurat pe salteluţa lui. Nu putură să-1 ducă într-o cameră, fiindcă aproape toate erau ocupate peste noapte, dar acolo, în fosta bucătărie, stătea foarte bine, căci era o încăpere aerisită.

Cel mai rău a fost că, dimineaţa, cînd se ridicase ca să plece, i se repetă atacul, şi toată dimineaţa îl apucară din oră în oră nişte *sincopii* atît de puternice, de părea un cadavru, şi numai Dumnezeu ştie cîte trebuiră să-i facă ca să-1 readucă în simţiri. 11 lăsaseră în cămaşă pentru că se văita că-1 ia cu călduri, dar lucrurile-i erau alături, fără să le fi atins careva sau să i se fi luat ceva. *Comadreja* spusese că, dacă nu-şi revine în timpul nopţii, o să se adreseze oficialităţilor ca să-1 ducă la spital.

Benina îi spuse *Pitusei* că era o greşeală să trimiţi la spital un domn aşa de distins şi că l-ar duce la ea acasă, dacă... Prin mintea bătrînei trecu în grabă o idee îndrăzneaţă şi, cu sprinteneala care era calitatea dinţii a caracterului ei, se grăbi s-o pună în practică cu toată promptitudinea.

— Pot să-ţi spun o vorbuliţă ? îi zise *Pitusei,* luînd-o de braţ, ca s-o scoată din bucătărie. La capătul coridorului, intrară în singura odaie locuibilă a casei : un dormitor cu pat mare de fier, pătură croşetată, oglinzi strîmbe, tablouri cu odalisce, o comodă şchioapă şi o stampă cu San

Antonio în altar, cu flori de cîrpă şi candelă cu ulei. Dialogul fu rapid şi nervos :

— Cu ce să vă fiu de folos ?

— Păi cu puţin. Să-mi împrumuţi zece duros.

— Coană Benina, sînteţi în toate minţile ?

— Sînt, Teresa Conejo, ca şi atunci cînd ţi-am împrumutat mia de reali şi te-am salvat de la închisoare... nu-ţi aduci aminte ? Era în anul şi ziua ciclonului, care a smuls copacii din Grădina Botanică... Locuiai pe strada Guvernatorului, iar eu în San Agustin, unde slujeam.

— Sigur că-mi aduc aminte. V-am cunoscut, fiindcă făceam cumpărăturile împreună.

— Te-am văzut în mare încurcătură.

— Abia începusem să mă învîrtesc prin lume.

— Şi tot învîrtindu-te, ai căzut într-o ispită..

— Şi cum slujeaţi într-o casă mare, m-am socotit şi şi mi-am zis : „Păi asta, dacă vrea, poate să mă salveze[44].

— Ai venit la mine cu mare teamă... ce se întîmplă... nu voiai să te dezvălui, de teamă să nu te dau de gol.

— Dar dumneata m-ai acoperit... cît ţi-am mulţumit, Benina !

— Şi fără dobînzi... Apoi tu, după ce te-ai împăcat cu ăla din prăvălia de vinuri, mi-ai plătit.

— Pînă la ultimul bănuţ.

— Aşa e, acum însă eu sînt cea care a căzut, am nevoie de două sute de reali şi tu o să mi-i dai.

— Cînd ?

— Chiar acum.

— Doamne, Dumnezeule ! Că doar nu-mi pică banii din cer !

— Nu-i ai ? Nici *Comadreja* ăsta al tău ?

— Sîntem pe cracă, precum cocoşul din Moron. Şi la ce-ţi trebuie cei zece duros ?

— Pentru ceva ce nu te interesează pe tine. Spune-mi ■dacă mi-i dai sau nu. O să ţi-i înapoiez repede, şi dacă vrei cu dobîndă, nu e nici un *icovenient.*

— Nu-i vorba de asta : adevărul e că n-am nici un ban. Cîştigul ăsta murdar nu ne-aduce decît mizerie.

— Ferească-te Domnu' ! Şi... ?

— Nu, nu am podoabe. Dacă aş avea...

— Caută bine, jupîneasă.

— Dacă-i aşa... Ar fi două verighete, nu sînt ale mele, sînt ale Regelui de Pică, un prieten de-al lui Ru- maldo, care i le-a dat spre păstrare, iar Rumaldo mi le-a dat mie.

— Aşa...

— Aşa că dacă-mi dai cuvîntul că în opt zile o să le scoţi de la amanet şi-o să mi le dai-napoi, da' cuvînt serios, Doamne Sfinte, ia-le... O să-ţi dea pe departe zece duros, căci una din ele are un briliant care te orbeşte de-ţi dă *catarată.* ,

Mai vorbiră puţin, după ce închiseră bine uşa, ca să nu le poată spiona nimeni din coridor. Dacă ar fi făcut-o cineva, n-ar fi auzit decît cum se deschid şi se închid sertarele comodei, şuşoteala Beninei şi vorbele răguşite ale celeilalte.

Capitolul XXII

IMEDIAT DUPĂ ce femeile au revenit la căpătîiul leşinatului Frasquito, intră *Comadrcja* care era un zdrahon de bărbat, bine făcut şi cu mutră plăcută, cu faţă şi trăsături cam negricioase, cu pălărie mare, cu talia bine încinsă, iar primul lucru care-1 spuse fu că *moribundu* va fi dus curînd la spital. Benina protestă, susţinînd că boala lui Ponte era dintre acelea care cer îngrijire acasă, în familie; la spital ar muri, aşa că mai bine îl lua acasă la stăpîna ei, dona Francisca Juărez, care,

deşi decăzuse de tot, mai avea încă posibilitatea să facă o faptă caritabilă găzduindu-şi concetăţeanul, pe domnul de Ponte, cu care, dacă-şi mai amintea bine, era şi ceva rudă. în acest timp, sărmanul cavaler îşi reveni din leşin şi, recunoscînd-o pe binefăcătoarea sa, îi sărută mîi- nile, numind-o *înger* şi cîte şi mai cîte, fericit peste poate că o vede alături. Cu un gest sever şi bătînd din picior, *Pitusa* porunci celor două zdrenţăroase să se ducă la treaba lor în poarta casei, *Comadreja* coborî la ale lui, iar Benina şi prietena ei rămaseră singure cu sărmanul Ponte, îi puseră ghetele şi mantia ca să-1 poată lua.

— Acum, că sîntem între noi, don Frasquito, îi zise Benina, povesteşte-ne de ce n-ai făcut ce te-am sfătuit.

— Ce anume, doamnă ?

— Să-i dai Bemardei peseta, ca plată pentru nopţile ce-i datorai.... Ori ai cheltuit peseta pe altceva, să zicem, ca să-ţi aranjezi mustaţa ? în cazul ăsta, nu mai am nimic de zis.

— Farduri nu... v-o jur, răspunse Frasquito vorbind lînced, de parcă-i scoteai cuvintele din gură cu cleştele... Am cheltuit-o... da' nu pentru asta... Trebuia să-mi pro... pro... în sfîrşit... să-mi procur o fotografie.

Scotoci în buzunarul pardesiului şi, dintre scrisori şi hîrtii zdrenţuite, scoase una pe care o desfăcu, şi arătă o fotografie de mărimea unei ilustrate obişnuite.

— Cine e madama asta ? întrebă *Pitusa,* care o luă iute spre cercetare. De frumoasă, e frumoasă...

— Voiam, continuă Frasquito trăgîndu-şi sufletul la fiecare silabă, să-i demonstrez Obduliei perfecta ei asemănare cu...

— Da' portretu' ăsta nu e al fetei, zise Benina în timp ce-1 contempla. Aduce puţin la croiala feţei, dar nu seamănă.

— Spuneţi dumneavoastră dacă nu seamănă ! Pentru mine sînt identice... una ca cealaltă, aceasta cu aceea.

— Da' cine e ?

— împărăteasa Eugenia... Dar n-o recunoaşteţi ? Nu mai exista decît la Laurent şi n-o dădea sub o pesetă... Trebuia s-o iau, să-i demonstrez Obduliei asemănarea...

— Don Frasquito, ce Dumnezeu, o s-ajungem să credem că te-ai scrîntit... Să dai peseta pe-un portret... !

Sărmanul cavaler nu se dădu bătut şi, păstrînd cu grijă ilustrata, îşi încheie pardesiul şi incercă să se ri- dice, operaţiune foarte complicată, pe care n-o putu realiza din cauza extraordinarei slăbiciuni a picioarelor, nu mai groase decît beţele unei tobe. Cu iuţeala pe care obişnuia s-o folosească în astfel de cazuri, Benina ieşi să caute o trăsură, nu înainte de-a rezolva altă afacere de maximă importanţă. Dar expeditivă cum era, rezolvă totul repede : cu cei zece duros în buzunar, reveni în Mediodia Grande într-o trăsură de piaţă luată cu ora şi, în uşa casei, se ciocni de Pedra beţiva şi tovarăşa sa Un-kil-şi-un-sfert, care ieşeau vociferînd din circiumă.

— Am aflat, am aflat că-1 iei cu dumneata... îi ziseră în zeflemea. Aşa se poartă femeile distinse care ştiu să preţuiască im om... Vai, vai, cîtă grabă... se vede că-ţi dă mîn'a...

— Mai lăsaţi... ! Pe voi tot nu vă interesează... Şi, ce-i ?

— Apăi, nimic... In sfîrşit... vorbim şi noi, aşa...

— Da' ştiu că i-ai făcut-o Iu'Almudena !

— Ce-i cu el ?

— A aşteptat-o pe doamna toată seara... Degeaba, că trebuia să mergeţi să-1 ajutaţi pe cavalerul bolnav... !

— Ne-a dat un mesaj pentru dumneata, dacă te zărim...

— Ce spune ?

— Să vedem dacă-mi aduc aminte !... Ah, da, să nu cumperi oala...

— Oala cu cele şapte *gaure...* că are el una pe care-a adus-o din ţinuturile lui...

— Bine...

— Da', ce, vă faceţi fabrică de strecurătoare ? La ce atîtea *gaure ?*

— Tăceţi odată, guri sparte ce sînteţi. Rămîneţi cu Dumnezeu.

— Şi avem trăsură ! Ce mai lux ! Cum se cunoaşte că are parale !

— Mai tăceţi odată... Mai bine m-aţi ajuta să-1 cobor şi să-1 pun în trăsură.

— Da, sigur că da, cu trup şi suflet.

Totul se petrecu spre amuzamentul celor din casă şi de afară. Acţiunea de coborire a lui Frasquito fu o procesiune zgomotoasă, cîntîndu-i-se cuplete pe ton funerar, presărate cu o mie de glume zeflemitoare adresate lui şi Beninei, care, insensibilă la izbucnirile canaliilor, se aşează în trăsură apucîndu-1 pe cavalerul andaluz ca şi cum ar fi fost o legătură de rufe, şi porunci vizitiului s-o apuce spre strada Imperială, încercînd să strunească bine calul.

Cum e uşor de presupus, nu mică fu surpriza donei Francisca văzînd că-i aduceau în casă un corp, la prima vedere mort, purtat de Benina şi un băiat de prăvălie. Sărmana femeie îşi petrecuse seara şi o parte din noapte într-o nelinişte de moarte şi, văzînd un lucru atît de ciudat, crezu că visează sau că i s-au tulburat minţile.

însă curajoasa servitoare se grăbi s-o liniştească, spu- nîndu-i că acela nu e un cadavru, ci, bolnav foarte grav, chiar don Frasquito Ponte Delgado, născut în Algeciras, pe care-1 intîlnise pe stradă şi, fără să se piardă în prea multe explicaţii despre nemaiauzita întîmplare, reuşi să fortifice cugetul răscolit al donei Paca cu fericita veste că în buzunar avea nouă duros şi ceva, sumă suficientă pentru a-şi achita nevoile cele mai urgente şi să poată respira cîteva zile.

— Ah, ce greutate mi-ai luat de pe suflet, exclamă doamna ridicînd mîinile. Dumnezeu să te binecuvînteze. Iată-ne în stare să facem o faptă caritabilă, adunîndu-1 pe nenorocitul ăsta de pe drumuri. Vezi ? Dumnezeu în acelaşi timp ne ocroteşte şi ne spune să ocrotim. Ajutorul şi obligaţia vin împreună.

— Trebuie să luăm lucrurile aşa cum hotărăşte

Cel ce pe toate le face şi le desface.

— Şi unde o să-1 aşezăm pe păpuşoiul ăsta amărît ? zise dona Paca pipăindu-1 pe Frasquito care, deşi nu era fără cunoştinţă, abia dacă vorbea sau se mişca, întins pe jumătate pe podea, cu spatele rezemat de perete.

Cum după căsătoria Obduliei şi a lui Antonito paturile le fuseseră vîndute, izbucni un conflict de aranjament domestic pe care Nina îl rezolvă propunînd să aşeze patul ei în odaia in care mîncau, pentru a-1 culca acolo pe sărmanul bolnav. Ea va dormi pe o saltea pusă peste rogojină, şi-o să vedeţi, o să vedeţi că se va putea -să-1 smulgem pe amărîtul ăsta bătrîn din ghearele morţii.

— Dar, Nina, sufleţelule, te-ai gîndit bine la sarcina ce ne-am luat-o ? Vorba aceea : fiindcă tu nu mai poţi, ia-mă şi pe mine-n circă. Ţi se pare că putem noi să ocrotim pe cineva... ? Dar termină-ţi povestirea : bunul don Romualdo ţi l-a... ?

— Da, doamnă, Romualdo... răspunse bătrîna care, în osteneala ei, nu-şi pregătise încă născocirea.

— Binecuvîntat să fie, de o mie de ori binecuvîntat !

— Ea... Teresa Conejo [VIII]...

— Ce tot spui, femeie ?

— Zic că... Da' dumneavoastră nu sînteţi atentă la ce vorbesc ?

•— Ai zis că... nu cumva don Romualdo e şi vînător ?

— Vînător ?

— Păi, ai zis nu ştiu ce de un iepure...

— Nu, el nu vînează, dar i se dăruiesc... ce ştiu eu... atîtea lucruri... potîrnichi, iepuri... nu mai departe, în seara asta...

— Da ; ţi-a zis : „Benina, vezi cum pregăteşti mîine iepurele ăsta pe care mi-1 aduseră../

— Am tot discutat, dacă să fie în sos sau cu orez, iar eu nu spuneam nimic, îmi curgeau doar lacrimile. „Benina, ce ai, Benina, ce ţi s-a

VIII *Conejo,* iepure (span.).

întîmplat ?“ în cele din urmă, lăsai deoparte iepurele ca să-i povestesc necazul în care mă aflam.

Dona Paca, convinsă, nu se mai gîndi la altceva decît cum să-1 instaleze pe Frasquito, care părea că nu-şi dă seama de ceea ce se petrece. în cele din urmă, după ce-1 culcară, o recunoscu pe văduva lui Juărez şi, arătîn- du-i mulţumirea cu strîngeri de mînă şi un suspin afectuos, îi zise :

— Aşa fiică, aşa mamă... Dumneata eşti portretul viu al doamnei de Montijo.

— Ce zice omu’ăsta ?

— I se pare că toate semănăm cu... nu ştiu care... din împărătesele Franţei... Dar, să-1 lăsăm intr-ale lui.

— Sînt în palatul din Plaza del Angel ? zise Ponte examinînd sărăcăciosul dormitor cu ochii rătăciţi.

— Da, domnule... Acoperiţi-vă acuma şi staţi cuminte pînă vă ia somnul. După aceea o să vă dăm o supă bună... şi... sănătate.

îl lăsară singur, iar Benina ieşi din nou in stradă, nerăbdătoare să astupe gura bădăranilor de creditori care le asaltau pe cele două femei cu somaţii impertinente şi neruşinate. îşi oferi plăcerea de-a arunca în faţa hămesiţilor de negustori cei cîţiva duros pe care-i datorau, mai cumpără cîte ceva, se duse în strada Ruda şi, cu coşul încărcat şi inima plină de speranţă, gîndindu-se cît de bine e să scapi de ruşinea de-a cerşi, cel puţin cîteva zile, se întoarse acasă. Cu iuţeală metodică, începu să trebăluiască în bucătărie, în compania stăpînei, şi ea ceva mai veselă.

— Ştii ce mi s-a întîmpiat, îi zise Benimei, cît ai fost plecată ? Am adormit in fotoliu şi am visat că ne intrau în casă doi domni graşi, îmbrăcaţi în negru. Erau Francisco Morquecho şi don Jose Maria Porcell din ţinutul meu, care veneau să-mi anunţe moartea lui don Pedro Jose Garcia de Los Antrines, unchi bun al soţului meu.

— Sărmanul om, a murit! suspină Nina din tot sufletul.

— Şi acest domn Pedro Jose, care este unul din

cei mai bogaţi din Serrania...

— Dar, spuneţi-mi, e vis sau adevărat, ce-mi povestiţi ?

— Ai răbdare, femeie. Se făcea că veneau domnii aceia, don Francisco şi don Jose Maria, unu' medic celălalt secretar la Primărie... Aşadar, veneau să-mi spună că Garcia de los Antrines, unchiul bun al lui Antonio •al meu, îi numise executori testamentari...

— Aşa...

— Şi că... lucru clar... cum nu avea el succesiune di- Tectă, numi moştenitori...

— Pe cine ?

— Ai răbdare, femeie... Deci lăsa jumătate din bunurile sale fiilor mei, Obdulia şi Antonito, iar cealaltă lui Frasquito Ponte. Ce zici ?

— Că pe domnul acela minunat trebuiau să-1 facă sfînt.

— Don Francisco şi don Jos£ Maria mi-au mai spus că mă căutau de zile întregi să-mi aducă la cunoştinţă moştenirea şi că, întrebînd colo şi dincolo, pînă la sfîr- şit au aflat de adresa noastră. De la cine crezi ? De la părintele Romualdo, propus de-acum episcop, care le-a mai spus şi că l-am găzduit pe domnul Ponte... „Aşa că, îmi spuseră izbucnind în rîs, venind să vă prezentăm respectele noastre, doamna mea, am împuşcat doi iepuri dintr-un foc."

— Să lăsăm poveştile ; nu-i decît un vis.

— Desigur, n-ai auzit că am adormit în fotoliu ?... Fiindcă domnii ăştia care m-au vizitat au murit acum treizeci de ani, cînd eu eram logodnica lui Antonio... închipuie-ţi... iar Garcia de Los Antrines era foarte bă- trîn atunci. N-am mai aflat nimic despre el... Sigur că totul n-a fost decît un vis, dar aşa de viu că şi acum mi se pare că-i văd... îţi povestesc ca să rîzi... nu, nu e de rîs, căci visele...

— Visele, visele, zică cine ce-o vrea, răspunse Nina, sînt tot de la Dumnezeu, şi cine mai ştie ce e adevăr şi ce e minciună ?

— Aşa-i... Cine spune că în spate, dedesubtul sau deasupra acestei lumi pe care o vedem nu e alta

unde trăiesc morţii... ? Şi cine spune că a muri nu e alt mod şi altă formă de-a trăi ?

— Dedesubt, dedesubt, se află toate astea, afirmă cealaltă, pradă gînduri'lor. Eu iau în seamă visele pentru că s-ar putea întîmpla, de pildă, ca cei care umblă pe dincolo să vină aici şi să ne aducă uşurare pentru necazurile noastre. Sub pămînt e o altă lume, totul e să ştii cum şi cînd poţi vorbi cu vieţuitorii *supterani.* **Ei** trebuie să ştie cît de rău o ducem pe-aici, iar noi, visînd, vedem cît de bine o duc ei pe-acolo... Nu ştiu dacă vorbesc clar.. zic că nu există dreptate, şi, ca să fie, să visăm tot ce-avem chef şi, visînd, zic şi eu, vom aduce dreptatea aici.

Dona Paca răspunse cu un şir de suspine ieşite din adîncul pieptului, iar Benina se agăţă cu febră şi tenacitate de ideea sa fixă, gîndindu-se din nou la descînte- cul acela miraculos. Trebăluind fără odihnă în bucătărie. cu ochii sufletului nu vedea decît oala cu şapte *gaure,* băţul de dafin, haina şi rugăciunea... blestemata aia de rugăciune ! Asta era într-adevăr o-ncercare !

Capitolul XXIII

DIMINEAŢA, totul mergea bine : don Frasquito se simţea mai întremat de la un ceas la altul, cu facultăţile mintale pe jumătate limpezite ; dona Paca mulţumită ; casa îndestulată; ziua aceea şi următoarea asigurate, fapt pentru care sărmana Benina putea să renunţe, pentru moment, la chinuitoarea ocupaţie de la San Sebastian. Dar cum trebuia să joace comedia serviciului pe care-1 avea în casa feţei bisericeşti, a ieşit, ca în fiecare zi, cu coşul în mină, hotărîtă să nu piardă dimineaţa şi să facă ceva util. Cînd ieşi, stăpîna îi zise :

— Cred că trebuie să-i facem un dar lui don Romualdo al nostru... E momentul să-i arătăm cît îi sîntem de recunoscătoare şi că sîntem persoane

bine crescute. Du-i din partea mea două sticle de *Champagne* de bună calitate, pe care s-o bea la iepurele pe care îl pregăteşti azi.

— Dar ce, v-aţi pierdut minţile, doamnă ? Ştiţi cît costă două sticle ? Ne-am îndatora pe trei luni. N-o să vă schimbaţi niciodată. De-asta aţi ajuns atît de săracă, fiindcă v-a plăcut să faceţi impresie bună. O să-i tot oferim cînd o să cîştigăm la loterie, căci de azi nu-mi mai rămîne decît să găsesc pe cineva care să-mi dăruiască o pesetă şi s-o pun la bătaie.

— Bine, bine, du-te cu Dumnezeu !

Şi se-ntoarse să tăifăsuiască cu Frasquito, care se înviorase şi devenise vorbăreţ. Amîndoi evocară amintiri din ţinuturile andaluze, în care se născuseră, reînviind familie, persoane şi întîmplări, şi, din vorbă-n vorbă, dona Francisca îşi dezvălui visul, deşi se abţinuse să îl povestească compatriotului :

— Spune, Ponte, ce s-a ales de don Pedro Josă Garda de los Antrines ?

După o chinuită scotocire prin întunecatele cotloane ale memoriei, Frasquito răspunse că don Pedro murise în anul Revoluţiei.

— Ia uite, ia uite, şi eu, care credeam că mai trăieşte încă. Şii cumva cine l-a moştenit ?

— Păi, fiul lui, Rafael, care n-a vrut să se-nsoare. Acu', trebuie să fie bătrîn. S-ar putea să-şi amintească de noi, de fiii dumneavoastră şi de mine, căci n-are neamuri mai apropiate.

— Ah, fără-ndoială, o să-şi amintească... mărturisi dona Paca cu mare admiraţie în ochi şi în vorbă. Dacă nu-şi aminteşte, e un porc... Ceea ce-mi spuneau don Francisco Morquecho şi don Jose Maria Porcell...

— Cînd?

— Acum... nu ştiu cît timp să fie de-atunci. Adevărat e că au trecut în lumea dreptţilor. Da' parcă-i văd... N-au fost executorii testamentari ai lui Garcia de los Antrines ?

— Da, doamnă. Şi eu am avut legături cu ei.

Eram prieteni de familie şi îi păstrez foarte vii în memorie... Parcă-i văd cu redingotele lor negre, de modă veche...

— Aşa, aşa e.

— Cu crăvăţelele lor de mătase şi jobenele alea de păreau turnul Santa Maria...

Dialogul continuă cu această vagă fluctuaţie între real şi imaginaţie, în timp ce Benina, alergînd în sus şi-n jos pe străzi, cu mintea luminată şi cugetul liniştit de achiziţia unui capital de trei duros şi jumătate, se gîndea că toată aiureala vrăjii lui Almudena era o simplă şmecherie pentru gură-cască. Mai degrabă credea în cîştigul la loterie, care nu e, orice-ar zice unii, opera întîmplării oarbe, căci cine ar avea curajul să zică că prin aer nu trece un înger sau un demon nevăzut cu misiunea de a scoate lozul cel mare, ştiind din timp cine are acel număr ? De-asta vezi atîtea lucruri nemaipomenite ; de pildă, să se împartă premiul între nefericiţii care s-au unit tocmai în acest scop, punînd unul un real, altul o pesetă. Cu astfel de gînduri, reflecta la cine ar putea să-i înlesnească o participare modestă, căci să joace de una singură i se părea o adevărată aventură. Cu Pedra şi tovarăşa ei Un-kil-şi-un-sfert, care avea noroc la aproape toate extragerile, nu voia să aibă de-a face ; mai bine s-ar înţelege, pentru afacerea asta, cu Pulido, tovarăşul ei de cerşit despre care se zvonea că ar juca la loterie parte la parte cu un crescător de măgăriţe, vecin de-al Obduliei şi, ca să-1 prindă acasă, înainte de-a porni la cerşit, iuţi pasul spre strada Căpăţî- nii şi se năpusti în lăcaşul măgăriţelor. In grajdurile paşnicelor animale, văcarii aceia onorabili, oameni buni şi modeşti, îl adăposteau pe Pulido. O soră de-a crescătoarei de măgăriţe vindea bilete pe străzi, iar un unchi de-al bărbatului ei, care făcuse acelaşi negoţ în aceeaşi stradă şi casă cu ani în urmă, după ce dăduse lovitura, se retrăsese în satul lui unde-şi cumpărase pămînt. De- atunci pasiunea se tot repeta în aşezămînt, devenind un obicei vicios ; iar la data întîmplărilor pe care le povestim, cu ce cheltuiseră

în cincisprezece ani de jocuri, crescătorii ar fi putut tripla animalele pe care le aveau.

Benina avu norocul să găsească toată familia, după ce aduseseră măgăriţele din plimbarea lor matinală. In timp ce ele rumegau nutreţul, oamenii se ocupau cu calculele probabilităţilor şi cu examinarea motivelor pe care s-ar putea baza certitudinea că a doua zi o să iasă cîşti- gător numărul 5.005, la care ei, participaseră cu o zecime. Pulido, examinînd cazul cu puternica-i vedere lăuntrică ce i se amplificase din cauza orbirii ochilor, întări convingerea crescătorilor şi, cu ton profetic, le spuse că este atît de sigur că 5.005 o să iasă cîştigător, pe cît e de sigur că Dumnezeu se află în cer şi Diavolul în iad. Inutil să spunem că pretenţia Beninei căzu în familia aceea orbită de cîştig ca o bombă, iar primul impuls al tuturor a fost să-i refuze în totalitate participarea pe care o solicita, căci asta ar fi echivalat cu donarea unei grămezi de bani.

Cerşetoarea îi stîrnî spunîndu-le că nu-i lipseau decît trei pesete ca să joace singură, şi această probă de îndrăzneală avu efectul dorit. în cele din urmă, con- veniră că, dacă ea cumpăra alt bilet, ei i-ar da voie să participe cu doi reali la magicul număr 5.005, număr sigur, atît de sigur de parcă l-ar fi văzut în faţa ochilor. Aşa şi făcură : Benina plecă şi trase imediat un alt număr, 4.844, care, ieşind cîştigător, aduse în grupul loterist cea mai mare confuzie şi derută, ca şi cum printr-o art# misterioasă norocul ar fi trecut de la un număr la altul, în final, combinaţiile se făcură pe placul tuturor, grăj- darul le întinse biletele de participare, bătrînei revenin- du-i şase reali de la numărul său şi alţi doi de la celălalt. Pulido plecă bombănind şi se duse spre biserică foarte prost dispus, zicîndu-şi că *prefăcuta aia eclesi- astică* le alungase norocul. Grăjdarii se porniră contra Obduliei, spunînd că nu-şi plătea plinea, în schimb cumpăra ghivece de flori, şi că proprietarul o va arunca în stradă. Benina urcă s-o vadă pe fată, pe care o găsi în mîinile coafezei ce încerca să-i aranjeze cît mai

frumos capul. în ziua aceea, socrii ei îi trimiseseră chiftele şi sardine marinate ; Luquitas se întorsese acasă la şase dimineaţă şi dormea şi-acum, ca un căţel. Fata se gîndea să plece la plimbare, nerăbdătoare să vadă grădini, trăsuri, lume elegantă, iar coafeza o sfătui să se ducă la Retiro, unde existau aceste lucruri şi toate animalele din lume, şi pe deasupra lebede, care sînt, dacă e să facem o comparaţie, gîşte cu gîtul lung. Aflînd că Frasquito se afla bolnav în casa donei Paca, fata se arătă sincer impresionată şi vru să se ducă să-1 vadă, dar Benina îi scoase gîndul din cap. Era mai bine să-1 lase să stea liniştit cîteva zile, ferindu-1 de discuţii *delirante,* care-i tulburau creierul. Consimţind la aceste discrete motive, Obdulia se despărţi de servitoare, insistînd să meargă la plimbare, iar cealaltă o porni degrabă spre strada Ruda, unde avea de gînd să-şi plătească unele datorii mărunte. Pe drum se gîndi că ar merita să cedeze o parte din suma investită în loterie şi cu gîndul ăsta porni să-1 caute pe arabul orb ca să joace şi el o pesetă. Era mai sigur decît descîntecul pentru chemarea spiritelor *supterane.*

Gîndind la toate astea dădu nas în nas cu Pedra şi Diega, care plecaseră la vînzări, tîrînd între ele un coş cu fleacuri de mercerie ieftină. Se opriră cu plăcere să-i povestească ceva uimitor şi care, fără-ndoială, o interesa :

— N-ai aflat, *maestra ?* Te caută Almudena.

— Pe mine ? Păi, şi eu aş vrea să vorbesc cu el, să văd dacă vrea să-mi ia...

— O să-ti ia măsura... Asa zicea...

— Ce ?

— E furios... Nebun de legat. Pe mine era gata să mă omoare de dimineaţă, aşa de pornit era contra mea. Ah. în sfîrşit, e ţicnit.

— Se mută de la Santa Casilda... Se duce la Cambro- neras.

— L-a apucat dănţuiala si joacă-ntr-un picior.

Cele două femei izbucniră în rîs, iar Benina nu mai ştia ce să spună. înţelegînd că africanul e cam bolnav, zise că are de gînd să se ducă să-1 caute la

San Sebastian, la care cele două îi răspunseră că nu mai plecase la cerşit şi că, dacă *maestra* voia să-1 întîlnească, mai bine să-1 caute prin Arganzuela sau pe uliţa Penon, căci pe drumul ăla îl văzuseră ceva mai devreme. Benina se duse acolo unde-i spuseră cele două, isprăvind la iuţeală treburile din strada Ruda, şi, după ce se învirti în jurul Fuentecillei, urcă şi coborî pe uliţa Penon, unde-1 văzu pe marocan, care ieşea de la un fierar. Ajunse la el, îl apucă de braţ şi...

— Lasă în pace, lasă tu la mine în pace... zise orbul scuturîndu-se din cap pînă-n picioare, ca şi cum l-ar fi străbătut un curent electric. Tu rea, *înşelătoare...* eu omorît la tine.

Sărmana femeie se sperie, desluşind pe faţa prietenului ei o mare tulburare stringea şi-şi dilata buzele cu vibraţii convulsive, desfigurîndu-şi obişnuita-i expresie fizionomică, mîinile şi picioarele îi tremurau, iar glasul îi răguşise.

— Ce-i cu tine, Almudenilla ? Ce muscă te-a înţepat ?

— înţepat tu, musca rea... venit cu mine... eu vrut vorbit la tine... Muierea rea la tine...

— Să mergem unde vrei, omule. Parc-ai înnebunit 1 Coborîră spre strada Ronda şi marocanul, cunoscător al acelei zone, o luă spre fabrica de gaz, lăsîndu-se purtat de braţ de prietena lui. Pe cărări înguste, ajunseră pe esplanda de la Acacias, fără ca biata femeie să poată obţine vreo explicaţie clară privind motivele acelei ciudate nelinişti.

— Să şedem aici, zise Benina ajungînd lingă fabrică ; am cam obosit.

— Nu aici, mai la vale...

O luară la vale pe o cărare abruptă, care se termina intr-un tăpşan. S-ar fi rostogolit amîndoi pe costişă dacă Benina nu l-ar fi îndemnat să meargă mai încet şi nu s-ar fi asigurat bine unde pune piciorul. Ajunseră, în cele din urmă, într-un loc mai jos decît esplanada, cu pavajul ciobit, plin de-o zgură ce părea lavă de vulcan ; în spate, rămîneau

case de o înălţime mai mare decît capetele lor, în faţă, acoperişuri de case sărace, la un nivel mai jos decît picioarele lor. In jurul acelor zăr noage se distingeau colibe sărăcăcioase, iar în depărtare, înghesuită între zidurile Azilului Santa Cristina şi atelierul gaterelui mecanic, mahalaua Injuriilor, unde forfoteau familiile cele mai amărîte.

Se aşezară amîndoi, iar Almudena, gîfîind, îşi şterse sudoarea care-i acoperise fruntea. Benina nu-1 scăpa din ochi, atentă la mişcările lui, căci nu prea mai era stăpînă pe ea văzîndu-se intr-un loc atît de izolat, singură cu marocanul supărat.

— Să vedem, ia să vedem de ce sînt atît de rea şi atît de înşelătoare, de ce... ?

— Pen'că tu înşelat la mine. Io iubit la tine, tu iubit la altul... Da, da... Craiu frumosu, cavaleru elegant... tu iubire la el... Bolnav el, la casa *Comadreja...* tu luat la tine... iubit la tine, bogat el, domn el...

— Cine ţi-a spus minciunile astea, Almudena ? zise sărmana femeie, rîzînd din tot sufletul.

— Nu negat adevăru... Tu supărat la mine, rîs tu mine.

După ce vorbi astfel, se ridică în picioare, apucat de o furie subită şi, înainte ca Benina să-şi dea seama de pericolul care-o ameninţa, luă băţul şi o lovi cu toată puterea. Noroc că nefericita putu să-şi ferească repede capul, ceea ce nu se întîmplă cu spatele. Vru să-i smulgă băţul, dar n-apucă să facă o mişcare că primi altă lovitură în umăr şi o a treia în şold... Cea mai bună apărare era tot fuga. într-o clipă, bătrîna şi ajunse la zece paşi de orb. Acesta încercă să se ia după ea, lovind mereu cu băţul în aer şi în pămînt, dar ea se ascunsese deja într-un loc sigur. Tot lovind, căzu cu gura-n jos şi rămase acolo ca o victimă, muşcînd pămîntul. în timp ce femeia visurilor sale îi spunea :

— Almudena, Almudeniila, dacă te prind, o să vezi tu... nărodule, catîrule !

Capitolul XXIV

DUPĂ CE SE rostogoli pe jos, cu contracţii epileptice ale braţelor şi picioarelor, după ce îşi lovi faţa şi se trase de păr, scoţînd exclamaţii guturale în limba arabă, pe care Benina nu le înţelegea, izbucni în plîns ca un copil, stînd cu picioarele sub el şi continuînd să-şi plesnească fruntea şi să-şi înfigă degetele în obraji. Plîngea cu amărăciune, iar lacrimile-i potoliră, fără-ndoială, furia dezlănţuită. Benina se apropie puţin şi-i văzu faţa scăldată de lacrimile care-i umeziseră barba. Ochii îi deveniseră izvoare prin care sufletul i se descărca de şuvoiul unui chin neistovit.

Urmă o lungă pauză, Almudena, cu voce tînguitoare de copil pedepsit, îşi chemă cu duioşie prietena :

— Nina... sufleţelu... Eşti aici ?

— Da, fiule, aici sînt, mă uit cum plîngi ca Sfîntu* Petru după ce s-a lepădat mişeleşte de Cristos. Te căieşti de ce-ai făcut ?

— Da, da... sufleţelu... Io bătut la tine... ! Durut molt la tine ?

— Cred şi eu că mă ustură.

— Eu rău... am plîns zile molte, pentru că bătut la tine... sufleţelu, iertat tu la mine.

— Iertat, da... dar nu mai am încredere.

— Luat tu băţ, îi zise, întinzîndu-i-1. Venit aici, la mine. Apucat băţ şi dat la mine cu putere, pînă cînd omorît tu la mine.

— Nu mai am încredere, nu.

— Luat tu cuţit asta, adăugă marocanul, scoţînd din buzunarul surtucului un obiect ascuţit. Cumpărat eu pentru pedepsit la tine... Omorît tu la mine cu el, luat viaţa la mine. Mor de jai viaţa nu vrut... moarte, **da,** moarte...

Ca şi cum n-ar fi fost nimic, Benina apucă cele două arme, băţ şi cuţit şi, sprijinindu-se acum fără teamă de orbul nenorocit, îi puse mîna pe umăr :

— Cred că mi-ai rupt vreun os, căci durut tare la mine, îi zise. Să vedem unde mă tratez eu acuma ?

Nu, nu-i nici un os rupt, dar mi-ai făcut nişte vînătăi cît capu', şi leacurile de care o să am nevoie tu ar trebui să mi le plăteşti.

— Dat la tine... viaţa. Iertare la mine. Plîns eu luni molte, dacă tu nu iertat la mine... înnebunit... eu iubit la tine. Dacă tu nu iubit la mine, Almudena omorît singur.

— Asta-i bună. Tu te-ai deocheat; ce mai e şi povestea asta, să te îndrăgosteşti de mine ! Tu nu ştii că sînt bătrînă şi dacă m-ai vedea ai cădea lat de frică ?

— Nu bătrîna tu... Io iubit la tine.

— Tu o iubeşti pe Pedra.

— Nu... Beţiva... urîta, rea... Tu singur femeia este... Nu avut alta eu.

Fără răgaz in înşiruirea mîhnirii sale, întretăindu-şi cuvintele cu suspine profunde şi un sughiţ continuu, cu limba împleticindu-i-se, Almudena mărturisi **ceea ce** simţea, şi, de fapt, dacă Benina putu să înţeleagă un limbaj atît de ciudat, n-a fost datorită valorii şi sensului cuvintelor, ci datorită forţei adevărului pe care marocanul o punea în bizarele modulaţii, urlete, ţipete disperate şi şoapte înăbuşite. îi spuse că, de cînd regele Samdai i-a vorbit despre femeia *unică* pe care s-o urmărească şi să pună stăpînire, a colindat tot pămîntul. Cu cît umbla mai mult, cu atît femeia părea mai departe, fără să aibă putinţa s-o ajungă vreodată. Cu trecerea timpului, crezu că fugara era Nicolasa, cu care trăi alături trei ani de viaţă rătăcitoare. Dar nu era ea, şi-a dat repede seama că nu era ea. Femeia lui era înainte, mereu înainte, complet acoperită, fără să lase să i se vadă faţa... Desigur, el îi vedea chipul cu ochii sufletului... Aşa că, vezi, cînd o cunoscu pe Benina. în dimineaţa cînd a venit ea pentru prima oară la San Sebastian, adusă de Eliseo, inima, parcă voind să-i iasă din piept. îi spusese : „Asta e, numai asta, alta nu mai există[41]. Şi, pe măsură ce vorbeau, se convingea tot mai mult că era femeia *lui,* dar voi să lase timpul să treacă ca s-o *încerce* mai bine. în cele din urmă, ajunsese la convingere, şi tot aştepta

prilejul să i-o spună... Astfel, cînd îi povestiră că Benina îl iubea pe *cavalerul cel frumos* şi că-1 dusese la ea acasă, nici mai mult nici mai puţin decît în trăsură, fu cuprins de o deznădejde atît de mare, urmată de o furie înspăimîntătoare, încît omul nu ştia dacă să se omoare sau s-o omoare... Cel mai bine ar fi fost ca cele două morţi să se producă în acelaşi timp, după ce mai înainte ar fi expediat pe lumea cealaltă jumătate din omenire, împărţind lovituri în dreapta şi-n stînga.

Benina ascultă cu interes şi milă povestirea pe care o prezentăm aici redusă la dimensiuni minime, ca să nu vă obosim, şi, cum era femeie cu bun simţ, nu căzu în uşurinţa de-a se înfumura cu pasiunea aceea africană, şi nici n-o luă în glumă, cum ar fi fost normal, avînd în vedere vîrşta ei şi condiţia fizică a nefericitului. Menţinîndu-se într-o notă de discreţie, urmărea doar scopul imediat, liniştirea prietenului ei, alungîn- du-i din minte gîndul de moarte şi exterminare. îi explică povestea cu *cavalerul cel frumos,* încercînd să-1 convingă că numai un sentiment de milă o determinase să-1 ducă în casa stăpînei sale, fără să fie vorba de dragoste sau ceva în legătură cu relaţiile dintre bărbat şi femeie. Mordejai nu se lăsa convins şi puse problema în termeni care justificau veridicitatea şi fermitatea sentimentului său, şi anume : ca el să creadă ce-i spunea Benina, trebuia să-i demonstreze cu fapte, nu cu vorbe pe care le ia vîntul. Şi cum s-o facă, ca el să rămînă pe deplin satisfăcut şi convins ? Păi, într-un mod foarte simplu, lăsînd totul, stăpîna, casa ei, *cavalerul frumos,* şi ducîndu-se să trăiască cu Almudena, uniţi amîndoi pentru toată viata.

Bătrîna nu răspunse printr-o negaţie, ca să nu-1 supere mai rău, ci se mărgini să-i prezinte inconvenientele abandonării pe nepusă-masă a stăpînei sale, care ar fi murit dacă s-ar fi despărţit de ea. Dar la toate aceste argumente, marocanul opunea altele, întărite de jurisdicţia şi legile dragostei, care nu ţin cont de nimic t

— Dacă tu iubit la mine, sufleţelu, eu căsătorit

cu tine.

Oferindu-şi mina albă, însoţită de un oftat duios şi alintări pudice, cu enormele buze care se desfăceau pînă la urechi sau se strîngeau formînd un bot monstruos, Benina nu putu să-şi oprească rîsul. Dar, stăpînindu-se îndată, se îngriji să răspundă cu acest argument discret î

— Fiule... îţi zic aşa fiindcă ai putea să-mi fii fiu... îţi mulţumesc pentru fineţea ta, dar ţine cont că eu am împlinit şaizeci de ani.

— împlinit, nu implinit, şaizeci, o mie, eu iubit la tine.

— Sînt o bătrînă care nu-i bună de nimic.

— Buna, sufleţelu, eu iubit la tine... tu mai mult ca lumina sfînta, tînăra tu...

— Ce sminteală !

— Eu căsătorit la tine şi luat cu mine la pămîntul meu, pămînt din Sus. Tatăl meu, Saul, bogat el, fraţi la mine, bogaţi ei, mama mea Rimna, bogată frumos ea... Ea iubit la tine, numit la tine fata ei... Vedea tu pămîntul meu, ulei molt, portocalie molte... turmele molte tatăl meu... molte copacii lîngă apa, casa mare... fîntîne apă rece... frumos, frig nu, căldura nu.

Deşi prezentarea unei astfel de fericiri îi invada uşor sufletul, Benina nu se lăsă sedusă, şi, ca o fiinţă practică ce era, văzu imediat inconvenientele unei plecări neîntîrziate în ţări atît de depărtate, printre oameni necunoscuţi, care vorbeau o limbă diavolească şi care, cu siguranţă, s-ar deosebi de ea prin obiceiuri, religie şi îmbrăcăminte, căci acolo umblau tot timpul în- făşuraţi în cearşafuri... Cum i-ar sta ei înfăşurată în cearşaf ? Ce mai, s-a scrintit bietul Mordejai ! Arătîn- du-se afectuoasă şi recunoscătoare, îi expuse neajunsurile grabei într-o hotărîre atît de gravă precum căsătoria pe negîndite şi plecarea neaşteptată, nici mai mult, nici mai puţin decît în Africa, aşezată, cum se zice, la capătul lumii. Nu. nu, trebuia să se gîndească pe îndelete, şi să-şi ia răgazul ca să nu facă vreo prostie. Mult mai practic, după ea, era să lase toată treaba asta cu căsătoria şi voiajul de nuntă pentru

mai încolo, ocu- pîndu-se mai curind de realizarea, cu toate mijloacele care ar asigura succesul, vrăjii cu Regele Samdai. Dacă le reuşea asta, cum o asigurase Almudena, şi ar intra în posesia ei coşurile cu pietre preţioase, care, apoi, cu uşurinţa, s-ar preface în bilete de bancă, toate problemele s-ar rezolva, iar restul s-ar aranja de la sine. Danul este cel care înlătură, fără greş, orice greutate din lume. în concluzie, ea ar fi fost de acord cu tot ce voia el şi, desigur, îşi dădea şi cuvîntul pentru căsătorie, promiţîndu-i că-1 va urma pînă la capătul pă- mîntului, îndată ce Regele Samdai îi va oferi ceea ce .prin atîtea canoane, ceremonii şi rugi îi ceruse.

Auzind acestea, africanul căzu pe gînduri şi apoi îşi dădu cîteva lovituri în frunte, ca omul frămîntat de mare tulburare şi deznădejde.

— Iertat tu la mine... uitat spus la tine ceva.

— Ce ? N-o să spui acum că nu se poate ? Nu mai energe fiindcă lipseşte vreun obiect ?

— Uitat eu amănuntu... Nu merge, fiindcă tu femeie este.

— Blestematule ! exclamă Benina fără să-şi mai poată ^stăpîni ciuda, de ce n-ai început cu asta ? Atunci, dacă prima condiţie este să fii bărbat, ia să vedem !

— Iertat la mine... Uitat asta la mine.

— Nu eşti in toate minţile ! Asta mai lipsea ! Dar, ce, eu sînt de vină că am crezut în minciunile născocite ,pe meleagurile tale blestemate şi în religia aia a ta cu diavoli încoronaţi. La drept vorbind, nici n-am crezut. Sărăcia m-a orbit. Nu cred, nu. Să mă ierte Dumnezeu pentru gîndul rău de-a chema pe Necuratu' cu toate -maimuţărelile astea, să mă ierte şi Fecioara Preasfîntă.

— Dacă femeie la tine, nu merge... răspunse Almudena ruşinat, ştiut eu alt lucru... care dacă făcut la tine, tu luat toţi banii care tu vrut.

— Nu, nu mă mai duci tu încă o dată... Ia te uită la el !

— Pe sfînta lumină, adevărat este... Fulger din cer ■omorît la mine dacă înşelat la tine... Luat

bănet, molt •bănet !

— Cînd ?

— Cînd vrut tu.

— Să vedem... cu toate că nu-i de crezut, spune-mi degrabă.

— Io dat la tine hîrtia...

— O hîrtie ?

— Da... Pus tu pe vîrf de limba...

— Pe virful limbii ?

— Da, intrat cu el Bancă, hîrtia pe limba, şi nimenea văzut la tine. Putut luat tot bănet... Nu văzut nimenea la tine.

— Dar ăsta e furt, Almudena.

— Nimenea văzut la tine, nimeni spus nimic.

— Piei, du-te... Eu nu ştiu vicleşuguri de astea. **Sa** fur, nu. N-or să mă vadă ei, da' o să mă vadă Dumnezeu.

Capitolul XXV

ÎNFLACARATUL marocan stăruia în a ciştiga bună- voinţa alesei inimii, pe care astfel trebuie s-o numim, odată ce aşa o vedea cu ochii sufletului său. Ştia că mijloacele materiale erau cele mai eficace ; iar propria ei avariţie şi dorinţa de îmbogăţire i-ar fi supus-o mai repede decît ar fi făcut-o folosind alte argumente. Aşadar născoci altă blestemăţie, produs natural al sîngelui şi al imaginaţiei sale bogate. îi spuse că între toate secretele pe care, prin voinţa lui Dumnezeu, le ştia, exista unul ce nu se gîndea să-1 destăinuie decît persoanei care s-ar dovedi stăpîna inimii sale, şi cum persoana aceea era ea, femeia visată, femeia făgăduită de Regele Sam- dai, numai ei îi destăinuia infailibilul procedeu de a descoperi comorile îngropate. Deşi Benina se prefăcea că nu dă importanţă unor astfel de poveşti, nu pierdu o vorbă din tot ce spunea Almudena. Lucrul era foarte simplu, aşa cum îl

povestea el, deşi dificultăţile practice ca să ajungi să produci magicul efect săreau în ochi. Persoana care ar vrea să ştie, *sicur, sicur,* unde erau ascunşi banii, nu trebuia să facă decît o groapă în pă- mînt în care să stea patruzeci de zile, îmbrăcat sumar, fără altă hrană decît făină de orz fără sare, fără altă preocupare decît să citească din cartea sfîntă, cea cu filele lungi, şi să mediteze, să mediteze asupra adevărurilor profunde cuprinse în acele scrituri.

— Şi asta trebuie să fac eu ? zise Benina neliniştită. Mare viclean mai eşti ! Şi cartea asta e scrisă în limba ta ? Tontule, cum o să citesc eu mîzgăliturile alea, ■dacă în propria mea limbă literele îmi joacă în faţa ochilor !

— Io citit la tine... citit ţie.

— Dar în gaura aia de sub pămînt, care o fi casa ■cîrtiţelor, o să putem sta amîndoi ?

— Sicur.

— Bine. Şi ca să putem vedea bine literele din cartea .aia, zise în silă aleasa inimii, o să porţi ochelari de orb ?

— Eu ştiut din memoria, replică cu orgoliu.

Operaţiunea, după cele patruzeci de zile de penitenţă, se termina cu scrierea pe o hîrtiuţă, ca cele de ■ţigară, a unor cuvinte magice pe care le ştia numai -el, doar el, apoi hîrtiuţă se arunca în aer şi în timp ce vîntul o purta de colo-colo, ea şi el ar fi trebuit să •spună mulţime de rugăciuni, fără să-şi ia ochii de pe hîrtia zburătoare. Acolo unde va cădea, ar afla, săpînd, •săpînd într-una, comoara subterană, probabil o oală mare plină cu monede de aur.

Benina îşi manifestă neîncrederea, izbucnind în rîs, •dar ceva urme lăsă în mintea ei noua năzdrăvănie cu -descoperirea comorilor, căci se trezi vorbind cu toată •naturaleţea :

— Nu cred că există bani îngropaţi pe cîmp. S-ar putea să existe cazuri de-astea prin ţinuturile tale, dar, pe-aici... îi ţin în curte, în tindă, sub lemnele din magazie, în magazine şi pivniţe şi, dacă e posibil, zidiţi în perete.

— Eu avut putere chiar descoperit el... Io spus

la tine, dacă tu iubit, dacă tu căsătorit la mine.

— O să vorbim despre asta mai pe-ndelete, zise Benina desfăcîndu-şi basmaua şi punîndu-şi-o din nou, semn de nerăbdare şi dorinţă de-a pleca.

— Nu plecat tu, sufleţelu, nu, murmură orbul tîn- tguitor, trăgînd-o de fustă.

— E tîrziu, fiule, şi e nevoie de mine acasă.

— Tu cu mine, todeauna.

— Nu se poate acuma. Ai răbdare, fiule.

Cuprins iar de furie, simţind-o că se ridică, se aruncă asupra ei, înfigîndu-i gţjearele în braţe şi exprimînd, mai mult decît cu vocea, cu mugete, dorinţa sa arzătoare de-a o păstra lingă sine.

— Eu iubit la tine... Omorît eu, aruncare eu în apa, dacă nu venit la mine...

— Lasă-mă, pentru numele lui Dumnezeu, Almudena, zise cu accent îngrijorat *aleasa inimii,* crezînd că-1 convinge mai uşor cu implorări afectuoase. Eu ţin la tine, dar mă cheamă obligaţiile mele.

— Omorît eu la *cavaler frumoşii,* strigă orbul strîn- gînd pumnii şi apropiindu-se cîţiva paşi de bătrînă, care, temătoare, se depărtase de el.

— Fii cuminte, dacă nu, nu mai ţin la tine. Să mergem, hai ! Dacă-mi promiţi că eşti cuminte şi nu mă loveşti, mergem împreună.

— Lovit eu, nu, nu... iubit la tine mai molt decît lumina sfînta.

— Atunci, dacă nu mai dai, să mergem, zise Benina, apropiindu-se de el cu tandreţe şi luîndu-1 de braţ.

Cu bietul Mordejai, ceva mai liniştit, o luară din nou în sus, iar pe drum orbul îi spuse *alesei inimii* că părăsise Santa Casilda ca s-o rupă cu Pedra şi, cum timpurile se anunţau grele şi nu se mai cîştigau prea multe parale, se gîndea să se mute în aceeaşi seară la Cambroneras, lingă podul Toledo, căci în cartierul acela existau dormitoare cu numai zece centime pe noapte. Benina nu aprobă schimbul de domiciliu pentru că acolo, după cite auzise, săracii trăiau în mare strîmtorare, îngrămădiţi şi înghesuiţi în cămăruţe ca vai de lume,

dar el insistă, îndurerat şi melancolic, susţinînd că voia să stea rău, să facă penitenţă, să-şi petreacă zilele plîn- gînd, pînă cînd Adonai va veni să îmblînzească inima femeii iubite. Oftară amîndoi şi urcară în tăcere strada Toledo.

Cînd Benina îi oferi un duro pentru mutare, Almudena exprimă un dezinteres sublim :

— Nu vrut eu bani... Bani lucru murdar... bani silă... Iubit la mine, sufleţelu... Femeie la mine.

— Bine, bine, ai răbdare, îi zise Benina, temîndu-se **că** o să strice totul tocmai la sfîrşitul zilei. îţi promit că mîine o să mai vorbim despre asta.

— Venit tu la Cambroneras ?

— Da, îţi promit.

— Eu nu mai întors la beserica... Necazuri cu lume încrezută : Casiana, Eliseo... Silă la mine lumea asta. Eu cerşit la podul *Tolaido.*

— Aşteaptă-mă mîine... şi promite-mi c-o să fii cuminte.

— Plîns, plins eu.

— Da' de unde-ţi vin scîncetele astea... ? Almudena, dacă eu ţin la tine... Haide, nu mă supăra !

— Acuma tu, la casa ta, văzut *crai frumosu,* alintat tu la el.

— Eu ? Eşti neruşinat ! Da, da, pentru el mă duc. Da' tu ce-ai crezut ? Mare lucru înseamnă pentru mine stafia aia !... Are mai mulţi ani decît Cuesta de la Vega, este rudă cu stăpîna mea şi, din porunca ei, l-am luat şi l-am dus acaşă.

— Pocitania el !

— Da' ce pocitanie ! Nici nu se poate compara cu tine... Asta e, fiule, mă grăbesc acuma. Adio. Pe mîine.

Profitînd de un moment cînd marocanul rămase ca un nătărău, o rupse la fugă, lăsîndu-1 sprijinit de zid, alături de prăvălia lui Botijo. Era singura formă posibilă de despărţire, avînd în vedere încăpăţînarea sărmanului orb. De departe, Benina îl privi cum stătea nemişcat şi cu capul plecat. După cîteva clipe, se aşeză pe pămînt şi, acolo, l-au văzut

trecătorii toată seara, mut, cu mîna neagră întinsă.

Acasă, Nina nu află mari noutăţi, dacă nu numim astfel mulţumirea donei Paca care nu înceta să laude fineţea oaspetelui său si graţia cu care susţinea conversaţia despre amintiri din Algeciras şi Ronda. Distinsa doamnă se simţea în vremea tinereţii ei ; aproape că uitase de sărăcie, şi, mişcată de generosul instinct care la o vîrstă fragedă fusese fundamentul caracterului său imprevizibil şi al nenorocirilor sale, o îi propuse Ninei să aducă pentru Frasquito două sticle de vin de Jerez, curcan împănat, ouă fierte şi căpăţînă de mistreţ.

— Da, doamnă, răspunse servitoarea, o să aducem toate astea şi după aia ne ducem direct la închisoare ca să-i scutim pe negustori de osteneala de-a veni să ne ridice ei. Da' ce v-a apucat iar ? Pentru seara asta o să fac nişte supă de usturoi cu ou şi cu asta basta. Fiţi convinsă că domnului ăstuia o să i se pară lux, obişnuit cum e numai cu resturi.

— Bine, femeie. O să facem cum vrei tu.

— în loc de căpăţînă de mistreţ, o să punem căpăţînă de usturoi.

— Cred, cu voia ta, că in orice împejurare, chiar cu sacrificii, omul trebuie să se poarte după rang. Dar, în sfîrşit, cîţi bani mai avem ?

— Asta nu vă priveşte pe dumneavoastră. Lăsaţi-mă pe mine, că ştiu eu să mă descurc. Cînd n-om mai avea, nu mergeţi dumneavoastră să faceţi rost de alţii.

— Da, da, ştiu că tu te duci să faci rost de ei. Eu nu-s bună de nimic.

— Ba da, uite acuma, ajutaţi-mă să curăţ cartofii ăştia.

— Cum vrei. Ah... uitasem. Frasquito bea ceai... şi cum e atît de delicat, trebuie să-i aduci din cel bun.

— Din cel mai bun. O să mă duc după el în China.

— Nu-ţi bate joc ! Du-te la prăvălie şi cere din ăla care se numeşte mandarin. Iar în trecere adu şi o brîn- zică bună ca desert.

— Da, da... Vrabia mălai visează.

— Ia seama că-i obişnuit să mănînce în case mari.

— Adevărat, în circiuma lui Boto, pe strada Ave Maria... o fiertură de-un real, cu pîine şi vin, treizeci şi cinci de centime.

— Azi... eşti greu de suportat. Dar eu mă supun, Nina. Tu comanzi.

— Vai, dacă n-aş comanda eu, bine am mai ajunge ? Ne-ar fi dus deja la San Bernardino sau chiar la Pardo;

Tachinîndu-se astfel, se lăsă noaptea şi cinară uşor, veseli toţi trei şi resemnaţi cu sărăcia, greu de îndurat şi de dus însă, cînd lipseşte o bucată de pîine cu care să-ţi omori foamea. Povestitorul trebuie să constate de asemenea că buna dispoziţie în care se afla dona Paca se clătină puţin cînd se duseră amîndouă la culcare, stă- pîna in patul ei, Benina pe jos, deoarece îi cedase patul lui Frasquito. Cum văduva lui Zapata era o fire nestatornică, într-o clipă, fără să ştii motivul, trecea de la bunătatea liniştită la ura dezlănţuită, de la credulitatea infantilă la neîncrederea halucinantă, de la cuvintele rezonabile la neroziile cele mai absurde. Servitoarea cunoştea foarte bine această rotire uşuratică a gîndurilor şi voinţei stăpînei sale pe care o compara cu o giruetă şi, fără să-i ia în seamă toanele şi izbucnirile de ură, aştepta pînă se schimba direcţia vîntului. De fapt, acesta se schimba dintr-o dată, bătînd spre cadranul bun, iar ■dacă la un moment dat nalba se prefăcea în ciuline, în momentul următor revenea la condiţia dintîi.

Proasta dispoziţie a donei Paca în seara la care mă refer, trebuie atribuită, după date doveditoare, faptului că Frasquito, în conversaţiile lor de după-amiază, în momentele cinei şi mai apoi, manifestase pentru Benina anumite preferinţe care răniră profund amorul propriu al nefericitei văduve. Bietul cavaler îi arăta Beninei aproape în exclusivitate recunoştinţa sa, rezervînd pentru stăpînă dear un respect amabil ; Beninei îi erau adresate toate

zîmbetele, frazele cele mai inspirate, duioşia privirilor languroase, ca de miel în agonie, iar la atîtea indiscreţii Ponte adăugă şi pe aceea de-a o numi *înger,* cam de două sute de ori în timpul cinei frugale.

Acestea fiind spuse, s-o ascultăm pe dona Paca, vîrîtă între perne, în timp ce cealaltă dormea pe jos :

— Apăi, fato, nimeni nu poate să-mi scoată din cap că i-ai pus ceva în băutură sărmanului ăstuia. Uite cum te iubeşte ! Dacă n-ai fi o bătrînă urîtă foc şi fără nici o graţie, aş crede că i-ai căzut cu tronc... Sigur că eşti bună, miloasă, că ştii să cîştigi simpatia prin binele pe care-1 faci tuturor, prin blîndeţea şi felul tău de-a fi... şi că uşor poţi să-i înşeli pe cei ce nu te cunosc... Dar, cu toate însuşirile astea, e imposibil ca un om atît de rafinat să se aprindă după tine. Dacă crezi lucrul ăsta şi, din cauza asta, te umfli de mîndrie, părerea mea e să nu te grăbeşti, sărmană Nina. Totdeauna o să rămîi ce-ai fost... dar nu te teme că o să-1 dezamăgesc pe don Frasquito, povestindu-i apucăturile tale cele rele, că obişnuieşti să şterpeleşti şi... altele, alte fleacuri pe care le ştim bine amîndouă...

Benina tăcea, acoperindu-şi gura cu aşternutul, dar această umilinţă şi stăpînire de sine aprinseră mai tare ranchiuna văduvei lui Zapata, care continuă s-o înţepe pe tovarăşa ei :

— Nimeni nu-ţi recunoaşte ca mine calităţile, fiindcă le ai, dar trebuie să păstrezi mereu distanţa, să nu-ţi permiţi să depăşeşti condiţia ta joasă, să nu te obrăzniceşti şi să nu te urci în capul celor ce-ţi sînt superiori. Aminteş,te-ţi că de două ori a trebuit să te-alung din casă pentru şterpeleală... Atît de departe ajunsese neobrăzarea ta. Da ce zic neobrăzare ? Cinismul tău în năravul acela urît, care... uite, pînă şi eu, care n-am ţinut niciodată vreo socoteală, nici nu-mi place, vedeam cum treceau banii din buzunarul meu în al tău... în ŞUVJÎ continuu... Da', ce ? Nu mai zici nimic ?... Nu

răspunzi ? Ai amuţit ?

— Da, doamnă, am amuţit, fu singurul răspuns al bietei femei. Poate cînd o să obosească doamna şi o să-nchidă gura, o s-o deschid eu ca să-i spun... în sfîrşit, nu mai zic nimic.

Capitolul XXVI

— HA, HA... SPUNE ce vrei... continuă dona Paca. Poţi să spui ceva contra mea ? Că n-am ţinut socotelile la zi ? Şi ce dacă ? Cine ţi-a spus că doamnele trebuie să ţină o evidenţă ? A nu ţine evidenţa şi a nu scrie nimic nu e decît o formă naturală a generozităţii mele fără margini. I-am lăsat pe toţi să mă fure, vedeam mîna hoţului în buzunarul meu şi mă făceam că n-o văd. Aşa am fost eu totdeauna. Asta-i un păcat ? Dumnezeu să mă ierte ! Ceea ce nu iartă Dumnezeu, Benina, este ipocrizia, mijloacele făţarnice, arta cu care anumite persoane se comportă ca să pară mai bune decît sînt. Mie mi s-a citit întotdeauna sufletul pe faţă şi m-am arătat în faţa tuturor aşa cum sînt, cum eram, cu defectele şi calităţile mele, aşa cum m-a făcut Dumnezeu. Da' ta n-ai nimic să-mi răspunzi ? Ori n-ai cu ce să te aperi ?

— Doamnă, tac, fiindcă dorm.

— Nu, nu dormi, e o minciună, nu te lasă conştiinţa să dormi. Recunoaşte că am dreptate şi că faci parte din cei ce se prefac ca să-şj ascundă vinovăţia... N-o> să spun că sint chiar răutăţi, pînă-ntr-atit nu. Ca totdeauna, sînt generoasă şi cu tine, şi o să le numesc slăbiciuni... Da' ce slăbiciuni ! Sîntem slabe, fragile ! Pe bună dreptate vei spune : „Nu mă cheamă Benina, ci Fragilitate../[1] Da' nu-ţi face griji, ştii doar că n-o să-i spun poveşti domnului Ponte ca să scazi în ochii lui şi să-i spulber floarea iluziilor... Ce comedie ! Nevăzînd în tine, şi nici n-are cum să vadă, o persoană elegantă, nici o faţă proaspătă şi îmbujorată, nici maniere

fine, nici educaţie de doamnă, nimic din toate astea, atunci, de ce se îndrăgostesc oamenii, să vedem... de ce ? Pe bunul Dumnezeu că nu ghicesc ! Măcar de-ai fi sinceră, dar cum nu eşti, nici n-o să fii vreodată... Auzi ce zic ?

— Da, doamnă, aud.

— Dacă ai fi sinceră, mi-ai spune că domnul de Ponte îţi zice *înger* fiindcă faci bine supele de usturoi, parc-ar fi carton. Ţi se pare că ăsta e un motiv ca să-i zici unei femei, nici mai mult, nici mai puţin, decît *înger ?*

— Da' dumneavoastră ce vă pasă ...? Lăsaţi-1 pe domnul de Ponte să-mi spună cum o vrea,

— Ai dreptate, da, da... Poate că-ţi zice aşa din ironie, căci domnii ăştia, foarte umblaţi în societate, folosesc adesea ironia, iar, cînd ni se pare că ne laudă, în realitate ne iau peste picior, cum se zice... Dar dacă omul e cinstit şi te-a îndrăgit cu bună credinţă... tot ce s-ar putea, Benina... se văd atîtea lucruri ciudate... tu trebuie să procedezi cinstit, si să-i mărturiseşti dacă ai vreo pată pe suflet, să nu-1 laşi pe Frasquito să creadă că puritatea îngerilor din cer este asemănătoare cu puritatea ta. Dacă nu faci aşa, eşti o femeie rea... Adevărul, Nina, în cazurile astea, numai adevărul. Omul o fi crezînd că e o minune că te-ai păstrat astfel, da, da... că ai fi o minune, căci minune ar fi, în mijlocul Madridului şi în categoria servitorilor de casă, o feciorie la şaizeci de ani... Poţi să te dai de cincizeci şi cinci, dacă-ţi convine aşa... Dar dacă-1 înşeli cu vîrsta, asta fiind şmecheria cea mai frecventă la sexul nostru, să nu glumeşti cu ceea ce se numeşte legea morală, Nina, asta nu. Uite, fato, eu te iubesc mult, iar, ca stăpînă şi ca prietenă, te sfătuiesc să-i vorbeşti clar, să-i povesteşti greşelile şi căderile tale. Aşa, bunul cavaler n-o să se considere înşelat dacă cu trecerea timpului o să descopere ceea **ce** tu îi ascunzi acum. Nu, Nina ; nu ; fata mea, spune-i totul, chiar dacă o să te-aprinzi la faţă şi-o să ţi se-nro- şească aluniţa din frunte. Mărturiseşte-ţi greşeala din vremea aceea, cînd aveai treizeci şi cinci de ani... şi ai curajul să-i spui : „Dragă don

Frasquito, eu am iubit un jandarm pe nume Romero care m-a dus cu vorba mai bine de doi ani, şi pe urmă n-a vrut să se însoare cu mine...“ Haide, femeie, n-ai motive să roşeşti. La urma urmei, ce-a foşt ? Ai iubit un bărbat. Apoi, pentru ce-s făcute femeile ? Să iubească bărbaţii. Ai avut ghinionul să dai peste unul rău şi-a ieşit rău. Chestiune de soartă, fato. Ai fost moartă după el... îmi aduc bine aminte. Nu te puteai stăpîni, şi nu făceai nimic ca lumea. Şterpeleai cît puteai şi, în timp ce tu nu aveai o haină bună pe tine, lui nu-i lipseau nici ţigările de foi... Iar mie, care îţi vedeam suferinţele şi orbirea, căci te frămîntai întruna, n-aveai o zi de linişte şi, în loc să fugi de supliciu, te duceai la el, mie, care am văzut toate astea, nu trebuie să mi le povestească nimeni, Nina. Cunosc povestea deşi n-o ştiu pe toată, căci tu mi-ai ascuns totdeauna ceva... dar mi s-au povestit lucruri care nu ştiu dacă sînt adevărate sau nu... Mi-au spus că din dragostea asta ai avut un...

— Asta nu-i adevărat.

— Şi că l-ai aruncat la Inclusa...

— Asta nu-i adevărat, repetă Benina cu fermitate, cu voce puternică, ridicîndu-se din pat.

Auzind-o, dona Paca tăcu dintr-o dată, ca un şoricel de noapte care se opreşte din ronţăit cînd aude paşii sau vocea omului. Un timp, se auziră numai cîteva suspine profunde de-ale doamnei, care, după aceea, începu să se văicărească şi să bodogănească pe înfundate. Cealaltă nu suflă o vorbă. Nefericita doamnă intrase rapid în criză, determinînd o bruscă rotire a giruetei, ura şi ne-mulţumirea schimbîndu-se în blîndeţe şi alintare. **Nu.** trecu mult şi apăru simptomul cel mai clar al seducţiei,, care era o căinţă vie faţă de tot ce făcuse şi ruşinea de a-şi aminti de asta, căci ce altceva însemnau bombăne- lile şi văicărelile provocate de dureri închipuite. Cum Benina nu răspundea la demonstraţiile acelea, dona Paca, aproape de miezul nopţii, începu s-o cheme :

— Nina, Nina, dac-ai şti ce rău îmi e ! Uite de **ce** noapte am parte ! Parcă aş avea un fier încins pe

spate şi mi s-ar smulge oasele picioarelor. Parcă mi-ar fi scos creierul din cap şi mi-ar fi pus în loc miez de pîine şi pătrunjel tocat... Ca să nu te deranjez, nu ţi-am spus să-mi faci o ceşcuţă de ceai de tei, să mă frecţionezi pe spate şi să-mi dai o tabletă de salicilat, de bromură sau de sulfonal... Asta-i culmea... Dormi ca un butuc. Bine, femeie, odihneşte-te, mai îngraşă-te puţin... nu vreau să te deranjez.

Fără să-şi dezlipească buzele, Nina se ridică de pe saltea, îşi puse o fustă, făcu ceaşca de ceai în chicineta îngustă şi, înainte sau după, îi dădu bolnavei doctoria, după care o fricţionă şi, în cele din urmă, se culcă lîngă ea ca s-o legene ca pe-un copil, pînă reuşi s-o adoarmă. Vrînd să uite delirul dinainte, doamna crezu că cel mai bun mijloc era să şteargă cu expresii drăgăstoase vorbele răutăcioase şi, astfel, în timp ce era legănată, îi spuse :

— Dacă nu te-aş avea pe tine nu ştiu ce s-ar alege de mine. Pe deasupra mă mai vait şi de Dumnezeu, şi-i spun o groază de lucruri, chiar îl insult, ca şi cum ar fi un oarecare. E adevărat că m-a lipsit de atîtea bunuri, dar mi-a dăruit tovărăşia şi prietenia ta, care valorează mai mult decît aurul, argintul şi briliantele... Şi-acum,, că mi-am adus aminte, ce mă sfătuieşti să fac în caz că se întorc don Francisco Morquecho şi don Jose Maria Porcell cu vestea despre moştenire... ?

— Dar, doamnă, ăsta a fost doar un vis frumos... iar sus-numiţii domni zac sub pămînt de-o mie de ani.

— Bine zici ! Am visat... Dar dacă n-or fi ei, poate vin alţii, cu-aceeaşi muzică, într-o bună zi.

— Cine spune că nu ? Aţi visat lăzi goale ? Păi ăsta **e** semn de moştenire sigură.

— Da' tu, ce-ai visat ?

— Eu ? Azi noapte ? Că ne întîlneam cu un taur negru.

— Păi asta înseamnă c-o să descoperim o comoară ascunsă... Uite, cine poate zice că în casa asta veche, în care au locuit de mult negustori bogaţi, nu există în vreun perete sau zid o oală plină ochi cu monede de aur ?

— Am auzit că în secolul trecut aici locuiau nişte negustori de stofe înstăriţi, iar cînd au murit... nu li s-a găsit nici un ban. S-ar putea prea bine să-i fi zidit. Au mai fost cazuri, multe cazuri.

— Eu sînt sigură că în casa asta există bani... Dar irămîne să aflăm unde i-or fi ascuns neruşmaţii ăia. O exista vreo cale să controlăm ?

— Nu ştiu... Nu ştiu ! murmură Benina, lăsîndu-şi mintea să zboare spre vrăjile orientale propuse de Almudena.

— Şi de n-or fi în pereţi, sub dalele bucătăriei sau ale cămării tot ar putea fi ceea ce au ascuns domnii aceia, crezînd că îi vor folosi pe lumea cealaltă.

— S-ar putea... Dar mai curînd ar putea să fie în pereţi, sau, să zicem, în tavan, între grinzi...

— Cred că ai dreptate. Cum pot fi jos aşa pot fi şi sus. Eu te asigur că atunci cînd merg mai apăsat, pe coridor sau în salon, de se clatină tot căsoiul gata- gata să se dărîme, mi se pare că aud un zornăit... aşa ca de metale care sună şi fac clic, clic... N-ai auzit şi tu ?

— Da, doamnă.

— D?că nu crezi, fă proba chiar acum. Fă cîţiva paşi prin dormitor, călcînd apăsat, şi-o să auzim...

Benina făcu ce-i porunci stăpîna, nu cu mai puţină convingere şi credinţă decît ea, şi, într-adevăr, auziră un clinchet metalic, care nu putea proveni decît de la enormele cantităţi de argint şi aur (mai mult aur decît argint, cu siguranţă) zidite în clădirea aceea veche. Adormiră amîndouă cu iluzia asta, şi, în somn, continuară să audă clic,

clic...

Casa era ca un corp imens care asuda, iar prin fiecare din infiniţii săi pori ţişnea o onza[1], ori un centen [IX] [X], ori o băncuţă de douăzeci şi unu şi un cuartillo [XI].

Capitolul XXVII

ÎN DIMINEAŢA următoare, Benina o luă pe drumul spre Cambroneras, cu coşul în mînă, gîndindu-se, nu fără nelinişte, la exaltărille sărmanului Almudena, care-1 vor duce în curînd la Mebunie, dacă ea, cu dibăcia-i cunoscută, nu va reuşi să-l ţină cu mintea-ntreagă. Mai jos de Puerta de Toledo le întîlni pe *Burlada* şi o alta sărăntoacă, cerşind cu un copil căpătînos în braţe. Tovarăşa sa de parohie îi spuse că-şi mutase domiciliul la Puente, deoarece nu mai putea să se descurce în *rinichiul* Madridului din cauza scumpirii chiriilor şi a puţinătăţii cîştigului. Era găzduită într-o căsuţă de lîngă rîu, aproape pe nimica toată, şi, pe lîngă avantajul ăsta, dimineaţa şi seara putea lua aer plimbîndu-se de la rîu la *pond* şi de la *pond* la rîu. întrebată de Benina ce ştie despre orbul arab şi despre casa lui, răspunse că-l văzuse cerşind lîngă fîntînă, după pod, dar că nu ştia unde locuieşte.

— Du-te cu Dumnezeu, doamnă, zise *Burlada,* luîn- du-şi rămas bun. Nu vii şi dumneata azi la *pond ?* Io mă duc... că, deşi se cîştigă puţin, tot te descurci. Acuma îmi dau, în fiecare seară, o porţie bună de mîncare încasă la domnu' bancher, care stă chiar la intrarea pe strada Huertas, şi trăiesc ca o canonică, bucurîndu-mă să văd cum i se ascute botu' *Caporalei,* cînd fata domnului bancher îmi aduce ditamai cratiţa cu mîncare... Ce mal, cu asta şi cu ceea ce mai pică, trăim, dona Benina, şi ne-am

IX Monedă de aur valorînd 80 de pesete.
X Monedă de aur valorînd 100 de reali, azi 25 de pesete.
XI Monedă argintată valorînd un sfert de real.

putea socoti chiar bogate. Adio, distracţie plăcută şi să-ţi găseşti arabul sănătos ! Mergi cu bine !

Fiecare o luă pe drumul ei şi, de la intrarea pe pod, Benina o luă pe şoseaua povîrnită care, pe dreapta, ducea spre mahalaua numită Cambroneras, aşezată pe marginea stingă a rîului Manzanares, într-o vale. Ajunse într-un iei de pieţişoară mărginită, spre apus, de o clădire obişnuită, la sud de grilajul contrafortului de la pod, iar pe celelalte două părţi de taluzuri şi esplanade nisipoase, unde cresc mărăcini, scaieţi şi alte ierburi pipernicite. Locul era pitoresc, aerisit şi, se poate spune, aproape vesel, fiindcă de-acolo, de sus, se văd malurile înverzite ale rîului, spălătoriile şi frînghiile cu cîrpe de toate culorile. Spre apus se zărea Sierra, iar în marginea opusă a rîului cimitirele San Isidro şi San Justo, care oferă o privelişte grandioasă, cu crucile înalte ale atîtor cavouri şi cu verdele închis al chiparoşilor... Cu toată melancolia inerentă cimitirelor, aveau totuşi, în panorama aceea, un caracter decorativ, ca o frumoasă cortină adăugată de om naturii.

Coborînd cu mici pauze spre esplanadă, cerşetoarea văzu doi măgari... da' ce zic doi ? opt, zece, sau mai mulţi măgari cu urme de la hăţuri, iar lîngă ei grupuri de ţigani stînd la soarele care inunda deja cartierul cu lumina lui sclipitoare, dînd o strălucire veselă zdrenţe- lor ţipătoare ce atîrnau pe animale şi pe oameni. între grupurile vesele era un continuu du-te vino. Fetele săreau, băieţii se fugăreau, copiii, îmbrăcaţi în zdrenţe, făceau tumbe şi numai măgarii stăteau gravi şi gîndi- tori în mijlocul acelui tărăboi. Ţigăncile bătrîne, unele cu faţa tăbăcită şi neagră, taifăsuiau intr-un grup separat, rezemate de clădirea cea mare, care era o casă ■cu verandă, obişnuită. Două sau trei fete spălau rufe în băltoaca pe care o formau, în mijlocul esplanadei, scurgerile fîntînii din apropiere. Cîteva fete aveau chipurile atît de colorate, aproape negre, încît le ieşeau bine în

evidenţă filigranele atîrnate la urechi ; altele aveau culoarea lutului; toate iuţi, graţioase, cu talie subţire şi slobode la gură. Bătrîna căuta printre acei oameni o figură cunoscută şi, uitîndu-se încolo şi încoace, i se păru că recunoaşte un ţigan pe care-l văzuse odată la spital, unde se dusese să-şi caute o prietenă. Nu voi să se apropie de grupul în care acesta se certa cu alţii în legătură cu rănile unui măgar, ci pîndi o ocazie favorabilă, care nu întîrzie mult, fiindcă doi puradei se luară la bătaie ; unul avea cracul pantalonilor sfîşiat de sus pînă jos, lăsînd să i se vadă nişte picioare ca beţele, celălalt, cu un fel de turban pe cap şi vîrît pe de-a-ntre- gul într-o jachetă bărbătească; ţiganul sări încercînd să-i despartă. II ajută şi Benina, care, în clipa următoare, i se şi adresă :

— Spune-mi, prietene, ai văzut pe-aici ieri sau azi un arab orb de-i zicea Almudena ?

— Da, doamnă, văzut... vorbit cu el, răspunse ţiganul, arătînd două şiruri de dinţi perfecţi — atît de albi, regulaţi şi bine păstraţi erau — ascunşi în spatele unor buze enorme şi cărnoase, parcă vopsite în vineţiu. II văzui pe pod... Mi-a spus că stă de aseară în casele lui Ulpiano... şi că... nu mai ştiu ce... Fereşte, că vita asta nu ştie multe şi zvîrle din copite.

Benina se depărtă dintr-o săritură, văzînd alături de ea copitele din spate ale unui măgar mare, pe care-l băteau doi ţigani, de parcă-ar fi vrut să-i verifice năravurile şi să-i aplice dubla educaţie măgărească şi ţigănească ; se duse, apoi, spre casele pe care i le indicase cu un gest ţiganul cu dantura perfectă.

De la esplanadă pornea un drum sau, mai bine zis, o stradă întortocheată, în direcţia podului segovian. La stînga, pe măsură ce te apropiai de el, se vedea casa cu verandă, stup imens cu odăi sărace de şase pesete pe lună, şi, mai departe, zidurile de piatră şi dependinţele unei ferme numită Valdemoro. La dreapta, tot felul de case foarte vechi, dărăpănate, cu curţi interioare, grilaje ruginite şi pereţi murdari, care ofereau ansamblul

cel mai anapoda, vechi şi mizerabil ce se poate vedea în arhitectura urbană sau rurală. Unele porţi afişau frumoase plăcuţe de faianţă cu chipul lui San Isidro şi data construcţiei, iar pe acoperişurile în ruină, cu tabla desprinsă, se vedeau răsucite palete de tablă, lucrate cu migală. Apropiindu-se şi observînd că apăruse cineva la ferestrele de la parter, Benina avu intenţia să întrebe, dar nu era decît un măgar alb, cu urechile disproporţionate, pe care le împinse în afară cînd începu să-i vorbească. Bătrina intră în prima curte pietruită, toată numai hopuri, cu uşile încăperilor inegale şi şoproane sau lăzi locuibile, acoperite cu tablă ruginită ; pe singurul perete alb sau mai puţin murdar, văzu zugrăvit un vapor vopsit în roşu, fregată cu trei catarge, într-un stil infantil, cu un coş din care ieşeau rotocoale de fum. In partea aceea, o femeie uscăţivă spăla rufe într-o albie : nu era ţigancă, ci ţărancă. Din explicaţiile pe care i le dădu aceasta, in partea din stînga stăteau ţiganii cu măgăruşii lor, intr-o comunitate paşnică de locuinţe, pat fiindu-le şi unora şi altora pămîntul sfint, iar copăile servindu-le drept perne. La dreapta şi în grajdurile, tot pentru măgari, nu mai puţin împuţite decît celelalte, veneau să doarmă noaptea mulţi dintre săracii care mişunau prin Madrid : pentru zece centime, li se dădea ■o bucăţică de pămînt, şi să tot trăieşti. Descriindu-1 amănunţit pe Almudena, Benina află de la femeia aceea că, într-adevăr, dormise acolo, dar plecase foarte devreme cu alţi săraci, căci dormitoarele acelea nu erau făcute pentru a lenevi. Dacă doamna avea vreun mesaj pentru arabul orb, putea să i-1 dea ea, în caz că va mai înnopta iarăşi acolo.

Mulţumind uscăţivei, Benina plecă şi străbătu toată strada, spionînd de-o parte şi de alta. Spera să desluşească, pe unul din dealurile chiluge, figura marocanului stînd la soare, pradă melancoliilor sale. După casele lui Ulpiano, la dreapta, nu se vedeau decît taluzurile aride şi pietroase pe unde se vărsau molozul, zgura şi nisipul. Cam la o sută de metri de la esplanadă exista o curbă sau mai

bine-zis un zig-zag, care ducea la gara Pulgas, ce putea fi recunoscută de jos datorită urmelor de cărbune, fumului şi mişcării continue. Alături de gară, spre răsărit, un canal de scurgere, cu ape mai negre decît vopseaua, cobora printr-o albie săpată prin taluzuri şi, ocolind drumul, printr-un alt canal, ajungea să irige grădinile înainte de a se vărsa în rîu.

Cerşetoarea se opri acolo, examinînd cu privirea ei de felină şanţul pe unde se prăvălea apa cu rotocoale spumoase, şi grădinile de legume, care se întindeau pe malul stîng al rîului. Mai înaintă puţin, căci ştia că marocanului îi plăcea singurătatea cîmpului şi sălbăticia. Ziua era liniştită ; o lumină vie accentua verdele stri- dent al sfeclei şi violetul verzelor, împrăştiind peste întreg peisajul note de veselie. Mai merse, mai se opri bătrîna, privind dimburile aride şi grădinile, care-i bucurau ochii şi sufletul, dar nu văzu nimic care să semene cu stampa unui arab orb stînd la soare. Revenind pe esplanadă, coborî la marginea rîului şi trecu pe lîngă spălătoriile şi căsuţele care se sprijineau de contrafort fără să întîlnească vreo urmă de Mordejai. Vlăguită, reveni în oraş, cu intenţia de-a relua cercetările a doua zi.

Acasă n-o aştepta nici o noutate, ba da, găsi una, care s-ar putea prea bine numi minune, opera geniului subteran *Samdai.* De cum intră, dona Paca îi zise cu entuziasm :

— Păi, bine, femeie, nu ştii ? De-abia aşteptam sa vii să-ţi povestesc...

— Ce-i, doamnă ?

— Că a fost aici don Romualdo.

— Don Romualdo... ! Cred că visaţi.

— Nu cred... Ţi se pare ceva de pe lumea ailaltă ca domnul acela să vină în casa mea ?

— Nu, dar...

— Şi cum m-a mai pus pe gînduri... Ce s-a-ntîmplat ?

— Nu s-a-ntîmplat nimic.

— Eu am crezut că s-a întîmplat ceva în casa domnului părinte, ceva neplăcut cu tine, şi că vine

să ce plîngă.

— Nu-i vorba de asta.

— Nu l-ai văzut ieşind din casă ? Nu ţi-a spus că vine aici ?

— Da' ce credeţi ! ? Acuma o să-mi spună mie domnul părinte unde se duce şi cînd iese ? !

— Mi se pare cam ciudat...

— Da, mă rog, dacă a venit, v-a spus...

— Mie, ce să-mi spună, dacă nu l-am văzut... ? La- să-mă să-ţi explic. La zece, a coborît să-mi ţină companie, aşa cum obişnuieşte, una din fetele ceaprazăresei, cea mare, Celedonia, care-i isteaţă foc. Aşa... pe la douăsprezece fără un sfert, cline, sună la uşă. Eu îi spun fetei : „Deschide, fata mea, şi oricine întreabă îi spui că nu sînt". De cînd cu scandalul pe care mi l-a făcut ticălosul ăla de la prăvălie, nu-mi place să mai primesc pe nimeni cînd nu eşti tu acasă... Celedonia deschise.... Auzeam de aici o voce gravă, ca de persoană distinsă, dar nu puteam înţelege nimic... După aceea mi-a povestit fata că era un preot...

— Cum arăta ?

— înalt, frumos... Nici bătrin, nici tînăr.

— Asta-i, confirmă Benina, narată de coincidenţă. Dar n-a lăsat cartea de vizită ?

— Nu, fiindcă-şi uitase servieta.

— Şi-a întrebat de mine ?

— Nu. A spus doar că voia să mă vadă într-o problemă de mare importantă.

— în cazul ăsta o să revină.

— Nu foarte curînd. A zis că diseară trebuie să plece la Guadalajara. Tu trebuie să fi auzit de călătoria asta.

— Mi se pare că da... Au zis ceva de coborît la gară, de valiză şi nu mai ştiu ce.

— Aşadar, vezi... Poţi s-o chemi pe Celedonia ca să-ţi explice mai bine. A zis că-i pare foarte rău că nu m-a găsit... că la revenirea de la Guadalajara o să mal treacă... Dar e totuşi ciudat că nu ţi-a vorbit de treaba asta atît de importantă pe care trebuie s-o discute cu mine. Sau oi şti şi vrei să păstrezi surpriza ?

— Nu, nu, n-am habar de nici o treabă... Da, Celedonia e sigură de numele ăsta ?

— întreab-o... A repetat de trei ori : „Spune-i stăpînei tale că a căutat-o Romualdo“.

Cînd o întrebă pe fată, aceasta confirmă tot ce spusese dona Paca. Era foarte isteaţă şi nu-i scăpase nici? un cuvînt din cele auzite de la domnul părinte, **şi-i-** descrise cu fidelitate chipul, hainele, accentul... Benina,,, ameţită o clipă de ciudăţenia situaţiei, o dădu iute uitării, deoarece avea lucruri de mai mare importanţă' cu care să-şi bată capul. Pe Frasquito îl găsiră atît de întremat, încît căzură de acord să-1 ridice din pat dar, după ce făcu cîţiva paşi prin cameră şi coridor, cavalerul descoperi că piciorul drept îi rămăsese cam ţeapăn... Spera totuşi ca, printr-o bună alimentaţie şi exerciţiu, susnumitul mădular să-şi recapete activitatea şi fermitatea. O va scoate la capăt, curînd. Recunoştinţa pentru cele două doamne şi mai ales pentru Benina o să dureze tot restul zilelor... Avea un avînt şi speranţe noi, presimţiri de bun augur în legătură cu o slujbă bună care să-i permită să trăiască fără griji, să aibă o ■casă oricît de modestă, dar... în sfîrşit, omul se înviorase şi, datorită inepuizabilei rezerve a optimismului său, se restabili văzînd cu ochii.

Cum Nina se ocupa de toate şi nici o nevoie a persoanelor din grija sa nu era uitată, crezu de cuviinţă **că** e bine să le anunţe şi pe doamnele de la Costanilla **de** San Andres, care cu siguranţă erau îngrijorate de absenţa chiriaşului lor.

— Da, fă-mi plăcerea şi du-le un mesaj din partea mea, îi zise cavalerul, admirînd acea nouă manifestare **de** prevedere. Spune-le ce crezi dumneata şi că sînt în mîini bune.

Benina făcu întocmai în prima seară, iar a doua zi dimineaţă, pe răcoare, o apucă din nou pe drumul ce ducea la podul Toledo.

Capitolul XXVIII

SE ÎNTÎLNI CU un bătrîn zdrenţăros care obişnuia **să** cerşească ţinînd o fetiţă în braţe, la Oratorio del Oli- var, şi care, plîhgînd, îi povesti necazurile sale, care erau de ajuns pentru a face să crape şi pietrele. Fata lui, mama sufleţelului de faţă şi al altuia care zăcea bolnav în casa unei vecine, murise cu două zile în urmă, „de mizerie, doamnă, de istovire, de atîta suferinţă, aler- gînd după o bucată de pîine". Şi ce-o să facă el acum ■cu cei doi copii, neavînd cu ce să-i întreţină, odată ce nici pentru el nu scotea mare lucru ? Dumnezeu şi-a luat mîna de pe el. Nici un sfînt din cer nu se mai uita la el. Nu mai dorea decît să moară şi să-1 îngroape degrabă, ■ca să nu mai vadă lumea. Singura lui dorinţă lumească era să le lase pe cele două copile în vreun *azilament* din cele multe cîte există pentru *copiii de ambele sexe.* Şi ca să vezi cum îl urmărea ghinionul !... Întîlnise un suflet milos, o faţă bisericească, care-i propusese să ducă fetele într-un azil, dar, cînd credea că treaba-i aranjată, veni dracul s-o strice.

— Stai să vezi, doamnă, cunoşti din întîmplare **un** preot distins, foarte cumsecade, de-1 cheamă don Romualdo ?

— Mi se pare că da, bîigui cerşetoarea simţind deodată ameţeală şi tulburare în cap.

— înalt, bine făcut, haine din stofă fină, nici bătrîn,, nici tînăr...

— Şi zici că-1 cheamă don Romualdo ?

— Don Romualdo, exact, doamnă.

— O fi... din întîmplare, unu' care are o nepoţică pe nume dona Patrcs ?

— Nu ştiu cum îi zice, dar nepoţică are... şi e frumoasă. Apoi, să vezi, drmneata, soarta mea nenorocită. Ieri, mai pe seară, rămăsese să-mi dea ceva. Cînd mă duc la el acasă, îmi spuseră că a plecat la Guadalajara.

— Adevărat... zise Benina şi mai tulburată, simţind cum realul şi imaginarul se răsuceau şi se

înlănţuiau în creierul ei. Da' o să se-ntoarcă curînd.

— Să vedem dacă se-ntoarce...

Sărmanul bătrîn îi spuse după aceea că murea de foame, că nu pusese-n gură, de trei zile, decît o bucată de peşte crud şi cîteva coji de pîine, pe care le înmuia în apă ca să le poată înghiţi, fiindcă nu mai avea nici un dinte. Din ziua de San Jose, de cînd nu se mai dădea supă la Sagrado Corazon, nu mai exista altă scăpare pentru el, nicăieri nu mai afla sprijin, cerul nu-1 mai iubea şi nici pămîntul. La cei optzeci şi doi de ani ai lui, împliniţi pe 3 februarie, de ziua preafericitului San Bias, o zi după *Candelaria,* pentru ce să mai trăiască şi la ce să mai rătăcească pe pămînt ? Un om care l-a servit pe rege doisprezece ani, care timp de patruzeci şi cinci de ani a bătătorit mii şi mii de tone de piatră pe *aceste poteci ale Domnului* şi care a fost totdeauna bine privit şi apreciat, nu mai avea nimic de făcut, decît să-i ceară groparului să pună pămînt, cît mai mult pămînt peste el, şi să-1 bătătorească bine. Dacă le-ar aranja pe cele două copile, s-ar *culca* şi nu s-ar mai scula pînă-n ziua Judecăţii, seara... printre ultimii. Auzind povestea amarnicei nefericiri, a cărei sinceritate nu putea s-o pună la îndoială, Benina, copleşită de milă, îi ceru bătrînului s-o ducă unde zăcea copila cea bolnavă, şi degrabă fu condusă într-o odaie întunecoasă, la parterul casei mari cu verandă, unde locuiau împreună, contra trei pesete pe lună, o jumătate de duzină de cerşetori cu respectivele lor progenituri. Cea mai mare parte a acestora se aflau la timpul acela în Madrid, în căutarea mult doritei monede. Benina văzu doar o bătrînă, uscăţivă şi adormită, care părea beată, şi o femeie pîntecoasă, tumefiată, cu pielea vineţie şi întinsă, ca cea a unui balot burduşit, cu faţa erizipelică, îmbrăcată ca vai de lume. Pe jos, pe un rest de saltea, acoperită cu bucăţi de flanelă galbenă şi cu fîşii de pătură cenuşie, zăcea fetiţa bolnavă, ce părea să aibă şase ani, cu faţa lividă şi pumnii strînşi la gură.

— Sufleţelul ăsta suferă de foame, zise Benina care, atingîndu-i fruntea şi mîinile, o simţi rece ca

marmura.

— S-ar putea, pentru că de ieri n-a mai pus nimic cald în gură.

Atîta-i trebui bătrînei, pentru ca bunătatea care-i inunda sufletul să se reverse şi, transformîndu-şi intenţiile în fapte, cu iuţeala care-i era caracteristică, se duse degrabă la băcănia din colţul clădirii şi cumpără cele necesare pentru a face imediat ceva de mîncare, luînd pe deasupra ouă, cărbune şi ceva peşte..., căci ea nu făcea niciodată lucrurile pe jumătate. într-o oră, nefe- riciţii aceia erau puşi pe picioare ca, de altfel, şi alţii care veniseră în grabă, atraşi de mirosul ce se răspîndise prin toată partea de jos a viesparului uman. Şi Dumnezeu îi răsplăti milostenia, hărăzindu-i, printre cerşetorii care veniseră la festin, un schilod fără picioare, care se tîra pe braţe şi care-i dădu în sfîrşit ştiri adevărate despre rătăcitorul Almudena.

Arabul dormea în casele lui Ulpiano şi ziua şi-o petrecea rugîndu-se neclintit şi cîntînd la o chitară cu două corzi pe care şi-o adusese de la Madrid, şi totul fără să se mişte de lingă o ladă de gunoaie, cam pe lingă gara Pulgas, pe partea ce dă spre podul segovian. Benina o porni intr-acolo încetişor, fiindcă persoana care-o conducea se deplasa greu, ca omul care merge cu fesele prinse într-o talpă, sprijinindu-se în mîini şi acestea pe două beţe de lemn. Pe drum, omul cu *partea de sus a corpului* făcu vreo cîteva aprecieri critice în legătură cu arabul şi cu comportarea lui cam ciudată. Credea că Almudena fusese în ţara lui preot, poate chiar la Zancar- ron, şi că, zilele acelea, făcea penitenţe pentru postul mahomedan, penitenţe care constau în a tropăi, a înghiţi numai pîine şi apă, şi a-şi înmuia palmele cu salivă.

— Ceea ce cîntă la cetera aia ruptă trebuie să fie pe la ei ceva funebru, căci sună trist şi, ascultîndu-1, îţi vine să plîngi. în sfîrşit, doamnă, uite-1 acolo, culcat pe covorul de pietriş şi atît de nemişcat, de zici că-i de piatră- într-adevăr, Benina desluşi figura

neclintită a orbului în şanţul plin de cioburi, moloz şi gunoaie dintre străzile Cambroneras, în mijlocul unei uscăciuni absolute, căci acolo nu creşteau nici arbori, nici arbuşti **şl** nici alt soi de vegetaţie. Infirmul îşi continuă drumul, iar Benina, cu coşul pe mînă, frîntă de oboseală, începu să urce gîfîind, căci, straturile mişcătoare din care era format malul o făceau să se caţăre în patru labe. înainte de-a ajunge la înălţimea unde se afla africanul, îşi anunţă sosirea, strigîndu-i cu glas tare :

— Halal să-ţi fie, fiule, ce mai loc ţi-ai ales ca să stai la soare! Ce, vrei să te usuci şi s-ajungi piele de tobă... ? Hei... Almudena, sînt eu, eu sînt şi vin acum la tine, pe scările astea cu covoare !... Hei, fiule, ce-i ?..- Te-ai prostit ori ai adormit ?

Marocanul nu mişca, stătea cu faţa la soare ca *o* bucată de carne pusă la prăjit. Bătrîna aruncă în el cu vreo trei pietricele pînă-1 nimeri. Almudena tresări şi, aşezîndu-se în genunchi, exclamă :

— B'nina, tu, B'nina...

— Da, fiul meu ; uite-o pe sărmana asta bătrînă care vine să te vadă în ce mizerie trăieşti. Doar nu ţi-ai pierdut minţile ! ? Uf, ce m-am chinuit pînă te-am găsit!

— B'nina, repetă orbul cu emoţie infantilă, care se manifesta printr-un şuvoi de lacrimi şi tremuratul mîi- nilor şi al picioarelor. Tu venit de la cer.

—• Nu, fiule, răspunse blinda femeie, ajungînd în. sfîrşit lîngă el şi bătîndu-1 pe umăr. Nu din cer, am urcat de pe pămînt, pe toate blestematele astea de pietroaie. Vai, ce idee ţi-a venit, sărmane ! Ia spune : aşa **e** pe pămîntul de unde vii tu ?

Mordejai nu răspunse la această întrebare, şi tăcură amîndoi. Orbul o pipăia cu mîna-i tremurîndă de parcă ar fi vrut s-o vadă astfel.

— Am venit, zise în cele din urmă cerşetoarea, fiindcă m-am gîndit, aşa, o presupunere, că oi fi mort de foame.

— Io nu mîncat...

— Faci penitenţă ? Ai fi putut să te-aşezi într-un loc mai bun.

— Asta bun este, frumos munte este.
— Halal munte! Şi cum îi zici tu ?
— Munte Sinai... Io munte Sinai...
— Ba eşti pe Babia[XII]...
— Tu venit cu îngeri, B'nina... tu trăit cu foc.
— Nu, fiule : n-am adus nici un foc şi nici nu e nevoie, că te coci destul aici. O să te usuci mai tare ca un peşte.
— Mai bun... eu vrut uscat... şi ars ca paiele.
— Păi, dacă te las, aşa o să ajungi. Dar eu nu te las şi, acum, o să mănînci şi-o să bei tot ce-am adus eu.
— Io nu mîncat... eu scheletu vrut...
Fără să mai aştepte explicaţii, Almudena întinse mîinile, pipăind pe jos. îşi căuta chitara, pe care Benina o văzu şi o luă, ciupindu-i cele două corzi dezacordate.
— Da, dat la mine, îi zise orbul, nerăbdător, atins de inspiraţie.
Apucînd instrumentul, pipăi corzile din care ieşiră sunete triste, răguşite, fără nici o armonie. începu apoi să cînte în limba arabă o jelanie ciudată, acompaniindu-se de sunetele seci şi cadenţate pe care le scoteau cele două corzi. Benina asculta cîntarea aceea cu anumită reculegere, căci, deşi nu se desluşea nimic din vorba răguşită şi extrem de aspră, nici din cadenţa sunetului, găsea o asemănare cu stilurile de pe la ei, şi părea o muzică de o intensă melancolie. Orbul îşi legăna neîncetat capul, ca şi cum ar fi vrut să adreseze cuvintele cîntecului către diferite părţi ale cerului, punînd în unele crîmpeie vehemenţă şi ardoare, expresie a entuziasmului care-1 stă- pînea.
— Bine, fiule, bine, îi zise bătrîna cînd termină de cîntat. îmi place mult muzica ta... Da* stomacul nu-ţi spune că pe el nu poţi să-1 mîntuieşti cu cîntece, şi că-i plac mai mult nişte felii de şuncă ?
— Mîncat tu... io cîntat... mîncat io bucuria fost tu cu mine.
— Te simţi sătul că sînt eu aici ? Bună

XII în original, tu *estas en Babia,* cu sensul : a fi distrat, cu mintea aiurea.

mîncare ? !

— Io iubit la tine.

— Da, fiule, iubeşte-mă, da' ţine cont că-ţi sînt ca o mamă şi c-am venit să te-ngrijesc.

— Tu frumos este...

— Eu... eu să fiu frumoasă... mai bătrînă decît **San** Isidro, în starea asta jalnică şi cu chipul ăsta !

Nu mai puţin inspirat în vorbă decît în cîntec, **Al**-mudena îi zise :

— Tu crinu alb este... ca palmer de deşert talie la tine. Trandafiri şi iasomia gura la tine, stea din noaptea ochişori la tine...

— Fecioară Preasfîntă ! Uite că habar n-aveam **cît** sînt de frumoasă !

— Domnişoare tot avut pentru tine invidia... Cu bucurie, ieşit tu din mîinile lui Dumnezeu. Lăudat la tine îngeri din harfe.

— Prea sfinte Antonie !... Dacă vrei să cred toate astea, trebuie să-mi faci un hatîr ; să mănînci ce ţi-am adus. După ce-o să-ţi umpli burta, o să mai vorbim, fiindcă acuma nu prea pari în toate minţile.

Zicînd acestea, scoase din coş pîine, omletă, pastramă şi o sticlă cu vin. Enumera proviziile, crezînd că astfel îi putea trezi interesul şi, ca argument final, îi spuse :

— Dacă te încăpăţînezi să nu mănînci, mă supăr şi n-o să mai vin să te văd. Aşa că o să-ţi iei adio de la gura mea de trandafir şi de la ochişorii mei ca stelele cerului... O să faci tot ce-ţi poruncesc eu : să te întorci **la** Madrid şi să stai în căsuţa dinainte.

— Dacă tu căsătorit la mine, da... Dacă nu căsătorit, nu.

— Mănînci sau nu mănînci ? Că eu n-am venit aici să pierd timpu' cu predici, urmă Benina dînd la iveală toată energia de care era în stare. Dacă te încăpăţînezi să posteşti, plec imediat.

— Mîncat tu...

— Amîndoi. Am venit să te văd şi să mîncăm împreună.

— Căsătorit tu la mine ?...

— Vai, ce pacoste de om ! Parc-ai fi un copil. O să mă obligi să-ţi trag cîteva... Ei, bruneţelule,

mănîncă şi hrăneşte-te, că despre căsătorie o să tot vorbim. Crezi că eu o să-mi iau un bărbat uscat la soare şi care-o să ajungă ca un pergament ?

Cu argumente de acest fel, reuşi să-1 convingă şi, în sfîrşit, nenorocitul nu mai refuză mîncarea. începuse cu nazuri, dar sfîrşi devorînd totul cu lăcomie. Nu-şi abandonă însă subiectul aşa că, între o înghiţitură şi alta, zicea :

— Căsătorit io la tine... mers la ţinuturile mele... Io căsătorit în religiunea ta daca tu vrut... Tu căsătorit în religiunea mea, dacă tu vrut... La mine de la Israel este... Făcut la mine botez domnişoare de la comunitate... Pus la mine nume Joseph Marien Almudena...

— Jose Maria de la Almudena. Dacă eşti creştin, nu-mi vorbi de alte religiuni păgîne.

— Nu avut decît un Dumnezeu, unu singur, numai pe EI, exclamă orbul cuprins de exaltare mistică. El blestem dat la sfărîmătorii de suflete... El ţine socoteala la stele şi la toate pe nume cheamă. Adorat *Adonai* este de animale şi de toata vieţuitoarea şi pasărea cu aripă... Aleluia...

— Bine, haide, să zicem un aleluia ca să nu ne cadă greu mîncarea !

— Voce de Adonai peste ape, peste ape molte voce de Adonai cu puterea, voce de Adonai cu frumuseţe. Voce de Adonai crapă cedrii de la Liban şi de la Sion ca nişte coarne de rinoceri... Voce de Adonai taie limbi de foc, face tremurat Deşertu : Adonai face tremurat Deşert de Kader... Voce de Adonai face suferit femela de la cerbi... In palat la el toţi zis gloria. Adonai peste potop s-a aşezat... Adonai binecuvîntat popor de Ia **el** cu pace...

Rostea în continuare invocaţiile sale ebraice pe care le păstra în memorie din copilărie, iar Benina îl asculta cu respect, aşteptînd să termine pentru a-1 readuce la realitate, la viaţa normală. Discutară o clipă asupra convenţiei de a se întoarce la hanul de la Santa Casilda ; dar nu părea să fie de acord cu o hotărîre atît de importantă, atîta timp cît Benina nu-i dădea cuvîntul că-i acceptă mîna cea neagră.

încercă să-i explice atracţia pe care, în starea aceea de spirit, o exercitau asupra lui pietroaiele şi gunoaiele deasupra cărora se afla în acel moment. în realitate, nici el nu ştia să şi-o explice, nici Benina s-o înţeleagă : dar observatorul atent putea să întrevadă uşor în acea neobişnuită dorinţă un caz de atavism sau de reîntoarcere instinctivă spre strămoşi, căutînd asemănare geografică cu singurătăţile pietroase în care începuse viaţa unei rase... O fi asta o prostie ? Poate nu.

Capitolul XXIX

CU TOATA ÎNDRĂZNEALA şi arta sa, bătrîna nu reuşi să-1 convingă că trebuia să se întoarcă la Madrid.

— Şi nu-mi închipui, îi zise făcînd uz de toate argumentele, nu-mi închipui cum o să te descurci pe muntele ăsta al pocăinţei tale. Fiindcă nu poţi cerşi; aici nimeni n-o să-ţi dea nimic de mîncare, dacă n-aş fi eu , iar eu, dacă acum am ceva bani, în curînd n-o să mai am nici o leţcaie, şi-o să mă-ntorc să cerşesc din nou, oricît mi-ar fi de greu. Ce crezi tu, că aici o să-ţi pice mană cerească ?

— Picat, da, mana, da... replică Almudena cu e convingere profundă.

— S-o crezi tu... Da', ia spune, fiule, o fi **ceva** bănet îngropat pe-aici ?

— Molt, molt existat.

— Atunci, fiule, dacă dezgropi ceva, nu s-ar zice că ai pierdut timpul. Dar, ia seama, eu nu mai cred nimic din minciunile care mi le îndrugi şi nici în vrăjitoriile aduse din ţara ta de păgîni... Nu, nu, pentru săraci nu există salvare; şi povestea cu dezgroparea comorilor sau cu depunerea la picioarele cuiva a carelor cu pietre scumpe, pentru mine nu-s decît vorbe goale.

— Dacă tu măritat la mine, eu găsit comoară

molt.

— Bine, bine... Pun-te pe treabă şi vezi unde se află căldarea cu bani. O să viu s-o dezgrop şi, dacă e adevărat, nu ne mai rămîne decît să ne căsătorim.

Spunîndu-i acestea, strîngea în coş resturilte mesei cu gîndul să plece. Almudena nu voia s-o lase, dar ea insistă să se retragă, cu fermitatea pe care-o folosea în orice situaţie :

— Apăi, bine mi-ar mai sta să rămîn aici, bătută de soare şi de vînt ca o piele pusă la uscat în tăbăcărie ! Ia spune, Almudena, tu vrei să mă ţii aid ? Dar stăpînei mele cine-i mai duce de-ale gurii ?

Referirea la casa stăpînei deşteptă în Mordejai amintirea *craiului frumosu:* şi cum ştia că-şi ieşea din fire din cauza asta, Benina se grăbi să-1 liniştească spunîndu-i că Ponte plecase deja în palatele lui aristocratice şi că nici ea şi nici stăpîna ei, dona Francisca, nu mai voiau să aibă de-a face cu bătrînul ăla ipocrit, care le-a răsplătit cu rău, luîndu-şi rămas bun pe franţuzeşte şi fără să se achite de găzduire. Africanul înghiţi această gogoaşă cu o candoare infantilă şi, cerîndu-i prietenei sale să promită şi să jure că o să vină să-1 vadă zilnic în acel loc al penitenţei lui îndîrjite, o lăsă să plece. Benina o luă în sus, preferind să urce spre gară, ieşire mai comodă şi mai la îndemînă.

întoarsă acasă, prima întrebare a stăpînei sale fu dacă ştia cînd se întorcea don Romualdo de la Guadalajara, la care răspunse că nu se ştia încă nimic sigur despre întoarcerea domniei-sale. în ziua aceea nu se petrecuse nimic demn de reţinut, afară de faptul că Ponte se-nzdrăvenea cu repeziciune, înviorîndu-se mult datorită vizitei Obduliei, care stătuse patru ore la taifas cu el şi cu mama ei despre lucruri elegante şi despre în- tîmplări din Ronda, petrecute cu patruzeci de ani în urmă. Trebuie să observăm, de asemenea, că banii Beninei se cam topeau, căci fata mînca şi ea acolo, iar la prînzul obişnuit trebui să adauge nişte batog şi, pe deasupra, curmale şi fursecuri, ca desert. Cu cheltuiala din zilele acelea, cu minunile caritabile făcute la Cambrone- ras, banii care-i mai avea din

împrumutul *Pitusei,* după ce lichidase datoriile urgente, se reduceau ceas de ceas, pînă ce, în ziua celei de-a treia escapade în mahalaua de la Puente de Toledo nu-i mai rămase decît un duro, sau cam aşa ceva.

E lucru ştiut că, în cea de-a treia incursiune, îi ieşise în cale bătrînul din ziua precedentă, pe nume Sil- verio, iar cu el veneau, aşezaţi ca în linie de bătaie, alţi locuitori sărmani ai acelor cocioabe umile, luîndu-1 ca interpret pe omul fără picioare, deoarece acesta se exprima cu uşurinţă, ca şi cum Natura i-ar fi făcut acest dar ca o compensaţie pentru trupul său atît de mutilat. Acesta spuse, în numele cetei de cerşetori prezenţi, că doamna ar trebui să-şi împartă binefacerile tuturor, fără deosebire, căci toţi erau vrednici de roadele imensei sale bunătăţi. Benina le răspunse cu candidă simplitate că ea n-avea nici roade şi nici altceva de împărţit, şi că era la fel de săracă ca ei. Aceste vorbe fiind primite cu neîncredere absolută, iar schilodul neştiind ce să-i răspundă, căci tot darul său oratoric se consumase în prima parte a discuţiei, luă cuvînul bătrînul Silverio şi spuse că ei nu erau căzuţi din cer şi că se vedea bine că doamna nu era ceea ce părea, ci o *cocoană deghizată,* care, cu semne şi zdrenţe de *cerşetoare de închiriat,* venea prin locurile acelea ca să examineze adevărata sărăcie şi s-o vindece. Cît despre deghizare, nu era nici o îndoială, căci ei o cunoşteau de mulţi ani. Ah, şi *data trecută* cînd a mai venit, *doamna deghizată* i-a ajutat pe toţi în mod egal. El şi ceilalţi îşi aminteau bine de figura şi gesturile acelei femei şi puteau depune mărturie că era aceeaşi, aceeaşi cu cea pe care o vedeau cu propriii lor ochi şi o atingeau cu mîinile. Toţi confirmară într-un glas ceea ce spusese octogenarul Silverio, care mai adăugă că doamna dinainte era considerată sfîntă şi că pe cea prezentă o socoteau prea sfîntă, respectîndu-i deghizarea şi aruncîndu-se în genunchi în faţa ei, în semn de preţuire. Benina răspunse în glumă că era sfîntă cum era bunică-sa şi că mai bine s-ar gîndi la

ce spun şi n-ar mai stărui în greşeală. In realitate, cu ani în urmă, existase o doamnă de neam foarte bun, pe nume dona Guillermina Pacheco, inimă caldă, suflet ales, care străbătea lumea împărţind darurile caritătii, prost îmbrăcată, dar cu decenţă, lăsînd să se vadă prin suverana sa modestie clasa din care provenea. Acea preadistinsă doamnă nu mai era în viaţă. Fiind prea bună în lume, Dumnezeu o luase în ceruri, atunci cînd era mai multă nevoie de ea pe pămînt. Şi, chiar de-ar mai trăi, Doamne, cum ar putea fi confundată cu ea, nefericita de Benina ? De la o sută de leghe puteai recunoaşte în ea femeia din popor, servitoarea. Dacă, văzîndu-i hainele sărăcăcioase, pline de petice şi cîrpituri, pantofii rupţi, nu pricepeau care-i diferenţa faţă de o doamnă născută din marchizi, oricît s-ar fi deghizat ea, în ceva totuşi nu-ncăpea îndoială şi nici confuzie : şi anume, în modul de-a vorbi. Cei ce-o auziseră pe dona Guillermina, care se exprima îngereşte, cum puteau s-o confunde cu cineva care vorbea într-un limbaj atît de vulgar ? Ea se născuse într-un sat din Guadalajara, din părinţi plugari, şi venise să slujească la Madrid cînd n-avea decît douăzeci de ani. Abia ştia să citească, iar cu scrisul stătea atît de rău, încît cu greu îşi încropea numele : *Benina de Casia.* Din cauza acestui nume, cîţiva glumeţi din satul ei o luau în ris spunîndu-i că se trage din *Sfînta Rita*[XIII]. în concluzie, ea nu era o sfîntă, ci o mare păcătoasă şi n-avea nici o legătură cu dona Guillermina cu pricina, fericită întru Domnul. Era sărmană ca şi ei, trăia din pomană şi se chibzuia cum putea ca să-i întreţină pe-ai săi. Dumnezeu o făcuse generoasă, asta da : căci dacă avea ceva şi dacă întîlnea persoane mai nevoiaşe decît ea, nu stătea mult pe gîn- duri ca să dăruiască totul... cu multă bucurie.

Nu se lăsară convinşi nenorociţii aceia scăpaţi din mîna Domnului şi, întinzînd-o pe-a lor, uscată şi murdară, cu voci jalnice, o implorau pe Benina de

XIII *Santa Rita,* călugăriţă augustină, ce şi-a trăit ultima parte a vieţii in Casei a (Italia).

Casia să-i ajute. Copii zdrenţăroşi şi scheletici se ataşară corului şi,

agâţîndu-se de fusta nefericitei meridionale, îi cereau pîine, pîine. Impresionată de atîta nenorocire, bătrîna se duse la prăvălie, cumpără vreo zece pîini lungi pe care, rupîndu-le în două, le împărţi nefericitului grup. Operaţia deveni extrem de grea, fiindcă toţi se năpustiră cu furie, fiecare vrînd să apuce partea lui înaintea celorlalţi, iar cineva încercă să ia chiar două bucăţi. în momentul culminant al harababurii s-ar fi zis că mîinile s-au dublat sau c-au ieşit din pămînt. Sufocată, sărmana femeie trebui să mai cumpere cîteva bucăţi de pîine, fiindcă două sau trei bătrîne, care nu prinseseră nimic, ţipau cît le ţinea gura tulburînd cartierul cu văicăreli stridente şi sfîşietoare.

Se considera deja eliberată de muştele acelea, cînd se auzi strigată de vocea cavernoasă a unei femei ce ţinea în braţe un copil cu cap mare, monstruos. Dintr-o dată o recunoscu pe femeia cu care era Burlada cu cîteva zile în urmă, pe drumul spre Puerta de Toledo. îi cerea Beninei să urce cu ea într-o odaie din casa cu verandă, unde îi va arăta tabloul cel meii sfîşietor care se poate imagina. Benina se grăbi să urce, căci întotdeauna la ea atîrnase mai greu mila decît interesul personal, iar pe scară cealaltă îi explică situaţia familiei ei nenorocite. Nu era măritată oficial, dar avusese doi copii care-i muriseră unul după aftul de anghină difterică, în răstimp de şase zile. Cel pe care-1 purta în braţe, cu capul diform, nu era al ei, ci al unei prietene care se ţine cu un orb ce cînta la vioară, o beţivă, iar, cînd se ivea ocazia, hoaţă. Cea care povestea aceste suferinţe se numea Basilia : avea un tată anchilozat, şi o soră, Cesarea, toată numai oblojeli, din cauza bătăilor primite de la iubitul ei, un nemernic, un golan, un pungaş „pe care-1 găseşti cît e noaptea de lungă jucînd cărţi în casa lui *Comadreja,* din Mediodia Chica“. Doamna cunoaşte stabilimentul ăla ?

— După nume, zise Benina, relativ interesată de povestea aceea.

— Apăi, neruşinatul ăla, după ce-a ciomăgit-o

bine pe soră-mea, ne-a amanetat şalurile şi lenjeria. Trebuie să-1 cunoaşteţi pentru că nu există altul mai ticălos în tot Madridul. După poreclă îi zic *Si Toseis Tomeis*[XIV]... şi, pe scurt, Tomăis.

— Nu-1 cunosc... Eu n-am de-a face cu oameni de- ăştia.

Urcară şi, în una din cele mai înguste odăiţe de pe coridorul de sus, Benina văzu cutremurătoarea nefericire a acelei familii. Bătrînul reumatic părea nebun : în disperarea provocată de dureri, vocifera, blestema, iar Ce- sarea, din cauza inaniţiei, stătea ca o idioată şi nu făcea altceva decît să dea cu biciul peste fundul unui copil mucos, plîngăreţ, care-şi dădea ochii peste cap din cauza zbieretelor şi zvîrcolirilor. în mijlocul acestui tărăboi, cele două femei îi mărturisiră Beninei că grija lor cea mai mare, mai mult decît foamea, era că nu puteau plăti chiria, şi că proprietarul nu le lăsa să trăiască, cerîn- du-le tot timpul banii pentru cele trei săptămîni din urmă. Bătrîna răspunse că, cu mare părere de rău, nu era în stare să le-ajute, căci n-avea bani, iar ceea ce putea să le ofere era o pesetă ca să se poată descurca în ziua aceea şi a doua zi. Cu inima zdrobită de milă, se despărţi de nefericita familie şi, deşi cele două femei se arătau recunoscătoare, se vedea bine că o oarecare nemulţumire le rămăsese în suflet, deoarece nu primiseră ajutorul la care se aşteptau.

Pe scară, pe Benina o opriră două babornite, din care una-i zise cu răutate :

— Uite pe cine-au confundat cu dona Guillermina, dobitocii, măgari ce sînt! Dacă aceea era un înger îmbrăcat în om, asta... se vede bine că-i o cumătră de rind, care vine pe-aici dîndu-şi ifose că împarte pomană... Doamnă!... Ce mai doamnă !... Duhnind a ceapă verde... Acum se dau sfinte pentru o bucată de pîine şi... să ne mai şi-nchinăm la ele.

Blinda femeie nu le luă în seamă şi-şi văzu de drum : dar în stradă, sau cum vrem să-i zicem spaţiului aceluia dintre case, se trezi asaltată de o

XIV Dacă tuşeşti, primeşti (span.).

mulţime de orbi, ciungi şi paralitici care-i cereau cu insistenţă pîine sau bani cu care să şi-o poată cumpăra. încercă să se scuture de roiul sîcîitor, dar aceştia o urmau, o hărţuiau, n-o lăsau
să înainteze. N-avu altă scăpare decît să dea altă pesetă pe pîine şi s-o împartă degrabă. în sfîrşit, întin- zînd pasul, reuşi să se depărteze de sărăcimea aceea stînjenitoare şi o luă spre maidanul unde spera să-1 în- tîlnească pe bunul Mordejai. Omul nostru se afla în acelaşi loc ca în ajun, aşteptînd-o cu neliniştе ; şi nici nu se apropie bine că şi începu să scoată din coş mîncă- rurile pe care le adusese, şi începură să mănînce. Dar Dumnezeu nu voia să-i iasă Beninei lucrurile după sufletul ei bun şi după gîndurile-i caritabile. La nici măcar zece minute, observă că, pe drum, la poalele malului cu gunoaie, se adunau ţigănuşi răutăcioşi, cîţiva schilozi dizgraţioşi şi două sau trei bătrîne zdrenţăroase şi furibunde. Uitîndu-se la grupul idilic, format deasupra maidanului din bătrînă şi orb, toate acele lepădături începură să vocifereze. Ce ziceau ? Nu era uşor să auzi de sus. Pînă acolo ajungeau doar vorbe răzleţe... că era o sfîntă falsă ; că era o hoaţă care se dădea neprihănită, ca să fure mai bine...; că era o linge-blide şi o pomana-gioaică.

în cele din urmă, totul luă o întorsătură neplăcută şi nu peste mult timp ţîşni o piatră, poc ! aruncată de o mînă puternică, pe care Benina o primi în omoplat... Imediat, poc, poc, altele şi altele. Se ridicară amîndoi îngroziţi şi, adunînd mîncarea în coş, se gîndiră cum să se pună mai repede la adăpost. *Dama* îşi luă cavalerul de braţ şi-i spuse :

— Haidem, că ne omoară.

Capitolul XXX

CAŢARÎNDU-SE CU greutate pe povîrnişul bolovănos, căzînd şi ridicîndu-se la fiece pas,

ţinîndu-se de mînă şi cu capetele aplecate, cei doi fugeau din calea asaltului dezlănţuit. Acesta se înteţi atît de mult, că loviturile veneau una după alta, fără pauză. Pe Benina, proiectilele o atinseră în partea unde era mai bine îmbrăcată, unde nu puteau s-o vatăme prea tare, dar Al- mudena avu ghinionul ca o piatră să-1 atingă la cap, în momentul cînd se întorsese să-şi apostrofeze duşmanul, iar rana fu îngrozitoare. Cînd ajunseră, gîfîind şi copleşiţi de dureri, la un loc adăpostit de teribila ploaie de pietre, din rana marocanului curgea sîngele, înroşindu-i faţa galbenă. Ciudat era că cel rănit tăcea, iar cea care scăpase nevătămată ţipa către cer, implorînd fulgere şi trăznete ca să topească adunătura aceea infamă. Norocul le scoase-n cale un acar, care locuia într-o căsuţă aproape de locul dezastrului, om liniştit şi pios care, arătind milă pentru victimele atentatului, le primi, ca un bun creştin, în locuinţa lui modestă, compătimindu-i pentru nenorocirea lor. Peste puţin timp veni şi femeia acarului, care era la fel de cumsecade, şi amîndoi aduseră degrabă apă Beninei ca să spele rana tovarăşului ei şi, in plus, mai scoaseră oţet şi cîrpe ca să-1 bandajeze. Maurul nu spunea decît :

— Sufţelu, piatra la tine nu ?

— Nu, fiule ; nu m-au lovit decît cu o pietricică în ceafă, dar nu mi-a dat sîngele.

— Durut la tine ?

— Puţin... nu-i nimic.

— Sînt deavoli... spiriturile rele de supt pămînt.

— Ticăloşi, haimanale ! Vai de paza civilă sau de jandarmi !

Prin mijloacele cele mai simple, îl îngrijiră pe sărmanul orb, oprindu-i sîngele şi punîndu-i bandaje care-i acopereau unul din ochi : după aceea, îl întinseră pe podea, fiindcă ameţise şi nu se mai putea ţine pe picioare. Cerşetoarea scoase apoi din coş ce le mai rămăsese de mîncare, pîine şi came, împărţindu-le cu generoşii lor protectori : dar aceştia, în loc să accepte, îi onorară cu sardele şi nişte gogoşi care le prisosiseră de la prînz. De-o

parte şi de alta se înregistrară invitaţii, fineţuri şi de- licateţuri şi, pînă la urmă, fiecare rămase cu ce avea. Benina profită de-ndată de buna dispoziţie a acelor oameni onorabili ca să le propună să-1 găzduiască pe orb în căsuţa lor, pînă va putea să-i găsească o locuinţă în Madrid. Nici vorbă să se- ntoarcă la Cambroneras, unde nu-i voia nimeni binele. La Madrid şi acasă la ea nu putea să-1 ducă, fiindcă slujea într-o casă, şi el... în sfîr-
şit, era greu de explicat... şi dacă domnii acari n- aveau o impresie bună despre relaţiile dintre Benina şi maur, treaba lor.

— Să vedeţi... zise bătrîna simţindu-i neîncrezători, eu nu mai am bani în afară de peseta asta şi de ceva mărunţiş. Luaţi-le şi ţineţi-1 aici pe sărmanul orb pînă mîine. N-o să vă deranjeze, căci e bun şi cinstit. Va dormi într-un colţ, acoperit doar cu o pătură veche iar cît despre mîncare, ceea ce aveţi.

După o oarecare şovăială, acceptară propunerea şi, îngăduindu-şi un sfat pentru perechea aceea ciudată, acarul zise :

— Ceea ce trebuie să faceţi dumneavoastră este să vă lăsaţi de hoinăreală pe străzi şi pe drumuri, unde e numai forfotă şi ispită, şi să vă gîndiţi cum să intraţi într-un azil, doamna la bătrîne, domnul într-un aşeză- mînt pentru orbi, şi în felul acesta veţi avea asigurate mîncarea şi adăpostul pentru tot restul zilelor.

Almudena nu răspunse nimic, el, care iubea libertatea şi o prefera, aşa chinuită şi mizeră cum era, captivităţii fără griji de la azil ; cît despre Benina, nevrînd să intre în alte explicaţii, nici să şteargă proasta impresie pe care acei domni cumsecade o aveau despre ea, crezînd-o tovarăşă de hoinăreală şi de jaf a orbului se limită să spună că nu puteau să ajungă într-un azil din cauza mulţimii de sărmani care existau şi că, fără recomandări şi cărţi de vizită, nu puteai să obţii loc nicăieri. La asta, femeia acarului răspunse că puteau să-i împlinească dorinţa cu azilul dacă se înţelegeau cu un domn foarte milos care se pricepe

la lucruri de-astea : un preot... căruia-i zic don Romualdo.

— Don Romualdo !... Ah, da, îl ştiu : adică, nu-l cunosc decît după nume. Este un domn părinte înalt şi frumuşel, care are o nepoată pe nume dona Patros, de se uită cruciş ?

Rostind aceste vorbe, Benina simţi cum în minte îi revenea vechea tulburare, amestec între real şi imaginar.

— Eu nu ştiu dacă-i şaşie sau nu nepoata... urmă femeia, ştiu, că don Romualdo este de prin părţile Gua- dalajarei.

— E-adevărat. Şi acuma s-a dus în satul lui. E vorba să-l propună episcop şi s-a dus să-şi aducă hîrtiile.

Căzură de acord cu toţii că don Romualdo cel misterios n-o să se-ntoarcă din satul său fără să-şi aducă hîrtiile şi îndată se încheie înţelegerea pentru găzduirea şi îngrijirea lui Almudena timp de douăzeci şi patru de ore, în căsuţa lor. Benina le dădu peseta şi mărunţişul pe care-l mai avea (cu excepţia a trei bănuţi pe care şi-i păstră), iar ceilalţi se angajară să-l îngrijească pe orb ca şi cum ar fi fost fiul lor.

Sărmana Nina mai trebui să lupte puţin cu marocanul, care-i cerea să-l ia cu ea, dar, pînă la urmă, îl convinse, prezentîndu-i pericolul tulburărilor pe care **i** le-ar provoca rana de la cap, dacă nu stă cuminte.

— Sufleţelu, întors tu mîine, zise nefericitul cînd o simţi că pleacă. Dacă lăsat singur la mine, murit eu.

Bătrina le promise solemn c-o să revină, şi plecă "tristă, reînviindu-şi în minte amărăciunile din ziua aceea, la care se adăugau presimţirile negre, presimţiri din cele mai chinuitoare, căci rămăsese fără un sfanţ, lăsîndu-se tîrîtă de pornirea caritabilă a inimii, dînd totul de pomană. Pentru ea, urmau cu siguranţă zile negre, căci trebuia să înapoieze *Pitusei* bijuteriile, să adune mijloace pentru a-şi întreţine stăpîna şi pe musafirul ei, să-l ajute pe

Almudena etc... Atîtea obligaţii căzuseră pe umerii ei, că nu mai ştia cum să le dovedească.

După ce făcu cîteva cumpărături pe credit, ajunse acasă şi, găsindu-1 pe Frasquito foarte bine, îi propuse donei Paca să-1 declare vindecat şi să-1 lase să plece la treburile lui, ca să-şi cîştige singur existenţa. Doamna fu de acord, dar tristeţea celor două femei crescu la vestea, adusă de servitoarea Obduliei, că fata se îmbolnăvise, delira, avea febră mare şi o criză de nervi de-ţi era mai mare mila. Benina alergă degrabă la ea şi, după ce-i anunţă pe socrii să aibă grijă de domnişoară, reveni s-o liniştească pe mamă. Avură o seară grea şi o noapte şi mai grea, gîndindu-se la nevoile şi strîmtorările la care erau supuse din nou, iar a doua zi nefericita femeie îşi ocupă postul la San Sebastian, căci nu exista altă cale de apărare împotriva atîtor şi atîtor cumplite vitregii. Din zi în zi îi scădea creditul, iar datoriile contractate în strada Ruda şi în prăvăliile de pe Imperială o copleşeau. Se văzu nevoită să iasă la cerşit, şi după- amiaza ş,i chiar seara, pretextînd că trebuie să ducă cîte ceva fetei. Pentru scurta campanie nocturnă scotea din ascunzătoare un văl negru, foarte vechi, al donei Paca, cu care-şi acoperea faţa : cu vălul şi cu nişte ochelari, păstraţi pentru orice eventualitate, semăna de minune cu o sfioasă doamnă fără vedere, rezemată în colţul străzii Barrionuevo, atacînd cu vorbe tînguitoare, rostite cu jumate de glas, pe toţi creştinii care'treceau. Cu sistemul ăsta, lucrînd de trei ori pe zi, reuşea să adune cîteva monede : dar nu cît i-ar fi trebuit pentru nevoile alor săi, care nu erau puţine, fiindcă şi Almudena se îmbolnăvise şi rămăsese în căsuţa din Pulgas. Acarul nu-i cerea nimic pentru găzduirea arabului : dar ea trebuia să-i ducă de mîncare. Obdulia nu-şi revenea şi avea nevoie de medicamente şi supe, căci socrii îşi luaseră mîna de pe ea şi nu era cazul s-o trimită la spital. Aşadar, eroica femeie avea pe umerii ei o povară destul de apăsătoare ; dar o suporta şi mergea înainte pe cărarea spinoasă, purtînd atîtea cruci în spate, nerăbdătoare să ajungă, dacă nu pe

culme, măcar pînă unde putea. Dacă s-ar fi oprit la jumătatea drumului, ar fi avut măcar satisfacţia că făcuse aşa cum îi dictase conştiinţa.

După-amiaza, sub pretextul cumpărăturilor, se ducea să cerşească la poarta San Justo, sau lîngă palatul arhiepiscopal ; dar nu putea să stea prea mult, căci în- tîrzierea ei ar fi neliniştit-o pe stăpînă. întorcîndu-se într-o seară de la treaba ei, unde nu obţinuse decît o monedă, află că dona Paca, însoţită de Frasquito, se duseseră s-o viziteze pe Obdulia. Portăreasa îi mai spuse, că, puţin înainte, urcase la ele un domn înalt, cu ţinută plăcută, care plecase plictisit de-atîta bătut la uşă, lă- sînd un mesaj la poartă.

— Aşa !... E don Romualdo.

— Aşa a zis, doamnă. A mai venit de două ori şi...

— Da' s-o fi ducînd iar la Guadalajara ?

— De-acolo a venit ieri seară. Vrea să vorbească cu dona Paca şi va reveni de-ndată ce va putea.

Benina simţea cum totul i se învălmăşeşte în cap, cu preafericitul ăla de preot, atît de asemănător, după adresă şi nume, cu al ei, cu cel plăsmuit de ea : şi se gîndea dacă, nu cumva, printr-o minune a lui Dumnezeu, n-o fi căpătat corp şi suflet de om adevărat fiinţa creată de fantezia ei, printr-o minciună inocentă, rod al vieţii ei chinuite.

„în sfîrşit, o să vedem ce iese din toate astea, îşi zise urcînd încet scara. Să fie binevenit acest domn părinte, dacă vine să ne-aducă ceva."

Aşa de tare se înrădăcinase în mintea ei gîndul că închipuitul preot din Alcarria exista cu-adevărat, încît într-o noapte, pe cînd cerşea cu ochelari şi văl, crezu că recunoaşte într-o doamnă care-i dădu două centime pe însăşi dona Patros, nepoata părintelui.

Apoi, Doamne sfinte, dona Paca şi Frasquito veniră cu vestea bună că Obdulia începea să se înzdrăvenească.

— Uite, Nina, îi zise văduva, oricum ar fi, trebuie să-i duci Obduliei o sticlă de vin de Xeres. Vezi dacă-ţi mai dau de la prăvălie, dacă nu, fă rost de bani cum ştii, căci fata asta suferă de anemie.

Femeia se arătă de acord cu această

extravaganţă, ca să nu şocheze, şi începu să pregătească cina. Rămase tăcută pînă se duseră la culcare, dar dona Paca se supără că nu-i face conversaţie, ca alte dăţi. Deşi obosită, eroica bătrînă mai găsi ceva forţă şi, cu sufletul tulburat şi mintea plină de presimţiri sumbre, începu să toace ca o morişcă, încîntînd-o pe doamnă cu cîteva glume şi o groază de prostii închipuite, pînă cînd pe aceasta o luă somnul.

Capitolul XXXI

I

CU RANA VINDECATA, maurul orb se întoarse la cerşit, la stăruinţele prietenei sale, căci acelea nu erau timpuri să-ţi petreci viaţa la soare şi să cînţi din chitară. Nevoile creşteau, viaţa era grea şi te silea să scoţi bănuţii din preaplinul celorlalţi, ca dintr-o mare plină de tot felul de comori. Almudena nu putu să reziste energicei sugestii făcute de *aleasa sa,* şi încet, încet, începu să se vindece de toate melancoliile, delirul mistic şi penitenţele, care-1 zăpăciseră în ultimele zile. După o discuţie serioasă, conveniră să-şi transfere *postul* de la San Sebastian la San Andres, fiindcă Almudena cunoştea la biserica aceea un domn preot, foarte cumsecade, care îl ajutase cîndva. Aşadar, se duseră acolo, cu toate că şi la San Andres existau *Caporale* şi Élisei, cu alte nume; aceste specimene, fiind un rod natural al vieţii, în orice grup sau familie a societăţii umane, nu păreau atît de despotici şi semeţi ca cei de la cealaltă biserică. Preotul, careul ajutase pe marocan, era un tînăr vioi, puţin arabist şi ebraizant, care obişnuia să stea de vorbă cu el, nu atît din milă cît pentru studiu, într-o dimineaţă, Benina observă că preoţelul cel tînăr ieşea din Casa Parohială însoţit de un alt preot mai înalt, care-i semăna, vorbind şi uitîndu-se către arabul orb. Fără-ndoială că vorbeau despre el, despre origine, limba şi religia lui diavolească.

După aceea, cele două fețe bisericești se uitară spre ea, ce ruşine ! Ce-or fi crezînd ? Ce-or fi zicînd despre ea ? Or bănui că este concubina africanului, femeia lui, poate ?

în sfîrşit, în timp ce preotul cel înalt şi frumos se ducea spre Cava Baja, celălalt înţelept se opri puţin să tăifăsuiască în arabă cu Almudena. După aceea se îndreptă spre Benina şi, cu toată consideraţia, îi spuse :

— Dumneavoastră, doamnă Benina, aţi putea să renunţaţi la viaţa asta atît de grea pentru vîrsta dumneavoastră. Nu e bine să vă ţineţi după arab ca funia după căldare. De ce nu intraţi la *Misericordia ?* Am şi vorbit despre asta cu don Romualdo şi mi-a promis că se interesează.

Sărmana femeie rămase ca trăznită, fără să mai ştie ce să răspundă. Ca să zică ceva, îşi exprimă mulţumirea domnului de Mayoral, căci aşa se numea preotul erudit, şi adăugă că recunoscuse deja în celălalt domn preot pe preabunul don Romualdo.

— I-am mai spus, adăugă Mayoral, că slujiţi la o doamnă care locuieşte pe Imperială, şi a promis că se va interesa de comportamentul dumneavoastră înainte de-a vă recomanda.

Mai spuse ceva, în timp ce Benina ajunse la cel mai înalt grad de confuzie şi ameţeală a minţii, căci preotul înalt şi frumos, cu care-1 văzuse stînd de vorbă cu puţin înainte, era exact aşa cum îl descrisese ea printr-o minciună îndelungată.

Simţi nevoia să alerge după el, la Cava Baja, să-1 caute şi să-i spună : „Scumpe don Romualdo, iartă-mă că te-am inventat. Eu credeam că nu fac nici un rău. A trebuit s-o fac ca să nu mă descopere stăpîna că ies în fiecare zi la cerşit pentru a o întreţine. Şi dacă apariţia dumneavoastră de-acuma, în carne şi oase, este pedeapsa mea, să mă ierte Dumnezeu, că n-o să mai fac. Sau sînteţi alt don Romualdo ? Ca să scap de îndoiala care mă chinuie, spuneţi-mi, vă rog, dacă aveţi o nepoată saşie şi o soră pe nume dona Josefa şi dacă v-au

propus episcop, aşa cum meritaţi, măcar de-ar fi adevărat. Spuneţi-mi dacă sînteţi al meu, don Romualdo al meu, sau altul, care nu ştiu de unde-o fi putut să iasă, şi mai spuneţi-mi ce naiba aveţi de discutat cu doamna, oare o să vă plîngeţi de îndrăzneala că v-am inventat ?“

Asta i-ar fi spus, dacă l-ar fi întîlnit : dar o astfel de întîlnire nu avu loc şi nici asemenea cuvinte n-au fost rostite. Se întoarse acasă foarte tristă şi nu-i mai ieşea din cap ideea că binefăcătorul preot din Alcarria nu era o invenţie a ei, că tot ceea ce visăm are existenţă proprie şi că minciunile ascund adevăruri. Trecură două zile, fără altă noutate decît o creştere îngrozitoare a greutăţilor economice. Cu tot cerşitul, de dimineaţă şi de seară, nu izbutea s-o scoată la capăt : nu se născuse încă acela care să-i încredinţeze un real ; *Pitusa* o ameninţa că o dă în vileag, dacă nu-i înapoiază repede bijuteriile. Nu mai avea putere, iar nemăsuratul ei curaj se stinsese ; îşi pierduse încrederea în Providenţă şi despre mila omenească îşi formase o părere deloc măgulitoare ; toate demersurile şi alergăturile sale pentru a-şi procura bani nu se materializaseră decît într-un duro pe care i-1 împrumutase, pentru cîteva zile, Juliana, soţia lui Antonito. Pomana nu-i ajungea nici pe departe ; în zadar se lipsea pînă şi de hrana minimă, ca să acopere lipsa din casă ; în zadar mergea cu pantofii rupţi, zdrobindu-şi picioarele. Economia, calicia însăşi nu erau de ajuns ; nu mai exista altă soluţie decît să moară şi, căzînd, să spună : „Am ajuns pînă unde-am putut ; restu’ să-1 facă Dumnezeu, dac-o vrea“.

Intr-o sîmbătă după-amiază, un incident neaşteptat puse capăt nenorocirilor sale. Ieşise să cerşească la San Justo ; Almudena făcea acelaşi lucru pe strada Sacramento. începu cu zece centime, nemaiauzită lovitură a sorţii pe care o consideră de bun augur. Dar cît de mult greşea avînd încredere în aceste amăgiri pe care ni le aruncă Destinul vrăjmaş, ca să ne atragă şi apoi să ne rănească cu şi mai multă uşurinţă. Puţin după fericitul început, apăru un individ din garda

secretă, care, împin- gînd-o cu brutalitate, îi zise :

— Hei, femeie, mişcă înainte... Şi iute, iute.

— Ce spuneţi ?

— Taci şi mişcă...

— Da' unde mă duceţi ?

— Taci, fără vorbă... Haide, la San Bernardino.

— Da' ce rău am făcut eu... domnule ?

— Cerşeşti... ! Nu ţi-am spus ieri că domnului guvernator nu-i place să se cerşească pe strada asta ?

— Apăi, să-mi dea de mîncare domnu' guvernator. Ce mai om !

— Tacă-ţi gura, beţivo ! Mişcă, ţi-am spus !

— Nu mă-mpingeţi !... Eu nu sint criminală... Eu am familie, am cine să garanteze pentru mine... ! Nu merg unde vrei dumneata să mă duci.

Se lipi de perete, dar poliţistul arogant o smulse cu o îmbrîncitură violentă. Se apropiară încă doi de la Ordinea publică cărora cel de rond le porunci să o ducă la San Bernardino, împreună cu toată gloata sărăcimii pe care o culeseseră de pe strada aceea şi din cele apropiate. Benina mai încercă să cîştige bunăvoinţa gărzii, ară- tîndu-se supusă în profunda ei mîhnire. Imploră, plînse cu amărăciune : dar lacrimile şi rugăminţile fură în zadar, înainte, tot înainte, razia ridicîndu-1 şi pe orbul african care îndată ce-a aflat că au luat-o şi pe ea, s-a dus singur spre oamenii ordinii cerîndu-le să-1 includă şi pe e) în acelaşi infern, cu condiţia să nu-1 despartă de ea. Mare efort făcea disperata femeie ca să se resemneze de atîta nemeritată nenorocire. Să fie tîrîtă pe stradă aşa cum sînt duşi la temniţă numai pungaşii şi răufăcătorii ! Să fie pusă-n situaţia să nu poată să-şi vadă de casă, ca de obicei, şi s-o îngrijească pe stăpîna şi prietena ei! Cînd se gîndi că dona Paca şi Frasquito nu aveau ce mînca în seara aceea, durerea-i ajunse la culme ; dacă ar fi avut putere, s-ar fi năpustit asupra celor doi copoi ca să scape. Nu se gîndea decît la consternarea de care va fi cuprinsă nefericita doamnă văzînd că trec ore-n şir... şi Nina nu mai apare. Isuse, Sfîntă Fecioară ! Ce-o să se-ntîmple în casa aceea ? Dacă nu

se prăbuşeşte lumea pentru astfel de fapte, sigur n-o să se mai prăbuşească niciodată... Dincolo de Caballerizas încercă din nou să-nmoaie, cu explicaţii şi tînguielii, inima gardienilor. Dar ei executau un ordin şi dacă nu-1 îndeplineau se alegeau cu un perdaf zdravăn. Almude u tăcea, mergînd agăţat de fusta Beninei, şi nu părea prea nemulţumit de razie şi de faptul că-i duceau la închisoarea sărăcimii.

Dacă sărmana cerşetoare plîngea, nu mai puţin plin- gea cerul, conjugîndu-se cu tristeţea ei, căci burniţa care începuse să cadă, în momentul cînd îi adunase, se înteţi pînă deveni o ploaie bogată ce o udă din cap pină-n picioare. Din hainele cerşetorilor curgeau şiroaie ; jobenul lui Almudena părea o piesă de la fîntîna Tritonilor, puţin mai lipsea ca să vezi pe ea şi muşchi verde. Din încălţările şubrede ale Beninei, distruse de drumurile făcute în zilele acelea, se desprindeau bucăţi în bălţile şi gropile prin care treceau. Cînd ajunseră la San Bernardino, bătrîna se gîndi c-ar fi mai bine să se descalţe.

— Sufleţelu, îi spuse Almudena cînd trecură prin, trista poartă a azilului municipal, nu plîns la tine... Aici bine este la tine, cu mine... Nu plîns la tine... eu mulţumit... Dat la noi supa, piinea...

în pustiul său sufletesc, Benina nu voi să-i răspundă. Mai curînd l-ar fi luat la bătaie. Cum să-şi dea seama vagabondul ăla de motivul pentru care-şi căina, nefericita de ea, soarta ? Cine, dacă nu ea, să-nţeleagă nevoile stăpînei, prietenei şi sorei ei, şi noaptea de nelinişte pe care-o s-o petreacă neştiind ce s-a întîmplat ? Şi dacă i-ar face favoarea s-o elibereze a doua zi, cu ce explicaţii, cu ce minciuni să-şi justifice lunga absenţă, dispariţia neaşteptată ? Ce putea să zică, ce-ar putea să mai inventeze cu imaginaţia ei inepuizabilă ? Nimic, nimic ; cel mai bine era să renunţe la înşelătorie, dezvăluind secretul cu cerşetoria, mai ales că nu era nimic ruşinos în asta. Dar s-ar putea ca dona Francisca să nu creadă, ori să se tulbure astfel prietenia care de-atîta amar de vreme le lega ; sau s-ar putea ca doamna să se supere cu-adevărat şi s-

o alunge de la ea. Nina ar muri de supărare, căci nu putea să trăiască fără dona Paca, pe care-o iubea pentru calităţile şi chiar şi pentru defectele ei. în cele din urmă, după ce se gîndi la tcate astea, şi o duseră într-o hală mare, în care te sufocai de miros, aflîndu-se acolo vreo cincizeci de bătrîni, femei şi bărbaţi laolaltă, se lăsă în braţele drăgăstoase ale resemnării, zicîndu-şi : „Fie cum o vrea Dumnezeu. Cînd mă-ntorc acasă o să spun adevărul; şi dacă doamna va mai fi în viaţă, la sosirea mea, de n-o să mă creadă, să nu mă creadă ; şi de s-o supăra, să se supere ; şi de m-o da afară, să mă dea, şi de-o fi să mor, să mor.[1]‘

Capitolul XXXII

CHIAR DE N-AR fi gîndit-o sau n-ar fi spus-o Nina, **e** uşor de înţeles că uimirea şi neliniştea dofiei Paca în acea tristă noapte depăşeau cu mult posibilităţile de descriere ale povestitorului. Pe măsură ce trecea timpul şi servitoarea nu venea acasă, creştea şi îngrijorarea stăpînei, care, dacă la început simţi lipsa tovarăşei sale prin neglijarea gospodăriei, curînd se nelinişti şi mai tare, gîndindu-se că s-ar putea să i se fi întîmplat ceva rău ; călcată de vreo trăsură, de pildă, sau moarte subită pe stradă ! Blîndul Frasquito se străduia s-o liniştească, dar în zadar. Şi bătrînul spălăcit trebui să tacă în clipa cînd concetăţeana lui îi zise :

— Dar, niciodată nu s-a întîmplat asta: niciodată, dragă Ponte ! N-a lipsit niciodată de-acasă, în atiţia ani.

Apărură apoi greutăţi mari în încropirea unei cine şi n-ar fi făcut nimic dacă fetele ceaprazăresei nu s-ar fi oferit, cu hărnicie, s-o înlocuiască pe servitoarea dispărută. Adevărul e că dona Paca pierduse complet pofta de mîncare şi acelaşi lucru,

sau aproape, se petrecea şi cu oaspetele ei. Dar cum nu era alt leac decît să guste ceva pentru a-şi menţine forţele, amîndoi se cinstiră cu un ou bătut în vin şi cu cîteva feliuţe de pîine. De dormit, nici vorbă. Doamna număra orele, jumătăţile şi sfertu-rile, care se auzeau în noapte de la ceasurile din apropiere, şi nu făcea altceva decît să măsoare coridorul de la cap la cap, atentă la toate zgomotele pe de scară. Ponte nu rămase mai prejos : galanteria îl obliga să nu se culce in timp ce prietena şi protectoarea lui stătea de veghe şi, ca să împace obligaţiile de cavaler cu oboseala lui de convalescent, aţipi de cîteva ori într-un fotoliu. Pentru asta trebui să adopte o poziţie forţată, făcîndu-şi pernă din braţele încrucişate pe rezemătoare şi, adormind, capu-i atîrnă în aşa fel încît a doua zi se trezi cu un torticolis îngrozitor.

Cînd se lumină, doborîtă de oboseală, adormi şi dona Paca în alt fotoliu. Vorbea în somn şi capu-i zvîcnea nervos la anumite intervale. Se trezi speriată, crezînd că intraseră hoţii, şi, cînd se făcu lumină de-a binelea, cu golul lăsat de absenţa Ninei, casa îi apăru mai tristă şi mai pustie decît noaptea. După Frasquito, care se gîndea cu încordare la asta, nici o urmă nu părea mai sigură decît dacă se informau în casa în care slujea Benina. Aşa se gîndise şi concetăţeana lui în seara dinainte ; dar cum nu cunoştea numărul casei lui don Romualdo de pe strada Greda, nu se hotărîră să-nceapă cercetările. Dimineaţa, portarul se oferi să se intereseze el de locul unde se afla servitoarea rătăcită. Cei doi fură de acord, dar, cînd reveni, după o oră, acesta spuse că nici un portar de pe strada aceea nu ştia nimic.

Şi pe lîngă toate astea, în casă nu mai rămăsese decît puţină supă din ziua precedentă, aproape acră, şi bucăţi de pîine uscată. Slavă Domnului că vecinii, aflînd de nenorocire, îi aduseră ilustrei văduve cîte ceva de mîncare : unul, supă de usturoi; celălalt, peşte prăjit, iar un altul un ou şi o jumătate de sticlă de vin prost. Alt leac nu mai era decît să se hrănească, făcînd haz de necaz, căci natura nu

aşteaptă; era obligatoriu să trăieşti, deşi sufletul se opunea, la bănuiala dispariţiei prietenei lor.

Ziua trecea încet şi atît Ponte cît şi concetăţeana sa nu puteau să-şi distragă atenţia de la zgomotele paşilor de pe scară. Dar atîtea dezamăgiri suferiră că, în final, resemnaţi şi fără speranţă, se aşezară unu-n faţa altuia, tăcuţi, cu tihnă şi gravitate de sfincşi, şi, privindu-se, încredinţară, tacit, voinţei divine dezlegarea enigmei. Sălaşul Ninei şi motivele absenţei sale se vor afla cînd Dumnezeu va binevoi să ne vestească prin mijloace şi căi pe care nu le va atinge niciodată puterea noastră de previziune.

Să fi fost ceasul douăsprezece cînd clopoţelul sună cu putere. Doamna din Ronda şi cavalerul din Algeciras săriră ca nişte păpuşi de cauciuc de pe respectivele scaune.

— Nu, nu e ea, zise dona Paca dezamăgită. Nina nu sună aşa.

Şi cum Frasquito voia să se ducă la uşă, ea-1 reţinu cu o observaţie cît se poate de oportună :

— Nu ieşi dumneata, Ponte, s-ar putea să fie unul din dobitocii aceia de la prăvălie care vin să mă necăjească. Să deschidă fata. Celedonia, du-te şi deschide şi fii atentă : dacă e vreunul care ne aduce veşti despre Nina, să intre. Dacă e vreunul de la prăvălie, spune-i ■că nu sînt acasă.

Fata dădu fuga şi se-ntoarse într-un suflet înapoi, spunînd :

— Doamnă, don Romualdo.

Efect de mare intensitate emoţională, aproape în- spăimîntătoare. Ponte se-nvîrti de mai multe ori pe-un picior, iar dona Paca, după ce se ridică, căzu de vreo zece ori în fotoliu, zicînd :

— Să intre... Acum o să aflăm... Doamne, don Romualdo în casa mea !... în salonaş, Celedonia, in salonaş... O să-mi pun fusta neagră... Şi nici nu sînt pieptănată... în ce hal îl primesc !... Să intre, fata mea... Fusta neagră...

Cu ajutorul lui Frasquito şi al fetei, se îmbrăcă iute, dar în aşa fel, încît toate lucrurile şi le puse pe dos. Doamna se enervă şi, bătînd din picior, îi făcu

adormiţi. în cele din urmă, se aranjă, îşi trecu pieptenele prin păr şi, degrabă, se duse în salonaşul unde preotul aştepta în picioare, uitîndu-se la fotografiile de familie, unica podoabă a neîncăpătoarei şi sărăcăcioasei încăperi.

— Să mă iertaţi, domnule Romualdo, zise văduva lui Zapata, care de emoţie abia se mai ţinea pe picioare, trebuind să se aşeze pe-un fotoliu, nu înainte de-a săruta mîna preotului. Slavă Domnului că pot să vă exprim recunoştinţa mea pentru nemărginita dumneavoastră bunătate.

— E obligaţia mea, doamnă... răspunse preotul uşor surprins, dar nu trebuie să-mi mulţumiţi.

— Dar spuneţi-mi acum pentru Dumnezeu, adăugă doamna, abia vorbind, de teamă să nu afle o veste rea, spuneţi-mi degrabă, ce s-a întîmplat cu sarmana mea Nina ?

în urechea bunului preot acest nume păru al unei căţeluşe pierdută de doamnă.

— A dispărut ?... rosti, ca să zică şi el ceva.

— Dar dumneavoastră nu ştiţi... ? Vai de mine, i s-a întîmplat o nenorocire şi vreţi să mi-o ascundeţi din milă.

în timp ce nefericita doamnă izbucni în plîns, preotul rămase perplex şi mut.

— Doamnă, fie-vă milă, nu vă mai chinuiţi. O fi sau n-o fi ceea ce bănuiţi dumneavoastră.

— Nina, Nina, sufletul meu !

— E cineva din familie, apropiată de dumneavoastră ? Explicaţi-mi...

— Dacă domnul Romualdo nu vrea să-mi spună adevărul ca să nu-mi sporească zbuciumul, vă mulţumesc din cale-afară... Dar e mai bine s-o ştiu... Sau vreţi să-mi daţi vestea, încetul cu încetul ca să mă impresioneze mai puţin ?

— Dragă doamnă, zise preotul cu nerăbdătoare sinceritate, dornic să limpezească lucrurile. Eu nu vă aduc nici veşti bune, nici veşti rele despre persoana pentru care plîngeţi, nici nu ştiu despre cine-i vorba şi nici pe ce vă bazaţi crezînd că eu...

— Iertaţi-mă, domnule Romualdo. Credeam că

Benina, servitoarea mea, prietena sau mai curînd tovarăşa mea a suferit vreun accident grav în casa dumneavoastră sau plecînd de-acolo, sau pe stradă, şi...

— Şi mai ce ?... Fără-ndoială, dragă doamnă Francisca Juărez, în toate astea e vorba de o eroare pe care trebuie s-o lămuresc, prezentîndu-mă : Romualdo Cedron. Timp de douăzeci de ani am fost protoiereu la Santa Maria din Ronda, şi am venit să vă prezint, din însărcinarea celorlalţi executori testamentari, ultima dorinţă a celui care a fost prietenul meu de suflet, Rafael Garcia de los Antrines, pe care Dumnezeu l-a luat în împărăţia sa.

Dacă dona Paca ar fi văzut căscîndu-se pămîntul şi din el ieşind escadroane de diavoli, şi dacă cerul s-ar fi topit, făcînd să coboare din el legiuni de îngeri, unii şi alţii, laolaltă, alcătuind o imensă falangă glorioasă şi bufonă, n-ar fi rămas mai uluită şi mai zăpăcită. Testament, moştenire ! Ce spunea preotul ăla era adevărat, sau o ridicolă şi nemiloasă glumă ? Iar cel din faţa ei era persoană reală sau o imagine închipuită de mintea ei bolnavă, de femeie nefericită ? Limba i se lipise de cerul gurii şi-l privea pe don Romualdo cu ochi îngroziţi.

— Nu trebuie să vă speriaţi, doamnă. Din contră : am plăcerea să-i comunic donei Francisca Juărez că suferinţele sale s-au terminat. Dumnezeu, care v-a încercat, fără-ndoială, din plin, credinţa şi resemnarea, vrea să vă răsplătească acum aceste virtuţi, scoţîndu-vă din situaţia jalnică în care aţi trăit atîţia ani.

Donei Paca i se prelingeau lacrimi din ochi, dar nu reuşea să scoată o vorbă. Aşa de mari erau emoţia, surpriza şi fericirea, că imaginea Beninei i se şterse cu totul din minte, ca şi cum absenţa şi pierderea ei s-ar fi petrecut cu mulţi ani în urmă.

— înţeleg, continuă bunul preot îndreptindu-şi trupul şi apropiindu-şi scaunul pentru a atinge braţul donei Francisca, vă înţeleg tulburarea. Nu se trece brusc de la restrişte la bunăstare, fără să resimţi un şoc puternic. Contrariul ar fi mai rău... Şi

cum e vorba de un lucru important, care trebuie să vă reţină atenţia în primul rînd, haideţi să vorbim despre asta, doamna mea, lăsînd pentru mai tîrziu cealaltă problemă care vă nelinişteşte. Nu trebuie să vă zbuciumaţi atîta pentru servitoarea sau prietena dumneavoastră... O să apară ea !

Această frază aduse din nou în sufletul donei Paca povestea cu Nina şi sentimentul misterioasei sale dispariţii. Simţind în acest „*O* să apară ea“ o intenţie binevoitoare şi optimistă, începu să creadă că bunul domn, după ce-şi va îndeplini sarcina principală, îi va vorbi şi despre situaţia bătrînei care, fără-ndoială, nu era atît de gravă. Cu rapiditatea unei morişti, mintea doamnei se întoarse la moştenire şi se agăţă de ea degrabă, dînd totul uitării ; iar preotul, observîndu-i setea de amănunte, se grăbi să i-o satisfacă.

— Aşadar, probabil ştiţi că regretatul Rafael a trecut în viaţa de dincolo pe 11 februarie.

— Nu ştiam, nu, domnule. Dumnezeu i-a dăruit binemeritata odihnă... vai !

— A fost un sfînt. Singura sa greşeală a fost respingerea căsătoriei, dispreţuind excelentele partide pe care noi, prietenii, i le propuneam. Ultimii ani şi i-a trăit într-o fermă numită Higueras de Juârez.

— O ştiu. A fost ferma bunicului meu.

— întocmai, a lui don Alejandro Juârez... Aşa deci ; apoi Rafael contractă, la Higueras, o boală de ficat, care-1 duse în mormînt la numai cincizeci şi cinci de ani. Păcat de-aşa flăcău înalt, aproape cît mine, doamnă, cu o musculatură nu mai prejos de a mea, cu un piept ca de taur si cu chipul acela plin de viată !...

— Vai !...

— La partidele noastre de mistreţi sau alt vînat, n-am reuşit niciodată să-1 ostenesc. încrederea în el era mai puternică decît condiţia-i fizică. Sfida ploile, foamea şi setea... Şi să vezi frîngîndu-se stejarul acesta ca o trestie oarecare ! La cîteva luni după ce căzu bolnav, puteai să-i numeri oasele... se stingea văzînd cu ochii...

— Vai !

— Şi cu cîtă resemnare suporta boala şi ce frumos s-a pregătit de moarte, privind-o ca pe o sentinţă a lui

Dumnezeu, contra căreia nu trebuie să protestezi, ci mai curînd s-o accepţi cu bucurie ! Sărmanul Rafael, ce înger !...

— Vai !

— Eu nu locuiam la Ronda, fiindcă interesele satului meu m-au obligat să-mi stabilesc domiciliul la Madrid. Dar cînd am aflat de boala gravă a preaiubitului meu prieten, m-am şi dus acolo... O lună l-am vegheat şi l-am îngrijit... Ce durere ! A murit în braţele mele...

— Vai !

Aceste vaiete erau suspinele ce-i ieşeau donei Paca din suflet, ca păsărelele care ţîşnesc dintr-o colivie întredeschisă. Cu nobilă sinceritate, fără să i se citească gîndul ce o purta la eventuala moştenire, se asocie durerii lui don Romualdo la dispariţia generosului burlac din Ronda.

— în sfîrşit, doamna mea, a murit ca un catolic convins, după ce şi-a dictat testamentul.

— Vai !

— în care lasă o treime din bunurile sale nepoatei de gradul doi, Clemencia Sopelana, o ştiţi ? soţia lui don Rodrigo del Quintanar, fratele marchizului de Guada- lerce. Celelalte două treimi le-a destinat : parte unei societăţi de binefacere, parte pentru îmbunătăţirea situaţiei cîtorva rude ale sale care, din cauza unor nenorociri de familie, proaste afaceri sau a altor adversităţi şi neşanse, au sărăcit. Aflîndu-vă dumneavoastră într-o astfel de situaţie, clar că sînteţi cei preferaţi, şi...

— Vai !... în sfîrşit, a dat Domnul să nu mor şi s-apuc să mă vadă scăpată de mizeria asta dezonorantă. Binecuvîntat fie, de mii de ori, Cel ce dă şi ia suferinţele, Judecătorul, Preamilostivul şi Sfîntul Sfinţilor!...

Cu această exaltare, nefericita dona Francisca izbucni în plîns şi cu mîinile încrucişate, se aruncă în genunchi, încît bunul preot, de teamă ca atîta sensibilitate să nu se încheie cu un leşin, ieşi în uşă

şi bătu din palme să vină cineva pentru a-i cere un pahar cu apă.

Capitolul XXXIII

CU APA VENI Frasquito în persoană, iar don Romualdo, în timp ce doamna bea şi-şi revenea din emoţie, se adresă pipernicitului cavalier :

— Dacă nu greşesc, am onoarea să vorbesc cu don Francisco Ponte Delgado... de fel din Algeciras. încîntat de cunoştinţă. Sînteţi văr de gradul trei cu Rafael Antrines, despre al cărui deces probabil aţi aflat ?

— A murit ? Vai, nu ştiam !, răspunse Ponte uimit. Sărmanul Rafaelito ! Cînd stăteam la Ronda, în '56, puţin înainte de căderea Esparter-ului, era un copil, cam atît de mare. După aceea, ne-am mai văzut de două sau de trei ori, la Madrid... Obişnuia să-şi petreacă toamna aici ; se ducea des la Real, şi era prieten cu familia Ustâriz ; lucra pentru Rios Rosas la alegeri şi pentru Rios Acuna... Oh, sărmanul Rafael ! Prieten excelent, om simplu şi afectuos, mare vînător !... Ne asemănăm în totul, afară de un lucru : el era foarte rural, mare amator de viaţă rustică, în timp ce eu detest cîmpul şi arborii. Totdeauna am fost un urban, un om al marilor oraşe...

— Aşezaţi-vă aici, îi zise don Romualdo, dînd puternic cu palma într-un fotoliu cu arcuri, din care se- nălţă un nor des de praf.

O clipă mai tîrziu, cavalerul ofilit află despre participarea sa la moştenirea lăsată de vărul Rafael şi rămase atît de uluit, încît, ca să nu leşine, trebui să bea toată apa care mai rămăsese de la dona Francisca. Nu e inutil să remarcăm acum perfecta concordanţă dintre persoana preotului şi numele său, Cedron, întrucît statura, robusteţea, pînă şi culoarea puteau fi comparate cu un cedru falnic : căci între arbori şi oameni, avînd în vedere structura unora şi a altora, există asemănări şi înrudiri. Cedrul are trunchiul gros, dar e frumos,

nobil, cu lemnul puţin fragil şi, în plus, neted şi parfumat.

Cam aşa era şi don Romualdo : înalt, voinic, arămiu şi, în acelaşi timp, o persoană minunată, cu o comportare ireproşabilă ca preot, vînător, om de lume, atît cît poate să fie un preot, cu vorbă convingătoare, tolerant faţă de slăbiciunile omeneşti, milostiv şi bun la suflet, ce mai, dispunînd de procedee metodice care se împăcau atît de bine cu înalta sa poziţie socială. Se îmbrăca cu eleganţă, fără să facă paradă, fuma cu măsură ţigarete bune, mînca şi bea atît cît avea nevoie pentru susţinerea osaturii puteţnice şi a musculaturii sale viguroase. Corpolenţei sale i se armonizau picioarele şi mîinile enorme. Trăsăturile feţei, mai curînd dure şi grosolane, nu erau lipsite totuşi de frumuseţe, datorită proporţiei liniilor, frumuseţe sculpturală, ieşită din mîna unui mare artist, destinată decorării unei arcade sau a unei figurine din gura căreia ies ghirlande şi panglici.

Intrînd în detalii, pe care moştenitorii lui Rafael ardeau de nerăbdare să le cunoască, Cedron le dădu amănunte despre testament, amănunte ascultate atît de Ponte cît şi de dona Paca cu o atenţie religioasă, uşor de bănuit. Pe lîngă domnul Cedron, executori ai testamentului mai erau don Sandalio Maturana şi marchizul de Guadalerce. In privinţa celor două persoane interesate, Rafael dispusese următoarele : Obduliei şi lui Antonito, fiii vărului său Antonio Zapata, le lăsa ferma de la Almoraima, dar numai în uzufruct. Executorii testamentari urmau să le predea produsele acelei ferme care, împărţită în două jumătăţi, ar rămîne moştenitorilor lui Antonito şi ai Obduliei, la moartea acestora. Donei Francisca şi lui Ponte, ca şi multor altor neamuri, le revenea cîte o pensie pe viaţă, din dobînzile moşiilor, una din principalele bogăţii ale autorului testamentului

Ascultînd acestea, Frasquito îşi tot netezea, peste urechi, smocurile rare ale părului.

Dona Francisca, de fapt, nu prea ştia ce se

petrece, credea că visează. într-un acces de bucurie, ieşi pe coridor strigînd :

— Nina, Nina, vino şi tu s-auzi !... De-acum sîntem bogaţi !... Adică, nu mai sîntem sărace !

Dintr-odată îşi aminti că servitoarea dispăruse şi, întorcîndu-se lîngă Cedron, îi spuse printre sughiţuri :

— Iertaţi-mă, am uitat că mi-am pierdut prietena de-o viaţă...

— O să apară, repetă preotul, şi Frasquito la fel, ca un ecou.

— O să apară.

— Chiar moartă de-ar fi, spuse dona Francisca, cred că marea mea bucurie ar fi de-ajuns ca s-o învie.

— O să mai vorbim despre... doamna asta, zise Ce- dron. Mai întîi, să terminăm cu ceea ce vă interesează atît de mult. Executorii testamentari, avînd în vedere că dumneavoastră, ca şi domnul, vă aflaţi într-o situaţie cît se poate de precară, din motive pe care nu vreau să le analizez acum, şi nici n-am de ce, au hotărît... pentru asta şi pentru multe altele sînt autorizaţi de autorul testamentului, avînd libertăţi nelimitate... au hotărît deci, în timp ce se pune-n ordine cuprinsul testamentului, lichidarea pentru plata de drepturi reale etcaetera, etcaetera... au hotărît, spun...

Dona Paca şi Frasquito, tot ţinîndu-şi respiraţia, erau gata să se asfixieze :

— Au hotărît, mai bine zis, hotărîră sau hotărîseră... acum două luni... să vă fixăm suma lunară de cincizeci de duros ca alocaţie provizorie, sau, dacă vreţi, ca avans, pînă cînd vom stabili cifra exactă a rentei. Aţi înţeles ?

— Da, domnule, da, domnule... înţeles, înţeles perfect, scandară amîndoi la unison.

— Aţi fi primit amîndoi această bucurie mai devreme, zise preotul, dar mi-a trebuit mult pînă să aflu unde locuiţi. Cred că am întrebat jumătate din Madrid... şi, în sfîrşit... Nu spun că n-am avut noroc găsind doi iepuri în aceeaşi casă, iertaţi-mi expresia

vînătorească, pe care-i urmăresc ca... o slugă, de-atîtea zile.

Dona Paca îi sărută mîna dreaptă şi Frasquito Ponte pe cea stîngă. Amîndoi plîngeau.

— Aveţi de-acum o rentă pe două luni, dar trebuie să ne punem de-acord în privinţa formalităţilor ce le aveţi de-ndeplinit pentru încasarea banilor pe mai departe.

Ponte crezu că era vorba de-o ascensiune rapidă si globală, aşa că se prinse puternic de braţele fotoliului, ca aeronautul de marginile navei sale.

— Sîntem la ordinele dumneavoastră, interveni dona Francisca cu voce tare ; şi-n gînd : „nu poate fi adevărat, e un vis“.

Gîndul că Nina nu putea să afle de fericirea lor ii tulbură în acel moment cugetul. La acest gînd, printr-o misterioasă telepatie, răspunse gîndul lui Ponte Delgado, care zise :

— Păcat că Nina, îngerul acela, nu este de faţă !... Dar nu trebuie să ne gîndim că i s-ar fi întîmplat ceva rău. Adevărat, domnule Romualdo ? O fi fost...

— îmi spune inima că e bine şi sănătoasă, că azi o să se-ntoarcă... declară dona Paca, cu optimism arzător, văzînd toate lucurile învăluite într-un norişor roz. Cu siguranţă că... Iertaţi-mă, domnule dragă, tulburarea din sărmanul meu cap... Credeam că... Atunci cînd s-a anunţat domnul Romualdo în casa mea, eu am crezut, reţi- nînd numai numele, că eraţi preadistinsul preot în casa căruia slujea Benina mea. Greşesc ?

— Cred că da.

Numai sufletele mari, milostive se ascund, îşi neagă propria personalitate, ca să fugă în felul acesta de recunoştinţă şi de popularizarea virtuţilor lor... Să lămurim lucrurile, domnule Romualdo, şi faceţi-mi plăcerea de-a nu vă ascunde marile dumneavoastră virtuţi. E adevărat că datorită lor v-au propus episcop ?

— Pe mine ?!... N-am nici o ştire...

— Sînteţi din Guadalajara ?

— Da, doamnă.

— Aveţi o nepoată pe nume dona Patros ?
— Nu, doamnă.
— Slujiţi la San Sebastian ?
— Nu, doamnă ; slujesc la San Andres.
— Şi nici nu v-au dăruit acum cîteva zile un iepure de cîmp ?
— S-ar putea... de... dar nu-mi amintesc.
— Fie ce-o fi, domnule Romualdo, mă asiguraţi că n-o cunoaşteţi pe Benina mea.
— Cred... ce mai, că mi-e necunoscută. Dar n-aş putea să vă asigur, doamna mea. Mi se pare totuşi că am văzut-o.
— Oh ' Bine ziceam eu că... domnule de Cedron, ce bucurie-mi faceţi !
— Calmaţi-vă ! Ia să vedem : Benina asta nu e o femeie îmbrăcată în negru, cam la şaizeci de ani, cu un neg în frunte ?
— Ea e, chiar ea, dragă domnule Romualdo ! Foarte serioasă, puţin cam prea vioaie pentru vîrsta ei.
— Alte detalii : cerşeşte şi umblă cu un orb african, numit Almudena.
Isuse ! exclamă cu stupefacţie şi spaimă dona Paca. Asta nu, ferească Dumnezeu ! asta nu. Văd că n-o cunoaşteţi...
Şi, cu o privire, îl puse martor pe don Frasquito pentru temeinicia dezminţirii sale. Ponte se uită şi el la preot, apoi la doamnă, chinuit de anumite îndoieli care-i nelinişteau conştiinţa.
— Benina e un înger, îşi permise să spună cu timiditate. Cerşeşte sau nu, asta nu ştiu, dar este un înger, pe cuvînt de onoare.
— Fugi de-aici !... Să cerşească Benina mea şi să meargă pe străzi cu un orb !...
— Arab, după toate aparenţele, adăugă don Romualdo.
— Trebuie să mărturisesc, zise Ponte cu sinceritate, că acum cîteva zile, trecînd prin piaţa Progresului, am văzut-o aşezată la picioarele statuii, în compania unui cerşător orb, care, după aspect, părea originar din Rif P
Uluirea şi confuzia din mintea donei Paca fură

aşa de mari, că bucuria i se transformă dintr-odată în tristeţe şi păru tentată să creadă că ceea ce spuneau era o iluzie auditivă : ireale fiinţele cu care vorbea, totul o minciună, începînd cu moştenirea. Ii era frică de revenirea la realitate. închizînd ochii îşi zise : „Doamne, scoate-mă din îndoiala asta groaznică, scoate-mi ideea asta din cap ! O fi totul minciună, o fi adevărat ? Eu, moştenitoarea lui Rafaelita Antrines : eu, să am din ce trăi !... Nina, cerşătoare, Nina cu unul din Rif !...“

— Bine, exclamă în sfîrşit, într-un acces subit. Numai să fie-n viaţă, şi chiar de-o trăi cu un arab sau cu toată

[1] Regiune din Maroc.

arăbimea din Argel, s-o văd odată că se-ntoarce acasă, chiar de-ar fi să-1 aducă şi pe african în coşniţă.

Don Romualdo izbucni în rîs şi, explicînd cum şi cînd a cunoscut-o pe Benina, adăugă că îl cunoscuse şi pe arabul Almudena printr-un prieten de-al său, vicar la San Andres, preot cu multă carte, umanist sîrguincios şi care vorbea limba arabă. Pe maur îl însoţea o femeie despre care se ştia că slujeşte la o doamnă văduvă, an- daluză după toate semnele, ce şedea în strada Imperială.

— Nu m-am gîndit vreodată să pun în legătură aceste referinţe cu dona Francisca Juârez, pe care n-avusesem plăcerea s-o cunosc încă, dar azi, auzindu-vă cum vă frămîntaţi pentru dispariţia servitoarei, m-am gîndit şi mi-am zis : Dacă femeia care s-a pierdut este cea care cred eu, să căutăm găleata şi vom găsi funia : să-1 căutăm pe maur şi vom afla odalisca ! zic, adică pe cea căreia dumneavoastră îi spuneţi...

— Benigna de Casia... de Casia, da, domnule, de unde şi gluma că este rudă cu Santa Rita.

Domnul Cedron mai spuse că nu pentru meritele sale, ci pentru încrederea pe care o au în el fondatorii azilului de bătrîni şi bătrîne „La Misericordia“, fusese numit intendent şef şi era protectorul lor ; şi cum la el veneau solicitările de

intrare în azil, nu făcea un pas pe stradă fără să fie atacat de cerşetori sau fără să se vadă asediat de recomandări şi cărţi de vizită prin care i se cereau aprobări de internare.

— S-ar putea crede, adăugă, că ţara noastră e o groapă de săraci şi că trebuie să facem din naţiune un azil imens, unde să intrăm toţi, de la primul pînă la ultimul. în ritmul în care mergem, curînd o să devenim cel mai mare ospiciu din Europa. Mi-am amintit asta, pentru că prietenul meu, Mayoral, preotul pasionat de textele orientale, mi-a spus s-o primesc în azilul nostru pe însoţitoarea lui Almudena.

— Eu vă implor, dragă domnule Romualdo, zise dona Francisca profund tulburată încă, să nu credeţi nimic de felul ăsta; să nu ţineţi seama de Beninele imaginare care pot apare pe undeva, ci să aveţi grijă de singura şi adevărata Nina : de cea care slujeşte în casa dumneavoastră în fiece dimineaţă, primind acolo atîtea bunătăţi, aşa cum le-am primit şi eu, prin intermediul ei. Aceasta e cea adevărată : pe aceasta trebuie s-o căutăm şi s-o găsim cu ajutorul domnului de Cedron şi a bunei sale surori, dona Josefa, şi a nepoatei sale, dona Patros... O să spuneţi că n-o cunoaşteţi ca să faceţi un mister din virtutea şi evlavia dumneavoastră ; dar asta n-o cred, nu, domnule. Ştiu că sînteţi un sfînt, dar nu vreţi să vi se descopere secretele sublimei dumneavoastră generozităţi, şi o susţin, fiindcă sînt sigură de asta. S-o căutăm deci pe Nina, iar cînd se va întoarce la mine o să strigăm amîndouă : sfînt, sfînt, sfînt !

După această peroraţie, pentru domnul Cedron fu limpede că dona Francisca Juărez nu era în toate minţile şi, considerînd că explicaţiile sau o discuţie în contradictoriu pe aceeaşi temă nu i-ar atenua tulburarea, puse punct afacerii şi-şi luă rămas bun, rămînînd să se-n- toarcă a doua zi pentru completarea hîrtiilor şi înmî- narea, pe bază de chitanţă în regulă, a sumelor cuvenite moştenitorilor.

Despărţirea dură ceva, căci atît dona Paca cît şi

Frasquito repetară, din salon pînă la scară, expresia recunoştinţei lor cam de vreo patruzeci de ori, şi tot cam de atîtea ori sărutară mîinile preotului. După ce marele Cedron dispăru pe scări în jos şi se văzură singuri, cu uşa închisă, doamna din Ronda spuse :

— Frasquito, sufleţelule, e oare adevărat ?

— Asta voiam să vă întreb şi eu... Oare nu visăm ? Dumneavoastră ce credeţi ?

— Eu ?... nu ştiu... n-am putere să mă gîndesc... îmi lipseşte inteligenţa, îmi lipseşte memoria, sînt lipsită de judecată, n-o mai am pe Nina.

— Şi mie-mi lipseşte ceva... N-aş putea spune ce.

— Ne-am prostit sau am înnebunit ? Eu mă-ntreb : de ce nu recunoaşte don Romualdo că pe nepoata lui o cheamă dona Patros, că l-au propus episcop şi că i-au dăruit un iepure ?

— Povestea cu iepurele n-a negat-o... scuzaţi-mă. A zis doar că nu-şi aminteşte.

— E-adevărat... Dar dacă don Romualdo ăsta de care abia ne-am despărţit o fi vreo fiinţă imaginară, vreo creaţie vrăjitorească sau de-a Necuratului... ? Uite-aşa, ceva care se evaporă şi se preface în fum, totul fiind doar o iluzie, o umbră, un capriciu ?...

— Doamnă, pe Sfînta Fecioară !

— Şi dacă nu mai revine ?

— Dacă nu mai revine !... Nu mai revine, nu ne va mai da asta... alea... !

Zicînd acestea, faţa fleşcăită şi gălbejită a bunului Frasquito exprimă o groază tragică. îşi trecu mîinile peste ochi şi, scoţînd un sughiţ, se prăbuşi într-un fotoliu pradă unui atac cerebral, asemănător cu cel din noaptea lugubră, dintre uliţa Irfandezilor şi Mediodia Grande.

Capitolul XXXIV

MULŢUMITĂ îngrijirilor donei Paca, ajutată de fetele ceaprăzăresei, Ponte se restabili repede din

acea nouă recidivă a bolii sale şi, spre seară, în timpul conversaţiei, el şi doamna din Ronda conveniseră că don Romualdo Cedron era o fiinţă reală şi moştenirea un adevăr indiscutabil. Cu toate acestea, zăcură ca între viaţă şi moarte pînă a doua zi, cînd apăru, pentru a doua oară, imaginea preotului binefăcător, însoţit de un notar, care nu era altul decît o veche cunoştinţă a donei Francisca Juărez de Zapata. Examinînd în prealabil hîrtia şi re- zolvînd treaba fără nici o greutate, moştenitorii lui Rafaelita Antrines primiră, din contul rentei lor, o sumă în bilete de bancă care amîndurora le păru fabuloasă, fără-ndoială, datorită golului absolut al sipetelor lor. Primirea banilor, eveniment nemiauzit în aceşti trişti ani ai vieţii ei, avură pentru dona Paca un efect psihologic foarte straniu : mintea i se înceţoşa, pierdu pînă şi noţiunea timpului ; nu-şi mai găsea cuvinte pentru exprimarea ideilor, iar acestea zumzăiau în capul ei ca muştele ce se izbesc de geam, vrînd să treacă prin el, de la întu- neric la lumină. Voi să vorbească despre Nina ei, dar nu-i ieşiră din gură decît nerozii. Cum se aude de departe o discuţie, din care percepi numai silabe şi voci

răzleţe, aşa îi auzea ea pe Frasquito şi pe cei doi domni vorbind despre afaceri ; i se păru că aude ceva despre fugară, că i se aflase urma, dar nimic mai mult. Cei trei bărbaţi stăteau în picioare, notarul lîngă Cedron. Mărunţel şi cu un profil acvilin, părea un papagal gata să se caţăre pe trunchiul unui copac. în cele din urmă, binevoitorii domni îşi luară rămas bun cu promisiuni şi re- verenţe politicoase, iar doamna din Ronda şi cavalerul din Algeciras, rămaşi singuri, se învîrteau prin casă, in- trînd fără rost fie în bucătărie, fie in sufragerie, ca apoi să iasă imediat, schimbînd cîte o replică nervoasă cînd se loveau unul de altul. Dona Paca, s-o spunem pe faţă, simţea cum i se topeşte fericirea la gîndul că nu poate s-o împartă cu prietena şi susţinătoarea ei, de-a lungul atîtor ani

de lipsuri. Ah ! Dacă Nina ar intra în momentul acela, ce plăcere ar fi pe stăpînă să-i facă marea surpriză, arătîndu-se, mai întîi, mîhnită de lipsa de bani, ca, apoi, să scoată la iveală mănunchiul de bilete de bancă ! Ce figură ar face ! Cum i s-ar mai lungi faţa ! Şi ce de lucruri ar face cu-atîta bănet ! Ce mai, zică-se ori ce s-ar zice, Dumnezeu nu duce niciodată lucrurile pînă la capăt. Atît la rău, cît şi la bine ; totdeauna rămîne cîte o codiţă, pe care să ţi-o plătească Destinul. în cele mai mari nenorociri, lasă mereu o pauză de respiraţie : în fericirile acordate de bunătatea sa, rămîne mereu un detaliu, din cauza căruia se duce totul de rîpă.

într-una din acele curse salon-bucătărie şi bucătărie- dormitor, Ponte îi propuse concetăţenei sale să sărbătorească moştenirea mergînd să mănînce într-un restaurant. El ar invita-o cu plăcere, răspunzînd astfel printr-un omagiu destul de modest generoasei sale ospitalităţi. Dona Francisca răspunse că nu poate să se arate în locuri publice atîta timp cît nu are posibilitatea să îmbrace haine pe potriva poziţiei ei ; şi cum prietenul ei îi spuse că, mîncînd în oraş, vor fi scutiţi să-şi mai gătească singuri, fără alt ajutor decît fetele ceaprăzăresei, doamna mărturisi că, pînă n-o reveni Nina, nu va aprinde focul, iar^cele de trebuinţă va porunci să i le aducă din casa lui Botin. Cu siguranţă, i se trezise gustul pentru mîn- căruri alese şi îmbietoare... Era şi timpul, Doamne ! După atîţia ani de posturi impuse, meritau pe deplin să înalţe un aleluia reînvierii.

— Hei, Celedonia, pune-ţi fusta nouă şi du-te la Botin. O să-ţi scriu pe-o hîrtiuţă tot ce vreau, ca să nu greşeşti.

Zis şi făcut. Şi ce credeţi că ceruse doamna ca să serbeze acea zi fericită, nici mai mult nici mai puţin decît două găini fripte, patru peştişori prăjiţi şi o bucată de fileu, împreună cu alta de şuncă, ouă tăiate felii şi, pe deasupra, o duzină de trigoane cu cremă. Ca să vezi ! Cu anunţarea unui astfel de banchet îndestulător, doamna nu reuşi totuşi să

capteze imaginaţia şi voinţa «lui Frasquito care, de cînd primise banii, se simţea devorat de o nerăbdare nebună de-a ieşi în stradă, de-a alerga, de-a zbura, ca şi cum i-ar fi crescut aripi.

— Eu, doamnă, am treabă în seara asta... Trebuie să ies neapărat... Pe deasupra, am nevoie de puţin aer... Simt un fel de ameţeală... Am nevoie de puţină mişcare, credeţi-mă, de asta am nevoie... pe deasupra, e urgent... să-mi văd şi croitorul, mai mult ca să mă pun la curent cu moda de-acum şi să-mi comand ceva haine. Sînt *o-* persoană dificilă, şi-mi trebuie mult ca să mă hotărăsc asupra uneia sau alteia dintre stofe.

— Da, da, duceţi-vă unde aveţi treabă, dar să nu vă obosiţi prea tare, şi e bine să vedeţi în această întîm- plare fericită ceea ce văd şi eu, o lecţie pe care ne-o dă Providenţa. Cît despre mine, sînt ferm convinsă că cele mai importante lucruri sînt ordinea şi rînduiala, iar, de-acum, mă angajez să-mi notez totul, absolut tot ce cheltuiesc.

— Şi ceea ce cîştigăm... Aşa o să fac şi eu, adică, aşa am făcut : dar nu mi-a folosit, credeţi-mă, prietenă dragă, nu mi-a folosit le nimic.

— Avînd o rentă sigură, esenţialul e să potriveşti încasările cu cheltuielile şi să nu depăşeşti limitele... Pentru Dumnezeu, dragă Ponte, n-o să mai facem prostia să ignorăm bilanţul şi... Acum, recunosc că Trujillo avea dreptate!

— Apoi, doamnă, eu am făcut bilanţuri cîte fire de- păr am în cap, şi pot să vă spun că nu mi-au folosit la<. nimic.

— Acuma, că Dumnezeu ne-a dat o bucurie, să fim ordonaţi : aş îndrăzni să vă rog, dacă nu vă deranjează, fiindcă tot ieşiţi după cumpărături, să-mi aduceţi un registru de contabilitate, agendă, sau cum s-o chema.

Atîta aştepta ! Nu un registru, ci jumătate de duzină i-ar fi adus Frasquito din tot sufletul; şi, promiţîndu-i asta, ţîşni în stradă, dornic de aer, de lumină, să vadă lumea, să se bucure de lucruri şi de oameni. Dintr-o răsuflare şi fără să-şi dea seama, ajunse în Calea Atocha. După aceea, o luă în sus,

fiindcă mai mult îi plăcea între case decît între arbori. Nu-i nici un secret că arborii îi erau antipatici, deoarece, plimbîndu-se pe lîngă ei în orele de disperare, credea că aceştia îşi ofereau ramurile numai **ca** să se spînzure. Rătăcind pe străzi fără o direcţie precisă, contempla prăvăliile croitorilor, pline de stofe frumoase, vitrinele cu cravate şi cămăşi elegante. Privi, de asemenea, spre restaurante, şi, în general, la toate magazinele, pe care, în lunga-i viaţă de lipsuri sufocante, nu le privise decît cu mîhnire.

Petrecu în această hoinăreală fericită cîteva ore, fără să obosească. Se simţea puternic, folositor şi chiar robust. Se uita afectuos, sau cu un anumit aer de protecţie, spre toate femeile frumoase sau acceptabile care treceau pe lîngă el. Vitrina unei parfumerii de lux îi sugeră o idee fericită : cum lăsase să-i crească pletele albe într-un mod indecent, fără să le mai înfrumuseţeze sau să le mai dreagă cu vreo vopsea, acea prăvălie frumoasă îi oferea ocazia de-a remedia o greşeală atît de gravă, inaugurînd acolo campania de restaurare a existenţei sale, restaurare care trebuia să-nceapă, fireşte, cu chipu-i avariat. Aşadar, acolo, schimbă prima bancnotă din mănunchiul primit de la don Romualdo Cedron : după ce ceru să i se prezinte articole diferite, făcu o provizie abundentă din cele pe care le credea mai necesare şi, plătind fără tocmeală, dispuse ca voluminosul pachet cu cumpărături din drogheria mirositoare şi colorată să fie expediate acasă la dona Francisca.

Ieşind de acolo, se gîndea că trebuie să găsească grabnic o pensiune, decentă şi nu prea scumpă, potrivită cu renta de care se bucura, căci în nici un caz nu va face exces în cheltuieli. La dormitoarele Bernardei nu se va mai întoarce decît ca să-i plătească cele şapte nopţi datorate şi să-i zică vreo cîteva vqrbe. Tot diva- gînd şi făcînd calcule îndrăzneţe, veni ceasul cînd stomacul începu să-i dea de veste că nu se trăieşte numai din iluzii. Problema era : unde să mănînce ? Ideea de-a se duce într-un restaurant bun fu repede

îndepărtată. Imposibil să se prezinte în halul acela. Să se ducă, ca în vremurile de mizerie, la birtul lui Boto ? Oh, nu ! Nu-1 văzuseră niciodată cu părul nevopsit. Se vor mira, văzîndu-1 dintr-odată atît de îmbătrînit, cu părul alb. In sfîrşit, amintindu-şi că-i mai datora onorabilului Boto cite ceva pentru mîncarea ieftină dinainte, gîndi că trebuie să se ducă totuşi acolo şi să răspundă cu o plată punctuală încrederii patronului, scuzîndu-se cu grava sa boală, care se desluşea bine pe faţa-i gălbejită.

îşi purtă paşii pe strada Ave Maria şi intră uşor ruşinat în circiumă, prin încăperea din faţă, prefăcîndu-se că-şi suflă nasul ca să-şi poată acoperi faţa cu o batistă. Incinta aceea era strimtă şi neîncăpătoare pentru clientela care se-adunase acolo, atrasă de preţurile mici şi de mîncarea gustoasă care se servea. După cârciuma pro- priuzisă, nu prea mare, urma un culoar îngust, cu mese şi bănci lipite de perete, şi apoi o încăpere micuţă, cu tavanul jos, în care ajungeai urcînd două trepte şi care avea două mese lungi, de-o parte şi de alta, fără mai mult spaţiu între ele decît era nevoie pentru băiatul care servea. în această parte a cîrciumii se aşeza întotdeauna Ponte, crezîndu-se mai ferit de curiozitatea şi is- codeala consumatorilor, ocupînd orice loc liber de la masă, dacă exista vreunul liber, căci se mai întîmpla ca totul să fie ocupat, şi clienţii stăteau atunci ca sardelele în cutie.

In după-amiaza aceea, mai bine-zis spre seară, Fras- quito se strecură în compartimentul interior cu noroc, căci înăuntru nu erau mai mult de trei persoane, şi una din mese liberă. Se aşeză într-un colţ, lîngă uşă, loc foarte adăpostit, de unde nu putea fi văzut cu uşurinţă de clienţi, adică din circiumă, şi... Altă problemă : ce să ceară ? De obicei, starea jalnică în care se afla îl obliga să se limiteze la o mîncare de un real care, cu pîine şi vin, făceau o sumă totală de patruzeci de centime, sau. pentru aceeaşi sumă, putea cere o porţie de peşte cu sos. Mîncarea, pîinea pe care o consuma

pînă la ultima fărî- mitură, supa şi vinul reprezentau pentru el o masă suficientă şi gustoasă. In anumite zile, obişnuia să schimbe felurile de mai sus cu stufatul şi, în cazuri foarte rare, cu iahnia de pasăre. Tuslama, melci, chiftele şi alte porcării de felul ăsta n-a gustat niciodată.

Deci, în seara aceea ceru băiatului din circiumă relaţii complete despre ceea ce aveau şi, arătîndu-se nehotă- rît ca o persoană dezgustată că nu găseşte o mîncare destul de incitantă pentru a-i trezi apetitul, se hotărî pentru iahnia de pasăre.

— Vă dor măselele, domnule de Ponte ? întrebă băiatul, văzîndu-1 că nu-şi mai ia batista de pe faţă.

— Da, fiule, o durere groaznică. Adu-mi pîine franţuzească, nu din cea obişnuită.

In faţa lui Frasquito se aşezară doi inşi care mîncau tocană dintr-o singură farfurie mare, porţie de doi reali, iar, mai încolo, în colţul opus, un individ care despica, cu pauze şi metodic, o porţie de melci. Acela era cu adevărat o maşină de mîncat melci, căci pentru fiecare îmbucătură făcea în mod automat aceleaşi mişcări ale gurii, ale mîinilor, pînă şi afle ochilor. Apuca moluscă, o scotea cu un beţişor, o ducea în gură, sugea apoi sucul rămas în carapace şi în momentul ăsta arunca o privire ranchiunoasă spre Farsquito Ponte ; apoi depunea cochilia goală şi lua o alta plină, pentru a repeta acelaşi ritual, cu gesturi şi grimase asemănătoare : scotea mica vietate şi, mîncînd-o, arunca priviri uniforme : una de simpatie către melc, în momentul în care-1 apuca, alta de ranchiună spre Frasquito, în momentul sugerii sucului din cochilie.

Trecu ceva timp şi omul acela, cu faţa de maimuţă şi expresie meschină, continua să adune cochilii peste cochilii într-o grămăjoară care creştea pe măsură ce se micşora cea cu cochiliile pline ; iar Ponte, care-1 avea în faţă, începu să se neliniştească de privirile furibunde pe care ca o figurină mecanică dintr-o cutie muzicală i le arunca mîncătorul de melci la fiecare rotire de manivelă.

Capitolul XXXV

PONTE DELGADO simţea o dorinţă arzătoare să ceară explicaţii individului pentru privirea sa impertinentă. Cauza nu putea fi alta decît noutatea pe care Frasquito o oferea publicului cu faţa-i neîngrijită, drept pentru care bunul cavaler îşi spunea :

„Dar ce le pasă lor dacă sînt aranjat sau nearanjat ? Fac cu fizionomia mea ce vreau, şi nu-s obligat să fiu pe placul domnilor, prezentîndu-le mereu aceeaşi figură. Cu faţă bătrînă sau cu faţă tînără, eu ştiu să mă fac respectat şi să păstrez buna-cuviinţă.“

îşi şi propunea să contrapună acelei priviri supărătoare o ocheadă de dispreţ, cînd omul cu melcii, odată golită, mîncată şi suptă şi ultima cochilie aşezată apoi la locul său, plăti; îşi aşeză pe umeri mantaua care-i căzuse, îşi puse şapca şi, ridicîndu-se, se duse direct la cavalerul spălăcit şi-i zise binevoitor :

— Domnule de Ponte, iertaţi-mă că vă întreb ceva.

Din tonul cordial al individului, Frasquito înţelese că era un nefericit dintre aceia care exprimă prin privire exact contrariul a ceea ce simt.

— Spuneţi...

— Iertaţi-mă, domnule de Ponte... Voiam să ştiu, dar să n-o luaţi în nume de rău, dacă e adevărat că Antonio Zapata şi sora lui au primit o moştenire de nu ştiu cîte milioane.

— Omule, milioane, nu cred... Ceea ce pot să-ţi spun e că partea mea de moştenire, ca şi cea a doiiei Francisca Juărez, nu depăşeşte o pensie a cărei cifră n-o ştim exact. Dar în curînd pot să vă spun cu exactitate. Sînteţi cumva ziarist ?

— Nu, domnule; sînt pictor de blazoane.

— Aha ! Am crezut că sînteţi din aceia care verifică lucrurile ca apoi să le scrie în ziare.

— Eu scriu numai anunţuri. Antonio şi cu mine lucrăm în concurenţă, şi sîntem într-un război

continua. Aşadar, aflînd că Zapata e bogat, aş vrea să-l influenţaţi să-mi treacă mie afacerile lui. Sînt văduv şi am şase copii.

Zicînd asta, punînd în glas atîta sinceritate şi omenie, aţinti spre interlocutorul său o privire asemănătoare cu a unui asasin în momentul loviriivictimei. înainte ca Ponte să-i răspundă, mai spuse :

— Eu ştiu că dumneata eşti prietenul familiei şi că vorbeşti cu dona Obdulia...Tocmai bine : dona Obdulia, sau mama ei, acum că sînt bogate, or să vrea să-şi *facă blazon.* Şi-or să vrea sigur, fiind, aşa cum sînt, din nobilimea Spaniei. Atunci nu mă uitaţi, domnule de Ponte ...Iată cartea mea de vizită. Eu le alcătuiesc blazonul arborelui genealogic şi titlul de nobleţe cu litere antice, cu iniţiale în purpurină, la cel mai scăzut preţ pe care i l-ar putea cere pictorul cel mai faimos. Puteţi să-mi apreciaţi talentul după modelele pe care le am acasă.

— Nu pot să vă asigur..., zise Frasquito dîndu-şi importanţă, cu o scobitoare între dinţi, că o să-şi comande blazon sau nu. De nobleţe, nici nu mai e vorbă, căci le vine din patru părţi, atît Juârezii cît şi Zapatas, Delgados şi Pontes sînt dintre cei mai de neam din Andalucia.

— Pontes au un pod verde pe roşu cu straturi de albastru aurit... ?

— Adevărat... în ce mă priveşte, nu cred c-o să-mi comand blazon, nici nu mi-ar permite moştenirea... Doamnele acelea, nu ştiu... Obdulia ar merita să fie ducesă, şi, după chip şi glas este, chiar dacă nu se hotărăşte să-şi pună coroană. împărătească ar trebui să fie. în sfîrşit, eu nu mă amestec... Să lăsăm heraldica şi să trecem la altceva.

Tot vorbind despre astea, omul cu melcii se aşezase lîngă Frasquito, şi, cu privirea-i sinistră, continuă să fie teroarea clienţilor care-i înconjurau.

— Fiindcă vă ocupaţi de anunţuri, aţi putea să-mi indicaţi o pensiune ?

— Chiar azi am făcut două de-astea. Le am aici

în servietă, pentru „Imparţial" şi „Liberal". Uitaţivă, sînt bune: „Camere frumoase, bucătărie franţuzească, cinci feluri... treizeci de reali".

— Mi-ar conveni una mai ieftină... de paisprezece sau şaisprezece reali.

— Am şi din astea... Mîine v-aş putea da o listă de cel puţin şase, toate de încredere.

Dialogul le fu întrerupt de apariţia precipitată a lui Antonio Zapata, care intră sufocat, cu zgomot, glumind cu voce tare cu stăpînul prăvăliei şi cu diverşi clienţi. Urcă în încăperea interioară şi, aruncînd pe masă servieta voluminoasă pe care-o avea cu el şi dîndu-şi pălăria pe ceafă se aşează lîngă Frasquito şi omul cu melcii.

— Ce mai seară, domnule, ce mai seară ! exclamă obosit, iar băiatului care servea, îi zise : Nu comand nimic. Am mîncat... Doamna de maică-mea ne-a îndopat cu găină, pe mine şi pe nevastă-mea, pe deasupra şampanie şi o grămadă de pateuri.

— Băiete, cine mai e ca tine acum ! îi zise omul cu melcii, cu glas dulce şi privire înspăimîntătoare. Aşa că trebuie să-mi răspunzi repede : îmi cedezi sau nu partea ta ?

— Ce s-a mai supărat nevastă-mea cînd i-am propus să nu mai lucrez ! Am crezut că mă muşcă şi că-mi scoate ochii. Nimic; trebuie s-o continuăm la fel, ea la maşina de cusut, eu cu anunţurile mele, că de povestea asta cu moştenirea nu ştiu ce naiba s-o alege... Amice Ponte, cunoşti dumneata ferma aia din Almo- raima ? Cîtă rentă poate să ne aducă ?

— Nu pot să precizez, replică Frasquito. Ştiu că este o proprietate magnifică, cu pădure, herghelie, pămînt de cultivat, ce mai vorbă, e cel mai bun sălaş din Andalu- cia al prepeliţelor, înainte de-a trece Strîmtoarea.

— O să ne ducem o dată acolo... Dar nevastă-mea, nici în ruptul capului nu vrea să-mi las afurisita asta de slujbă. Mai ai răbdare, Polidura, căci cu Juliana mea nu-i de glumit mi-e mai frică de ea decît de o leoaică înfometată... Da', spune-mi,

ce-ai făcut azi ? Ah ! Era să uit : maică-mea vrea să cumpere un policandru...

— Un policandru !

— Da, omule, sau lampă pentru sufragerie. Mi-a spus să căutăm una bună şi de efect, dar de ocazie...

— Da, da, replică Polidura. Există unele în prăvălia de solduri de pe Campomanes.

— Şi încă ceva... Mai vrea să ştie dacă se pot procura covoare şi catifea în stare bună.

— Astea în prăvălia din piaţa Celenque. Am aici anunţul : „Mobilier complet pentru casa dumneavoastră. Orar de la unu la trei. Nu se vinde pe datorie.“

— Soră-mea care, fie vorba-ntre noi, a înfulecat în seara asta jumate de găină, vrea numai o trăsură cu cinci felinare.

— Ia te uită !

— Eu am sfătuit-o pe Obdulia, zise Frasquito cu gravitate, să nu ţină trăsuri, ci să se înţeleagă cu unul care închiriază.

— E clar... Cum să cheltuieşti banii pe-aşa ceva... ?! Auzi, trăsură cu cinci felinare, la care să tragă... măgăriţele de lapte ale lui don Jacinto.

Pclidura izbucni în rîs ; dar, băgînd de seamă că celui din Algecira nu-i cădeau bine glumele alea, hotărî deodată să schimbe conversaţia. însă neobrăzatul de Antonio Zapata îşi permise să-i spună lui Ponte :

— Cinstit vă zic, don Frasco, cred că vă stă mai bine aşa.

— Cum ?

— Fără vopseală. Un chip de cavaler în vîrstă şi respectabil. Fiţi convins că nu reuşiţi să păreţi mai tînăr cu vopsea: semănaţi mai mult cu un... coşciug.

— Dragă Antonio, replică Ponte, făcînd grimase cu gura şi cu nasul ca să-şi mascheze iritarea şi prefăcîn- du-se că glumeşte, nouă, bătrînilor, ne place să-i speriem pe copii ca să... ca să ne lase-n pace. Copiii de azi, vrînd să ştie totul, nu ştiu nimic.

Sărmanul om, tulburat, nu ştia ce să mai zică.

Nero- zeniile pe care le spunea îi dădură curaj lui Zapata, care continuă să-1 umilească :

— Şi acum, că avem fonduri, prietene Ponte, mai în- tîi trebuie să-ţi scoţi la pensie *sarcofagul.*

— Cum ?

— Jobenul pe care-1 porţi de sărbători şi care e de pe vremea cînd l-au spînzurat pe Riego.[XV]

— Ce ştiţi dumneavoastră despre modă ? Moda e ceva care revine : iar formele de ieri se-ntorc mîine.

— Aşa o fi cu hainele; dar cu persoanele, ce-a trecut, trecut rămîne. Nu v-au mai rămas decît picioarele. Bătăturile pe care trebuia să le aveţi acolo vi s-au urcat la cap... Da, da... eu zic că dumneavoastră gîndiţi cu bătăturile.

Puţin îi mei lipsea lui Frasquito ca să nu explodeze şi, de bună seamă, i-ar fi dat în cap cu farfuria, cu paharul de vin şi chiar cu masa, dacă Polidura n-ar fi încercat să atenueze gluma răutăcioasă cu aceste vorbe împăciuitoare :

— Taci, prostule, că domnul de Ponte n-a intrat la Villavieja şi-şi duce anişorii mai bine ca noi.

— Nu, nu-i bătrîn... Este de pe cînd *Fernando al VII-lea purta palton...* Dar las-o-ncolo, dacă se supără, tac... Domnule de Ponte, aflaţi că vă iubim, şi... fac glumele astea ca să treacă vremea. Nu mă luaţi în seamă, *maestre,* şi să vorbim de altceva.

— Glumele dumneavoastră sînt puţin cam impertinente, zise Frasquito cu demnitate, şi, dacă vreţi, lipsite de respect... Dar sînteţi un copil, şi...

— Prostii !... Gata, s-a terminat. Vreau să vă întreb ceva, respectabile domnule de Ponte : la ce o să vă folosiţi banii din pensie ?

— într-o operă de dreptate şi de caritate. O să-i cumpăr o pereche de ghete Beninei, cînd va apare, dacă va apare, şi o haină nouă.

— Atunci eu o să-i cumpăr o rochie de odaliscă. Asta o să-i vină mai bine, acum, cînd s-a dedicat vieţii maure.

— Ce spuneţi ? Se ştie unde se află îngerul acela

XV Rafael Riego y Nunez, general şi patriot spaniol, executat din ordinul lui Fernando al Vll-lea.

?

— îngerul acela este la El Pardo, paradisul unde sînt duşi îngeraşii care cerşesc fără autorizaţie.

— Glume de-ale dumneavoastră...

— Capricii de-ale vieţii, domnule de Ponte ! Eu ştiam că Nina sprijinea poarta de la San Sebastian, ca să pescuiască cîte-o para... Nevoia e o sfătuitoare teribilă. Asta cînd o făcea sărmana Nina !... Dar eu n-am şitut, pînă azi, că umblă cu un arab orb şi că de la asta i s-a tras pierzania.

— Sînteţi sigur de ceea ce spuneţi ?

— I-am văzut cu ochii mei. Mamei n-am vrut să-i spun nimic, ca să n-o supăr; dar eu ştiu. într-o razie făcută de poliţie, i-au luat, pe ăla şi pe Nina, şi i-au aruncat la San Bernardino. De-acolo i-au împachetat pentru El Pardo, de unde Nina mi-a trimis un bileţel, cerîn- du-mi să fac ceva ca s-o scap... Şi să vedeţi ce-am făcut în dimineaţa asta : am închiriat o bicicletă şi m-am dus la El Pardo... Dar să nu uit: dacă află nevastă-mea că m-am plimbat cu bicicleta, nu mai am linişte în casă. Ascultă, Polidura, să te prind că mă vinzi: ştii cum o apucă pe Juliana... Cum vă spuneam : am ajuns acolo şi am văzut-o : sărmana, e desculţă şi hainele-i sînt numai zdrenţe. Ţi se face milă cînd o vezi. Maurul e atît de gelos, Doamne !, că, atunci cînd m-a auzit vorbind cu ea, l-a apucat furia şi a vrut să mă lovească... *„Craiule frumosu,* zicea, eu omor la *craiu frumosu".* Numai ca să nu fac gălăgie nu i-am tras o pereche de palme...

— Eu nu cred că Benina, la anii ei... interveni Frasquito cu timiditate.

— Ce ţi-a mai rămas dumitale altceva decît să găseşti normale şovăielile bătrînilor ?

— în concluzie, zise Polidura, aruncînd toată furia din privire asupra lui Antonio, fă ceva şi scoate-o de- acolo. Trebuie să găseşti pe cineva la Garda Civilă.

— Da, da... Să intervenim imediat, propuse Ponte. Tot Pepe Alcanices o fi şef ?

— Omule, pentru Dumnezeu ! Cine ziceţi ? Ducele de Sexto ? Aţi rămas tot pe vremea bunicii.

— Dar asta se-ntîmpla în timpul războiului cu Africa, domnule de Ponte, sau puţin după aceea, afirmă cel cu melcii. Eu îmi aduc aminte... cînd cu uniunea liberală... Ministru de interne era don Jose Posada Herrera. Eu eram în La Iberia cu Calvo Asensio, Carlos Rubio şi don Prăxedes... A curs multă apă, de-atunci...

— Fie ce-o fi, domnilor, adăugă Frasquito întorcîn- du-se la realitate, trebuie s-o scoatem pe Nina.

— Trebuie s-o scoatem.

— Cu arăbelul ei tîrîş. Chiar mîine o să mă duc la un prieten din comisie... Dar, nu uitaţi : tu, Polidura, ai grijă să nu faci vreo gafă... Dacă află Juliana că am închiriat bicicleta, m-am aranjat pe-o juma'de an.

— O să vă duceţi din nou la El Pardo... ?

— S-ar putea. Ştiţi să pedalaţi ?

— N-am încercat. Oricum, ştiam să călăresc.

— Haida de, şi ce secret ţineaţi. Călăriţi englezeşte sau spanioleşte ?

— Nu ştiu... Ştiu doar că merg bine. Vreţi să vedeţi ?

— Sigur, omule... Hai să facem un mic pariu : dacă nu vă spargeţi capul, plătesc închirierea calului.

— Şi dacă dumneata nu-ţi rupi gîtul cu bicicleta, plătesc eu.

— De-acord. Şi tu, Polidura ?

— Eu... ? Cu trăsura de la San Francisco.

— Aşadar, cu toţii la drum. După aia, la melci.

— Vă invit la ce vreţi, zise Frasquito ridicîndu-se, şi, dacă reuşim să-i readucem pe Nina şi pe venetic, invitaţie generală. Ce mai, numai lume bună...

Capitolul XXXVI

DONA PACA nu reuşea să se consoleze de

absenţa Ninei, nici chiar înconjurată de copiii ei, care i se alăturaseră pentru a se bucura de moştenire. Tot schimbînd impresii plăcute, spiritul blîndei doamne se transpunea uşor în al şaptelea cer, unde vedea totul în roz : însă nu trecea mult şi se întorcea iarăşi la realitate, simţind golul lăsat de dispariţia tovarăşei sale de suferinţă. în zadar imaginaţia înaripată a Obduliei voia s-o tragă după ea, chiar cu forţa, ca să facă împreună piruete prin lumea viselor. Datorită firii sale slabe, dona Francisca se- lăsa uneori pradă acestor evadări : dar îşi revenea curînd, îngăduindu-i celeilalte să zburde singură, despletită şî gîfîind, din nor în nor şi din cer în cer. Fata îi propuse mamei să locuiască împreună, potrivit noii lor poziţii sociale. De fapt, voia să se despartă de Luquitas, desem- nîndu-i o pensie din care să se întreţină ; şi-ar fi luat o casă cu grădină ; s-ar fi abonat la două sau trei teatre şi ar fi căutat prietenia unor persoane distinse.

— Fato, nu te aprinde aşa cînd nici nu ştii la cît se ridică jumătatea ta de la Almoraima ; căci, cu toate că, din cîte îmi amintesc de ferma aia frumoasă, socot că nu-i o nimica toată, e mai bine să te-ntinei cât ţi-e plapuma.

Zicînd acestea, văduva lui Zapata se folosea de ideile _practicei Nina, ce-i reînviau în minte şi străluceau ca stelele pe cer. Deocamdată, Obdulia îşi părăsi casa din strada Căpăţînii şi se instală la mama ei, fără să renunţe la gîndul de-a căuta degrabă o casă mai bună, nou-nouţă şi într-un loc mai vesel, pînă va veni ziua să-şi investească banii în casa pe care şi-o doreau. Deşi mai moderată decît fiica sa în dorinţa de mărire, fără-ndoială din cauza loviturilor cu care o îmblînziseră implacabila experienţă, dona Paca făcu, de asemenea, imprudenţe şi, crezîndu-se raţională, se lăsă învinsă de tentaţia de-a compăra nimicuri costisitoare. îi intrase în cap să-şi •cumpere un policandru bun pentru sufragerie şi, pînă nu-şi văzu împlinit capriciul, biata femeie nu-şi mai află liniştea. Blestematul de Polidura îi aranjă afacerea, plasîndu-i o vechitură diformă care abia dacă-

ncăpea în casă şi care, atîrnat în tavan, atingea masa cu ciucurii de •cristal. Dar cum, în curînd, urmau să aibă o casă du odăi mai înalte, asta n-o deranja. Omul cu melcii o mai puse să cumpere nişte mobile placate cu lemn sfînt şi cîteva covoare bune, pe care avură înţelepciunea să nu le-ntindă, în afară de unele carpete, acolo unde-ncăpeau, pentru plăcerea de-a călca pe moale.

Obdulia continua să ciupească din comoara maică-si, ca să-şi cumpere ghivece cu flori frumoase din prăvălioarele pieţişoarei Santa Cruz, şi, numai în două zile aranjă casa că-ţi făcea plăcere s-o priveşti : coridoarele murdare fură umplute cu vegetaţie, iar salonul se transformă într-o grădină suspendată. Cu gîndul la viaţa din viitoarea casă, cumpără şi plante decorative exotice de mari proporţii, ficusuri şi ferigi arborescente. Dona Francisca urmărea cu bucurie sinceră erupţia regatului vegetal în trista sa locuinţă şi, faţă de atîta frumuseţe, era încercată de emoţii copilăreşti, ca şi cum la bătrî- neţe s-ar fi întors la joaca dintîi.

„Binecuvîntate fie florile, zicea plimbîndu-se prin grădinile sale vrăjite, care aduc veselie în case, şi binecu- vîntat fie Domnul, care, dacă nu ne permite să ne des- fătăm pe cîmpurile înflorite, ne ajută, cu bani puţini, să aducem cîmpia în casă.“

Obdulia îşi petrecea întreaga zi îngrijindu-şi ghive- cele şi atîta le uda, că uneori puţin lipsea să n-ajungi să treci înot din salon în sufragerie. Ponte o incita, prin laudele şi fasoanele sale, să cumpere în continuare flori, încît casa devenise aproape o grădină botanică. Sigur că în primele două zile ale acelei vieţi noi dona Paca îl certă pe bunul Frasquito, fiindcă, de cîte ori ieşea, uita să-i aducă caietul de socoteli pe care i-1 comandase. Cavalerul ofilit, se scuza prin mulţimea grijilor ce le avea, pînă-ntr-o seară cînd, intrînd cu diverse pachete de cumpărături, doamna din Ronda zări printre acestea carnetul, pe care puse stăpînire degrabă, în dorinţa de-a inaugura socotelile viitorului ei fericit.

— O să trec imediat tot ce-am notat pe hîrtiuţa

asta, zise ; ceea ce mi se aduce din prăvălia lui Botin, lampadarul, covoarele, diverse lucruri, medicamente... ce mai, totul. Şi-acum, fata mea, să-mi dai o socoteală clară pentru atîtea şi atîtea flori, ca să le scriu aici, cu grijă, aşa încît să nu-mi scape nici o frunză... Fii foarte atentă, ca să ne iasă bilanţul bine. Adevărat, Frasquito, că trebuie să ne iasă bine socoteala ?

Curioasă, femeie fiind, nu se abţinu să nu adulmece pachetele aduse de Ponte.

— Acolo, ce-aţi adus ? Atenţie, nu-i bine să vă aruncaţi banii. Să vedem : o pălărie de culoare deschisă... Bine, mi se pare bună. Cine are gust, are. Cizme înalte... Vai, ce elegante ! Ce picior ! Multe femei v-ar invidia... Cravate : două, trei... Uite, Obdulia, ce frumoasă este asta verde cu picăţele galbene. O centură care seamănă cu un corset. Trebuie să fie tare bună pentru cei cu burtă... Şi asta, ce mai este ?... Ah, pinteni. Dar, Frasquito, pentru Dumnezeu ! La ce vă servesc pintenii ?

— Ah, da... fiindcă o să călărească, zise Obdulia bucuroasă. O să treceţi şi pe-aici ? Ah, ce ciudă mi-e că n-o să vă pot vedea !... Dar aşa-i dacă ne e dat să trăim în odăiţele astea, fără o ferăstruică spre stradă !

— Taci, fato ; o s-o rugăm pe vecină, pe dona Justa, moaşa, să ne lase să-l vedem pe cavaler cînd o să treacă pe drum... Ah, sărmana Nina, cît s-ar mai fi bucurat şi ea să vă vadă !

Ponte Delgado îşi explică neaşteptata reîntoarcere la viaţa hipică prin ocazia pe care a avut-o de-a merge la El Pardo în excursie de plăcere cu nişte prieteni din *lumea bună.* Numai el a mers călare ; ceilalţi, pe jos sau cu bicicleta. Vorbiră un timp cu mare însufleţire despre diferitele feluri de sport sau sporturi, pînă cînd îi întrerupse Juliana, nevasta lui Aantonio care, de cînd cu vestea moştenirii, reînnodase relaţiile cu soacra şi cumnata sa. Era o femeie vioaie, simpatică, plină de în- demînare, cu faţa albă şi un păr negru minunat, pieptănat cu grijă. Purta un şal

pluşat, iar pe cap avea o basma de mătase cu franjuri ţipătoare ; era încălţată cu ghete frumoase, iar poalele rochiei denotau curăţenie şi o bună întreţinere a lenjeriei.

— Da' ce-i aici, Retiro sau Alameda de Osuna ? întrebă, văzînd enormele frunze de arbuşti şi florile. De unde aveţi atîta verdeaţă ?

— Capriciile Obduliei, răspunse dona Paca, care se simţea dominată de caracterul, cînd energic, cînd glumeţ, al graţioasei sale nurori. Mania asta de-a transforma casa într-o pădure mă costă un sac de bani.

— Dona Paca, îi zise nora conducînd-o în sufragerie, nu fiţi atît de slabă şi lăsaţi-vă în seama mea, că n-o să vă pară rău. Dacă luaţi în serios capriciile Obduliei, o s-ajungeţi curînd la fel de rău ca-nainte, căci nici-o pensie nu rezistă cînd lipseşte chibzuiala. Eu aş desfiinţa şi pădurea şi menajeria... o spun pentru urangutanul ăsta văcsuit pe care vi l-aţi adus în casă şi pe care trebuie să-l alungaţi cît mai repede.

— Sărmanul Ponte, mîine se va întoarce la gazda lui.

— Lăsaţi-vă în seama mea, că mă pricep să conduc o casă... Nu mă luaţi pe mine cu cărţulia asta de ţinut socoteli. Persoana care ţine socotelile în cap n-are nevoie să-şi noteze nimic. Eu nu ştiu să scriu nici un număr, şi vedeţi că mă descurc. Urmaţi-mi sfatul : mutaţi-vă într-o odaie ieftină şi trăiţi ca o pensionară cumsecade, fără să vă daţi aere şi nici să atrageţi atenţia. Faceţi ce fac eu, care stau pe loc şi nu-mi las munca pînă cînd nu văd ce se-alege de moştenire şi pînă nu mă conving de ce-o să-mi dea ferma aia. Scoateţi-i fetei din cap toana cu casa, dacă nu vreţi s-ajungeţi în stradă, şi lua- ţi-vă o servitoare care să vă gătească şi să vă ţină-n frîu banii pe care-i zvîrliţi în fiecare zi în prăvălia lui Botin.

Dona Francisca fu de acord cu aceste gînduri, admi- tînd totul, fără să îndrăznească s-o contrazică sau să aducă măcar o obiecţie la aceste sfaturi înţelepte. Se simţea atît de oprimată sub

autoritatea pe care-o exercitau gîndurile Julianei, numai la simpla lor rostire, că nici croitoreasa nu-şi dădea seama de influenţa ei atotputernică, nici soacra de pasivitatea cu care se supunea. Era eterna dominaţie a voinţei asupra capriciului şi a raţiunii asupra neroziei.

— Tot aşteptînd să se-ntoarcă Nina, interveni cu timiditate doamna, i-am cerut lui Botin...

— Nu vă mai gîndiţi la Nina, dona Paca, nici nu mai contaţi pe ea, chiar de-o s-o găsim, lucru de care mă-n- doiesc. E foarte bună, dar e cam ramolită şi acum mai ales nu vă mai e de nici un folos. Pe deasupra, cine ne spune că vrea să se-ntoarcă odată ce ştim că a plecat de bunăvoie ? îi place să umble teleleu şi n-o să aveţi nici un spor cu ea, dacă o jumătate de zi şi-o petrece bătînd străzile.

Ca să nu scape prilejul, Juliana insistă cu recomandarea pe care i-o făcuse deja soacrei în legătură cu femeia bună la toate. Era vorba de verişoara ei Hilaria, tînără, zdravănă, curată şi gospodină... iar despre devotament, ce să mai vorbim. O să vadă curînd diferenţa dintre cinstea Hilarei şi hoţia celeilalte.

— Vai !... Da' Nina e foarte bună, exclamă dona Paca, frămîntîndu-se sub ghearele croitoresei, ca să-şi apere prietena.

— Foarte bună, da, şi trebuie s-o ajutăm... Asta mai lipsea, să-i dăm de mîncare... Da, dona Paca, credeţi-mă, n-o să faceţi nimic fără vara mea. Şi ca să nu vă-ndoiţi şi să n-aveţi bătaie de cap, chiar în seara asta, cînd s-o înnopta, v-o trimit.

— Bine, fato, să vină şi să ţină rînduiala casei... Şl, fiindcă veni vorba, uite-aici o găină friptă care-o să se strice. M-am săturat de-atîta carne de pasăre. Vrei s-o iei tu ?

— Cum să nu ? O iau.

— Mi-au rămas şi patru fripturi. Ponte n-a mîncat acasă.

— Le iau.

— Să ţi le trimit cu Hilaria ?

— Nu, le iau chiar acum. Să văd cum fac. Le pun

pe toate într-o farfurie, iar farfuria o acopăr cu un şervet... aşa : leg colţurile...

— Şi bucata asta de prăjitură ?... E foarte gustoasă.

— O înfăşor într-un ziar şi, la drum, că-i tîrziu ! Da' fructele astea le mîncaţi pe toate ? Abia v-a adus mere şi portocale. Daţi-le'ncoa, le pun în basma.

— Te-ai încărcat ca un măgar.

— N-are importanţă... Asta să fie paguba ! O să mai trec mîine pe-aici, să văd cum merge treaba şi să vă mai spun ce trebuie să faceţi. Dar, luaţi bine seama, să nu ne lăsăm pe tînjeală şi nici să ne-apucăm de vechile obiceiuri. Căci dacă doamna mea soacră, îndată ce-ntorc eu spatele, începe să risipească din nou pe tot felul de prostii...

— Nu, nu fato... Ce-ţi mai trece prin cap !

— Dacă-mi spuneţi aşa, eu nu mă mai amestec. Treaba dumneavoastră, fiecare cum îşi aşterne, aşa doarme. Da' eu aş vrea să vă păstraţi rangul, să nu mai treceţi prin clipe grele, nici să mai ajungeţi, ca pînă acum, în ghearele cămătarilor.

— Aşa e, ai spus numai purul adevăr ! Tu le ştii bine, te pricepi, Juliana. E adevărat că judecata e puţin cam dură : dar cine nu te-ar lăuda, căci cu chibzuinţă asta l-ai domesticit şi pe Antonio al meu ? Dintr-un om pierdut ai făcut un om de treabă.

— Pentru că nu mă înjosesc ; pentru că din prima zi i-am administrat botezul celor cinci porunci : pentru că ţip la el cînd îl văd că se poartă ca un porc ; pentru că-1 îndemn să meargă drept ca luminarea, şi-i este frică de mine mai mult decît hoţilor de jandarmi.

— Şi cît te iubeşte!

— E firesc. Te faci iubită de bărbat cînd îl ţii sub papuc... Aşa se conduc casele mari şi mici, doamnă, şi lumea, în general...

— Eşti numai sare şi piper.

— Ceva sare mi-a pus Dumnezeu mai ales în cap. O să vedeţi şi dumneavoastră. Ei, acuma, mă duc. Am treabă acasă.

în timp ce soacra şi nora vorbeau despre toate astea, în salon, Obdulia şi Ponte vorbeau despre nevasta lui Antonio, fata spunînd că n-o să-şi ierte niciodată fratele fiindcă i-a adus în familie o persoană atît de vulgară ca Juliana, care pronunţa *deferenţă, peatră,* şi altele de felul acesta. N-or să se-nţeleagă niciodată. La plecare, Juliana o sărută pe Obdulia şi-i strînse mîna lui Frasquito, oferindu-se să-i calce cămăşile, la preţul obişnuit, şi să-i întoarcă hainele, pentru acelaşi preţ sau ceva mai mic decît dădea celui mai ieftin croitor. Pe deasupra, mai ştia să croiască şi pentru bărbaţi şi, dacă vroia să-n- cerce, putea să-i comande un costum, care, cu siguranţă, n-ar ieşi mai puţin elegant decît din mîna croitorilor de sub coloane, la care se îmbrăca. Toate hainele lui Antonio erau făcute de ea şi nu s-ar spune că-i veneau rău... aşa! Şi unchiului ei Bonifacio i-a făcut o jachetă cu care s-a înnoit cînd a mers în satul Cadalso de Vidrios, la hram, şi atît de mult a plăcut haina, că primarul însuşi i-a cerut-o împrumut ca să i se facă şi lui una la fel. Ponte mulţumi cu galanterie, arătîndu-se sceptic în legătură cu aptitudinile femeilor privind confecţionarea hainelor bărbăteşti, şi o însoţiră cu toţii pînă-n uşă, aju- tînd-o să-şi atîme diversele boccele, bocceluţe şi pachete pe care le ducea cu ea încîntată.

Capitolul XXXVII

NEVOIND să fie mai prejos decît cumnata sa, nici să aibă în casă mai puţină autoritate decît intrusa aceea obraznică, Obdulia spuse mamei sale că nu puteau să se descurce numai cu o servitoare *bună la toate,* şi, cum Juliana impusese bucătăreasa, ea impunea camerista... aşa! Discutară ce discutară şi atîtea argumente aduse fata în sprijinul noii angajate, că dona Francisca nu mai avu încotro şi recunoscu că era necesară. Da,

da : cum să se descurce fără cameristă ? Pentru postul acesta atît de important Obdulia alesese o fată cu educaţie care servise în case mari şi care, în perioada aceea, tocmeli era liberă, locuind la familia aurarului şi decoratorului prăvăliei de pompe funebre. Se numea Daniela, era o scumpete de fată şi o minunată gospodină. în cele din urmă, după o astfel de descriere, dona Paca dori ca domnişoara cea fină să-şi înceapă slujba cît mai repede.

Seara, sosi Hilaria, care-şi făcu intrarea dîndu-i do- fiei Francisca un mesaj de la Juliana, mesaj care părea mai curînd un ordin. Verişoara sa îi transmitea donei Francisca să nu mai facă cumpărături, iar atunci cînd îi lipseşte ceva să i se adreseze ei, care ştia mai bine ca oricine cum să se descurce şi *să-l scoată* bun şi convenabil. Mai zicea : să-şi păstreze doamna cel puţin jumătate din banii de pensie ca să scoată hainele şi obiectele amanetate de la *Pefiiscola,* preferind chitanţele aproape de scadenţă şi, astfel, în cîteva luni, ar putea să recupereze infinitate de lucruri foarte utile. Dona Paca găsi inspirată înştiinţarea Julianei care era prevederea în persoană, şi se oferi s-o urmeze cu atenţie sau, mai curînd, s-o asculte. Cum era cam ameţită, efect al nemaiuzitelor în- tîmplări din acele zile, al absenţei Beninei şi, de ce să n-o spunem, din cauza mirosului florilor care-i îmbăl-sămau casa, nu-i trecuse prin cap să revizuiască topurile de hîrtie pe care le păstra în diferite mape, ca aurul legat în cîrpe. Da, aşa o să facă, da, doamnă, aşa o să facă... şi, dacă Juliana voia să se ocupe de acest lucru atît de neplăcut cum e scoaterea de la amanet, cu-atît mai bine. Noua bucătăreasă răspunse că şi ea putea să facă serviciul ăsta şi, îndată, se apucă să pregătească cina, care fu atît pe gustul donei Paca cît şi pe cel al Obduliei.

în ziua următoare, familiei i se alătură şi camerista : şi atît de necesare credeau, fiica şi mama, că sint serviciile ei, că amîndouă se minunau

cum de-au putut trăi atîta timp fără să-i simtă lipsa. Succesul Danielei fu, în prima zi, tot atît de vizibil şi remarcabil ca şi al Hilarei. Făcea totul bine, cu artă şi vioiciune, ghicind gusturile şi dorinţele doamnelor, satisfăcîndu-le imediat. Şi ce maniere, cită amabilitate, cită supunere şi dorinţă de-a place ! S-ar fi spus că cele două tinere munceau la întrecere, pariind care să cîştige mai curînd bunăvoinţa stăpînelor. Dona Francisca era în culmea fericirii şi singurul lucru ce-o mîhnea era micimea locuinţei în care cele patru femei abia de se mişcau.

Juliana, ca să spunem adevărul, nu vedea cu ochi buni angajarea cameristei, că asta le mai lipsea ; dar, ca să nu contrarieze prea repede, nu spuse nimic, rezer- vîndu-şi gîndul de-a scăpa de cameristă pentru cînd i se va mai consolida dominaţia pe care începuse s-o exercite. în alte privinţe, dădea sfaturi şi punea în practică iniţiative atît de izbutite, că pînă şi Obdulia trebui s-o recunoască maestră în arta conducerii. Pe deasupra, încerca să le găsească şi casă : dar cu condiţiile de confort, aerisire şi preţ modest cu care o voiau, nu era uşor să hotărăşti, fără să răscoleşti tot Madridul. Frasquito se dusese deja, ca vîntul, într-o pensiune (Concepcion Jeronima, 37) şi omul era foarte mulţumit. Dona Paca nu mai avea cameră pentru el şi chiar în hol ar fi fost greu să-1 găzduiască din cauza mulţimii de flori şi plante adăpostite acolo; pe deasupra, nu era potrivit şi nici moral ca un cavaler, renumit prin eleganţă şi cam crai, să locuiască împreună cu patru femei singure, dintre care trei erau tinere şi frumoase. Fidel stimei pe care o datora donei Francisca, Ponte o vizita zilnic, dimineaţa şi seara, şi într-o sîmbătă anunţă că duminica următoare va face o excursie la El Pardo unde îşi propunea să-şi reîntinerească pasiunea şi calităţile de călăreţ.

Cu ce plăcere şi curiozitate ieşiră toate patru în balconul vecinilor, pentru a-1 vedea pe călăreţ ! Trecea cît se poate de vioi şi ţeapăn pe un cal mare,

salutînd şi făcînd mai multe ture, apoi, oprind calul, urmară mii de caraghioslîcuri. Obdulia îşi flutura batista, iar dona Paca, în efuziunea simpatiei sale prieteneşti, nu putu decît să-i strige, de sus :

— Pentru numele lui Dumnezeu, Frasquito, fii atent cu animalul ăsta, să nu te trîntească şi să se mai întîmple vreo nenorocire.

îndemânaticul călăreţ dădu pinteni, luînd-o la trap spre Calea Toledo, pentru a ajunge în cea a Segoviei, ca apoi să continue pe Ronda, de unde urma să se alăture prietenilor lui, la poarta San Vicente. Patru tineri cu chef formau, alături de Antonio Zapata, echipa de biciclişti pentru excursia aceea veselă. De-ndată ce-1 zăriră pe Ponte cu animalu-i uriaş, îl salutară cu urale şi glume zeflemitoare. înainte de-a pleca în direcţia Puerta de Hierro, Frasquito şi Zapata vorbiră despre afacerea principală care-i unea, acesta spunînd că, nu cu puţine greutăţi, obţinuse, în sfîrşit, ordinul de punere în libertate al Beninei şi al maurului. Plecară veseli şi, de-a lungul drumului, începu *match-ul* între cavalerul cu cal adevărat şi cei cu cal de fier, îndemnîndu-se şi provocîndu-se reciproc cu glasuri vesele şi imprecaţii familiare. Unul din biciclişti, care era campion premiat, se ducea şi venea, depărtîndu-se de ceilalţi, toţi alergînd mai repede decît gloaba lui Frasquito, care avea grijă să nu facă vreo nebunie, menţinîndu-se în pas şi tropot moderate.

La dus, nu li se întîmplă nimic. Întîlnindu-se acolo cu Polidura şi cu alţi prieteni care veniseră pe jos, plecînd dis-de-dimineaţă, mîncară bucuroşi, Frasquito şi Antonio plătind juma-juma, conform convenţiei; vizitară rapid refugiul sărăcimii, îi scoaseră pe captivi şi, spre seară, se întoarseră la Madrid, trimiţîndu-i înainte pe Benina şi Almudena. Dar Dumnezeu nu voi ca întoarcerea să fie la fel de fericită ca ducerea. Unul din biciclişti, numit şi nu poreclit, *Pedro Minio,* împins de diavol şi bînd ceva mai mult la masă, începu să facă reverenţe cu bicicleta, urcînd şi coborînd pe cărărui periculoase,

pînă cînd, într-una din acele încercări, se ciocni de un copac, rănindu-se la mînă şi la picior, încît nu mai putu pedala. Dar necazurile nu se opriră aici, căci dincolo de Puerta de Hierro, aproape de Viveros, armăsarul lui Frasquito, care, fără-ndoială, era deja turbat de mînie din cauza ameţitoarei vînozleli a bicicliştilor pe sub ochii lui, pe deasupra simţindu-se şi prost condus, vru să scape de un călăreţ ridicol şi plictisitor. Pe drum treceau care cu boi, încărcate cu grozamă şi deşeuri pentru cuptoarele din Madrid şi, fie că se sperie sau se prefăcu că se sperie, cert e că mîrţoaga începu să sară şi să dea din picioare pînă reuşi să-1 arunce spre nori pe elegantul său călăreţ. Sărmanul Ponte căzu ca un sac pe jumătate gol şi rămase nemişcat pe pămînt, pînă cînd veniră prietenii să-1 ridice. N-avea nici o rană şi, din fericire, nici la cap nu se lovise, căci îşi păstrase cunoştinţa, iar cînd îl ridicară în picioare începu să strige, roşu ca un curcan, apostrofîndu-1 pe căruţaş care, după părerea lui, era vinovat de *sinistru.* Profitînd de învălmăşeală, calul, dornic de libertate, o luă la goană spre Madrid, fără să se lase prins de trecătorii care încercară s-o facă, şi în cîteva minute, Zapata şi prietenii săi îl pierdură din vedere.

Benina şi Almudena abia depăşiseră, cu mersul lor încet, linia Viveros, cînd bătrîna zări trecînd, iute ca vîn- tul, gloaba lui Ponte, şi înţelese repede ce se întîmplase. Tocmai de asta-i fusese frică, pentru că nu-1 credea pe Frasquito în stare să facă astfel de glume şi nici vîrsta nu i-ar fi permis să se făleascâ cu atîta înfumurare. Dar nu putu să se oprească să afle mai multe despre incident, căci era nerăbdătoare să ajungă la Madrid, să-1 vadă adăpostit pe Almudena, care suferea de febră şi era epuizat, încet, încet străbătură tot drumul şi, la Puerta de San Vicente, cînd se întunecă, se aşezară să se odihnească, aşteptînd să-i vadă pe excursionişti apărînd cu victima. Dar, cum în jumătatea de oră cît stătură acolo nu apărură, îşi reluară drumul prin Virgen del Puerto, cu dorinţa

de-a urca în strada Imperială, prin calea Segovia : Benina desculţă, cu rochia neagră murdară şi sfîşiată, arabul îmbătrînit, cu faţa verde şi veştedă; şi unuia şi altuia li se citeau, pe chipurile trase, foamea pe care-o înduraseră, oprimarea şi tristeţea captivităţii forţat® într-un loc ce aducea mai mult a temniţă decît a azil.

Nina nu putea să-şi 6coată din gînd imaginea donei Paca, nici să-nceteze să-şi închipuie fie într-un fel, fie în altul, primirea care i se va face acasă. Uneori spera să fie primită cu bucurie, alteori se temea să n-o găsească pe dona Francisca furioasă pe ea fiindcă cerşise şi mai ales fiindcă umbla cu un arab. Dar nimic nu trezea în mintea ei atîta învălmăşeală şi tulburare ca gîn- dul noutăţilor pe care le va găsi acasă, după cele spuse într-o doară de Antonio, atunci cînd au ieşit din El Pardo. Dona Paca, şi el, şi Obdulia erau bogaţi ! Cum aşa ? A fost ceva neaşteptat, adus peste noapte de don Romualdo. Gata cu don Romulado ăsta ! Ea îl născocise şi, din cotloanele întunecate ale născocirii ei, ieşise o persoană adevărată, făcătoare de minuni, aducătoare de bogăţii şi care transformase în realitate darurile visate ale regelui Samdai. Vai de noi! Nu putea fi adevărat. Nina nu credea nimic, gîndind că totul era o născocire a glumeţului Antonito şi că, în loc s-o găsească pe dona Francisca înotînd în belşug, o s-o afle înecată, ca întotdeauna, într-o mare de încurcături şi mizerii.

Capitolul XXXVIII

AJUNSE tremurînd în strada Imperială, şi, deoarece îi poruncise maurului să se sprijine de zid şi să aştepte acolo, în timp ce ea va urca şi se va interesa dacă putea sau nu să-1 găzduiască în casa care fusese şi-a ei, Almudena îi spuse :

— Nu lasat tu la mine, sufleţelu...

— Da* ce eşti nebun ? Să te las acum cînd eşti bolnav şi am sărăcit de tot ? Nu te gîndi la prostii de-astea şi aşteaptă-mă. Uite, o să te aşez atici, în faţă, la intrarea în strada Salatei.

— Nu înşelat tu la mine ? întors tu degrab ?

îndată ce-o să văd ce se petrece acolo sus şi în ce ape se scaldă dona Paca a mea.

Nina urcă cu răsuflarea tăiată şi sună la uşă, cu mare nelinişte. Prima surpriză : uşa i-o deschise o femeie necunoscută, tinerică, cu ţinută elegantă şi un şorţ foarte curat. Benina crezu că visează. Fără-ndoială că demonii luaseră în spinare, cu toată greutatea ei, casa cea veche, lăsînd în loc alta care părea aceeaşi, dar era cu totul diferită. Fugara intră fără să-ntrebe, spre mirarea Danielei, care n-avea cum s-o recunoască. Dar ce însemnau, ce erau, de unde apăruseră grădinile acelea

care păreau să formeze o alee de arbuşti încîntători, în- cepînd de la uşă şi ţinînd cît era holul de lung ? Benina îşi freca ochii, crezînd că se află încă sub acţiunea somnolenţei nătînge de la El Pardo, în grajdurile acelea urît mirositoare şi asfixiante. Nu, nu ! Casa aceasta nu era a ei, nu putea fi, şi confirmarea veni deîndată prin apariţia unei alte persoane necunoscute, a bucătăresei rafinate, aranjate, cu chip trufaş. Şi, uitîndu-se în sufragerie, a cărei uşă se deschidea la capătul holului, văzu... Doamne Sfinte, ce minune, ce lucru!... Era vis? Nu, nu, era sigură că vedea cu ochii trupeşti. Pe masă, dar fără să o atingă, ca şi cum ar fi fost suspendată în aer, se afla o grămadă de pietre preţioase, numai strălucire, lumini şi culoare, unele stacojii, altele albastre sau verzi. Isuse, ce minunăţie ! Oare dona Paca, mai isteaţă decît ea, l-o fi invocat pe Regele Samdai, cerîndu-i şi obţinînd de la el grămada aia de diamante şi safire ? înainte de-a pricepe că toată acea scînteiere de sticlă provenea de la ciucurii lămpii din sufragerie, iluminaţi de o luminare aprinsă de dona Paca pentru a controla cuţitele aduse de Juliana de la casa de amanet, aceasta apăru în uşa sufrageriei şi, tăind calea bietei bătrîne, îi zise, între zîmbet şi asprime:

— Salut, Nina, tu pe-aici ? Ai apărut ? Credeam că te-ai dus în Congo... Să nu treci, nu intra : opreşte-te acolo, să nu murdăreşti duşumelele, că le-am spălat chiar azi. Frumos mai arăţi!... Descalţă-te, femeie, că pătezi scînd urile...

— Unde e doamna ? întrebă Nina, întorcîndu-se să se mai uite la diamante şi smaralde cu îndoiala c-ar fi adevărate.

— Doamna e aici. Dar zice să nu intri, pentru că eşti plină de murdărie.

în momentul acela, apăru, minunîndu-se, din partea opusă, Obdulia :

— Nina, bine-ai venit! Dar, înainte să intri în casă, trebuie să te cureţi de funingine şi să te speli cu leşie... Nu, nu te apropia de mine. Atîtea zile

între zdrenţăroşii ăia împuţiţi!... Vezi ce frumos am aranjat totul?

Juliana înaintă spre ea surîzînd; dar, prin zîmbetul acela, Nina zări autoritatea pe care croitoreasa ştiuse s-o cîştige acolo şi-şi spuse : „Asta comandă acum aici. **1** se citeşte pe faţă tirania.[u]

La aroganţa mascată de bunăvoinţă, cu care-o întîm- pină tirana, Nina răspunse că n-o să plece fără s-o vadă pe stăpîna ei.

— Intră, femeie, intră, murmură din fundul sufrageriei, cu vocea sugrumată de emoţie, dona Francisca Juărez.

Rămînînd în uşă, Benina îi răspunse cu glas puternic:

— Am venit, doamnă, dar cum mi-au spus că murdăresc podeaua, nu vreau să intru : vă zic că nu intru... Mi s-au întîmplat atîtea, dar nu vreau să vă povestesc, ca să nu vă necăjesc. M-au închis, am suferit de foame... m-au acoperit de ruşine, bătăi... Dar eu nu mă gîn- deam decît la doamna, dacă nu-i e foame cumva şi că a rămas fără ajutor.

— Nu, nu, Nina, de cînd ai plecat, uite ce întîmplare ! Mi-a intrat norocul în casă... Pare o minune, nu-i aşa ? Ţi-aminteşti de ceea ce vorbeam noi, omorîndu-ne timpul în singurătate, vai, în nopţile acelea de mizerie şi suferinţe ? Uite, minunea e adevărată, fato, şi închi- puie-ţi că ne-a adus-o don Romualdo cil tău, arhanghelul acela, care, în modestia lui, nu vrea să recunoască cîte îi datorăm tu şi eu... neagă orice merit şi virtute... şi zice că n-are nici o nepoată pe nume dona Patros... şi că nu l-au propus episcop... Dar e el, el e, nu poate fi altul, nu, numai el putea să facă minunea asta.

Nina nu scoase o vorbă şi, rezemîndu-se de uşă, începu să ofteze.

— Eu te-aş reprimi cu multă dragoste, afirmă dona Francisca, lingă care, în umbră, se aşezase Juliana, su* gerîndu-i în şoaptă ce să spună ; dar nu mai încăpem în casă, şi-aşa sîntem foarte

înghesuiţi. Ştii cît ţin la tine, că tovărăşia ta îmi e mai pe plac decît oricare, dar..., vezi tu... Mîine o să ne mutăm... şi-o să-ţi găsim şi ţie un colţişor în casa cea nouă... Ce zici ? Ai ceva să-mi spui ? Fato, n-o să te plîngi acum : adu-ţi aminte că ai plecat într-un fel destul de urît, lăsîndu-mă fără o coajă de pîine în casă, singură şi părăsită... Asta mi-a fost! Sincer vorbind, după cum te-ai purtat ai merita să fiu mai severă cu tine... Şi — lucru şi mai grav — ai uitat pînă şi principiile sănătoase de care-ţi vorbeam mereu, umblînd prin lume în tovărăşia unui arab. Dumnezeu ştie ce fel de pasăre o mai fi şi asta, şi cu ce vrăjitorii o fi reuşit să te facă să uiţi de bunele maniere. Spune-mi, mărturiseşte tot, l-ai părăsit, nu-i aşa ?

— Nu, doamnă.

— L-ai adus cu tine ?

— Da, doamnă. E jos, mă aşteaptă.

— După cum arăţi, eşti capabilă de orice... chiar să mi-1 aduci şi-n casă!

— L-am adus acasă fiindcă-i bolnav şi n-o să-1 las în mijlocul drumului, rosti Benina răspicat.

— Ştiu că eşti bună şi că uneori bunătatea te orbeşte într-atît, încît nu mai ţii cont de buna-cuviinţă.

— N-are nici o legătură buna-cuviinţă cu asta şi nici nu-mi lipseşte, fiindcă merg cu Almudena, care e un amărît. El mă iubeşte... şi eu mă uit la el ca la fiul meu.

Nevinovăţia cu care-şi exprima Nina gîndirea nu ajunse la sufletul donei Paca, care, fără să se mişte de la locul ei şi ţinînd cuţitele în poală, îi spuse :

— Nu-i alta ca tine care să ştie să-nvîrtă lucrurile şi să-ntoarcă greşelile în aşa fel încît să pară perfecţiuni: da, ţin la tine, Nina, îţi recunosc calităţile şi n-o să te părăsesc niciodată.

— Mulţumesc, doamnă, mulţumesc din suflet.

— N-o să-ţi lipsească nici mîncarea, nici patul de dormit. M-ai servit, mi-ai ţinut tovărăşie, m-ai susţinut în timp de restrişte. Eşti bună, extrem de bună, dar să nu abuzezi, fato ; să nu-mi spui c-ai

venit acasă cu arabul ăla din ţara curmalelor, fiindcă o să cred c-ai înnebunit.

— Ba l-am adus, doamnă, aşa cum l-am adus şi pe Frasquito Ponte, din milă... Dacă mi-a fost milă de acela, de ce să nu-mi fie milă şi de ăsta ? Sau una trebuie să fie mila pentru cavalerul cu redingotă şi alta pentru sărmanul zdrenţăros ? Eu n-o înţeleg aşa, eu nu fac deosebire... De-asta l-am adus : şi dacă nu-1 primiţi pe el, e ca şi cum nu m-aţi primi nici pe mine.

— Pe tine, întotdeauna... zic, întotdeauna nu... adică... nu prea mai avem nici un colţişor în casă... vezi şi tu, sîntem patru femei... O să te-ntorci mîine? Du-1 pe nenorocitul ăla în vreun han bun... nu, ce prostie ! la spital. Nu-ţi mai rămîne decît să te adresezi lui don Romualdo. Spune-i din partea mea că-1 recomand eu... să se uite la el ca la cineva trimis de mine... vai, ce tot spun ! Ca la cineva al tău, numai al tău... Ce mai, fato, o să vezi tu... Poate or să vă găzduiască în casa domnului de Cedron, care trebuie să fie un căsoi mare, de seamănă cu o mănăstire. Eu, cum bine ştii, ca o fiinţă imperfectă, nu am virtutea eroică necesară pentru a întreţine relaţii cu sărăcimea murdară şi rău mirositoare... Nu, fato, nu : e o chestiune de stomac şi de nervi. Ştii că aş muri de silă. Şi-apoi, îţi spun, cu murdăria care-i pe tine!... Eu ţin la tine, Nina, dar îmi cunoşti stomacul... Cînd văd un gunoi în mîncare mi se-ntoarce stomacul pe dos şi mi-e rău trei zile... Aruncă-ţi hainele, dacă vrei să rămîi... Juliana o să-ţi dea tot ce-ţi trebuie... Auzi ce-ţi spun ? De ce taci ? Da, da, te-nţeleg. Faci pe umila ca să-ţi ascunzi trufia... Te iert pentru toate, ştii că te iubesc, că sînt bună cu tine... Ce mai, tu mă cunoşti... Ce zici ?

— Nimic, doamnă, n-am zis nimic şi nici n-am nimic de zis... murmură Nina, între două suspine adînci. Rămîneţi cu Dumnezeu.

— N-o să pleci supărată pe mine, adăugă cu voce tre- murîndă dona Paca, urmînd-o, la distanţă, în mersul ei încet prin hol.

— Nu, doamnă... ştiţi bine că eu nu mă supăr... replică bătrîna, privind-o mai mult compătimitor decît supărată. Adio, adio !

Obdulia îşi conduse mama în sufragerie, spunîndu-i : — Sărmana Nina !... Pleacă. Uite, mie mi-ar fi plăcut să-1 văd pe maurul ăla Muza şi să vorbesc cu el... Şi Juliana asta care se-amestecă-n toate !

Copleşită de îndoieli nemiloase care-i invadau sufletul, dona Francisca nu putu să exprime nici o idee şi se apucă din nou să controleze tacîmurile scoase de la amanet. In timpul ăsta, Juliana, conducînd-o pe Nina pînă la uşă şi apăsînd-o uşor pe umăr, îşi luă rămas bun cu aceste cuvinte afectuoase :

— Nu te-ntrista, coană Benina, că n-o să-ţi lipsească nimic... Te iert pentru acel duro pe care ţi l-am împrumutat săptămîna trecută, îţi aminteşti ?

— Doamnă Juliana, sigur că-mi amintesc. Mulţumesc.

— Atunci e bine : mai ţine încă unu ca să ai unde să tragi în noaptea asta... Treci mîine pe-aici ca să-ţi iei hainele.

— Doamnă Juliana, Dumnezeu să te răsplătească.

— Nicăieri n-o să-ţi fie mai bine ca la *Misericordia* şi dacă ţi-e ruşine o să mă duc chiar eu să vorbesc cu don Romualdo. Dona Paca şi cu mine o să te recomandăm... Fiindcă doamna, soacra mea, şi-a pus în mine toată încrederea şi mi-a dat banii ei să-i păstrez, să am grijă de casă şi să-i *subministrez* tot ce are nevoie. Mult trebuie să-i mulţumească lui Dumnezeu că a încăput pe mîinile mele...

— Sînt mîini bune, doamnă Juliana.

— Dă pe-aici şi-o să-ţi spun ce trebuie să faci.

— Poate ştiu şi eu, fără să mai fie nevoie să mi-o spui dumneata.

— Cum crezi... Dacă nu vrei să mai treci pe la noi...

— O să vin.
— Atunci, coană Benina, pe mîine.
— Doamnă Juliana, sluga dumitale.
Coborî în grabă scările uzate, nerăbdătoare să iasă, iute în stradă. Cînd ajunse lîngă orb, care o aştepta în apropiere, chinul imens care înăbuşea inima sărmanei bătrîne izbucni într-un plîns dezlănţuit, disperat şi, lo- vindu-şi fruntea cu pumnii strînşi, zise :
— Nerecunoscătoarea, nerecunoscătoarea, nerecunoscătoarea !
— Nu plîns la tine, sufleţelu, îi spuse orbul cu bunătate şi cu glas plîngăreţ. Doamna de la tine rea fost, tu înger.
— Cîtă nerecunoştinţă, Doamne !... Ce lume... ce mizerie ! Să faci bine e o jignire a lui Dumnezeu.
— Dus noi departe... plecat noi, sufleţelu... Dispreţuit la lume rău.
— Vede Dumnezeu sufletele tuturor; să-1 vadă şi pe-al meu... Vezi-1, Stăpîne al cerului şi al pămîntului, vezi-1 degrabă.

Capitolul XXXIX

DUPĂ CE SPUSE cele dinainte, îşi şterse lacrimile cu mîna tremurîndă şi se gîndi să ia hotărîri de ordin practic, aşa cum cereau împrejurările.
— Plecat noi, plecat, repetă Almudena apucînd-o de braţ.
— încotro ? întrebă Nina copleşită de mîhnire. Da, mai întîi la don Romualdo.
Şi pronunţînd numele acesta rămase un moment prostită, complet zăpăcită.
— R'maldo minciuna, declară orbul.
— Da, da, a fost o născocire a mea. Cel care i-a adus atîtea bogăţii doamnei o fi altul, vreun don Romualdo plăsmuit... vreo lucrătură de-a diavolului... Nu, nu, cel plăsmuit e al meu... Nu ştiu, nu mai ştiu. Să mergem, Almudena. Am uitat că eşti bolnav şi că ai nevoie de adăpost în noaptea asta.

Jupineasa Juliana, care taie şi spînzură acum în casa stăpînei mele, şi *subministrează* totul... ferice de sufletul ei... mi-a dat un duro. O să te conduc în palatele Bernardei şi mîine o să mai vedem.

— Mîine, plecat noi la Herusalaim.

— Unde-ai spus ? La Ierusalim ? Şi unde vine asta ? Halal, vrei să mă duci acolo, ca şi cum ar fi, să zicem, la Getafe sau Carabanchelul de Jos!

— Departe, departe este... tu, măritat la mine, tu şi eu unu singur fost. Mers la Marsilia, cerşind pe drum... In Marsilia vaporu... pim-pam... Jaffa... Herusalaim! Căsătorit noi la religia de tine, la religia de mine... cum vru tu... Văzut tu mormîntu : intrat eu sinagoga şi rugat *Adonai.*

— Aşteaptă, fiule, ai un pic de răbdare şi nu mă mai ameţi cu născocirile minţii tale delirante. Mai întîi, trebuie să te-nzdrăveneşti.

— Eu simţit bine... la mine nu mai avut *fierbinţeală...* mulţumit eu. Tu venit cu mine, totdeauna, în lume mare, multe drumuri, libertăţi, mare, pămîntu, multa bucurie...

— Foarte frumos ; dar acuma trebuie să recunoşti că şi ţie ţi-e foame şi că trebuie să intrăm undeva să mîn- căm. Ce zici ? haide aici, la Cava Baja...

— Unde vrut tu, vrut şi eu.

Cinară cu oarecare mulţumire, şi Almudena nu-nceta cu pledoaria pentru o călătorie în doi la Ierusalim, cerşind pe uscat şi pe mare, fără grabă, fără griji. Ar putea rătăci astfel luni sau poate o jumătate de an, dar, în final, ar ajunge în Palestina, chiar de-ar fi să apuce pe uscat pînă la Gonstantinopole. Şi-apoi, nu puţine ar fi ţările frumoase pe care le-ar străbate ! Nina obiectă că ea avea oasele şubrede ca să mai meargă atîta amar de drum, dar marocanul, neştiind cum s-o convingă, îi spunea :

— Ispania pămîntu fără recunoştinţa... Plecat departe, fugit de nerecunoştinţa de la ei...

După ce mîncară, se retraseră în casa Bernardei, în dormitoarele de jos, cu doi reali patul. Almudena se agită toată noaptea, fără să-l prindă

somnul, şi deliră în continuare cu călătoria la Ierusalim, iar Benina, ca să-1 calmeze, se arătă dispusă pînă şi la o peregrinare atît de lungă. Neliniştit şi chinuit, ca şi cum patul ar fi fost numai mărăcini, Mordejai nu făcea decît să se-n- toarcă de pe-o parte pe alta, văitîndu-se de arsuri pe piele şi pişcături supărătoare, care, adevărul fiind spus, nu erau cauzate de mizeria combătută cu prafuri insecticide. Starea sa provenea, poate, dintr-o ciudată schimbare pe care i-o provoca febra şi care se manifestă, în dimineaţa următoare, printr-o spuzeală roşie pe braţe şi pe picioare. Nefericitul se scărpina cu disperare, şi Benina îl duse în stradă, cu speranţa că aerul curat şi mişcarea or să-i fie alinare. După ce rătăciră cerşind, ca să nu piardă obiceiul, ajunseră şi pe strada San Carlos, unde Benina urcă s-o vadă pe Juliana care-i adusese acolo hainele, pe care i le dădu într-o bocceluţă, spunîn- du-i că, pînă aranja ea să fie primită la azilul *Miseri- cordia,* să se adăpostească în vreo casă ieftină, cu sau fără *bărbat,* deşi i-ar sta mai bine, păstrînd bună-cuvi- inţa, să se dezbare de o companie şi de obiceiuri atît de nedemne. Mai spuse că, după ce se va curăţa de toată murdăria pe care o adusese cu ea de la El Pardo, putea să se ducă s-o viziteze pe dona Paca, care ar primi-o bucuroasă ; dar să nu se gîndească c-ar putea să se mai întoarcă la ea, fiindcă copiii s-ar opune, toţi fiind dornici ca mama lor să fie bine servită şi *submini*strată cu regularitate. Biata femeie se arătă întru-totul de acord, vă- zînd în asta o voinţă superioară, de nebiruit.

Juliana nu era o femeie rea : dominantă, da, avidă să-şi arate talentele de gospodină pe care i le dăruise Dumnezeu, o femeie care nu scăpa nici în ruptul capului ceea ce-i cădea în mină. Dar îi era milă de aproapele ei, o compătimea pe Benina şi, cînd aceasta spuse că arabul o aştepta în stradă, vru să-1 vadă şi să-1 judece cu propriii ei ochi. Cît de jalnic i se păru chipul sărmanului se putea desluşi în gestul de milă pe care-1 făcu, în grimasa pe care şi-o compuse şi în accentul cu care rosti :

— Eu îl cunosc pe omul ăsta, l-am văzut cerşind pe strada Ducele de Alba. E şmecher şi se-ndrăgosteşte uşor. Adevărat, domnule Almudena, că-ţi plac fetele ?

— Plăcut la mine B'nina, sufleţelu.

— Ha, ha... Sărmană Benina, bine te-ai mai aranjat ! Dacă o faci din milă, zic că eşti cu adevărat o sfîntă.

— Sărmanul, e bolnav şi nu mai ştie de el.

Şi cum maurul, atacat de o violentă mîncărime pe mîini şi pe piept, nu ştia cu ce degete să se mai scarpine, croitoreasa se apropie ca să-i vadă mai bine braţele dezgolite pe jumătate.

— Dar omul ăsta, zise cu spaimă, are lepră... Isuse, lepră, coană Benino ! Am mai văzut un caz : un sărman, tot din Mauria, din Oran era el, unu' de cerşea la poarta (Serrada, lîngă atelierul tatălui meu vitreg. Şi era atît de rău, că nu găseai creştin care să se apropie de el şi nici la spitale nu voiau să-1 primească.

— Mîncărime, mîncărime moltu, rostea Almudena, plimbîndu-şi unghiile de la umăr la palmă, cum ai trece un pieptene printr-un smoc de păr.

Ascunzîndu-şi sila, ca să nu întristeze perechea nefericită, Juliana îi spuse Ninei :

— Apoi, nu cred să ai vreo obligaţie faţă de el. Vezi că rîia asta se ia. Bine te-ai mai aranjat, doamnă : bună, frumoasă şi ieftină... Ori eşti mai neroadă decît ăla de-a prăjit untura, ori nu mai ştiu ce eşti.

Nîna nu putea să-şi exprime milă pentru bietul orb decît prin priviri, prin hotărîrea de-a nu-1 părăsi şi prin acceptarea tuturor nenorocirilor pe care avea să i le trimită Dumnezeu. în timp ce se petreceau acestea, Antonio Zapata, care se-ntorcea acasă, îşi zări nevasta: se apropie de ea în grabă şi, aflînd despre ce vorbeau, o sfătui pe Denina să-1 ducă pe arab la un consult dermatologic la San Juăn de Dios.

— Mai bine-ar face... afirmă Juliana, să-1 trimită

în ţinuturile lui de baştină.

— Departe, departe, zise Almudena. Plecat Herusa- laim.

— Nu e rău. „De la Madrid la Ierusalim, sau familia unchiului Maroma...“ Bine, bine. Şi acum alta, soţioara mea, nu da şi ascultă. N-am putut să fac ce mi-ai cerut fiindcă... îţi zic, să nu dai.

— Pentru că te-ai dus la biliard, haimana... Urcă, urcă, şi facem noi socoteala.

— Nu urc, pentru că trebuie să mă-ntorc să aranjez cu camioanele alea...

— Ce spui tu acolo, haimana ?

— Că pentru camionul cel mare nu merge cu mai puţin de patruzeci de reali şi tu mi-ai spus să nu depăşesc treizeci.

— Trebuie să mă ocup tot eu. Bărbaţii ăştia nu-s buni decît să-ncurce lumea. Nu-i aşa, Nina ?

— Aşa-i. Dar, ce, se mută doamna ?

— Da, femeie : dar n-o să se poată pînă mîine, fiindcă tontul ăsta de bărbat pe care mi l-a dat Dumnezeu a plecat înainte de opt să-nchirieze un camion şi vezi bine la ce oră a ajuns aici, fără să fi făcut ceva.

— Am alergat destul, fato. La nouă, eram la mama cu contractul la semnat. Aşa că, vezi, n-am pierdut timpul. Da’ ştii tu cît am pierdut cu Frasquito Ponte, care ne-a sîcîit îngrozitor ? Ce ne-am chinuit pînă l-am dus acasă, eu cu Polidura ! Doamne, în ce hal e şi ce harababură e-n capul lui de la căzătura de ieri !

La fel de interesate de soarta flăcăului din Algeciras, Benina şi Juliana, ascultară atente ceea ce le povestea Antonio despre consecinţele funeste ale oăderii călăreţului pe drumul de la El Pardo. Cînd l-au văzut pe
jos, azvîrlit de gloabă, toţi au crezut că, în. clipa aceea, existenţa sărmanului cavaler s-a terminat. Dar, cînd îl ridicară, Frasquito îşi recăpătă, ca cineva care înviază, simţurile şi glasul, şi, asigurîndu-se că n-a primit vreo lovitură în cap, lucrul cel mai neplăcut, pipăindu-se în diverse părţi

ale capului, le spuse :

— Nimic, nimic, domnilor, controlaţi-mă şi n-o să găsiţi nici măcar un cucui.

Cît despre braţe şi picioare, dacă la început se păru că a scăpat cu bine, căci sigur n-avea nici un os rupt, după ce începu să meargă, şchiopătă îngrozitor cu stîn- gul, efect, fără-ndoială, al luării de contact cu pămîntul. Dar lucrul cel mai ciudat fu că, odată ce se puse pe picioare, izbucni într-o vorbărie incoerentă, năvalnică, roşu la faţă ca o pătlăgea, cu glas tremurător şi sacadat. 11 duseră acasă cu trăsura, crezînd că un repaos absolut l-ar restabili; după ce-i frecţionară tot corpul cu tinctură de amică, îl culcară şi plecară. însă, afurisitul, după cele spuse ulterior de gazdă, îndată ce rămase singur, se îmbrăcă în grabă şi ieşi fuga în stradă, ducîndu-se direct la bodega lui Boto : acolo rămase pînă tîrziu, luîndu-se de toată lumea şi provocîndu-i cu insolenţe fără măsură pe paşnicii clienţi. Atît de nepotrivită era purtarea asta pentru blîndul Frasquito, om timid şi cu educaţie, încît sigur era vorba de o gravă tulburare cerebrală provocată de căzătură. Nu se ştie unde şi-a petrecut restul nopţii : se crede că a umblat năuc pe străzile Mediodia Grande şi Ghica. Asta fiindcă, la puţin timp după ce Antonio şi Po- lidura ajunseră acasă la dona Francisca, intră şi Frasquito foarte tulburat, cu faţa aprinsă, cu ochii sclipitori şi, spre marea surprindere şi consternare a doamnelor, începu să sloboade din gura puţin strîmbă prostii îngrozitoare. Imbinînd şiretenia cu forţa, abia putură să-1 scoată de acolo şi să-1 ducă din nou acasă, unde-1 lăsară, rugînd-o pe gazdă să-1 păzească cît poate de bine şi să-i dea ceva de mîncare. Intre alte obsesii, o avea şi pe aceea că, pentru onoarea lui rănită, trebuia să ceară explicaţii maurului care, lucru nemaiauzit, afirmase în public că el, Frasquito, făcea curte Beninei. De mai bine de douăzeci de ori s-a repezit pe strada Mediodia Grande, încercînd să-1 întîlnească pe domnul Almudena, hotărît să-i arunce mănuşa : dar africanul dispăruse fără urmă. Desigur, se dusese

în ţinuturile sale, urmărit de furia lui Ponte... el însă era hotărît să nu se lase pînă nu-1 găsea şi nu-1 obliga să răspundă ca un cavaler, chiar de s-ar fi refugiat în cel mai ascuns colţ al pămîntului.

— Dacă venit la mine *craiu frumosu,* zise arabul rî- zînd atît de zgomotos, că extremităţile gurii păreau să i se agaţe de urechi, dat la mine picioare molte.

— Sărmanu' don Frasquito... necăjit, sufletul lui Dumnezeu! exclamă Nina încrucişîndu-şi mîinile. Mă temeam eu că aici o s-ajungă.

— Curajoasă stafie ! zise Juliana. Da' nouă ce ne pasă dacă moşu' ăsta vopsit s-a ţicnit ori nu ? Ştiţi ce vă zic eu ? Toate astea i se trag de la smacurile ce şi le pune pe faţă, că alea sînt veninoase şi atacă simţurile. Hai, să nu pierdem timpul. Antonio, întoarce-te în Imperială, spune-le să pregătească totul, şi eu mă duc după camion, să văd dacă pot să-1 tocmesc pentru după masa asta. Nina, du-te cu Dumnezeu, şi ai grijă să nu te molipseşti... ştii ? Oh, fato, dacă te molipseşti poţi să te-n- grijeşti cît vrei, că-i tot degeaba ! Vezi ? Ai şi început să resimţi consecinţele pasului greşit... fiindcă n-ai ţinut seama de ce ţi-am spus. Dona Paca mi-a zis să-ţi dau voie să te duci pe la ea. Vrea să te vadă, biata doamnă ! Am fost de acord şi azi mă gîndeam să te iau cu mine, dar, acum fato, nu mai îndrăznesc, nu mai am curaj, cu ciuma asta nu mai poţi să te apropii. Hotărîsem să vii zilnic, să iei tu mîncarea ce rămîne în casa celei ce ţi-a fost stăpînă.

— Şi acum nu mai... ?

— Ba da. Mîncarea e tot a ta... dar... uite cum trebuie să faci. Vii la poartă, la ora pe care ţi-oi zice-o eu, şi vara mea Hilaria o să ţi-o aducă jos... o să ţi-o dea, apro- piindu-se de tine cît mai puţin cu putinţă. înţelegi de ce... oricine s-ar teme. Nu toate stomacurile sînt rezistente ca al tău, Nina... Aşa că...

- înţeleg... doamnă Juliana. Du-te cu Dumnezeu

!

Capitolul XL

NENOROCIRILE se izbeau între ele în sufletul Be- ninei precum valurile rătăcitoare de malul stîncos. Se izbeau cu zgomot, spărgîndu-se în spume albe, şi nimic mai mult. Respinsă de familia pe care o susţinuse în zilele negre de mizerie şi durere, nu întîrzie să-şi revină din adînca tulburare pe care o atît de neaşteptată nerecunoştinţă i-o provocase; conştiinţa ei îşi găsi o consolare de nespus : începu să privească viaţa de la înălţimea la care o aşezase dispreţul său pentru vanitatea umană : vedea într-o micime ridicolă toate fiinţele care o înconjurau, iar cugetul ei deveni puternic şi mare. Obţinuse un triumf glorios ; se simţea victorioasă, după ce pierduse bătălia în plan material. însă satisfacţiile intime ale victoriei n-o lipsiră de talentul ei practic şi, atentă la aspectul material, purcese, la puţin timp după ce se despărţi de Juliana, să rezolve ceea ce era urgent pentru viaţa lor imediată. Trebuia să caute neapărat un adăpost; apoi, urma să-1 îngrijească pe Mordejai de rîie sau ce-o fi fiind, căci să-1 părăsească într-o stare atît de jalnică n-ar fi făcut-o pentru nimic în lume, chiar de s-ar fi molipsit de boala aceea urîcioasă. Se duse cu el la Santa Casilda şi, găsind liberă cămăruţa pe care o ocupaseră înainte arabul şi Pedra, o închirie. Din fericire, beţiva plecase cu Diega la Cava de San Miguel, în spatele Escalerillei. Instalaţi în colţişorul acela, care nu era lipsit de confort, bătrîna din Alcarrena aduse mai întîi apă, cît putu de multă, se săpuni şi se spălă bine pe tot trupul, obicei vechi la ea, pe care-1 practica, îndată ce putea, în casa donei Francisca. După aceea, îşi puse haine curate. Starea de bine pe care curăţenia şi prospeţimea i-o dădeau trupului ei se confunda, într-o anumită măsură, cu starea sufletească, liniştită şi curată.

Se apucă apoi să deretice prin casă, şi, cu puţinii bani pe care-i avea, făcu unele cumpărături şi-i

pregăti lui Mordejai o mîncare bună. Se gîndea să-1 ducă la consultaţie a doua zi şi i-o spuse, şi orbul se arătă de acord cu tot ceea ce voinţa ei dorea să-i poruncească. In timp ce mîncau, îl întrerupea şi-1 încuraja cu speranţe şi vorbe dulci, oferindu-se să meargă, aşa cum dorea el, la Ierusalim sau şi mai departe, de-ndată ce se va însănătoşi. Atîta timp cît nu va scăpa de spuzeală, nu trebuia să se mai gîndească la călătorie. Urmau să stea liniştiţi, el în casă, ea ieşind în fiecare zi la cerşit, ca să scoată ceva bani din care să trăiască, căci, cu siguranţă, Dumnezeu n-o să-i lase să moară de foame. Orbul se arătă atît de mulţumit de planul pe care-1 concepuse şi-1 propusese inteligenta lui prietenă, şi de manifestările ei de afecţiune, încît începu să îngîne iar melodia aceea arabă, pe care Benina o mai auzise în ziua cînd îl găsise pe povîrnişul de la marginea oraşului; dar cum, fugind atunci din încăierare, îşi pierduse ghitara, nu mai putu să se acompanieze cu sunetele acelui instrument rudimentar. După aceea, îi propuse tovarăşei sale să aprindă mirodenii şi ea o făcu cu plăcere, căci fumul acela purifica şi aromatiza sărăcăcioasa odaie.

A doua zi, plecară la consultaţie: dar cum pentru asta li se fixase oră după-amiază, îşi petrecură prima jumătate a zilei cerşind pe diferite străzi, cu multă grijă din cauza urmăritorilor, temindu-se să nu încapă din nou pe mîna celor care-i prind în laţ pe cerşetori ca pe cîini, şi să-i ducă la închisoare, unde erau trataţi tot ca nişte cîini. Trebuie să spunem că purtarea nerecunoscătoare a donei Paca nu trezea în Nina nici ură, nici rea- voinţă, şi deşi resemnată, nu-i pierise dorinţa de-a o vedea pe nefericita doamnă, pe care-o iubea cu toată fiinţa, ca pe tovarăşa sa de suferinţă. Ardea de nerăbdare s-o revadă, chiar de la distanţă, şi, purtată de această dorinţă, ajunse pe strada Salatei ca să pîndească, cu discreţie, dacă familia era pe cale să se mute sau se mutase deja. Şi sosi tocmai la timp ! Camionul se afla deja în faţa porţii şi hamalii încărcau mobilele vechi cu iuţeala barbară care se

folosea în această ocazie. Din punctul său de observaţie, Benina recunoscu mobilele hodorogite, strîmbe, şi nu putu să-şi reţină emoţia. Erau ca şi ale ei, parte din existenţa ei, şi în ele vedea, ca-ntr-o oglindă, imaginea chinurilor şi bucuriilor sale : se gîn- dea că, dacă s-ar apropia, sărmanele mobile ar da să-i spună ceva sau ar plînge împreună cu ea. Dar cel mai puternic o impresionă momentul cînd le văzu ieşind pe poartă pe dona Paca şi pe Obdulia, cu Polidura şi Juliana, gata de plecare spre noua casă ; în timp ce servitoarele elegante rămîneau în cea veche, supraveghind împachetarea, transportul mărunţişurilor şi al altor vechituri.

Tulburată şi ameţită, Nina se ascunse după o poartă, ca să vadă fără să fie văzută. Cît de dărîmată o găsea pe dona Francisca ! Purta o rochie nouă, dar atît de prost lucrată şi croită, cusută în grabă, încît biata doamnă părea că e îmbrăcată de pomană. Pe cap avea un şal, iar Obdulia purta o ditamai pălărie, cu zorzoane di- forme şi pene. Dona Paca mergea încet, cu privirea aţintită în pămînt, abătută, tristă, ca şi cum ar fi fost dusă cu forţa de garda civilă. Fata rîdea, discutînd cu Polidura. în spate venea Juliana, îmboldindu-i pe toţi şi poruncindu-le să meargă repede pe drumul pe care-i conducea ea. Nu-i mai lipsea decît băţul ca să semene cu cei care, în ajun de Crăciun, mînă pe străzi cîrdurile de curcani. Cum se trăda despotismul pînă în cele mai mici manifestări ale sale ! Dona Paca era vita umilă care mergea unde-o duceai, chiar la abator ; Juliana, păstorul care conducea şi îndruma. Dispărură în Plaza Mayor, prin strada Botoneras. Benina făcu cîţiva paşi ca să mai vadă tristul alai şi, cînd îi pierdu din vedere, îşi şterse lacrimile care-i scăldau faţa.

— Sărmana mea stăpînă ! îi spuse orbului cînd a- junse lîngă el. O iubesc ca pe-o soră, căci multe am pătimit împreună. Eu însemnam totul pentru ea, şi ea pentru mine. îmi ierta greşelile şi eu le iertam pe-ale ei... Ce tristă e, poate s-o gîndi cît de rău s-a purtat cu Nina ei! Cred că o dor şi mai tare

reumatismele, după cum şchiopăta, iar, după faţă, zici că n-a mîncat de patru zile. Eu o ţineam ca-n palmă, o ocroteam, ascunzîndu-i mizeria în care trăim şi nu-mi era ruşine să cerşesc ca să-i dau să mănînce după cum îi erau gustul şi obiceiul... In sfîrşit, trecutul, cum se zice, s-a dus. Să mergem, Almudena, să plecăm de-aici, şi să dea Domnu' să te-n- zdrăveneşti repede, ca să luăm drumul Ierusalimului, care nu mă mai sperie cu depărtarea. Numai mergînd, fiule, se ajunge dintr-o parte în alta a lumii, şi dacă pe de-o parte respirăm aer şi vedem lucruri noi, pe de alta ajungem la convingerea că toate-s la fel, şi că părţile lumii sînt, gîndesc eu, ca lumea la un loc : vreau să spun că, oriunde trăiesc bărbaţi, sau, de pildă, femei, va exista nerecunoştinţă, egoism şi unii care le poruncesc altora şi-i fac să uite de voinţa proprie. în ce ne priveşte, să facem numai ce ne porunceşte conştiinţa şi să-i lăsăm pe cei ce se încaieră pentru un os, precum cîinii, sau pentru o jucărie, precum copiii, sau pentru ca să se impună ca şefi, să nu ne certăm cu nimeni şi să luăm ceea ce ne scoate-n cale Domnul, ca păsările... Hai acum spre spital şi nu fi trist.

— Eu nu trist, zise Almudena : stat cu tine mulţumit... ; tu ştiut ca Dumnezeu toate lucruri şi eu iubit la tine ca îngeru bun... Şi dacă nu vrut căsătorit la mine, mama la mine tu, şi eu copil bun la tine.

— Bine, omule, aşa mi se pare foarte bine.

— Tu ca palmer de deşertu mare, tu alba cum crin este..., crin tu... Eu spun la tine *amri,* sufletu meu.

In timp ce nefericita pereche o luă pe drumul spre spital, în direcţie opusă, dona Paca şi suita se apropiau de noua lor casă, pe strada Orellana : la etajul trei, curat, cu tapete şi ornamente noi, lumină din abundenţă, ventilaţie, bucătărie excelentă şi preţ conform posibilităţilor. Donei Paca îi păru foarte bine cînd ajunse sus, sufocată de scara interminabilă ; şi chiar de nu i-ar fi plăcut,

avea grijă să n-o arate, renunţînd definitiv la voinţa şi la opiniile ei. Flexibilul, mai mult decît flexibil, slabul caracter al văduvei se adaptă la gustul şi gîndul Julianei ; iar aceasta, văzîndu-se cu miezul de pîine în mînă, începu să facă din el cocoloaşe. Dona Paca nici nu mai respira fără învoirea tiranei care, pînă şi pentru cele mai mărunte acţiuni, îi dădea ordine nefericitei doamne. Aceasta începuse să-i poarte o frică copilărească, se simţea miez de pîine moale în mîna de bronz a croitoresei, dar, în reeditate, nu era numai teamă, căci cu teama se îmbina ceva respect sau admiraţie.

Doamna se odihnea după istoveala acelei zile, cu mobilele, ghivecele şi lucrurile aranjate în casa nouă, dar, cuprinsă de o mare tristeţe care-i devora sufletul, o chemă pe tirană şi-i spuse :

— Nu mi-ai povestit pe drum tot ce-aţi vorbit. Ce-ţi spunea Nina despre maurul ei ? E aşa cum se zice ?

Juliana dădu explicaţiile pe care i le cerea supusa sa, fără s-o rănească pe Nina, nici s-o pună într-o lumină neplăcută, demonstrînd prin asta un tact deosebit.

— Şi v-aţi înţeles... că nu poate să vină să mă vadă, de teamă să nu ne molipsească de ciuma aia scîrboasă. Bi- ne-ai făcut. De n-ai fi tu, Dumnezeu ştie la ce molime m-aş expune... Aţi hotărît să vină să ia ce rămîne de la masă ? Dar asta nu-i de-ajuns, mie mi-ar place să-i fixez o sumă, de exemplu, o pesetă pe zi. Ce zici ?

— Zic că dacă începem cu glume de-astea, dona Paca, ne-ntoarcem repede la Penaranda. Nu, nu : o pesetă e o pesetă... Ninei i-ar fi de-ajuns doi reali. Aşa m-am gîndit, dar dacă hotărîţi altfel, eu mă spăl pe mîini.

— Doi reali, doi..., fie cum zici tu... e de-ajuns da. Ştii ce minuni poate face Nina cu jumate de pesetă ? I

In momentul acela sosi Daniela, foarte alarmată, spu- nînd că Frasquito bate la uşă, iar Obdulia, care-1 văzuse prin vizor, fu de părere să

nu-i deschidă, ca să evite un scandal asemănător cu cel pe care-1 făcuse în strada Imperială. Dar cine i-o fi spus noua adresă ? Fără-n- doială, turnătorul ăla de Polidura, şi Juliana jură să-i smulgă o ureche. Se produse însă o încurcătură gravă i în timp ce Ponte suna furios, hotărît să rupă clopoţelul, Hilaria urcă din stradă şi, deschizînd uşa cu cheia, îi fu imposibil să atină calea intrusului, care se năpusti înăuntru, apărînd brusc dinaintea femeilor speriate, cu pălăria îndesată peste urechi, cu bastonul fluturînd în aer, cu hainele în dezordine şi pătate de noroi. I se strîm- base gura şi tîra cu greu piciorul drept.

— Pentru Dumnezeu, Frasquito, — îi spuse rugătoare dona Paca, nu ne tulbura. Te simţi rău, trebuie să stai în pat.

Ieşi şi Obdulia, declamînd cu emfază :

— Frasquito, o persoană ca dumneata, atît de fină, om de societate, să ne spună lucruri din astea !... Fiţi cu judecată, reveniţi-vă !

— Doamnă şi madamă, zise Ponte scoţîndu-şi cu greu pălăria. Sînt cavaler şi mă pricep să mă port cu femeile elegante ; dar, cum de-aici a ieşit o idee absurdă, am venit să vă cer explicaţii. Onoarea mea o cere.

— Şi ce-avem noi cu onoarea dumitale, sperietoareo ? strigă Juliana. Cine nu se poartă respectuos cu doamnele nu-i om serios ! Mai ieri erau pentru dumneata îm- părătese, şi-acum...

— Şi-acum, zise Ponte tremurînd ca trestia bătută de vînt la vorbele energice ale Julianei, şi-acum... eu tot le respect pe doamne. Obdulia este o regină ; dona Francisca altă regină. însă aceste doamne regine... m-au calomniat, mi-au rănit sentimentele cele mai pure, susţi- nînd că eu îi fac curte Beninei... şi că i-am făcut declaraţii necinstite, ca să nu-i mai fie fidelă, din cauza mea, ca<- valerului din Arabia.

— Cum să spunem noi asemenea prostii ?

— Tot Madridul vorbeşte. De-aici, din aceste saloane a ieşit vorba asta nedemnă. Mă acuză de un delict infam : de-a fi pus ochii pe un înger, cu aripi

albe, celeste, de o puritate imaculată. Aflaţi că eu respect îngerii : dacă Nina ar fi fost muritoare, n-aş fi respectat-o, fiindcă sînt bărbat... Eu am cunoscut blonde şi brune, măritate, văduve şi domnişoare, spaniole şi pariziene, şi nici una nu mi-a rezistat, pentru *c-o* merit... Sînt o frumuseţe eternă... Dar eu n-am sedus niciodată îngerii şi nici n-am să-i seduc... Aşa să ştiţi, Francisca, aşa să ştii, Obdulia... Nina nu e din lumea asta... Nina aparţine cerului... îmbrăcată sărăcăcios a cerşit ca să nentreţină pe dumneavoastră şi pe mine... iar pe femeia care face toate astea, eu n-o seduc, nu pot s-o seduc, nu pot s-o curtez... Frumuseţea mea e umană, a ei e divină ; splendida mea faţă **e** de came pieritoare, a ei e din lumină cerească... Nu, nu am sedus-o, n-a fost a mea, este a lui Dumnezeu. Şi ţi-o spun dumitale, Curra Juărez din Ronda ; dumitale, care acum nu mai poţi să te mişti fiindcă nerecunoştinţa ţi-a îngreunat trupul... Eu, fiindcă sînt recunoscător, sînt ca fulgul şi zbor... uite-aşa. Dumneata, care eşti nerecunoscătoare, eşti de plumb şi te lipeşti de pămînt... uite-aşa...

Uluite, mama şi fiica strigau, cerînd ajutor vecinilor. Dar Juliana, mai curajoasă şi expeditivă, nemaiputînd suporta calmă aiurelile impertinente **ale** nenorocitului Ponte, se repezi la el furioasă, îl apucă de revere şi, străfulgerîndu-1 cu privirea şi cu vorba, îi spuse :

— Dacă nu ieşi imediat din casa asta, pocitanie, te arunc de pe balcon.

Şi ar fi făcut-o cu siguranţă, dacă Hilaria şi Daniela nu l-ar fi smuls pe sărmanul fiu din Algeciras, împin- gîndu-1, din două salturi, pe uşă. Atraşi de hărmălaie, apărură portarii şi cîţiva vecini, drept pentru care cele patru femei, văzînd că se strînsese lume, ieşiră pe palier ca să explice că persoana aceea îşi pierduse judecata, transformîndu-se din fiinţa cea mai atentă şi politicoasă, în cea mai supărătoare şi neruşinată din lume. Frasquito coborî tîrîş-grăpiş pînă la etajul următor ; se opri şi, privind în sus, spuse :

— Nerecunoscătoare, nere...

Vru să termine cuvîntul, dar o violentă strîmbătură îi făcu inutile eforturile. Din gură nu-i mai ieşi decît un muget răguşit, ca şi cum o mînă invizibilă l-ar fi strangulat. Văzură cum i se deformau oribil trăsăturile, ochii îi ieşeau din orbite, gura i se apropia de una din urechi... Ridică braţele, scoase un ah plin de durere şi se prăbuşi brusc. La căderea trupului, toată scara şubredă se clătină, de sus pînă jos. Patru persoane îl urcară în casă ca să-i dea îngrijiri, de care însă, nefericitul, nu mai avea nevoie. Juliana îl cercetă şi rosti indiferentă :

— E mai mort decît tata-mare...

Final

EXEMPLUL admirabilelor efecte ale voinţei umane în dirijarea grupurilor mai mari sau mai mici de fiinţe era Juliana, femeie fără principii, care abia de ştia să scrie şi să citească, dar pe care Natura o dăruise cu rara însuşire de a organiza viaţa şi de a conduce activitatea celorlalţi. Dacă, în loc de familia Zapata, i-ar fi intrat pe mîini guvernarea unei familii mai înstărite, sau a unei insule, sau a unui stat, ar fi ieşit la fel de triumfătoare, în insula donei Francisca a restabilit cu mînă de fier echilibrul la o lună de cînd a preluat frîiele, şi toţi începură să meargă în linie dreaptă, fără să protesteze ori să cuteze să-i judece irevocabilele sale ordine. Adevărul e că, pentru a obţine acest rezultat preţios, folosea absolutismul pur, regimul de teroare ; firea sa nu admitea nici chiar observaţiile timide ; legea ei era preasfînta sa voinţă ; logica sa, băţul.

Firilor slabe ale mamei şi ale fiilor nu le pica rău sistemul acesta, probat deja cu succes în cazul lui Antonio. Atîta autoritate ajunse să exercite asupra donei Francisca, încît sărmana văduvă nici nu îndrăznea să zică un Tatăl nostru, pînă nu cerea

îngăduinţa dictatoarei, şi chiar puteai observa că, înainte de-a ofta, cum obişhuia adesea, o privea pe Juliana, spunîndu-i parcă i „N-o să-mi iei în nume de rău că o să oftez şi eu puţin[44]. Juliana era ascultată orbeşte de soacra sa în toate, în afară de un lucru. Ii poruncise să nu mai fie mereu tristă şi, deşi sclava răspundea cu fraze respectuoase, se vedea bine că ordinul nu era îndeplinit. Aşa că văduva lui Zapata intra în normalitatea prosperă a existenţei sale cu capul plecat, ochii-n pămînt, privirea ştearsă, pierdută în desenele covoraşului, corpul greoi, lăsîndu-se din zi în zi pradă leneviei ; apetitul îi scădea, totul însoţit de o dispoziţie taciturnă şi dezgustată, gînduri negre.

La cincisprezece zile după ce dona Francisca se mutase în strada Orellana, comandanta socoti că puterea sa ar fi mai eficientă şi ar putea conduce mai bine, dacă familia ar sta toată împreună : generali şi subalterni la un loc. Aşadar se mută şi se instală acolo cu toată zestrea sa umilă şi cu copiii, pentru care făcuse loc dinainte, scoţînd afară mulţime de ghivece şi vase cu flori şi con- cediind-o pe Daniela care, acum, le incomoda. La funcţiile sale de mare cancelar adăugă repede şi pe cele de damă de companie şi coafeză a soacrei şi cumnatei sale. Astfel, totul rămînea în casă.

Dar cum pe lumea asta pestriţă nu există fericire completă, aproximativ la o lună de la mutare, marcată în *efemeridele* familiei Zapata prin dezastruoasa moarte a lui Frasquito Ponte Delgado, Juliana începu să simtă tulburări ciudate. Cea care, datorită prosperei sale robus- teţi, se lăuda comparîndu-se cu catîrcele, căzuse în extrema opusă structurii sale perfect echilibrate. Ce avea în realitate ? Tulburări nervoase şi crize de isterie, afecţiuni de care Juliana îşi rîsese adesea, zicînd că sînt izmeneli de femei răsfăţate şi suferinţe închipuite care, după părerea ei, trebuiau tratate de soţi cu cîte-o bătaie zdravănă.

Boala Julianei începu cu insomnii rebele : în fiecare dimineaţă se scula fără să fi închis ochii ; după cîteva zile de insomnie, îşi pierdu pofta de

mîncare şi, în fine, la nesomn se adăugară spaime şi temeri obsedante în timpul nopţii, iar ziua o melancolie neagră, apăsătoare, funebră. Cel mai rău pentru familie era faptul că, cu toate aceste supărătoare stări, absolutismul guvernator al tiraniei nu se atenua, din contră, se agrava. Antonio îi propunea s-o scoată la plimbare şi ea-1 trimitea la plimbare cu o sută de mii de draci. Deveni nesuferită, şi, pe deasupra, vorbea urît, era grosolană şi insuportabilă.

în cele din urmă, maniile sale isterice se cristalizară într-una singură, în ideea fixă că gemenii erau bolnavi. Nu servea la nimic evidenta robusteţe a copiilor. Cu grija şi atenţiile exagerate cu care-i înconjura, cu glasul ei mai mult îi speria şi-i făcea să plîngă. în toiul nopţii, sărea din pat ca să vadă dacă cele două sufleţele nu zăceau într-o baltă de sînge, înjunghiate de vreun asasin invizibil. Dacă tuşeau, se temea să nu se sufoce, dacă nu le plăcea mîncarea, credea că era otrăvită.

într-o dimineaţă ieşi iute, cu mantoul şi basmaua pe cap, şi se duse spre cartierele din sud în căutarea Beninei cu care trebuia să vorbească. Şi Dumnezeu e martor că nu puţine ore îi trebuiră pînă s-o găsească, fiindcă nu mai locuia la Santa Casilda, ci la dracu-n praznic sau pe şoseaua Toledo, pe partea dreaptă a podului. O găsi acolo, după căutări obositoare, ocolind şi întorcîndu-se întruna prin mahalalele acelea risipite. Bătrîna stătea cu arabul într-o căsuţă care părea mai curînd o colibă, situată pe terenurile care dominau şoseaua spre sud. Almudena mergea mai bine cu boala lui scîrboasă de piele, dar faţa îi era încă acoperită, precum o mască, de o crustă respingătoare; nu ieşea din casă şi bătrîna ae ducea dis-de-dimineaţă să-şi cîştige existenţa, cerşind la San Andrăs. Nu mică fu surpriza Julianei cînd o ”ăzu sănătoasă şi, pe deasupra, veselă, senină şi consolată în- trutotul în resemnarea ei cu soarta.

— Am venit să mă cert cu dumneata, coană Benina, îi zise, aşezîndu-se pe o piatră în faţa colibei, lîngă albia în care spăla biata femeie, şi la

apreciabilă distanţă de orbul care zăcea la umbră. Da, doamnă, fiindcă rămăsese să treci să iei mîncarea de prisos din casa noastră şi n-ai mai dat pe-acolo, nici nu ţi-am mai zărit chipul.

— Apăi o să vă spun, doamnă Juliana, răspunse Nina. Credeţi-mă că n-a fost dispreţ, nu, doamnă, n-a fost dispreţ. Doar că, n-am avut nevoie. Primesc mîncare din altă casă, iar cu asta şi cu ce mai cîştig ne-ajunge ; în felul ăsta, puteţi s-o daţi foarte bine altor săraci, căci pentru sufletul dumneavoastră e totuna... Ce vreţi să ştiţi ? Cine-mi dă mîncarea ? Văd că sînteţi curioasă. Păi, datorez această binecuvîntată milosteniei lui don Romualdo Cedron... L-am cunoscut la San Andrăs, unde slujeşte... Da, doamnă, don Romualdo, care e un sfînt, aşa s-o ştiţi... Şi acum sînt sigură, după ce-am tot cugetat, că nu e el don Romualdo pe care l-am născocit eu, ci altul care seamănă cu el ca două picături de apă. Uite-aşa se născocesc lucruri care se dovedesc apoi adevăruri, sau adevărurile, înainte de-a fi adevăruri, să zicem, au fost minciuni gogonate... Aşa c-aţi aflat.

Croitoreasa mărturisi că se bucură mult de ceea ce auzea şi, dat fiind că don Romualdo îi făcea acest favor, dona Paca şi ea vor da mîncarea de prisos altor nenorociţi. Dar mai avea să-i spună ceva :

— Eu sînt datoare la dumneata, Benina, căci am stabilit ca soacra mea, de care am atîta grijă, să-ţi dea doi reali pe zi... Cum nu ne-am mai întîlnit pe nicăieri, n-am putut să-mi achit datoria ; dar cei doi reali zilnici mă apasă pe suflet şi ţi-am adus aici cincisprezece pesete, pentru toată luna, coană Benina.

— Apăi, le iau, da, doamnă, încuviinţă Nina bucuroasă ; că asta nu-i de dispreţuit... Pesetele îmi pică ca din cer, căci am o datorie la *Pitusa,* din strada Mediodfa Grande, şi, cu ce mai am, acum o să mă descurc, o să-mi plătesc şi dobînda, căci cu ce mi-ai dat dumneata ajung la mai mult de jumătate din datorie. De mi s-ar da lovituri de-astea în fiecare zi, doamnă Juliana ! Vă sînt recunoscătoare, şi să vă dea Domnu' sănătate la toţi,

bărbat şi copii.

Cu vorbă agitată, repezită şi ceva cam exagerată, fata mărturisi că nu stă bine cu sănătatea, că suferă de o boală ciudată, de neînţeles. Dar nu se-ngrijorează, nu-şi face probleme pentru propria-i persoană. Ceea ce o neliniştea şi făcea din viaţa ei un chin neîmblînzit era gîn- dul că i se vor îmbolnăvi copiii. Nu era un simplu gînd, nu era teamă : era convingerea că Paquito şi Antonito or să se îmbolnăvească... şi-or să moară.

Benina încercă să-i scoată gîndurile astea din cap : dar cealaltă nu cedă şi, salutînd în mare grabă, se-n- toarse la Madrid. Mare fu surpriza bătrînei şi a maurului cînd o văzură apărînd iarăşi în dimineaţa următoare, foarte devreme, agitată, tremurînd toată şi cu ochii scîn- teind. Dialogul fu scurt şi direct, mai bine zis cu miez psihologic :

— Ce ţi s-a întîmplat, Juliana ? o întrebă Nina tutu- ind-o pentru prima oară.

— Ce mi s-a întîmplat ? îmi mor copiii !

— Vai, Doamne, ce grozăvie ! Sînt bolnavi ?

— Da... ba nu : sînt bine. Dar pe mine mă chinuie gîndul că or să moară... Ah, Nina, sufletul meu, nu pot să-mi scot gîndul ăsta din cap ! Nu fac decît să plîng întruna... Cred că vezi şi dumneata...

— Da, se vede. Dacă e numai o născocire, scoate-ţi-o din cap, femeie.

— De-aceea am venit, coană Benina, fiindcă, dea- seară, mi-a intrat în cap altceva : cum că numai dumneata, dar numai dumneata, mă poţi vindeca.

— Cum ?

— Spunîndu-mi că nu trebuie să cred că-mi vor muri copiii... poruncindu-mi să nu cred.

— Eu?

— Dacă spui dumneata asta, o să cred şi-o să mă vindec de spaima asta blestemată. Fiindaă... vă zic deschis, am păcătuit, sînt rea.

— Atunci, fata, e uşor să te vindeei. Eu îţi spun că n-o să-ţi moară copiii, că sînt sănătoşi şi voinici.

— Aţi văzut ?... Bucuria pe care-o simt acum e semn că ştii dumneata ce zici... Nina, Nina, dumneata eşti o sfîntă.

— Nu sînt sfîntă. Dar copiii tăi sînt sănătoşi şi nu-i pîndeşte nici un rău... Nu plînge... acum du-te acasă şi... să nu mai păcătuieşti.

Madrid, martie — aprilie 1897

Lector : MIHAELA CIUNCAN
Tehnoredactor : VICTOR MAŞEK

*

Bun de tipar : *16.11.1984.* Coli tipar 15.

*

Tiparul executat sub comanda
nr. 1389 la
întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918“,
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
Bucureşti,
Republica Socialistă România